RMK I.
607.
1. péld.
(Hiányz. az utolsó lev.)

1. 607 11.1

Temetõ Prædikatiok,

MELLYEKET AMAZ BOLDOG EMLEKEZETÚ MARGITAI PETER, egyßer-is maßor-is egynehany helyben lévõ Eccleſiakban, temeteskor prædikallot. Moſtan penig halalanak utanna, közönſeges haßonra ki bocsattattak

KERESZTSZEGI ISTVAN Debreczeni Eccleſianak lelki paßtora, es Magyar Orßagban az Tißan innenlévõ Eccleſiaknak Püspökje altal.

DEBRECZENBEN,

Nyomtattatot Fodorik Menyihart altal, 1632 Eſtendõben.

I 607 11.1

2. Thes. 2. vers. 16. 17.

Az mi Urunk Iesus Christus penig, es az Isten, az mi Atyank, ki szeretet minket, es adott örök vigasztalást, es jo reménséget kegyelmeből.

Vigasztallya meg az ti szíveteket, es erösitsen meg titeket, minden beszedben, es jo cselekedetben.

Rom. 14. vers. 8.

Mert ha élünk-is, az Urnak élünk: ha meg halunk-is, az Urnak halunk.

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBÓL

HORVÁT ISTVÁN KÖNYVTÁRÁBÓL

DICSI-

DICSIRETES IO HIRREL NEVEL

Tündöklő Nagyſagos Öregbik GROFF Iktari BETHLEN ISTVAN Uramnak, Maramarosnak es Hunyad Vár-megyeknek örökös es fő Iſpannyanak, &c. Iſten Anyaſent-egyházanak hivſeges Daykajanak, es hazajanak igaz fianak, mint Kegyelmes Patronuſſanak, *Iſtentül kegyelmet es mennyei áldaſt kevan.*

Zükſeges meg tartaſra mélto inteſet olvaſſuk, NAGYSAGOS URAM, Syracideſnek, cap. 7. verſ. ult. mikor igy ſol; Minden te beſedidben megh emlekezzel utolſo vegedről, es örökke nem vétkezel. Mert az megromlot állapatban, olly igen haylando az emberi indulat; hogy-ha valami kévanatos állapattya csak mi keves ideig lejend-is, ottan el vetemedik, es illetlé dolgot kevā es cselekedik, mint ezt mind amaz kőzönſeges mondaſtol, ſ-mind penig ſok peldakbol meg mu-

1. 607 11.

tathattyuk. Közönseges mondasbol, holot azt mondgyak: *Solenne eſt potentum ſecundis rebus Deaſcere*; az az, Szokas az hatalmaſoknal, hogy az jo ſerencsekben föl-fuvalkodvan, magokat ugy tartsak, mint egy Iſtenek. Peldakbol; mert, mig amaz nagy Alexander, lababol ki-folyo vérét nem latta volna, mely nyillal valo lövesből eſet vala rayta, addig az hizelkedöknek beſedek utan Iſten gyanant tarttya vala magat. Nabogodonozor-is mig jo ſerencses állapatban vala, még csak föl emelt balvany oſlopát-is imadtattya vala, Dan. 3. De ellenben embernek maga romlandoſaganak iſmereti, avagy csak emlekezeti-is azt ſerzi, hogy az nagy ſarvat leveſſe, ſ-magat megh alazza, mint ez meg tetſik az eleb elö ſamlalt peldakbol; mert mikor Alexander, lababol

höſe-

bőseges ki-folyo vérét latta volna, ottan fől kiáltvan ezt kezde mondani: Ime ugy mond mindenek azt mondgyak, hogy en az Iupiter Istennek fia vagyok, de az vér csalhatatlan jele hogy en ember vagyok, mert az Isteneknek nincsen vérek. Plut,& Senec. Nabogodonozor-is az embereknek tarsasagokbol ki űzettetes utan, elmeje megh fordulvan, meg ismeré, hogy az Danielnek Istene egyedűl az igaz Isten, *Dan. 4. vers. 3. & sequen.*

Melyből meg tetsik hogy Tegius Bartholomæus egy mezitelen agy-kaponyanak kepe alá, igen helyesſen irta volt ez ſententiatskat: *Hoc cogitanti vileſcunt omnia.* Melly et vet volt amaz Nagy Gergely Doctor mondasabol, ki *lib.* 10. *Moral.* igy ſol: *Facilè contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.* Dicsireteſſen cselekedtek tehat az re-

1. 607 11.1

gi Ægyptioſok, kik, mint Herodotus irja, *lib.* 1. egy holt ember képet fából csinalvan egy ſelenczeben, lakodalmokban vigadvan, mutogattak egymaſnak, ezt mondvan: *In hunc intuens, pota & oblectare; talis poſt mortem futurus.* Ugyan-is az mint az regiek mondottak: *Mors eſt omnium deliciarum temperamentum.* Az az, Az halal minden gyönyörüſegnek meg mertekléje.

Mely peldak ugy vagyon nem kiesinyek, de mivel mi Keresztyenek, ez mai napon az Iſten igijenek ragyago ſövetnekének vilaganal jarunk, melyre ugyan mutatot-is az Iſten Fia, *Ioan.* 5. *verſ.* 39. ezt mondvan: Tudakozzatok az iraſokat, mert azok az mellyek tökelleteſſekke tesik minden jo cselekedetre az embert, mint Sz. Pál, 2. *Tim.* 3. *verſ.* 17. bizonyittya, mindeneknek fölötte az iraſokat tudakoz-

dakoznunk illik minekünk, kiben örök élet vagyon. *Ioan.* 5.

Minekokaert jol tudta ezt amaz boldog emlekezetü MARGHITAI PETER-IS, ki mikeppen, életének minden napjaiban azon volt, hogy az Isten Anyaſzent-egyházában levő egyigyüveknek haſznalhaſſon, igy az hiveknek boldog kimulaſok felől-is, mind élő tanitaſában ſ-mind iraſában hogy haſznos tanuſagokat ſzerzene, ſorgalmatoſſan arra vigyazot.

Mellyet en-is véven eſzembem Nagyſagos Uram, nem akartam ez meg nevezett boldog emlekezető firfinak ez ő munkaja hogy füſtben mennyen, es haſontalanul eltemetteſſek maganak életevel.

Mivel penig még maganak-is ez vala föl tött czellya, hogy több haſznos munkai utan, ez Temető Prædikati-

1. 607 11.1

ok-is közönseges semmi eleiben, ki bocsattatnanak, az melyre Nagyságodis böséges költséget nem sanvan, nekem méltatlan szolgajanak parancsolta vala, ha illendönek es hasznosnak ismernem lenni, nyomtatas altal hogy ki bocsatanam.

Mivel annakokaert mind az dologh olly, kiben idvösségh vagyon; mind az semely az ki prædikallotta olly, hogy Magyar Országh Püspökje volt; mind az kinek böséges költsége altal nap fény eleiben jö ki, nagy es dicsiretes méltosagbol valo semély, az eggyigyü vektül, el nem titkolhattam, hanem mostan Isten segedelmeből ki bocsatottam.

Kerem annakokaert Nagyságodat, hogy mind az Prædikatio ironak smind ennekem ez ki bocsatasban valo kicsiny munkamat, vegye jo neven,

ven, es minden méltatlan ragalmazok ellen oltalmazni méltoztaſſek; tudvan azt, hogy ebben Nagyſagod az Iſten Anyaßent-egyházanak haſznos munkat cselekedet.

Kiert az Ur Iſten Nagyſagodat kedveſivel egyetemben, minden jokkal áldgya es ßentellye megh, Amen. Debrecini 20. Febr. Anno 1632.

Nagyſagodnak alazatos ßolgaja,

Keres-Szegi Iſtvan.

M.N.MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

Ad

1. 607 11.1

Ad Lectorem.

Tudgyad ezt kegyes olvaſo, hogy ezek az Temetŏ Prædikatiok nem mindeneknek irattattanak, hanem csak amaz vekony tudomanyu embereknek, az kiknel az Iſtennek csak egy giracskaja vagyon. Az tudoſok penig ezek nelkŭl nem ſŭkŏlkŏdnek, mert azok ezeknel jobbakat formalhatnak. Ezektŭl csak azt kévanom, hogy ne bannyak, ha en ketske bŏrt es kos bŏrt, adok az Iſten Sátoranak éppiteſere, holot aranyim es dragakŏveim nincsenek. Annak fŏlŏtte ezt-is tudtokra adom, hogy en ezeket nem csak igy mondottam ki, hanem bŏvebb beſeddel. Te-is azert amplificallyad ezeket az idŏhŏz es az halgatokhoz kepeſt. En az jeget el tŏrtem elŏtted, te gazoly utannam az vizben. Vedd jo neven tehat az en ſándekomat, es ezzel az kicsiny munkaval çly haſznoſon es idvŏſſegeſſen. Legy jo egeſſegben.

Petrus Marghitai.

Σχεδίασμα

AD VENERANDUM AC CLARISSIMUM Virum D. Stephanum Keres-Szeginum, Libellum Clarissimi ac fœlicis memoriæ Viri, D. Petri Marghitai, posthumum, edentem.

VIvo PATRE jacet proles arguta VERENDO
Mortua, post PATRIS vivificata necem.
Scilicet hicce liber proprij post funera PATRIS
Iam vivit STEPHANO PATRE KERES-SZEGIO.
Æternæ laudis talem producere fœtum
Vivere qui rectè, qui docet atq; mori.

A. Casp. Thorn. positum
R. Sch. Debr.

Aliud ad eundem D. R. S.

Non aliena tibi sumis curanda, peremti
Utile dum Magni PRÆSULIS edis opus;
Is tuus, ejus eras Tu: Laus post funera cujus
Sit rediviva piis, utq; virescat, agis:
Ejus eras, Tuus Ille: Sion sibi sanctus utrumq;
Vendicat; unde tuum ac illius exit opus.
Non tua (ne pereat) tibi curæ est nempe mina; Ergo
Ejus & inde tuum, quod lucrifiet, erit.

A. P. Medgyesino
R. Sch. Debr.

1. 607 11.1

Temetesre Valo Prædikatiok,

I. Az Apostoli Credobol: Hiszem az testnek fel-tamadását es az örök életet, &c.

Voltanak eleitől fogvan nagy sokan, az kik az testeknek fel-tamadasok felől valo tudomant tagattak. Az többi közt pedig, amaz *Epicuræus*ok azt mondottak, hogy az Lelkek az testekkel eggyöt meg halnak, annakokaert az fel tamadást csak bolondnak tartottak: Az *Athenas*beli Polgarok-is noha egyeb aranti tudos emberek voltanak, mind azon-altal, mikor hallottak volna, hogy az Sz. Pál az fel-tamadasrol prædical, az ő igaz tudomanjaert őtet meg nevetik es csufollyak, az mint meg tetzik. *Act.* 17. 32.

I 607 11.1

Az Sidok kőzt pediglen az *Sádducæusok*, á fel-tamadást tagattak, az mint erről nyilvan való irásunk vagyon *Act.* 23. 8. Sőt Christus Urunkat az közönséges helyen, ezért az igaz tudomanyert ugyan meg akarják trefálni, az ő modnelkül való kerdesekkel, az mint erről-is az Sz. Mathæ. bizonságot tesen *Cap.* 22. 23. Amaz Portius Festus nevő *Romai* Tiztartois, mikor az Sz. Páltul az fel-tamadas felől való igaz tudomant hallana, fel kialt es azt mondgya: Bolond vagy te Pál, az sok tudomany meg bolonditot tegedet. *Act.* 26. 24. Az Hymenæus es Philetusis az felől az tudomany felől, balogh itilettel voltanak, annak okaert az Sz. Páltul kiátkoztattanak, az mint meg tetzik 1. *Tim.* 1. 20. Ismet 2. *Tim.* 2. 17. Voltanak effele ertelmő emberek az *Corinthus*beli sep gyökkezerben-is, az mint meg tetzik az Sz. Pál bessedeből 1. *Cor.* 15. 12. De még mostan-is találtatnak az *Evangelium*nak illyen fenyessegeben-is, oly el fordult elmejő emberek, az kik noha nyelvekkel nem merik, de cselekedetekkel tagadgyak az fel-tamadást.

Annak-

Annakokaert ezek ellen, es ezekhöz hasonlo el fordult elmejö emberek ellen, szükseg az Kereſztyen embernek, meg erösſödni az fel tamadas felöl valo igaz tudomanyban, mellyet az Iſtennek lelke rövideden, de nagy vilagoſon elönkben ád az Apoſtoli Credonak jelen valo ágaibá, &c.

De hogy innet az Kereſztyenek töb lelki éppületet veheſſenek; elſöben rövid ſummajat mondom meg. Maſodſor reſzeiröl emlekezem. Harmadſor az igeket veſem fel rendel, es azokbol az tanuſagokat röviden elö számlalom. Az mellyekre ſegellyen az mi kegyelmes Atyank es Iſtenönk, Fizert az Ur Ieſus Chriſtuſert. Ám.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Valláſt teſönk ebben az tzikkelyben az teſteknek közönſeges fel-tamadaſa es az örök életnek bodogſaganak meg adaſa felöl az utolſo napon.

RESZEI.

Az Summabol meg tetzik, hogy ket kivaltképpen valo reſzei vannak ez rövid igeknek. Mert az elſö reſzeben valláſt te-

I. 607 11.1

ſünk az teſteknek fel-tamadaſa felől. Az maſodikban pedig az örök életnek bodogſága felől. Mindenikről rendel ſollok az igeknek, ſolyaſa ſerint Iſten ſegitſegeből.

APOSTOLI CREDO.

Mond az *Apoſtoli Credo*: *Hiſſem az teſtnek fel tamadaſat.* Ez igekben foglaltatik be tanuſagunknak elſő reſze; Holott imez követ-kezendő kerdeſeket magyarazzuk meg: 1. Micsoda es hany ſęle az fel-tamadas? 2. Hogy ha ugyan meg leſene az fel-tamadas? 3. Ha meg leſen, az mint hogy meg-is leſen, ugyan ezen teſtben tamadunke fel avagy nem? 4. Hogy hogy es mikor leſen az fel-tamadas? 5. Ki által tamaztatnak fel az halottak? 6. Mi végre es micsoda állapatra tamadunk-fel?

AZ ELSŐRŐL.

Az fel-tamadas ſemmi nem egyeb, hanem az mi lelkünknek, az utolſo napon, teſtönkel valo eggyeſüleſe. Erről ſol az *Iob Patriarcha cap.* 19. 26. Az *Iſaias*-is *cap.* 26. 19. Az Daniel *cap.* 12. 2. Idvözitönkis, *Ioan.* 5. 28. Laſd meg az iraſokat.

Ket fe-

Ket fele pedig az fel-tamadas, tudni illik testi es lelki. Az testi fel-tamadas nem egyeb, hanem az melyről ez eleb sollek. Az lelki pedig ál, az bűnnek el hagjasaban, es az Keresztyeni sent életnek követeseben, mellyet egy beszeddel igaz *Pœnitentia* tartasnak nevezőnk. Ezt az iras elsső fel-tamadasnak nevezi *Apoc.* 20. 6. Boldog, ugy-mond, az kinek része vagyon az elsső fel-tamadasban. Masott pedig, az embernek elmejenek meg uyjitasanak, es az Uy embernek fel öltözesenek mondgya lenni *Ephes.* 4. 23. Ennek, ebben az életben kel vegbe menni.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy noha testűnkben az utolso napon tamadunk fel, mind-azon-altal lelkűnkben itt ez vilagonn-is fel kel tamadnűnk, mert valakik azt nem cselekesik, az utolso napon nem az dicső ſſegre, hanē az gyalazatra tamadnak fel. Lasd meg Daniel. 12. 2. Intetesſűnk tehat innet, hogy az bűntől bucsut vegyűnk es az Keresztyeni sent életet követſűk, hogy jövendőben az mi fel ta-

1. 607 11.

madasunk dicsősseges legyen.

AZ MASODIKROL.

Az mi az masodik kerdest illeti, arra rövideden azt felellyünk; Hogy az fel-tamadasnak szükseg-keppen meg kell lenni. Ezt az mi igaz ertelmünket, imez következendő erősségekkel állattyuk.

I. Mert erről az derek Sz. Iras nagy nyilvã valo bizonsagot tesz. Az többi közt pedig az Iob *Patriarcha cap.* 19. 26. azt mondgya. Tudom en azt, hogy az en meg valtom ęl, es hogy az utolso napon az földből fel-tamadok, es Ismet környől veretem az en bőrömmel, es az en testemben meg latom az Istent, &c. Az *Isaias*-is *cap.* 26. 19. igy szol: Az te meg holtaid meg elevenednek, es az en meg holt tetemim fel tamadnak. Erről szol ő maga-is az Sz. Isten, *Ezech.* 37. 12. mondvan: Ime en meg nyjtom az ti koporsoitokat, es azokbol titeket ki hozlak. Az Daniel Propheta-is, *cap.* 12. 2. imigyen szol; Sokan azok közzül, az kik az földnek poraban alusznak, fel serkennek, nemellyek az örök ęletre, nemellyek pedig az örökke valo gyalazatra. Az

Uy Te-

Uy Teſtamentumban is nyilvan valo bizonſaginк vannak erre. Az többi kőzt pediglen, Idvőzitőnk *Ioan.* 5. 28. azt mondgya: El jű az ora, az melyben minnyajan, az kik az koporſoban vannak, meg hallyak az ő ſzavat, es elő jőnek, az kik jol cselekettenek, az életnek fel-tamadaſara, az kik pedig gonoſol, az karhozatra. Iſmet, *Cap.* 6. 40. En ugy-mond, fel-tamaſztom őtet az utolſo napon; Az Sz. Pál is, 1. *Cor.* 15. 13. azt mondgya: Ha az fel-tamadas nem leſen, az Chriſtus ſem tamadot fel; Hogy ha pedig az Chriſtus fel nem tamadot, hejaban valo az mi prædicallaſunk, es az ti hitetek-is hejaban valo, &c Iſmet, 1. *Theſ.* 4. 14. Ha el hittűk, hogy az Ieſus meg holt es fel-tamadot, azonkeppen azok-is, az kik az Ieſusban el alűttak, ő velle egyetemben fel-tamaſztya. Az Sz. Ianos-is, *Apoc.* 20. 21. Látam, ugymond, az halottakat, nagyokat es kicsinyeket, állani az Iſtennek előtte. Iſmet, ugyan ott: Es megada à Tenger az ő halottait, az mellyek ő nala valanak, az halal-is az Pokol lal egyetemben meg adak az ő halottyokat &c.

I. 607 11.1

II. Mert azt mondgya Christus Urunk. *Matt.* 22.32. Hogy az Isten, Abrahamnak, Isaknak es Iacobnak Istene Az Isten pedig nem holtaknak, hanem eleveneknek Istene. De nem volna az Isten egeßlen az Abrahamnak Istene, hogy ha az Abrahamnak teste jövendőbē fel nem tamadna, az mely igen illetlē dolog volna. Annakokaert az halottak jövendőbē fel-tamadnak.

III. Mert az Istennek mind igiretinek, s. mind fenyegeteßenek be kell tellyeßedni, mivel hogy az Istē igaz. Azt igiri pedig az joknak, hogy mind lelkekben es teßtekben meg álgya. Ellenben az gonoßokat azzal fenyegeti, hogy mind teßtekben es lelkekben meg bűnteti. De itt ez vilagon ezek be nem tellyeßednek. Mert lattyuk hogy itt az joknak gonoßul, az gonoßoknak pedig gyakran jol vagyon dolgok. Annakokaert ßükßeg oly állapatnak következni, az melyben az Istennek mind igireti, s. mind fenyeneteße be tellyeßedgyek, az mely jövendőben az fel-tamadas utan leßen. Ide valo, az mit amaz Evangeliumbeli Abraham mond az gazdagnak *Luc.* 16.15.

16. 25. Fiam, ugy-mond, meg emlekezzel rola, hogy el vetted az te javaidat eltedben, hasonlokeppen az Lazar-is az ô gonoßit; Moſt azert ô ôrûl es vigad, te pediglen gyôtrôdôl.

IV. Mert az mi fejônk az Chriſtus Ieſus fel tamadot; Annakokaert minekônk. ô tagainak fel kel tamadnûnk. Mert az meg dicsôûlt fônek, az ô tagainak-is meg kell diôcsôitetni. Tehat nagy batorſaggal mondhattyuk: *Si caput in cœlo eſt, membrane claudet humus?* az az: Ha az mi fejônk az Egben vagyon, vallyons az ô tagjait az fôld el fedezhetie?

V. Vegezetre, ugyan ezen dolog meg tetzik az termeßetnek folyaſabol-is. Az Publican madar felôl azt olvaſſuk, hogy ô neki termeßet ßerint valo ellenkezeſe vagyon az kigyoval. Mikor azert az Publican madar el megyen, hogy eledelt kereſſen az ô apro fiainak, az kigyo fel maß az ô feßkeben, es az ô apro fiait meg ôli. Haza jôven azert az Publican madar, az ô meg holt fiait harmad napig ſirattya, annak utanna az ô ſajat mellyet, gôrbe es hegyes

I. 607 11.1

gyes orraval meg sebesítven, veret ki bocsattya, es azzal az ő meg holt fiait meg eleveníti, &c. Az Phœnix madar felől is azt irja *Lactantius*, hogy nincsen több egynel. Minek-utanna pedig meg venhessik, az ő feiket meg gyujtvan, meg egeti magat, es az maga hammabol nemínemű fejer fergetske lessen, es abbol tamad más Phœnix madar, &c. De hogy közeleb jőjönk az doleghoz; Látod hogy az mely mag az földben vettetik, elsőben megh rothad, es az utan gyökerezik, nevekedik es viragzik meg, vegre ollan gyümölcsőt is terem. Ha azert ezek meg lehetnek, miert nem tamadhatnanak fel az testek? Ezzel az erősseggel el az Sz. Pál, 1. *Cor.* 15. 35. Az *Ieronymus Doctor*-is, *Epistola* 1. *ad Laurentium*.

TANUSAG.

Vegyük elsőnkben innet; Hogy az testeknek fel-tamadasok felől, senkinek nem kell ketelkedni. Ennek valosaga meg tetzik az elő számlaltatot irasokbol es erősségekből. Vetkeztek tehat ez ellen, az kik arrol ketelkettenek. De mi azokkalne tevelyeg-

velyegjönk, hanem bizonyossan el hidgyük, hogy az testek jövendöben fel-támadnak. Annakokaert fejenkent magunkat ugy kesicsük, hogy az mi fel-támadasunk bodog legyen.

AZ HARMADIKROL.

Nem más, hanem ugyan azon test támad fel, az mely el esik es az földben tetetik. Ez az oka, hogy az mint *Cyprianus* Doctor mondgya, az Aphricaban levö hivek, az Apostoli Credonak jelen valo tzikkelyet illyen forman mondottak: *Hißem ezen testnek fel-támadasat. &c.* Ennek az ertelemnek igaz volta meg tetzik az következendö erössegekböl:

I. Az Sz. irasnak nyilvā valo bizonsagibol. Az többi közt, Iob. 19. 26. azt mondgya az Patriarcha: Ismet környül veteté az en börömmel, es ezen testben meg latö az Istent. Az kit en magam latok meg az en szemeimmel, es nem masokkal. Az Sz Pális, *Epheſ.* 6. 8. azt mondgya; Hogy kiki el vesi az ö sajat testeben, az mit cselekedet. Ugyan azon Sz. Pál, 1. *Cor.* 15. 53. Ismet igy sol: Ennek az halando testnek, halha-

I. 607 11.

halhatatlanságot kell fel öltözni. &c.

II. Ugyã ezen dolog meg tetzik az feltamadásnak nevezetiből is. Mert az mint az *Ambrus Doctor*, *de fide Resurrectionis*, *cap.* 19. mondgya: Az mondatik igazan fel tamadni, az mely el esett volt, es meg elevenedni, az mi meg holt volt, &c.

III. Az Istennek igasságá-is azt kevannya, hogy az mely test az lelekkel itt ez vilagon eggyût munkalkodot, azon tamadgyon fel, es az ô cselekedeteknek jutalmat eggyût vegyek el. Igy magyarazza ezt Ambrus Doctor mondvan: Ez az Istennek igasságanak folyása, hogy mikeppen az testnek az lelekkel valo munkalkodasok egy (mert az mit az lelek gondolt, az test által vitte vegbe) mind az kettô az itiletre elô állyon, es mind az kettô avagy meg bûntettessek avagy az dicsôssegre meg tartassek. Mert az Istennek igasságá azt kevannya, hogy az Szenteknek teste mely ez vilagon vitezkedet, meg Coronaztassek: Ellenbe pedig, az hitetleneke, az mely karomkodot, gyötrettessek. Annakokaert, az mint az Cyprianus Doctor mond-

mondgya: Minden Leleknek az ô sajat teste, az mely az elôtt volt, meg adatik, hogy az ô elebbi cselekedeti szerint, az jutalmat el vehesse. Az jo meg coronaztassek, es az gonosz meg bûntettessek:

IV. Azt kevannya az leleknek az testel valo sôvetsege-is, hogy az mely Lelek az ô testevel, itt ez vilagon egygyût munkalkodot, jôvendôben-is ugyan azzal eggyessûllyôn, es mind az jott, s-mind az gonosst, érdemek szerint egy arant szenvedgyek. Ezt az regi Sido Doctorok, imellyen peldaban magyarazzak: Egy neminemû ember, ugy-mond, egy szep gyûmôlcsôs kertet plantalt vala; Es mikor arrul gondolkodnek, kire kellene annak oltalmazasat bizni, valasta ket embereket, az kiknek eggike Vak, az masikja pedig Santa vala. Mikoron azert az Santa meg latta volna az szep gyûmôlcsôket, monda az vaknak: Bezzeg szep gyûmôlcsôk vannak ezeken az fakon, de nem juthatok hozzajok, mert Santa vagyok. Az Vak-is monda: En-is igen kevannam, de nem latok oda menni. Vegre meg alkusznak egy massal, es az

Santa

I. 607 11.1

Santa az Vaknak hatara úlveo, oda vezeti az vakot, es mind ketten jol laknak az sep gyúmólcsökkel. Mikor azert az Gazda ki ment volna, es az kart meg latta volna, kezdi firtatni az őrzőket. De az Santa azzal menti magat, hogy ő nem mehetet volna oda, mert benna volt. Az Vak pedig, hogy ha akarta volna sem mehetet volna oda, mert nem latot. Vegi eßeben az jo Gazda az dolgot es mind kettőt egy aránt bűnteti. Holot, az Vak emberen, az teſtet, az Santan pedig az lelket ertettek; Az kiknek mivel hogy munkalkadaſok egy mas nelkűl nem lehet, de eggyűt dolgokat vegben vihetik, męlto hogy jövendőben-is egyben berkizteſſenek, es az ő cselekedeteknek męlto jutalmat el vegyek.

TANUSAG.

Jegyezzük meg innet; Hogy az mi ęlő teſtőnknek állattya, az fel-tamadasban el nem valtozik, hanem ugyan-azon teſt tamad-fel-is, az mely meg holt es el eſet volt, csak hogy az gyarloſagoktul es minden fogyatkozaſoktul megh úreſſitetik, halhatatlanſaggal es dicsőſſeggel meg co-

ronáz-

ronaztatik. Az Sz. Pál bizonittya ezt, 1. *Cor.* 15. 42. mondvan: Romlando test tetetik az földben, de romolhatatlan tamad fel. Ennek igaz volta meg tetzik az elő számlaltatot irasokbol es erősségekből. Intettessünk tehat innet, hogy az mi testönknek jövendő állapattya felől jo értelemben legyünk. Engedgye az mi Sz. Istenönk hogy mi, mind az felől, s mind pedíglen az több hasnos es idvesseges dolgok felől, jozan itiletben leheſſünk. Amē.

II. PRÆDIKATIO.

ENnek előtte valo tanitasomban kezdem magyarazni, az Apostoli Credonak rendi szerint, az testeknek fel-tamadasok felől valo igaz tudomant; Holot elsőben-is azt latok meg: Micsoda es hanyfele az fel-tamadas? Masodsor, hogy ha ugyan meg lesene az fel-tamadas avagy nem? Harmadsor, hogy ha ugyan ezen testben tamadunk fel, az melyben meg halunk? Mostan immár lassuk Isten segitsege

I. 607 11.1

segebôl az tôb kerdeseket-is rendel.

AZ NEGYEDIKRÔL.

Az negyedik kerdesnek ket ágai vannak: Eggyik az fel-tamadasnak modgyarol avagy formajarol; Az masodik pedig idejerôl emlekezik. Az mi az elsô dolgot illeti; Az fel-tamadasnak formai az, nagy szepen meg irja az Sz. Pál, 1 *Cor.* 15. es 1. *Thes.* 4. holot azt olvassuk; Hogy az igen nyilvan valo es dicsôsseges leben, mellyet az Istennek Sz. Angyali, az emberekkel es az ôrdôgôkkel egyetemben meg latnak, mellyen az hiveknek felette nagy ôrômôk, az hitetleneknek pedig; nagy keserûsegek leben. Mert az Ur onnan felôl, az Archangyalnak szavaval, es az Istennek trombitajaval, le szál az Egbôl, es az kik meg holtak volt az Chriſtusban, elôször fel-tamadnak.

Annak-utanna mi elôk, kik meg maradtunk volt, el ragattatunk azokkal egyetemben, es ezkeppen mindenkor az Urnál lesûnk. Ide valo az-is, az mit Chriſtus Urunk mond, *Matt.* 25. 31. Mikoron pedig el jövend az embernek fia az ô dicsôsségeben, es mind az Sz. Angyalok ô velle, akkor

kor úl az ő dicsőſſegének Kiralyi ekiben. Es győtetnek ő eleiben minden nepek, es el valaſztya őket egy maſtul, mint az Paſtor el valaſztya az juhokat az kecskektől, &c. Az mi pedig az maſodik dolgot illeti, mikor legyen az fel-tamadas, nagy ſepen meg tanit Idvőzitőnk, *Ioan.* 6. 54. mondvan: Az ki eſi az en teſtemet, es iſa az en veremet, őrők ęlete vagyon, es en fel-tamaſtom azt az utolſo napon. Az Martha Aſſony-is azt mondgya *Ioan.* 11. 24. Tudom Uram hogy fel-tamad az en atyamfia az utolſo napon. Az Job Patriarcha-is *Cap.* 19. 25. azt mondgya: Hogy ő azt bizonyoſſan el hitte, hogy az ő teſte az utolſo napon fel-tamad. Azert az fel-tamadas az utolſo napon leſen, az mint az többi kőzt az elő hozot iraſokbol meg tetzik. De az utolſo nap mellyik legyen, es mikor jőjőn el, męg az Iſtennek Sz. Angyali ſem tudgyak, hanem csak ő maga tudgya az Sz. Iſten. Idvőzitőnk bizonittya ezt *Matt.* 24. 36. mondvan: Az felől pedig az nap es ora felől, ſenki ſemmit nem tud, męg az mennyei Angyalok kőzzűl-is, hanem csak

I. 607 11.1

egyedûl az en Atyam. Nagyobbat mond ennel-is *Marc.* 13 32. holott igy fol: De az felôl az nap es ora felôl, senki nem tud még az Egben levô Angyalok közzûl-is, még az Fiu-is, hanem csak az Atya. &c.

TANUSAG.

I. Vegyûk eszünkben innet; Hogy az fel-tamadasnak idejet, közönsegeskeppen tudgyuk, hogy az utolso napon leszen, de annak orajat, senki az teremtet állatok közzûl nevezet szerint nem tudhattya. Ennek valosaga meg tetzik az elô számlaltatot irasokbol. Intettessönk azert innet; Hogy az mit Isten ki nyilatkoztatot az Sz. irasban, azzal elegedgyünk megh, az mit pedig el titkolt, abban fejönket ne tôrjük es elmenket ne farasuk.

II Jegyezzûk megh azt-is; Hogy az fel-tamadas nem titkon leszen, hanem mindê Angyaloknak, embereknek, sôt még az ördögöknek-is tudtokra es latokra Ezt kevannya, mind az Istennek az ô hizeihez valo irgalmassaganak d rekas ki nyilatkoztatasa, s mind pedig az ô igazsaganak, az hitetlenek ellen valo ki bolgaltatasa. Ennek-is

nek is igaz volta megh tetzik az megh hallot dolgokbol. Intetteſſunk tehat innet is, hogy az utolſo napra jo moggyaval keſitſük magunkat, hogy az mi Urunk Ieſus Chriſtus igaz itilő ſeki előtt tiſta ortzaval megh maradhaſſunk.

AZ ötödIK RÉL.

Az fel-tamadas leſen az Ur Ieſus Chriſtus altal. Ezt ő maga bizonittya *Ioan.* 5. 28. holott azt mondgya. El jő az ora, hogy minnyajan, az kik az koporſoban vannak, meg hallyak az ő ſavat, es elő jűnek, az kik jol cselekettenek, az életnek fel-tamadaſara. az kik pedig gonoſt, az itiletnek fel-tamadaſara Iſmet, *Cap.* 6. 54. azt mondgya: Es en fel-tamaſztom őtet az utolſo napon. Az Sz Pál is ezt állattya *Act.* 17. 31. Az Iſten ugy-mond, napot rendelt, az mellyen igazan meg iteli ez vilagot az altal az ferfiu altal, az kit el rendelt.

ELLENVETES. De itt azt mondhatna valak: Nam az Sz. Pál azt mondgya *Rom.* 8. 13. Hogy az Atya tamazt fel minket: Azert nem az Fiu altal tamadunk fel.

De könyű erre az felelet; Mert az mint

I. 607 11.

regen az Agoston Doctor igazan mondotta: *Opera Trinitatis adextra sunt indivisa.* az az; Az Sz. Haromsagnak munkai kûlsôképpen osolhatatlanok. Mikeppen azert hogy az Atya nem rekeztetik ki az fel tamasztasnak munkajatul, mikor az Fiunak tulaydonittatik az fel-tamadas: Azonképpen az Fiu sem rekeztetik ki, holott az Atyanak es az Sz. Leleknek tulaydonittatik az holtaknak fel-tamasztasa. Annak-okaert az Atya fel-tamaszt minket az ô Fia altal, az Fiu pedig eskôz nelkûl, ugy mint meg valto es itilô Biro. Az Sz. Pál bizonittya ezt *Philip.* 3. 20. mondvan: Az honnet az mi meg tarto Urunk Iesus Christust is varjuk, az ki el valtoztattya az mi alázatos testônket, hogy hasonlatos legyen az ô meg dicsôûlt testehez, az ô hatalmas ereje szerint, melynek altala mindeneket az ô birodalma alá vethet. Errûl sol ô maga is Christus Urunk, *Ioan.* 5. 21. mondvan: Mikeppen az Atya fel tamasztya az halottakat, azonkeppen az Fiu is, az kiket akar, fel tamaszt.

TANUSAG.

Tanul-

Tanullyuk megh innet; Hogy az mi Urunk Iesus Christus nem csak pustta ember, hanem egyfer s mind igaz Isten-is, mert ô altala leßen az fel-tamadas, az mely tulaydon munkaja az egy ôrôkke valo Istennek. Mert senki az emberi termeßetèt fel éppitheti, hanem csak az termeßetnek Ura. Ezt ô maga bizonittya Idvôzitônk *Ioan.* 11. 25. mondvan: En vagyok az fel-tamadas es az ęlet. Intettessünk azert innet; Hoǵ az mi Idvôzitônknek igaz Istẽsege felôl semmit ne ketelkedgyünk, &c.

AZ HATODIKROL.

Ennek az utolso kerdesnek-is ket agai vannak. Mert az elsô azon tudakozik, mi vegre tamadnak fel az testek? Az masodik pedig, micsoda állapatra tamadnak fel kivaltkeppen az hivek? Mindenikrôl rendel ßollok Isten segitsegebôl csak igen rôvideden &c.

Az mi az elsô dolgot illeti; Az fel-tamadasnak elsô es fô vege nem egyeb, hanem az Istennek dicsôssegenek ki nyilatkoztatasa, tudni illik az hivekre nezve, az ô irgalmassaganak megh jelenese; Az hi-

I. 607 11.1

tetlenekben pedig, az ô igasságának ki
folgaltatása. Mind az kettőre nezve pe-
dig, az ô fogadásának be tellyesítese. Mert
az Isten az Hiveknek jokat igir, az gono-
sokat pedig bűntetessel fenyegeti, az mel-
lyek akkor tellyesednek be dereka sson, mi-
kor az utolso napon, az közönseges fel-ta-
madas utan az itiletnek meg kell lenni, mi-
vel hogy akkor valaztatnak el az jok az
gonosoktul, mint az juhok az göndölyek-
től. *Matt.* 25. 32. Az masodik pedig az hi-
veknek dicsőssegek, es az hitetleneknek
karhoztatasok. Mert az valasztottak fel-ta-
madnak az örök életnek bodogsagara,
melynek kezdeti lesen de vege soha nem.
Az hitetlenek pedig à örökke valo kenok-
ra. Errül sol az Daniel Propheta *Cap.* 12.
2. mondvan: Sokan azok közzül, az kik
az földben alusnak, fel-tamadnak, nemel-
lyek az örök életre, nemellyek pedig az
örökke valo gyalazatra. Christus Urunk-
is *Ioan.* 5. 28. Elő állanak az kik jol csele-
kettenek az életnek fel-tamadasara. Ismet,
Matt. 25. 41 Es mennek az gonosok, az
örökke valo kenra, az igazsak pedidig az
örök életre, &c.

Az

Az mi pedig az masodik dolgot illeti, tudni-illik, minemű állapatra tamadnak fel az Hivek? Nagy szepen meg magyarazza az Sz. Pál 1. *Cor* 15. holott mindeneknek előtte az halhatatlanságrol emlekezik. Igy szol azert *ver.* 42. Romlando test tetezik az földben, de romolhatatlan tamad fel.

Tehat mindeneknek előtte, az hiveknek testek halhatatlanságra tamad fel. Masodszor, az lelki állapatot hozzabe az Apostol, az mely felől *ver.* 44. azt mondgya: Lelkes test tetetik az földben, de lelki test tamad fel. Ezt pedig nem ugy kell ertenönk mint ha az emberségnek állat szerint valo tulaydonsága el valtoznek, hanem az lelki állapatot jelenti az Sz. Pál.

Harmadszor az fenvedhetetlenséget emliti, az mely felől *ver.* 43. igy szol. Erőtelen test tetetik az földben, de erős avagy hatalmas test tamad fel. Azert az hivek ep allapatra tamadnak fel.

Negyedszer be hozza az dicsősséget-is, az mely felől ugyan azon versecskeben azt mondgya: Gyalazatos test temettetik el, de dicsősséges tamad fel. Hasonlokeppen

szol

I. 607 11.1

sol az Apostol, *Philip.* 3. 21. Az Daniel Propheta-is *Cap.* 12. 3. Innet azert meg tetzik; Hogy az hivek dicsőssegre tamadnak fel. Vegezetre (hogy most tőb dolgokat elő ne számlallyak) ugyan ezen Sz. Pál, 1. *Thes.* 4. 17. azt mondgya: Hogy ebben az elő Egben, az Urnak eleiben ragattatunk. Az honnet meg tetzik, hogy az mi testünk könyű es sereny lesen, ugy hogy minden nehelseg es faratsag nelkül, egy helyből másba vitettethetik. Mind ezeknek felette az Apostol az Propheta szavat be hozvan, *Isa.* 64. 4. azt mondgya: 1. *Cor.* 2. 9. Az szem nem latta, az fül nem hallotta, es az embernek szive megh nem foghattya, minemű dicsősseget szerzet Isten azoknak, az kik őtet szeretik.

TANUSAGOK.

I. Vegyük eszünkben innet; Hogy az fel tamadas az hiveknek örömőkre, az hitetleneknek pedig siralmokra lesen. Ennek valosaga megh tetzik az elő számlaltatot dolgokbol. Vigasztallyuk tehat innet magunkat, az utolso napnak rettenetesseges ellen. Ne fellyunk mi hivek attul, mert semmi

ſemmi karhoztataſok nincsen azoknak, valakik az Chriſtus Ieſusban vannak. *Rom.* 8. 1. Akkor hallyak Idvőzitőnknek amaz ő őrvendetes ſavat: Jertek el Atyamnak aldottai, birjatok az Orſágot, az mely meg keſittetet ti nektek, vilag fundamentomanak fel vetesenek előtte. *Matt.* 25. 34. Intetteſſenek egyſer ſ-mind az hitetlenek-is, hogy terjenek meg igaz *Pœnitentia* tartaſok altal az Sz. Iſtenhez, hogy az Ur Ieſus Chriſtus haragos ſententiajat el tavoztathaſſak. *Matt.* 25. 41. &c.

II. Jegyezzűk megh azt-is; Hogy noha az hiveknek teſtek az ő termeſet ſerint valo tulaydonſagokat, el nem valtoztattyak az bodogh fel-tamadasban, mind-azon-altal az kűlſő állapatban nagy valtozas leſen. Mert minden gyarloſagoktul es fogyatkozaſoktul megh űreſſittetnek, halhatatlanſaggal es mennyei dicsőſſeggel meg coronaztatnak, az mint az Kereſtyenek, az Sz. Pál, ide fel valo tanitaſabol eſekben vehettek. Intetteſſűnk tehat innet, hogy az mi teſtőnknek jővendő állapattya felől jozan ertelemben legyűnk. Engedgye az

1.607 11.

gye az mi Sz. Istenünk, hogy mi effelől, es az több hasznos es idvesseges dolgok felől, jo iteletben lehessünk.

III. PRÆDIKATIO.

Es az örök életet, &c.

Következik immar masodik rese ez fel vött igiknek, holott vallast tesünk az jövendö örök çletnek bodogsaga felől. De hogy innet az Kereßtyenek több lelki çppületet vehessenek. 1. Azt lassuk megh; Micsoda az örök çlet? 2. Kitől adattassek? 3. Kiknek adattassek? 4. Miert adattassek? 5. Mikeppen adattassek? 6. Mikor adattassek? 7. Hogy ha bizonyossak lehetünke annak megh adattatasa felől ebben ez çletben?

AZ ELSÖ RÖL.

Az mi az elsö kerdest illeti, lattatik annak magyarazattya lehetetlen dolognak lenni. Mert az *Isaias Propheta. cap.* 64. 4. az Sz. Pállal eggyüt 1. *Cor.* 2. 9. azt mond. gya;

gya; Hogy az ſem nem latta, az fől nem hallotta, es az embernek ſive megh nem foghattya, minemű jokat ſerzet Iſten azoknak, az kik őtet ſeretik. Mind-azonaltal, *ſaltem à poſteriori* (az mint az Scholakban ſolunk) az őrők eletet imigyen deſcribalhattyuk: Az őrők elet nem egyeb leſen, hanem az Iſtennek az el valaſztottakban valo lakaſa az Sz. Lelek altal, es az Iſtennek akarattyanak es minden cselekedetinek igaz ertelme, mely ugyan azon Lelek altal gerjeztetik az hiveknek ſivekben es lelkekben. Annak-felette, amaz igaz bőlcseſegh, ſentſeg, es az embernek ertelmenek, akarattyanak, es minden cselekedetinek tőkelletes eggyeſſege az Iſtennek az ő Sz. akarattyaval es ertelmevel. Vegezette, az őrőkke valo őrőm, es minden joknak bővőlkődeſe, mind az lelkiekben ſ-mind az teſtiekben, mellyek ingyen adattatnak az hiveknek Iſtentől, az kőzben-jaro Ur Ieſus Chriſtuſert, ez vegre, hogy az Iſtent Sz. Fiaval es Sz Lelkevel egyetemben, vegh nelkűl áldgyak es magaztallyak. &c.

Ennek

I. 607 11.1

Ennek az Descriptionak, minden reſzei az Sz. irasbol vetettenek.

Mert I. hogy az Iſten veg-nelkûl lakozzek az hivekben, önnön maga bizonittya Chriſtus Urunk *Ioan.* 14. 13. mondvan: En, es az en Atyam, ahoz megyünk, es annal lakozunk. Ugyan azon caputban oda fellyeb *ver.* 16. azt mondgya: Más vigasztalot ádd ti nektek, az ki mind örökke veletek maradgyon.

II. Az Iſteni iſmeretről es az igaz bölcseſegről ſol Chriſtus Urunk, *Ioan.* 17. 3. Ez ugy mond, az örök élet, hogy megh iſmerjének tegedet egyedûl igaz Iſtennek lenni, es az kit el bocsatottal az Jeſus Chriſtuſt.

III. Az tökelletes igaſſagrol, tanubizonſagot tesen Idvözitönk *Luc.* 20. 36. mondvan: Az Iſtennek fiai haſonlok leſznek az Angyalokhoz, holott ök az fel-tamadaſnak fiai.

IV. Az Iſtenben valo örömet állattya Chriſtus Urunk *Ioan.* 16. 22. mondvan: Es örûl az ti ſivetek, es az ti örömeteket ſenki el nem veſi tölletek.

V. Min-

V. Minden lelki es testi joknak bőségeről emlekezik az Sz. Pál, 1. *Cor.* 15. 28. mondvan: Az Isten minden lesen mindenekben. Vegezetre az vegheterlen örömről es bodogságrol nagy sok irasok vannak. Az többi közt az Daniel *Cap.* 7. 27. illyenkeppen sol: Orßág es hatalom, es Orßágnak Orßága az egesz Egh alat adatik az felseges Istennek Sz. nepenek. Az ő Orßága örők Orßág, es minden hatalmak ő neki solgalnak es engednek, &c. Az Istennek Angyala-is, *Luc.* 1. 33. Az ő Orßágának, ugy-mond, soha nem lesen vege. Az Sz. Janos-is, *Apoc.* 21. 4. El tőrüli, ugy-mond, az Isten az ő ortzajokrol minden könyhullatasokat.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az jővendő örők eletnek bodogsaga, sok ezer graduſſal felől haladgya ez jelen valo eletet bodogsaggal. Ennek igaz volta megh tetzik, hogy ha ezt az elelet, az mely mełtan siralomnak völgyenek neveztetik, egyben vettyük azokkal az jokkal, az mellyekről ide fellyeb emlekezenk. Intettessönk

azert

1. 607 11.1

azert innet, hogy ezt az rossas vilagot meg unyan, kevankozzunk abban az mi örökke valo hazankban, es az Sz. Pállal egyût mongyuk: *Cupio dissolvi & esse cum Christo*; kevanok meg halni es az Christussal eggyût lenni. *Philip.* 1. 23. &c.

AZ MASODIKROL.

Az örök életnek bodogsaga, csak egyedûl az Sz. Istentôl adatik. Az Sz. Pál bizonittya ezt *Rom.* 6. 23. mondvan: Isten ajandeka az örök élet. Annak-okaert az örök életnek kût feje önnön maga az Atya mindenhato Ur Isten, az ki azt adgya az ô Sz. Fia es Sz. Lelke altal, az Fiu az Sz. Lelek altal, az Sz. Lelek pedig efkôz nelkûl, önnön maga adgya az hiveknek. Az Atyarol nyilvan valo iratsunk vagyon *Ioan.* 5. 21. Ugyan ott az Fiurol is azt olvassuk, hogy az kiket akar, fel-tamaßt. Ugyan azon Sz. Janosnak *Cap.* 10. 28. azt mondgya Christus Urunk: En azoknak örök életet adok. Az Sz. Lelek felôl pedig azt mondgya Idvôzitônk *Ioan.* 3. 5. Valaki Ujjonnan nem ßûletik viztôl es Lelektôl, az Istennek Orßágaba be nem mehet. Az Sz.

Pál is

Pál-is *Rom.* 8. 11. illyenkeppen fol: Hogy ha annak lelke lakozik bennetek, az ki az Chriſtuſt az holtak kőzzűl fel-tamaſztotta, az ti halando teſteteket-is fel-tamaſztya, az ő lelkenek ti bennetek valo lakozaſanak alla &c.

De itt egy ellenvetes tamad; Mert azt mondhatna valaki: Az Egyhazi ſolgak-is őrők çletet adnak az ő halgatojoknak az Sz Pál tanitaſa ſerint, 1 *Tim.* 4. 16. Ha ezt cselekeded, ugy-mond, mind te magadat meg tartod, ſ-mind pedig azokat az kik tegedet halgatnak: Annak-okaert innet az kővetkezik, hogy nem egyedűl az Sz. Iſten adgya az őrők çletet. &c.

De könyű erre az feleletet; Mert az mint az Deakok mondgyak; *Subordinata non pugnant.* Ugyan azon dolognak tőb okai-is lehetnek, az mellyek egy-maſſal nem ellenkeznek. Annak-okaert az Iſten őrők çletet ádd az hiveknek önnön magatűl, ugy mint legh felső es kivaltkeppen valo ok. Az Tanitok pedig, ugy-mint eſkőzők, az kik altal Iſten az ő javait ſapharollya az ő Anyaſent-egy-hazanak igaz tagjainak,

1. 607 11.1

jainak. Errûl sol az Sz. Pál, 1. *Cor.* 4. 1. Ugy itillyen, ugy mond, mi felôlôok az ember, mint Christus szolgai, es az Istennek titkos dolgainak Saphari felôl. Ismet, 1. *Cor.* 3 5 Kicsoda ugy mond, az Pál? Kicsoda az Apollo? Hanem csak szolgak, az kik altal hittetek. Oda alab oktan azt mondgya: En plantaltam es az Apollo ôntôzgette, de Isten atta az nevekedest.

TANUSAG.

Vegyûk esûnkben innet; Hogy az ôrôk eletnek megh adoja, az tellyes Sz. Haromsagh Isten. Mert csak az adhattya azt, az ki kebitette. De az tellyes Sz. Haromsagh kebitette, az mint az *Isaias Prophet*a, *cap.* 64. 4. es az Sz. Pál, 1. *Cor.* 2. 9. bizonittyak. Annak-okaert ugyan azon az ki meg-is adgya. ezt bizonittyak az elô számlalatot irasok-is. Intetteſſünk azert innet; Hogy ezt se az mi erdemönkbôl, se az Angyaloknak avagy az megh holt Szenteknek erettönk valo esedezesekbôl ne varjuk, hanem attul egyedôl, az ki mi nekünk azt, világh fundamentomanak fel vetesenek elôtte el

kesi-

kesitette. Lasd meg *Matt.* 25. 34. Vetkeznek tehat az Papistak, az kik az goromba kősseget ide s.rova igazgattyak. De erről ide alab bővebben kell szolanunk.

AZ HARMADIKROL.

Az örők elet, csak az valaztottaknak adatik, az kik itt ez vilagon az Istenhez igazan megh ternek. Ennek valosaga meg tetsik imez kővetkezendő irasokbol, *Ioan.* 10. 28. azt mondgya Christus Urunk: En az en juhaimnak örők eletet adok. Azon Sz. Janosnal. *cap.* 17. 9. ismet azt mondgya: Nem ez vilagert kőnyőrgők, hanem azokert, az kiket ennekem attal. Ugyan ott ismet igy szol: Az kiket ennekem attal, azok kőzzül csak egy-is el nem veset. Az Sz. Mathæusnal-is *cap* 25. 34. azt mondgya: Iertek el en Atyamnak áldottai, birjatok az Orszagot, az mely meg kesittetet, ti nektek vilagh fundamentomanak fel vetesetől fogvan. Az Sz. Pál-is erről szol, *Rom.* 8. 30. mondvan: Az kiket el valaztot, azokat el-is hitta, az kiket el hit, azokat meg-is igazitotta, az kiket meg igazitot, azokat meg-is dicsőitette. Ismet *Cap.*

1. 607 11.1

11. 7. Az választottak, ugy mond, megh találtak, az többi pedig megh kemenyettenek.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az örök életnek bodogsága csak az hivekre nez, es ahoz semmi közök nincsen, sem az Hypocritaknak, sem pedigh az hittöl fakat embereknek. Idvözitönk bizonittya ezt *Matt.* 5. 32. mondvan: örüllyetek es vigadgyatok, mert nagy az ti jutalmatok az Mennyekben. Az Sz Janosis azt mondgya, *Apoc.* 21. 27 Nem negyen abban az Varosban be semmi, valami megh fertéztetne, vagy az ki valami utalatosságot cselekedik, &c. Ugyan ezen dolog megh tetik az elö hozot irasokbol is. Vigasztallyak azert az Hivek ezzel magokat; Nincse resek ez vilagi bodogsagban ök vek az örök életnek bodogsága, az mely sok ezer graduſſal felöl halad minden vilagi gazdagsagokat. Engedgye az mi Sz Istenönk, hogy ezzel minden üdöben magunkat fejenkent vigasztalhaſſuk.

IV.

IV. PRÆDIKATIO.

ENnek előtte valo tanitasomban kezdem magyarazni az Apostoli Credonak utolso ágát, holott vallast tessünk az jövendő örők életnek bodogsaga felől. Miodeneknek előtte pediglen azt latok meg; Micsoda az örők élet? Masodsor, kitől adattassek? Harmadsor, kiknek adattassek. Mostan immar Istensegitsegeből, lassuk az töb dolgokat-is.

AZ NEGYEDIKRől.

Az mi az negyedik kerdest illeti, arra külömben felelnek az Papistak, hogy nem mint mi Keresztyenek. Mert ők azt mondgyak; Hogy az örők életnek bodogsaga, az mi jo cselekedetönkert adattatik: Mi pedig azt ragadgyuk. Lassuk mindenik ertelmet csak igen rövideden.

Az Papistak, az mint mondam, azt mondgyak; Hogy az örők életnek bodogsaga, az mi jo cselekedetönkből áll: Mely ertelmet, az többi közt, imigyen bizonyittyak.

1.607 11.1

I. Be hozzak az Istennek mondasat, mellyet az Abraham felől mond *Genes.* 22. 16. Mivel hogy ezt az dolgot cselekeded, ennen magamra eskűdöm, hogy meg áldvan meg áldalak tegedet. Annak-okaert innet azt hozzak ki, hogy az Abrahã az ő jo cselekedetiből nyerte az áldast, melynek eggyik, es legh főbbik rese az idvősségh.

De erre rövideden azt felellyük; Hogy az Isten ezeket, az meg igazittatot, Abrahamnak mondgya es igeri, nem az megh igazulandonak. Mert ugyan azon könyvenek tizen-ötödik reszeben azt olvasſuk; Hogy az Abraham hit az Istennek, es az ő neki meg igazulasara fordittatot, avagy igasſagul tulaydonittatot. Annak-okaert az Papistak innet nem állathattyak az cselekedetnek igasſagat. &c.

II. Azt mondgyak: Az David ugy mond, az Soltar könnek tizen-ötödik reszeben azt mondgya; Hogy az ki ártatlanul jár es igasſagot cselekedik, az ollyan ember lakozik az Istennek sátorabon, es az ő Sz. hegyen meg nyúgßik. Annak-okaert innet

innet az kövétkezik, hogy az idvösség jo cselekedetből áll, &c.

Erre rövideden azt felellyük; Hogy az David nem sol itt az idvösségnek okarol; mert arrol, ugyã ezen Solnarnak harmintzkettödik reszeben bösegessen tanit, es azt helyhezteti az Istennek ingyen valo kegyelmeben. Hanem azt akarja jelenteni, minemüeknek kell azoknak lenni, az kik az Istennek Sátorában, az az, Anyaszentegy-házában lakoznak, es azokat, az elö számlalatot jotagos cselekedeteknek követese, es az vetkeknek el tavoztatasa altal, meg valaztya az Hypocritaknak, es az hittöl sakat embereknek tarsasagatul, &c.

III. Az Sz. Lukacs Evangelistanak elsö reszeböl, be hozzak az Zacharias Pap, es Ersebet Asszony felöl valo mondast, holott igy sol az Sz. Lukacs: Es mind ketten igazak valanak Isten elött, es az Istennek minden parancsolatiban segyhetetlenek. Innet-is azert ugyan azon dolgot akarjak ki hozni, &c.

Erre csak azt mondgyuk; Hogy az igasságnak nevezeti, itt közönsegessen ve-

I. 607 11.

tetik, es be foglallya az igaz hitet. is mely az közbenjaro Chriſtuſt az ő erdemevel egyetemben meg fogja, es az Iſtennek irgalmaſſagaban nyugßk megh. Tehat igazak es fegyhetetlenek voltanak az Zacharias es az Erſebet Aßßony, nem az ő cselekedeteknek męltoſagara, es az Iſtennek kemeny itiletire nezve (mert igy ſenki nem lehet fegyhetetlen) hanem az Iſtennek kegyelmere es az Meſſiaſnak erdemere nezve, mellyet igaz hittel magokhoz kapcsoltak, &c.

IV. Męg-is azt mondgyak; Chriſtus Urunk, az Sz. Mathæusnak ötödik reßeben azt mondgya: Hogy bodogok az lelki fegenyek, mert azoke à Mennyeknek Orßága. Az honnet azt hozzak ki; Hogy az ő rők ęlet jo cselekedetiből áll. De kőnyű erre az felelet; Mert Chriſtus Urunk itt egyben veti ez vilagnak fiainak, az hiveknek ez vilagi állapattyok felől valo illetlen itileteket, az Iſtennek jozan itiletivel, es arra tanit bennünket; Hogy igen tavoly jár az Iſtennek itileti az embereknek itiletektől. Mert az emberek azt itelik az hivek fe-

vek felöl, hogy felette bodogtalan állapattyok vagyon itt ez vilagon. Ellenbe pedig az Isten, az ö fiait es leanyit bodogoknak tartya meg akkor-is, mikor ez vilagon nyomorusagot ßenvednek. Vegeztre, azt mondgyak; Az Christus, *Matt.* 19. 17. azt mondgya: Ha az eletre be akarß menni, az parancsolatokat megh tarczad. Az parancsolatoknak pedig megh tartasa, áll az jo cselekedeteknek követesében, es az vetkeknek el tavoztatasaban: Annak okaert inner is azt állattyak, hogy az örök ęlet jo cselekedetekböl áll.

Erre rövideden azt felellyük; Hogy Idvözitönk itt nem azt jelenti, mit cselekedhetnek az emberek, hanem söt inkab azt, mit kellene cselekedniek. Az feleletet tehat az kerdeshez ßabvan, csak azt akarja mondani: Ha jo cselekedetedböl akarß idvözülni, nincsen az jo cselekedeteknek job regulaja, mint az Istennek Törvenye. Tekincsbe azert abba, es onnat, mint egy vilagos tükörböl eßedben veheted, micsoda legyen az Istennek kevansaga. Vannak töb erössegek-is, ugyan felesen, da

I. 607 (1.)

ſen, de rövidſegnek okaert azokat ęlö nem ſámlalom; Hanem az ki azokrol bövebben akar ertekezni, laſſa megh az bodogh emlekezelö *Sohnius* György *Doctor* iraſat, *in articulo de Iuſtificatione, fol. mihi* 835. *&c.*

Ellenbe pedigh, az Kereſtyeneknek együgyö ertelmek effęlöl csak ez; Hogy az idvöſſeg áll, az Iſtennek ingyen valo kegyelmeböl, es az Ur Jeſus Chriſtus erdemeböl.

Ezt az mi igaz ertelmönket, mindeneknek elötte az Sz. iraſnak nyilvan valo bizonſagival állattyuk. Az többi közt pedig, az Sz. Pál, *Rom.* 6. 23. azt mondgya: Iſten ajandeka az örök ęlet. Iſmet, *Epheſ.* 2. 9. kegyelemböl tartattattok meg hit altal, es az nem ti tölletek vagyon, hanem Iſtennek ajandeka. Chriſtus Urunk-is azt mondgya, *Ioan.* 3. 16. Ugy ſerete Iſten ez vilagot, hogy az ö egy ſülöt fiat adna erette, hogy minden az ki hiſen ö benne, el ne veſſen, hanem örök ęlete legyen.

Maſodſor; Mert az örök ęlet, vagy jo cselekedetekböl áll, avagy ingyen adatik Iſtentöl. De az jo cselekedetekböl nem áll.

mert

mert azok itt ez vilagon, meg az valaſtot hivekben-is nem tökelleteſek, az mint az többi közt meg tetſik *Iſa.* 64. 6. Annakokaert az következik hogy ingyen adaſſek Iſtentöl.

Vegezetre, ſok illetlen dolgok következnenek innet, hogy ha az idvöſſegh az mi erdemönkből állana.

I. Mert igy az Chriſtus heyjaban holt volna meg, *Gal.* 2. 21.

II. Az mi dicsekedeſönk nem rekeztetnek ki. *Epheſ.* 2. 9.

III. Az Iſtennek igireti hasontalanok volnanak *Rom.* 4. 16.

IV. Az Chriſtus engedelmeſſege nem volna tökelletes.

V. Az mi lelkönk iſmereti ſoha nem volna csendes, hanem mindenkor ketelkedneek idvöſſegönk felöl.

VI. Vegezetre nem volna ſükſegönk az bünnek megh bocsataſara. Mert az ki meg fizethet, nem kell annak az engedelē.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az örök çletnek bodogſaga, nem erdemönkből, hanem az

I. 607 /1.)

nem az Istennek ingyen valo kegyelmeből, es az Ur Jesus Christus erdemeből adatik minekünk. Ennek igaz volta megh tetßik az elő ßámlaltatot dolgokbol. Vetkeznek tehat az Papistak, az kik ennek az igaz tudomannak ellene mondanak.

AZ ö ö D I K R ö L.

Az hivekben itt ez vilagon rendßerint, az ő rők elet, hit altal kezdetik el, mellyet az Sz. Lelek ő bennek az Istennek igejenek altala fel gerjezt, meg vilagositvan az ő elmejeket az Istennek igaz ismeretivel, es meg Uyjitvan az ő meg romlot termeßeteket, es indetvan őket az Isten igejehez valo tőkelletes engedelmessegre. Ide valok imez kővetkezendő irasok: *Ioan.* 6. 68. Az őrők eletnek beßede vagyon te nallad, &c. 1. *Cor.* 4. 15. Az *Evangelium* altal en ßültelek titeket. *Rom.* 1. 16. Az *Evangelium* Istennek hatalma, minden hivőnek idvőssegere. *Rom.* 10. 17. Az hit, hallasbol vagyon, az hallas pedigh az Istennek igejeből. &c. Az apro magzatocskaknak, es amaz csudalatos-keppen megh terteknek (az minemű vala az kereßt fan figgő tolvay)

vay) más állapattyok vagyon. De itt, csak az ſokot rendrôl ſolunk, az mellyel az Sz. Iſten ſokot ęlni az ôregh embereknek megh teriteſekben.

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy az ôrôk ęlet az hivekben rend ſerint, az igaz hit altal kezdetik, mely az Iſtennek Sz. igejebôl vetetik, *Rom.* 10. 17. Megh tetſik ennek igaz volta az elô ſámlaltatot iraſokbol. Intetteſſünk azert innet; Hogy az Iſtennek Sz. igejet ſeretettel halgaſſuk. Ez mellet igen kerjük az mi Szent Iſtenünket, hogy az ô Sz. Lelkevel munkalkodgyek az mi ſivünkben es lelkünkben, es igy kezgye el mi bennünk-is az ôrôk ęletet, ſôt vigye vegbe-is ô fôlſege.

AZ HARMADIKROL.

Az ôrôk ęletnek bodogſaga, męg itt ez vilagon el kezdetik az Hivekben; Mert ebben ez jelen valo ęletben kell lenni az meg tereſnek. Ide valo, az mit az Sz. Pál, 2. *Cor.* 5. 2. mond: Fel ôltôztetünk, de mind azon-altal ugy, hogy ha mezitelen

nem

I. 607 (1.)

nem talaltatunk. Annak pedigh derekas vegben vitele, az jövendö ęletben leßen azokban, az kik itt annak elsö sengejet meg kostoltak. Erröl ßol Christus Urunk, *Luc.* 19. 26. mondvan: Az kinek vagyon, annak adatik, az kinek pedig nincsen, męg az mi volna-is, el vetetik ö tölle. Az Sz. Janos-is, 1 *Ioan.* 3. 2. Mostan, ugy-mond, Istennek fiai vagyunk, de męg ki nem nyilatkoztatot, micsodak leßünk. Tudgyuk pediglen azt, hogy minek-utanna ö megh jelenik, hasonlok leßünk ö hozzaja. Tovabba, az örök ęletnek be summalasa kettöben áll. Eggyik az, mikor az testi halal altal megh menekedünk minden fogyatkozasoktul. Az masodik pedig fellyeb valo, tudni-illik, mikor az bodogh fel-tamadas utan, egeßlen męgh dicsöitetünk, es az Istent męg lattyuk, az mint vagyon. Erröl ßol az Sz. Pál, 1. *Cor.* 13. 12. mondvan: Mostan latunk tükör altal, de akkor ßemtöl ßembe. Most reß ßerint vagyon bennem az ismeret, akkor pedig ugy leßen, az mint tanittatom.

TANUSAG.

Jegyez-

Jegyezzük megh innet; Hogy az örök élet, meg itt ez világon el kezdetik az hivekben, es jövendőben, az boldogh feltamadas utan viretik derekasson vegben.

Ennek igaz volta megh tetßik, az elő számlaltatot iraßokbol. Intettelßünk azert innet; Hogy igen kerjük az mi Sz. Istenönket, hogy az jott, mellyet el kezdet mi bennünk, vigye derekasßon vegbe, az ő nagy nevenek dicsőßegejert.

AZ HETEDIK RÖL.

Az mi az utolßo kerdeßt illeti, affelől minekünk az Papißtakkal nagy ellenkezeßünk vagyon. Mert ők azt mondgyak, hogy mikeppen az bün bocsanat felől, ßinten ugy az örök életnek jövendő megh adaßa felől-is, senki ebben az eletben bizonyos nem lehet, hanem kinek kinek ketelkedni kell affelől. Mi pedig az ellenkező értelmet állattyuk. Az mi az Papißtak értelmet illete, mivel-hogy arrol maßott (az Credonak harmadik reßenek negyedik ágának magyarazattyaban) bőßegeßen ßollottam, moßtan annak beket hagyok, hanem csak az mi értelmünkről ßollok.

Annak-

I. 607 11.1

Annak-okaert mi az örök çlet felöl illyen ertelemben vagyunk; Hogy annak jövendö meg adaſa felöl csak, egy Kereſztyen embernek ſem kell ketelkedni, hanem abban bizonyoſnak kell lenni. Ezt pedig az igaz ertelmet, imez következendö erö ſſegekkel állattyuk.

I. Az Sz. irasbol; Az többi közt pedig *Ioan.* 10. 28. Chriſtus Urunk azt mondgya: En az en juhaimnak örök çletet adok. Az Sz. Pál-is, *Rom.* 3. 1. azt mondgya: Meg igazitatvan hit altal, bekeſegünk vagyon az Iſtennel. Iſmet *Cap.* 11. 29. Az Iſtennek ajandeki, es az ö hivatallya, banasnelkül vannak. *Philip.* 1. 6. Iſmet azt mondgya: Az ki el kezdette bennetek az jo dolgot, vegbe-is viſi. Iſmet 2. *Tim.* 1. 12. Tudom kinek hittem, es en abban bizonyos vagyok, hogy az ö nalla le tött kencsemet, megh tarthattya amaz napra. &c.

II. Mert az Iſten, az ki az örök çletnek meg adoja, igaz es megh valtozhatatlan, *Iac.* 1. 17. *Malach.* 3. 6.

III. Mert az valaſtaſ is örökke valo es valtozhatatlan, 2. *Tim.* 2. 19.

IV.

IV. Mert az Christus kön, örgöt az hivekert, es az ö Mennyei Sz. Attyatul meg halgattatot. *Ioan.* 17. 14.

V. Mert az Sz. Lelek tanubizonsagot tesen az mi sivünkben, hogy mi Isten fiai vagyunk, az ö fiait pedig az Isten az örök ęlettel meg Coronazza. *Rom.* 8. 16. Ezekböl külön külön, egy egy *argumentum* jü ki, de rövidsegnek okaert en el hagyom.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az jövendö örök ęletnek bodogsaganak meg adasa felöl, nem kell az hiveknek ketelkedniek, hanem bizonyossan el kell hinniek, hogy az mely jött az Isten itt ez vilagon el kezdet, jövendöben derekason vegben visi ö bennek.

Ennek igaz volta megh tetsik az elö sámlaltatot iratokbol es erössegekböl Vetkeznek tehat az Papistak, az kik ennek az igaz tudomannak ellene mondanak, es az mi tellyes bizodalmunkert, minket sidalmaznak, gyalaznak, söt tüzzel es fegyverrel haborgatnak. De öröllyünk es vigadgyunk, mert nagy az mi jutalmunk az Egekben.

I. 607 11.1

gekben. *Matt.* 512. Noazert az Sz. Pállal eggyût mondgyuk: Amaz Nemes hartzot en megh hartzoltam, futasomat el vegeztem, az hitet megh tartottam. Vegezetre el teretet ennekem az igasságnak coronaja, mellyet megh ád ennekem az Ur amaz napon, amaz igaz Biro; Nem csak en-nekem pedig, hanem mindeneknek az kik varangyak, amaz ô dicsôsseges el jövetelit. 2. *Tim.* 47. Engedgye az mi Sz. Istenünk, hogy mi fejenkent illyen jo reménségben leheſſünk. Ámen.

V. PRÆDIKATIO.

Geneſ. 25. *verſ.* 7. *&c.*

Lônek pedig az Abrahamnak életének napjai ſaz hetven-ött eſztendôk. &c.

NEm ok nelkûl mondgya az élô mindenhato Isten, *Exod.* 42. Tiztellyed Atyadat es Anyadat, hogy hoſſu életû legy az fôldôn. &c. Mert bokasa ô Sz. felségenek, hogy az kik az ô fûlejeket, illendôbô-

dő bőcsűlettel illetik azokat, az tőb áldaſi kőzt, itt ez vilagon, hoſſu ęlettel-is meg ajandekozza. Erre nevezetes peldakat talalunk az regi Sz. emberekben, az kiket az Iſten az ő Iſtenes eletekert, es Attyokhoz Annyokhoz valo bőcsűletert, ez vilag ſerent-is hoſſu ęlettel latogatot. De nem ſűkſegh az nyilvan valo dologban mulatnunk; Mert igaz eleg erre az Abrahamnak peldaja, az kit, az mint hallod az Sz. Iſten ſaz hetven őtt eſtendőkkel ajandekozot megh.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Meg irja itt az helyen az Moyſes Propheta, amaz nagy hitő Abrahamnak, az kit az Sz. Pál hivőknek Attyanak nevez, *Rom.* 4. 11. mind az ő ęletenek folyaſat, mind halalat, ſ-mind pediglen az ő tiztelleges temetſeget, minden kőrnyűl állo dolgaival egyetemben, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, harom kivaltkeppen valo reſekre oſthattyuk ezeket az rővid igiket. Mert az elſő reſeben emleke-

I. 607 11.1

zik az Propheta az Abrahamnak életének az ő napjairúl, mondvan: És lőnek az Abrahamnak életének napjai száz hetven őtt esztendők. Az másodikban megirja az ő halálát, mikor igy szól: És el fogyatkozván, meg hala, jovenségével meg eleged ven, es az ő nepeheztakarittatek. Az harmadik részében oktan, szól az ő temetségeről mondvan: És el temetek őtet az ő fiai, tudni-illik az *Isach* es *Ismael*, az kettős barlangban, &c.

Ez mind Summája, s-mind rendi az igiknek; Lássuk immár Isten segitségéből az igiket rendel, es azokból az tanusságokat egy egy beszéddel, &c.

Mond az Propheta: És lőnek az Abrahamnak életének napjai száz hetven őtt esztendők, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusságunknak első része, melyben az Abrahamnak életének napjairol emlekezik az Moyses; Holott minekünk ket dolgokat kell meghallatnunk.

I. Kicsoda volt az Abraham, az kiről itt emlekezet vagyon.

II. Mierü

II. Miért hogy az Isten az regi Sz. embereknek életeket sokkal killyeb terjeztette, hogy nem mint ez mostani időben?

AZ ELSŐRŐL.

Az Abrahamnak nevezeti, annyit tesen az mi nyelvünkön, mint sokaságnak Attya. Ezt pediglen az nevezetet veve az Sz. Istentől, mert az előt Abraham vala az ő neve, mely annyit tesen, mint felseges Atya. Erről nyilvan valo irasunk vagyon, *Genes.* 17. 5. holott azt olvassuk; Hogy minek-utanna friget avagy fövetseget tesen Isten az Abrahammal, vegre azt mondgya: Ennek-utanna nem hivattatik az te neved Abramnak, hanem nevezetel Abrahamnak; Mert sok nepeknek avagy nemzetségeknek Attyava tettelek tegedet, &c. Annak-okaert az Abraham vala az Tharenak fia, az ki, minek-utanna ket faz es ótt estendőket elt volna megh hala amaz Haran nevő Varosban, *Genes.* 11. 32. Minek-utanna azert megh hala az Thare, meg solittya Isten az Abrahamot mondvan: Meny ki az te földedből az te rokonsagod közzül, az te Atyadnak ha-

I. 607 11.

zabol, arra az földre az mellyet mutatandok teneked, es nagy nemzetſegnek Attyava teſlek tegedet es megh áldlak tegedet, es fel magaſtalom az te nevedet, es leſeſ áldot. Meg áldom azokat, az kik tegedet áldanak, az kik pedig meg atkozoak tegedet, en-is meg atkozom azokat. Ez földnek minden nemzetſegi meg áldatnak te benned, &c. Laſd meg *Geneſ. 17. verſ.* 12. Ugyan azon Moyſes elſő könyvenek tizenhetedik reſzeben azt olvaſſuk; Hogy mikor az Abraham kilentzven kilentz eſtendős volna, meg jelenek neki az Ur, es monda: En vagyok az erős mindenhato Iſten; Járj en előttem ſünetlen, es legy alhatatos, es az en ſövetſegemet helyhezztem en köztem es te közted, es tegedet felette igen meg ſaporitalak, &c. Annak-utanna berze Iſten az környülmetelkedeſt, hogy az Abrahammal valo ſövetſegnek külſő jegye lenne, mondvan: Ez pedighn az en ſövetſegem en közöttem es ti közöttetek, es az te utannad valo magod közöt, mellyet meg kell tartanotok; Hogy ti köztetek minden firfiu környülmetteſſek, &c.

ſek, &c. Vegezetre azon kőnynek huſon kettődik reſeben azt olvaſſuk: Es lőn ezeknek utanna, az Iſten meg keſerte Abrahamot, es monda nekie: Abraham. Es monda neki Abraham: Im hol vagyok Uram. Es monda az Iſten: vegyed moſtan az te fiadat, amaz te eǵgyetlen eggyedet, az kit ſeretz, tudni-illik az Iſacot, es meny el az Morianak főldere, es áldozd meg ott őtet egő áldozatul az eǵgyik hegyen, az mellyet mondandok. Fel kele azert az Abraham jo reggel, es meg nyergele az ő Szamarat, es veve melleje ket ſolgajat, az Iſacot is az ő fiat. Es mikor az egő áldozathoz fát haſogatot volna, fel kele es el indula az helyre, mellyet neki mondot vala az Iſten. Harmad napon fel emele az Abraham az ő ſemeit, es lata tavoly az helyet. Es monda az Abraham az ő ſolgainak: Maradgyatok itt az ſamarral, en pedig es az gyermek el megyűnk amoda, es minek-utanna imatkozunk, megh terűnk hozzatok, &c. Ott azert az Abrahamket kezevel meg akarja áldozni az ő eǵgyetlen egy fiat az Iſacot az Iſten parancsolat-

I. 607 11.1

tya szerint; De az Urnak Angyala nem engede, hanem más áldozatra való állatot mutata neki, &c. Látván azért az Isten az Abrahamnak illyen nagy engedelmességet, monda: En magamra eskeszem, mivel hogy ez dolgot cselekeded, es nem kedvezel az te fiadnak, hogy gazdagon megh áldlak tegedet, es bőségessen meg sokasitom az te magodat, mint az Egnek csillagit es az tengernek fövenyit, es az te magod örökségkeppen birja az ő ellenségeinek kapuit. Es meg áldatnak az te magodban az földnek minden nemzetségi, &c. Ez azért az Abraham, az kiről itt emlekezik az Moyses.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet, mely igen igaz, az mit az Sz. David *Psal.* 112. 6. mond: örök emlekezetben leszen az igaz. Megtetszik ez, az Abrahamnak jelen való állapatyabol, az ki noha ennek-előtte, nagy sok száz esztendőkkel ez árnyek világbol ki költözőt: Mind-azon-által az ő bodog emlekezeti mind ez ideiglen fen állot, es mind világ vegezetiglen megh marad. Intessünk

ſünk annak-okaert innet; Hogy igen jamborok es Iſten felők legyünk, hogy az mi jo hirünk nevünk-is holtunk utan az jamboroknal legyen jo emlekezetben; Mert az mint az Deakok mondgyak: *Funeris unus honos, nomen habere bonum*, az az: Az megh holt teſtnek egy dicsireti az jo hir nev. De ez ellen ki ſokan vetkeznek moſtan, naponkent valo peldaink bizonyittyak. Mert nagy ſokan az ſennacheribbel eggyût, csak bûzt hadnak utannak. Laſd meg *Ioel* 2. 20. De mi az Abrahamot kôveſſük, hogy az maradek nep, mondgyon jót utannunk.

AZ MASODIKROL.

Az mi az maſodik kerdeſt illeti; Az regi Sz. jamboroknak hoſſu életeknek, imez kövétkezendô okait talaliyuk.

1. Az emberi nemzetſegnek ſaporodaſa. Mert az Iſten, az ô igireti ſerint, mentôl hamarab, be akarta az fôldet emberekkel tölteni, mellyet vegben nem viheret volna ô Sz. felſege, hogy ha csak illyen keveſſet éltenek volna az emberek mint moſtan. Az Adam felôl azt olvaſſuk

Geneſ.

I. 607 11.1

Geneſ. 5. *verſ.* 5. hogy kilentz ſaz és harmintz eſtendőket élt, es ez idő álat fiakat es leanyokat nemzet. Az Seth pedig kilentz ſaz es tizenket eſtendőket élt. Az Enos, kilentz ſaz es őtt eſtendőkig. Az Cainan, kilentz ſaz es tiz eſtendőket. Az Malalaêl, nyoltz ſaz es kilentzven őtt eſtendeiglen. Az Jared, kilentz ſaz es hatvan ket eſtendeig. Vegezetre az Mathuſael kilentz ſaz es hatvan kilentz eſtendeiglen, &c. Es ez hoſſu idők álat ezek az Sz. Atyak, nagy ſok fiakat es leanyokat nemzettek.

II. Az Mennyei Sz. tudomannak terjezteſe, es annak az Iſtennek Anyaſentegyhazaban levő tiztaſaga es meg maradaſa. Mert az Sz. Iſten azt akarta, hogy az Mennyei igaz tudomant az regi Sz. Atyak, ugy-mint kezrűl kezre adgyak, es egy nehany izig az ő maradekjokat arra tanicsak es oktaſſak, minek-előtte az iras nem volna. Mely dolog nagy ſepen meg leheret, holot illyen ſokaig éltenek.

III. Ezzel az Sz. Iſten az regi Sz. jamboroknak Iſtenes életeket-is akarta meg

meg Coronazni. Mert, az mint az Sz. Pál 1. *Tim.* 4. 8. mondgya: Az kegyes élet mindenekre hasznos, az mely felől igiret vagyon mind ez jelen valo életben, s mind az jövendőben. Ide valo az Istennek igireti; Tiztellyed Atyadat Anyadat, hogy hossu életű legy az földön, *Exod* 20. 42.

IV. Vegezetre, ezekhez hamlalhattyuk az termesetnek erejet-is, az mely sokkal vastagab volt regenten, hogy nem mint mostan, mind az emberekben, s mind pediglen egyeb fele állatokban. Mert az termeset, viragaban sokkal erősseb es vastagab volt, hogy nem mint venségeben.

TANUSAG.

Vegyük esünkben innet; Hogy az hossu élet, az Istennek kivaltkeppen valo ajandeka. Ennek valosaga meg tetsik az elő hámlaltatot dolgokbol. Intetessünk tehat innet, hogy az kiket Isten közzülünk ezzel meg ajandekoz, vegyük hala-adassal ő Sz. felségetől, es ellyünk az ő nevenek magasztalasara es Keresztyen felebaratinknak elő menetelekre. De bodog Isten, ki sokan van-

I. 607 11.1

vannak moſtan az kik errûl még csak jozanon ſem tudnak gondolkodni. Ne csudallyuk tehat, hogy ha az Iſten ez moſtani embereket hoſſu ęlettel nem latogattya; Mert az gonoſſagh tellyeſſeggel el áradot ez földön, ugy annyira hogy az Daviddal eggyût męltan mondhattyuk: Minnyajan el hanyatlottanak es haſontalanokka lőttenek; nincsen az ki jót cselekedgyek, csak egy-is.

Mond immar az Prophetas: Es el fogyatkozvan meg hala jo venſeggel meg elegedven, es az ő nepehez takarittatek.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſe, holott az Abrahamnak halalat irja megh az Moyſes, minden kőrnyűl állo dolgaival egyetembeu. Mindeneknek előtte pedig azt mondgya, hogy el fogyatkozvan holt meg. Holott haſontalatoſſag altal ſol az Propheta, mellyet veſen az gyertyatul avagy ſővetnektűl. Mert mikeppen az gyertya addig egh, mîg az fadgyaban tart, es ha az el fogy, el alusik azonkeppen az ember addig ęl, mîg az termeſetnek Sirjaban tart, mellyet az termeſet-

meſetrŏl iro Doctorok, *humidum radicale*, neveznek; Es ha az el fogy (*Phyſicè loquendo*) meg hal, &c. Maſodſor azt mondgya; Hogy jo venſegenek idejen holt meg. Az honnet meg tetſik hogy nyers ven emberkoraban holt meg az Abraham. Nem volt tehat ſem kŏſvenyes, ſem colyikas. Harmadſor azt mondgya; Hogy megh elegedet az ŏ çletenek napjaival. Meg-is elegedhetet pedig, mert az mint meg hallok, ſaz hetven ŏtt eſtendeiglen çlt, mely ŭdŏk alat, ſok jót es gonoſt koſtolhatot. Vegezetre azt jelenti; Hogy az ŏ nepehez takarittatot. Holott az Abrahamnak nepen ertenŭnk kell azokat az hiveket, az kik ŏ elŏtte meg holtanak. Ezeknek tarſaſagokban vitetet tehat az Abraham-is. Mert az igazaknak leikek az Iſtennek kezeben vannak. *Sapien.* 3. 1. *&c.*

TANUSAG.

Jegyezzŭk megh innet; Mely igen igazan mondgya az Sz. David az halalt minden teſtnek utanak, 1. *Reg.* 2. 2. Mert az Adamtul fogvan ez oraiglan, ezen az uton kŏltŏztek ki az emberek ez árnyek vilagbol.

nabul.

I. 607 11.1

laghol. Lasd meg hogy mond az iras az regi Sz. jamborok felől *Genes.* 5. 5. Ele az Adam kilentz saz harmintz estendőket, es meg hala. Az Seth ęle kilentz saz es tizenket estendőket, s meg hala. Az Mathusael ęle kilentz saz hatvan kilentz estendőket, es meg hala. Ime az Abraham felől is azt irja az Moyses, hogy saz hetven ött estendők utan holt meg. Intertessünk tehat innet; Hogy senki ne bizzek, sem ifiusagaban, sem erejeben, sem ez vilagi męltosagos állapattyaban; Mert az halal mindenekkel kőz.

Ide valo, az mit az Horatius Poëta mond: *Pallida mors, æquo pulsat pede pauperum tabernas, Regumq; turres.* az az: Az Sargito halal egyenlőkeppen el jarja az segeny emberek fűstős kalibajat, es az Kiralyok sep palotajat, &c.

Mond męg is az Propheta: Es el temetek őtet az ő fiai, tudni illik az Isac es Ismael, az kettős barlanghan.

Ez igikben foglaltatik be harmadik resse, jelen valo tanusagunknak; Holott az Abrahamnak temetsege adatik előokben

minden

minden kőrnyül állo dolgaival egyetemben. Mindeneknek előtte pedig azt jelenti az Moyses; Hogy el temettetet. Az honnet megtetßik hogy az Istennek nepe kőzt igen regi fokas az temetes. Masodfor, azt irja meg kicsodaktul temettetet el? Azt mondgya hogy az Isactul es Ismaeltűl. Ezek pedig kicsodak voltanak, meg tetßik *Geneſ.* 16. 1. *& ſequen.* Ismet *Cap.* 18. 8. Lasd meg az irasokat. Vegezetre az ő temeteſenek helyet-is meg jelenti; Es azt kettős barlangnak nevezi. Erről nyilvan valo irasunk vagyon, *Geneſ.* 23. 7. *& ſequentibus.* Lasd meg az *locust.*

TANUSAG.

Tanullyuk meg innet; Hogy az mi halottainkat tißteſſegeſen, de babonaſag nelkűl kell el temetnűnk. Erre peldaink az Abrahamnak ket fiai, az kik az ő ven Attyokat tißteſſeggel, de minden babona nelkűl temetik el. Vetkeztenek tehat az regi Poganyok, az kik az ő halottyokkal bőcstelenűl bantanak, es nemellyek az vizben, nemellyek pedig az tűzben vetettek. Nemellyek az ebekkel faggattattak el, es nemel-

I. 607 11.1

mellyek (az mely hallaſra-is iſonyu) ő magok meg ettek. Vetkeznek az Papiſtak is, az kik nagy ſok babonaval çlnek az temetkezesben, &c.

De mi ezeket ne kövelljük, hanem az Abraham fiaival eggyût, az fel-tamadaſnak remenſege álat, azoknak hideg tetemeket, tegyük az földnek gyomrában, tudvan azt hogy földből valok es földe kell lenniek. Engedgye az mi Sz. Iſtenünk, hogy mi igy viſelhelljük magunkat, Amen.

VI. PRÆDIKATIO.

Iſa. 38. verſ. 1. & ſequen.
Azokban az napokban, halalos betegſegben eſek az Ezechias &c.

FElette igazan mondgya az Samuel Propheta Annya az Anna Aſſony 1. *Sam.* 2. 6. Hogy az Ur öl meg, es az Ur elevenit meg-is. Mert mind çletönk ſ-mind halalunk az Sz. Iſtennek kezeben vagyon Mîg Iſten akarja, addig çlünk, es mihelt ő

fölſe-

fölſége akarja, meg kell halnunk. Ezert mondgya az Iob Patriarcha; Hogy az Iſten meg hatarozta az embernek életet, mellyen ſenki altal nem mehet. Iob. 14. 5. Ugyan azon *caputban verſ.* 16. Iſmet azt mondgya; Hogy az Iſten még lepeſet-is meg olvaſta ô neki. Ugyan ezen dologh meg tetßik az Ezechias Kiraly peldajabol itt az helyen, &c.

SUMMA.

Summaja tehat ez meg hallot igiknek csak ez; Meg irja itt az helyen az Prophéta, az Ezechias Kiralynak halalos betegſéget, minden környûl állo dolgaival egyetemben: Holott egyßer ſ. mind emlekezik az ô Iſtenhez valo ajitatos es buzgo imatſagarol-is.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert ket kivalkeppen valo reßekre oßthattyuk ezeket az igiket. Mert az elſô reßeben emlekezik az Prophéta az Ezechias Kiralynak halalos betegſegerôl, minden környûl állo dolgaival egyetemben. Az maſodikban pedig az ô könyörgeſerôl ſol.

Mond

I. 607 11.1

Mond az Propheta: Azokban az napokban, halalos betegségben esék Ezechias, kihez Isaias Amosnak fia hozza menven, monda neki: Ezt mondgya az Ur; Agy parancsolatokat hazad nepenek, mert meg halsz te es nem élsz.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsö rese holott ket dolgokat forgat az Propheta. I. Meg irja az Kiralynak halalos betegséget. II. Az Istennek izenetit az Propheta altal.

AZ ELSÖRÖL.

Az mi az elsö dolgot illeti, mindeneknek elötte idejet jelenti meg az Propheta az Ezechias Kiraly betegségenek, sazt mondgya, hogy azokban az napokban lött. Ennek ideje felöl, az iras magyarazo Doctorok nem mind egy ertelemben vannak. Mert az Sido Doctorok, ugy mint az Salomon es az Kimhi (az kiket Tyranus es az Oetolampius lattatnak követni) magyarazzak az Assyriai nagy hadnak es Jerusalem Varossanak meg fallasanak idejeröl, mint-ha ugyan akkor talalta volna az Ezechias Kiralt ez nagy halalos betegség-

is. Az *Muscul⁹* azt itili, hogy ez halalos betegseg, Jerusalem Varossanak meg sallasanak es az kevely Sennacherib vesedelmenek elötte közel ket esztendövel lött. De az *Ieronymus Doctor*, *Augustinus*, *Lutherus* es Calvinus azt mondgyak. Hogy Jerusalem Varossanak megh sabadulasanak es az kevely Sennacheribnek romlasanak utanna lött. Es ez utolso ertelem helyesseb az többinel meg mutattya ezt az Sz. Historianak rendi-is. Mert minek-utanna meg irja az Propheta Jerusalem Varossanak meg sallasat, es annak csudalatos meg sabadulasat, s az kevely Sennacherib hadanak es maganak vesedelmet; mingyart utanna veti az Ezechias Kiralynak halalos betegseget. Annak-utanna masodsor, az ő betegsegenek sulyos voltarol emlekezik, es azt halalosnak mondgya lenni. Igy sol pediglen az Propheta, az nyavalyanak nagy voltara nezve, az mely ő magaban halalos volt; Es minden kertsegnelkül meg kellet volna annak miatta halni az Kiralynak, hogy ha az Isten csudalatoskeppen ötet az alol fel nem sabaditotta volna,

I. 607 11.1

az mint meg tetßik ide alab az ötödik verſecskebŏl.

TANUSAG.

Vegyúk eßünkben innet; Hogy az betegſegh, es abbol ſarmazot ſomoru halal közönſeges mindenekkel. Ide valok amaz közönſeges mondaſok: *Eſt commune mori, mors nulli parcit honori.* az az: Közönſeges az halal, az mely ſemmi méltoſagnak nem kedvez. Iſmet: *Mors ſceptra ligonibus æquat*, az az: Az halal az Kiralyokat egyenlŏve teßi az ſegenyekkel. Ertettek ezt meg az Poganyok-is; Mert az Romaiiak felŏl azt olvaſſuk: Hogy minden Iſteneknek Capolnakat es Oltarokat csinaltanak Romaban, de az halalnak (azt kit mindazonaltal Iſten gyanant tartottanak) nem volt ſem Capolnaja ſem Oltara. Mert jol tuttak hogy igen baratſagtalan, es ſenkinek nem kedvez. Meg tetßik ez, az Ezechias Kiralnak jelen valo állapattyabol, az ki noha nagy Fejedelem, es az Iſtennek kedves ſolgaja, mindazonaltal im azt irja az Propheta felŏle, hogy halalos betegſegben eſet volt. Intetteſſünk tehat innet,

hogy

hogy megunknak se egesseget, se hossu ę-letet ne igirjünk, mert mi-is emberek vagyunk, es az mi máson meg eshetet, mi maytunk is meg eshetik. *Hodie mihi, cras tibi*, az az: Ma ennekem, s-hollnap teneked.

AZ MASODIKROL.

Mond immár az Propheta: Az kihez, Esaias, Amosnak fia hozza menven, monda neki: Adgy parancsolatokat hazad nepenek, mert meg halß te, es nem ęlß.

Ez igikben foglaltatik be masodik ága ennek az elsö reßnek; Holott az Istennek izenetit irja meg az Propheta, mellyet ö általa tött az Ezechias Kiralynak. Elsöben-is pedig azt jelenti maga felöl, hogy ö az Kiralyhoz ment. Ezt pediglen mindeneknek elötte cselekette az Propheta az Istennek kivaltkeppen valo parancsolattyabol, az mint ez meg tetßik az Propheta beßedeböl, holott ide alab azt mondgya: Azt mondgya az Ur, &c. Masodßor, az ö kegyes indulattyabol; Mert hallotta az Kiralynak sulyos betegseget: Azert ha ßinten az Isten nem parancsolta volna-is, de latogatosnak okaert ugyan el

I. 607 11.1

ment volna. Harmadsor viseltetet az felső fejedelemseghez valo bőcsülettűl-is. Mert noha nagy Propheta az Esaias, mind az által ugyan Kirallyanak ismeri az Ezechiast, es udvarhoz megyen hozzaja. Nē ollyan volt tehat az Esaias, mint az Romai Papa, az ki felől azt olvassuk; Hogy nem jár ő az Kiralyok utan, hanem az Kiralyok mennek ő hozzaja udvarhoz, es illendő bőcsületeket ugy sem adgya meg: Hanem az labat csokoltattya vellek. Ha enni akar, az Kiraly tart mosdovitet neki. Mennel nagyub Fejedelem vagyon nalla, az első tál etket az viši fel. Ha lovon megyen valahova, az Kiralyok es Fejedelmek az ő kengyel futoi. Ha Lectikaban akar járni, az Kiralyoknak kell vallokon viselni. Az mellyel nagy nyilvan jelenti, hogy nem az Esaias lelke lakik benne, hanem az ő Nagyapjae (az ördőge) az ki az ő kevelysege miat az Egből le vettetek.

Masodsor, az Istennek izenetit mondgya meg. Elsőben-is pedig azt jelenti meg, kicsoda izent ő tűlle. Azt mondgya hogy az Ur. Effelől igy sol: Azt mondgya az Ur.

Ur. Annak-utanna az követſegnek ſummajat jelenti meg, mondvan: Adgy parancsolatot az te hazad nepenek, mert meg halſ te, es nem ęlſ, &c.

Itt azt kerdehetne valaki; Hogy hogy ſollyon az Propheta az Kiraly felöl, holot abban az betegſegeben meg nem holt, hanem meg az utan tizen-ött eſtendöket ęlt?

Erre nemellyek azt felelik; Hogy az Propheta nem magatul ſollot, hanem az Iſtennek beſedet jelentette meg az Kiralynak, annakokaert ſemmi fogyatkozas nem volt az ö mondaſaban. Mert az Iſtennek beſedi tiſtak es igazak, es azokhoz ſemmi ketſeg nem fér. Hogy pedig Iſtentül bocsattatot legyen arra az követſegre, nagy nyilvan meg tetſik az következendö csuda tetelböl, holott nagy hirtelenſeggel az Kiraly, abbol az ö halalos betegſegeböl meg gyogyul, ugy hogy harmad napra az Iſten hazaban fel megyen. Annakfelette az Nap-is tiz graduſokkal tér viſſa az ö folyaſabã, az mint meg tetſik *Iſa.* 38. 8. &c.

Nemellyek pedig azt mondgyak; Hog az Iſtennek mind igireti, ſ-mind fenyege-

I. 607 11.1

geteſi, bizonyos okok alat fokták lenni. De azok neha nem nyilatkoztatnak ki, hanem alattomban csak ott értetnek. Peldának okáert; Az Iſten azt igiri az bûnôs embernek, hogy ha meg tér az ô gonoſſágából es jót cselekedik, ſoha az ô elebbi vetkeirôl meg nem emlekezik. Ellenbe pedig, ha az igaz ember el vettetnedik; Az ô elebbi igaſſága neki ſemmit nem haſznal. *Ezech.* 18. 21. &c. Itt, az Iſtennek mind igireti, ſ. mind fenyegetéſe, bizonyos okok alatt vannak, melyeket az Propheta altal ugyan ki nyilatkoztat. Neha pedig az conditiok, nem jelentetnek meg, hanem csak ott értetnek. Peldáink erre az Ninivebeliek, az kiknek az Jonas azt kiáltya az Iſten akarattyából; Hogy negyven nap mulvan elvéſnek. Holott ſemmi Conditio nincsen, maga ott érti az Propheta az megtereſt avagy az *Pœnitentia* tartaſt;

Mint-ha azt mondotta volna: Ha meg nem tértek, negyven nap alat, el kell vénetek: Ha pediglen meg tértek, az Iſtenis meg kegyélmez. Haſonlokeppen kell értenünk az Prophetanak jelen való mondaſat

daſat-is, mintha azt mondotta volna; Ha az Iſtennek nem kőnyőrgeſ, ebben az te betegſegedben meg kell halnod; Ha pediglen kőnyőrgeſ, meg halgat az Iſten, es életedet meg hoſſabittya, &c. Es ez utolſo értelem helyeſſeb az elſőnel.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzük megh innet; Hogy nem csak haſznos, hanem ugyan ſükſegeſ-is, az betegeknek meg latogataſa. Mert minnyajan egy Atyanak fiai es egy főnek tagjai vagyunk. Az igaz Atya-fiak egy más nyomoruſagan ſanakodnak. Ha az tagok kőzzül eggyiknek nyavalyaja erkezik, az tőbbinek-is hirekkel vagyon, es eggyűt ſenvednek velle. Tehat minekünk-is egyebeknek nyomoruſagokon illik ſanakodnunk, ha igaz Atya-fiak es az Chriſtus elő tagjai vagyunk. Ezt commendallya az Iſaias jelen valo 6. peldajaval. Vetkeznek tehat amaz Stoicuſokhoz haſonlo emberek az kik egyebeknek nyomoruſagokon nem tudnak bankodni. Azok-is, az kik nem hogy bankodnanak, de ſőt inkab őrülnek, mellyel az nyomoruſagban levőknek nya-

I. 607 (1.)

valyajokat ôregbitik. Vegezetre azok-is, az kik ugyan iſonyodnak az betegektûl, kivaltkeppen az kik halalos betegſegben vannak, felven attul hogy rejajok ragad az dôgh. Nem tudgyak az goromba emberek, hogy meg akkor rejajok ragadot az, mikor az mi elſô Szûleink az meg tiltot fanak gyûmôlcseben ettenek. De mi ez fele embereket ne kôveſſünk, hanem az Iſaias Prophetaval eggyût az betegeket meg latogaſſuk, es azoknak nyavalyajokon bankodgyunk.

II. Tanullyuk megh innet azt-is; Hogy az halalos betegſegben levô embereknek ſûkſegh Teſtamentumot tenniek mellyel az ô hazok-nepe kôzt, az jôvendô viſalkodaſnak, es kûlômb kûlômb feleſok pôrlôdeſeknek nyakat ſakaſſak. Ezt cselekettek az regi Sz. emberek, az kik kôzt nevezeteſek, az Jacob Patriarcha, az Moyſes, Joſue es az Sz. David. Laſd meg *Geneſ.* 49. 1. *Deut.* 33. 1. *Ioſu.* 24. 1. 1. *Reg.* 2. 1. &c. Ugyan ezen dolgot commendallya az Propheta-is az Ezechias Kiralynak. Vetkeznek tehat ez ellen az fęle emberek,

az kik

az kik Testamentumot nem akarnak tenni. felven attul, hogy hamarab meg halnak ha azt cselekedik. Vegre sokaknak az gegejekre jű az lelkek, es oštan ôrômeſt volnanak rayta, de nem solhatnak, hanem csak neznek es idestova mutogatnak. Azok-is, az kik ugyan sanfandekkal el mulattyak az Testamentum tetelt, es igy az ô maradekjoknak nagy viſalkodaſra es tôrvenkezeſre valo aikolmatoſſagot solgaltatnak. De mi azokat ne kôveſſük, hanem az Prophéta tanacsat be veven jo idejenkoran, adgyunk parancsolatot az mi hazunk-nepenek, tudvan azt hogy az Testamentom tetel senkit meg nem ôl, az mint ezt az Ezechiaſnak jelen valo peldaja nagy nyilvã bizonittya. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hoģ mi mindenekbẽ az Prophetak tanacsanak engedhesſünk. Amẽ.

VII. PRÆDIKATIO.

Iſa. Annak-okaert Ezechias arcz-al az falhoz fordulvan könyörge, &c.

Szol-

I. 607 11.1

SZollottam ez előtt valo tanitaſomban, ez fel vőtt igiknek elſő reſeről, holott ket kivaltkeppen valo dolgokat forgata az Propheta. I. Megh irá az Ezechias Kiralynak halalos betegſeget. II. Emlekezek az Iſtennek ő altala tőtt izenetiről az Ezechias Kiralynak. Moſtan immár laſſuk Iſten ſegitſegeből, az kővetkezendő igiket-is csak igen rővideden.

Mond az Propheta: Annak-okaert Ezechias ártzal az falhoz fordulvan, kőnyőrge az Urnak, es monda: kerlek Uram, emlekezzel meg arrol, hogy en jártam te előtted igaſſagban, es tőkelletes ſivel, es hogy azt miveltem, az mi te előtted jo volt. Es ſira Ezechias felette nagy ſiraſſal, &c.

Ez igikben foglaltatik be maſodik reſe az Propheta jelen valo tanitaſanak, holott ket kivaltkeppen valo dolgokat forgat. I. Megh irja az Kiralynak buzgo kőnyőrgeſet az Sz. Iſtenhez. II. Emlekezik az ő keſerves nagy ſiralmarol. Mindenikről rendel ſollok Iſten ſegitſegeből, az igiknek folyaſa ſerint.

Mond

Mond az Propheta: Annakokaert Ezechias ártzal az falhoz fordulvan, könyörge az Urnak, &c. Akarvan meg irni az Propheta az Ezechias Kiralynak buzgo könyörgeſet, elſőben-is környül állo dolgairul emlekezik, es ket dolgokat forgat. I. Azt jelenti hogy az falhoz fordult ártzal.

II. Hogy az Urnak könyörgőt. Az falhoz fordul az Ezechias, hogy csendeſsebben es buzgoſagosban könyörögeſſen. Mert hihető, hogy nem csak az Eſaias Propheta volt akkor ő előtte, hanem többen is forgottanak ſemei előtt, az kiknek latafok, az Kiralynak könyörgesben valo devotiojat ſabadon meg haboritottak volna. Annakokaert, hogy azt el tavoztathatna, es csendeſs ſivel imatkozhatnek, az falhoz fordul ártzal. Meg tetſik azert innet; Hogy nem az Hypocritak ſęle volt Ezechias, az kik ſem előt örömeſt könyörögnek, hogy az emberektűl dicsiretet nyerheſſenek, az mint Chriſtus Urunk mondgya, *Matt.* 6. 5. Az Iſtennek könyörög pediglen.

I. A;

I. 607 11.1

I. Azért, mert az Isten parancsolya, hogy nyomorusagunknak idejen ôtet hijuk segitségûl. *Psal.* 50. 15.

II. Mert csak egyedûl az Sz. Isten szabadithat megh bennûnket, az mint az Samuel Propheta Annya, az Anna Asszony mondgya. 1. *Sam.* 2. 6.

III. Mert az regi Sz. jamborok-is egyedûl csak az Istennek kônyörgöttenek, az mint ezt minden idôbeli peldak, mind az ô s-mind az Uy Testamentumban bôsegessen bizonittyak.

TANUSAG.

Vegyûk eszûnkben innet; Hogy az Keresztyeni kônyörgesben igen meg kevantatik az ajitatossagh. Mert, az mint az Bernhard Doctor mondgya; *Oratio cordis est, non labiorum.* az az: Az kônyörges az siv nem az ajakoke. Massuc ismet azt mondgya; Hogy az Isten az kônyörgô embernek nem beszedire, hanem az sivere vigyaz. Az *Chrysostomus Doctor-ú, Homil. 8. in Matthæum*, azt mondgya: *Religiosæ mentis est Deum; non voce, sed devotione animi orare.* az az; Keresztyen elmehez illik, az

lik, az Istennek nem szoval, hanem lelki ajitatossaggal kônyôrgeni. Mert nem szeret az Isten azokat, az kik csak szajokkal es nyelvekkel tiszteli ôtet, az ô szivôk pedig tavoly jár, az mint ônnôn maga panaszolkodik affelek ellen, *Isa.* 29. 13. Intettessûnk tehat innet hogy az Istennek, nagy szûbeli ajitatossaggal kônyôrôgjünk. Ezt commendallya minekûnk az Ezechias Kiraly, jelen valo cselekedetivel.

Mond immár az Ezechias Kiraly: kerlek Uram, emlekezzel meg arrol, hogy en jártam te elôtted igassagban, es tôkelletes szivel, es hogy azt miveltem, az ami te elôtted jo volt, &c.

Ez igikben formajat is meg irja az Prophéta, az Ezechias kônyôrgesenek. Itt pediglen minekûnk csak azt kell megh latnunk; Miért forgattya az Kiraly, az ô kônyôrgeseben, Isten elôtt az ô jo cselekedetit? Talám erdemesek Istennek elôtte az hiveknek jo cselekedetek? Vedd eszedben Atyam-fia; Nem azert kônyôrôg illyen formaban az Ezechias Kiraly, mintha az ô jo cselekedetiben bizot volna; Mert minden mi

1.607 11.1

den mi igasságink hasonlok az Asszony állatnak vőres ruhajához, az mint az *Isa. cap. 64. 6.* bizonyittya. Annakfelette, ha minden jót meg cselekedhetnénk-is, az mellyet Isten kevan mi tőllőnk, csak azt kellene mondanunk; Hogy hasontalan bolgak vagyunk, mert az mivel tartoztunk, csak azokat cselekettők, az mint Christus Urunk tanit, *Luc. 17. 10. &c.* Hanem tisztiben valo hűséges forgolodasárul emlekezik, az mely Isten előtt kedves, ez világi jambor emberek előtt pedig dicsireces volt. Ennek igaz volta meg tetsik az kővetkezendő irasokbol. Mert 2. *Reg. 18. 3.* azt olvasszuk: Azt cselekede, ugy mond, (az Ezechias) az mi jo vala az Ur előtt, sinten azonkeppen, mint az ő Attya az David, &c.

Ismet, 2. *Reg. 18. 6.* Ragaskodek az Urhoz, es nem tavozek el az ő nyomdekitul, es megh tellyesitette az ő parancsolatit, mellyeket az Moysesnek hagyot vala. Ismet, 2. *Paralip. 31. 20.* Jót es igazat cselekedek, tudni-illik az Ezechias Kiraly, az ő Uranak Istenenek előtte, &c.

Tanu-

TANUSAGOK.

I. Jegyezzük innet; Mit kellyen az halalra valo embereknek cselekedniek? El kell hadniok az atkozodast, ßitkozodast es ez vilagi dolgok felöl valo ßorgalmatoskodast; Hanem az Ezechias Kiralyal eggyüt, az Istennek, nagy lelki buzgosaggal kell könyörögniek: Hogy ha Istennek jo tetßese, abbol az betegsegböl öket gyogicsa, ha pedig ö fölsegenek külömben tetßik, adgyon bodog es csendeß ki mulast nekiek. Vetkeznek tehat amaz nyughatatlan elmejö emberek, az kik halalok orajan-is csak kapolodnak, es nagy sok hejaban valo dolgokban faraßtyak elmejeket, az könyörges pediglen megh eßekben sem jút. De mi affele embereket ne kövessünk, hanem az Ezechias Kiralynak Sz. peldajat követven, az buzgo könyörgest gyakorollyuk.

II. Tanullyk megh azt-is; Hogy az jo lelki ismeret draga dolog minden idöben, de kivaltkeppen halala orajan az embert igen segiti es ketsegben esestöl oltalmazza, s-az halalnak felelme ellen batortitya. Ez-

zel bir-

I. 607 11.

zel birtak magokat az regi Sz. emberek. Az többi közt, az Sz. Lőrintz felől azt olvaſſuk; Hogy mikor amaz kegyetlen Romai *Imperator* az *Décius*, őtet vaſs roſtelyon ſütteteme, azt mondotta az Sz. Lőrintz, hogy ő az tűznek ſebes voltat nem erzi: Sőt ugyan gyönyörködik benne, hogy az oldalat pirittya, &c.

Honnet volt ez szeretö Atyam-fia? Bizonyara az jo lelki iſmerettől, az mely őtet vigaztalta az ő lelkeben, noha külsőképpen az ő teſtebẽ ſanyargot. Tutta hog nem valami tzegeres vetkejert, hanem az Ur Jeſus Chriſtus neve, es az ő Idvözitő Evangeliuma mellet szenved. Az Sz. Pál is azzal vigaſztallya magat, 2. *Tim.* 4. 7. Hogy ő az ő bay viadallyat meg hartzolta, pallya futaſat meg futotta, hitit megh tartotta, es csak az igaſſagnak Coronaja vagyon harra, mellyet az Ur Jeſus Chriſtus meg adando, minden benne hivőknek. Ugyan ezen dolog meg tetßik az Ezechias Kiralynak peldajabol-is. Intetteſſünk azert innet; Hogy jo lelki iſmeretet viſellyünk, hogy azzal mindennemű ketſeges

állapatunkban, de kivaltkeppen halalunk-
nak orajan, magunkat vigaztalhaſſuk.

Mond immár az Propheta: Es ſira az Ezechias felette nagy ſiraſſal, &c.

Ez az maſodik dologh, mellyet az Propheta az Ezechias felôl mond itt az hellyen. Im azt jelenti, hogy felette nagy keſerveſſen ſirt az ô buzgo kônyörgeſe utan. Holott minekünk csak azt kell megh latnunk; Miért ſiratta illyen keſerveſſen ô magat az Ezechias, holott jol tutta azt hogy ô-is, noha Kiraly méltoſagban helyheztetet, mindazonaltal halando ember?

Erre rôvideden azt felellyük; Hogy nem magara nezve cselekette ezt az Ezechias Kiraly, mert jol tutta azt, hogy ô-is az kôzônſeges *regula* alá vettetteter: *Pulvis es, & in pulverem redibis*, az az: Por vagy, es porra kell lenned. Hanem, az Anyaſentegy-haznak ellenſeginek jôvendô nagy ôrômôkre, es az ô halalan valo tapſolaſokra nezve. Ertelme azert az ô ſirankozaſanak csak ez: Uram Iſten, hogy ha en moſt megh halok, az igaſſagnak ellenſegi azt fogjak mondani hogy en nem igazan

I. 607 (1.)

ßolgaltam teneked, mikor az hamis Isteni tißteleteket el veßtettem, hanem sőt inkab az te ßemeidet meg bantottam azzal az en cselekedetemmel. Az mely hamis velekedes, az goromba kissegnek ßiveben megh győkerezik, es okot ßolgaltat arra, hogy valamely dolgokat az te Tőrvenyed es akaratod ßerint cselekettem, tellyesseggel el tőrőltessenek, es az hamis tißteletek helyekre állattassanak. Annakokaert kerlek Uram, valtoztasd megh ezt az te tanacsodat, az en halalom felől, mert tudod, hogy en mind ezeket tőkelletessen es igazan, cselekettem, &c. Ez az Ezechias mondasanak igaz ertelme.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy az Kereßtyen embernek, mind eleteben, s mind halalaban, az Isten tißtessegenek elő mozditasara, es Kereßtyen felebarattyanak eppületire kell igyekezni. Erre int Christus Urunk *Matt.* 5. 16. mondvan: Ugy tündőköllyek az ti vilagossagotok az emberek előtt, hogy azok latvan az ti jo cselekedeteteket, dicsőittessek az ti mennyei Atyatok.

ortok. Az Sz. Pál-is arra tanit, hogy min-
bdeneket az Istennek dicsőssegere csele-
kedgyünk. Ertettek ezt mcg az Poganyok
kőzzül-is, az kik jozamb ertelemben vol-
tanak. Ide valo amaz kőzőnseges mondas:
Principium omnium & finem, fac Deum, az
az: Minden dolgodnak kezdeti es vege,
az Isten legyen. Erre int az Ezechias Ki-
raly-is, az ki mind eleteben s mind halala-
nak idejen az Isten tiszteſſegere es az hivek-
nek eppületekre igyekezik. Vetkeznek ez
ellen amaz Nabal termeszető emberek, az
kiknek ezekre semmi gongyok nincsen,
hanem ő nekik hasok Istenek, es az kony-
ha Isteni tiszteletek. De mi azokat ne kő-
vessük, hanem mindenben az Isten tiszte-
ssegere es Keresztyen felebaratinknak eppü-
letekre igyekezzünk.

Engedgye az mi Sz. Istenünk, hogy
mindenben ugy viselhessük magunkat,
hogy az mi jo forgolodasunk legyen Isten
előtt kedves, ez vilagi emberek előtt pe-
dig dicsiretes. Ez ennek az utolso dolog-
nak-is rővid magyarazattya. Engedgye az
mi Sz. Istenünk, hogy mi ezekről, min-

I. 607 11.1

den időben, hasznossan elmelkedhessünk Amen.

VIII. PRÆDIKATIO.

Ioan. 11. vers. 11.

Az mi baratunk az Lazar aluszik, &c.

MIvelhogy nagy sokan, az halalnak még csak az nevetől-is megh rettennek; Annakokaert felette szükséges az Keresztyen embernek az vigasztalas, mellyel ő magat az halalnak rettegtető felelme ellen vastagitsa. Ez az oka, hogy Christus Urunk gyakran vigasztallya az híveket az halalnak felelme ellen. Az többi közt pedig *Ioan. 6.* 24. azt mondgya: Bizony bizony mondom nektek, valaki az en beszedemet halgattya, es hiszen annak, az ki engemet el bocsatot, örök élete vagyon, es az karhozatra nem megyen, hanem az halalbol életre megyen, &c. Oda alab *vers.* 28. azt mondgya: El jő az ora, hogy minnyajan, az kik az koporsoban vannak, meg hallyak az ő szavat: Es fel-támadnak az kik

jót

jót cselekettenek, az ęletnek fel-tamadasa-ra, &c. Ismet, *Ioan.* 11. 25. azt mondgya: En vagyok az fel-tamadás es az ęlet, az ki en bennem hißen, ha ßinten meg hal-is, ęl. Vegezetre, *Ioan.* 8. 5. Bizony bizony mondom, hogy valaki az en beßedemet meg tartya, halalt nem kostol örökke. Ugyan ezen dologrol ßol itt-is, holott az Lazarnak halalat alomhoz hasonlittya.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Vigaßtallya Idvözitönk az hiveket az halalnak felelme ellen, holott az Lazarnak halalat alomhoz hasonlittya, es az ö következendö fel-tamadasat fel serkeneshez, &c. Tovabba, mivelhogy az igik rövidek, reßekre nem oßthattyuk; Hanem hogy az Kereßtyenek töb lelki ęppülletet vehessenek, imez következendö dolgokat lassuk meg. I. Miért mondgya Christus Urunk barattyanak az Lazart? II. Miért hogy az ö halalat alomhoz hasonlittya? III. Miert hogy az ö jövendö fel-tamadasat, az alombol valo fel serkemeshez hasonlittya?

1.607 11.1

AZ ELSÖRÖL.

Az mi az elsö kerdest illeti; Az Lazart barattyanak mondgya Christus Urunk következendö okokert.

I. Az ö igaz hütire nezve, mellyel az Ur Jesus Christushoz ragazkodot. Mert sokaſa az Idvözitönknek, hog az hiveket baratinak nevezi. Laſd meg *Matt.* 12. 50.

II. Mert az Christus parancsolattyat, az menyire az emberi gyarloſag engette, à Lazar be tellyesitette. Az kik pedig azt cselekedik azok az Christus barati közze ſámlaltatnak. Ö maga bizonittya ezt Christus Urunk *Ioan.* 15. 14. holott azt mondgya: Ti en baratim vattok, hogy ha azokat cselekeditek, az mellyeket parancsoltam tinektek.

III. Az külſö forgolodaſra nezve; Mert gyakran forgot Idvözitönk Bethaniaban, az Marianak es az Martha Aſſonnak hazoknal, az kik az Lazarnak Attya-fiai valanak. Mi-is baratinknak soktuk azokat nevezni, az kikkel gyakrabban nyajaskodunk.

IV. Böcsületnek es szeretetnek okaert;

Mert

Mert az kiket ſeretünk es bôcsûlünk, azokat baratinknak-is mondgyunk.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az hivek nagy bôcsûletben vannak Iſten előtt, ugymint az kiket az Iſtennek Fia baratinak iſmer lenni. Mi-is igy ſoktunk cselekedni, az kik à mi fiainknak es leanyinknak barati es jo akaroi, azokat ſerettyük es bôcsûllyük. Vigaſtallyuk tehat innet minnen magunkat, ez vilagnak fiainak meg utalaſa ellen. Megh vetetteke minket ez vilagnak fiai? *Quinta* rotak vagyunke, holott csak ugy tartanak mint az Szekerben az ôtôdik kereket? Am járjanak azok; De ſeret es bôcsûl az mi Sz. Iſtenünk minket, az kik az Lazarral eggyût az ô Sz. Fianak barati vagyunk, &c.

AZ MASODIKROL.

Nem csak az Lazarnak, hanem minden hiveknek halalok, alomhoz haſonlettatik az Sz. Irasban (az mint erre nagy ſok peldaink vannak) imez kövétkezendô ſep okokert.

I. 607 11.1

1. Mert mikeppen az alomban, noha az mi testünk nyügßik, es lattatik erzekenſegnelkül lenni; Mindazonaltal az mi lelkünk vigyaz. Szinten azonkeppen, noha az mi testünk az halalban, minden külſö erzekenſegektül meg fostatek, mindazonaltal az mi lelkünk megh nem hal, hanem halhatatlan. Peldank erre amaz Evangeliumbeli Lazar, az ki noha testeben megh hal, mindazonaltal az ö lelke az Abrahamnak kebeleben vitettetik az jo Angyaloktul. *Luc.* 16. 22.

2. Mert mikeppen nem azert alusunk el, hogy mind örökke az alomban maradgyunk: Azonkeppen nem azert halunk megh, hogy örökke az halalban maradgyunk.

3. Mert mikeppen hogy mikor el akarunk nyugodni (kivaltkeppen etzakanak idejen) az mi ruhazatunkat le vettyük: Azonkeppen az halalban minden fogyatkozaſinktul meg üreſsittetünk. Ide valo amaz közönſeges mondas: *Mors ultima linea rerum*, az az: Az halal minden dolgoknak utolſo linejaja avagy vege.

4. Mert

4. Mert mikeppen hogy az alom kôzônseges mindenekkel, segenyekkel gazdagokkal, Iſiakkal venekkel, ſerſiakkal aſſonyi állatokkal, Urakkal es ſolgakkal; Azonkeppen az halal mindenekkel kôz, amaz mondas ſerint; *Mors ſceptra ligonibus æquat.* Az halal az gazdagokat az segenyekkel egyenlôve teſi. Iſmet, *Eſt commune mori, mors nulli parcit honori*; Az halal kôzônseges, az halal ſemmi męltoſagnak nem kedvez, &c.

5. Mert mikeppen az alom neha ugyan kedvünk ellen-is le nyom: Azonkeppen az halal, vagy akarjuk vagy nem, de ugyan akaratunk ellen is el viſen: Mert el vagyon vegezve, hogy mindennek egyſer meg kell halni. *Hebr.* 9. 27.

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy az halal, az hivekre nezve, nem ollyan iſonyu, az mint ez felôl nemellyek itilnek. Idvôzitônk bizonittya ezt itt, holott az Lazarnak, es minden hiveknek halalokat, alomhoz haſonlittya. Intetteſſünk tehat innet; Hogy az halaltul illyen igen ne fel-

lyünk;

I. 607 11.1

lyünk ; Mert mi reánk, hivekre nezve, csak alom, az mi Idvözitönknek tanitása szerint. Az almot avagy nyugodalmat, az mi nappali sok munkaink es faratságink után, ugyan kevannyuk. Hat az halsitul miert irtozunk illyen igen. Ide fabhattyuk az halasnak, amaz parazt emberrel valo beszelgetesét. Az kitül mikor kerdette volna az parasit ember: Hol holt volna meg az halasnak Attya? Amaz azt feleli, hogy az vizben. Ismet azt kerdi, hogy az nagy Apja mikeppen holt megh? Arra-is azt feleli, hogy az vizben. Vegre annak az Apjat-is kerdi; De az felöl-is ugyan azont feleli az halas. Annakutanna mond az parazt ember: Csudalkozom rayta, hogy az viz sele-is mers menni, holott mayd minden eleid az vizben holtanak, &c. Vegezetre, az halas-is kerdi az parasit embert; Mikeppen holt megh az ö Attya? Amaz azt feleli, hogy az párnan. Az utan annak az Attya felöl tudakozik; De arra-is azon feleletet tesen. Vegre az ösit kerdi, es affelöl-is azt mondgya. Mond ottan az halas; Bezzegh en-is csudalom, hogy

hogy az parnara merß fekünni, holott minden eleid az parnan holtanak meg, &c. Igazan mondotta tehat amaz ven Beſſus; Hogy ßinten ollyan bolondſag az halaltul fęlni, mint az venſegtül. Mert mikeppen az venſeget az ember el nem kerülheti, ha ſokkaig ęl: Azonkeppen az halalt-is ſenki el nem tavoztathattya.

AZ HARMADIKROL.

Utolßor jer laſſuk azt-is; Miert haſonlittya Chriſtus Urunk az Lazarnak következendö fel-tamadaſat, az alombol valo fel ſerkeneshez?

Ennek-is ßep okai vannak, im csak rövideden ßámlalom elö.

I. Mert mikeppen az csendeß alom utan az ember ugyan meg Uyjul, es minden dolgainak vegben vitelere álkolmatoſſab: Azonkeppen az fel-tamadas utan megh Uyittatunk, es az örök ęletnek biraſara álkolmatoſſokka tetetünk. Az Sz. Pál bizonittya ezt 1. *Cor.* 15. 42. holott igy ßol: Igy leßen az halottaknak fel-tamadaſa-is; El vettetik rothadando teſt, de rothadas-nelkül valo tamad fel. El vettetik gyalazatos

teſt,

1.607 11.1

teſt, fel-tamaztatik dicsőſſeges. El vettetik erőtelen teſt, fel-tamaztatik hatalmas. El vettetik lelkes teſt, fel-tamaztatik lelki teſt, &c.

II. Mert mikeppen akar mely alombol-is az kialtaſra fel ſerkenűnk: Igy az Ur Jeſus Chriſtus ſzavara az halalbol fel-tamadunk. Ő maga bizonyittya ezt Idvőzitőnk *Ioan.* 5. 28. mondvan: El jű az ora, hogy mind azok, az kik az koporſoban vannak, még hallyak az ő ſzavat, es fel-tamadnak, &c.

III. Mert mikeppen hogy nem tudgyuk hogy hogy ſerkenűnk nagy hertelenſeggel: Azonkeppen azt ſem tudgyuk hertelen mikeppen tamadunk fel, &c. Vegezetre, mikeppen az ember, termeſet ſzerint az Napnak fel jővetelire ſerken fel: Igy az halottak, az Ur Jeſus Chriſtuſnak (az kit az *Malachias* igaſſagnak napjanak nevez *Cap.* 4. 2.) utolſo el jővetelire tamadnak fel, &c.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Mely igen kőnyű legyen az mi Idvőzitőnknek az halot-

takat

takat fel-tamaztani. Megh tetßik ez ebbôl az haſonlatoſſagbol, holott az Lazarnak jôvendô fel-tamaztaſat, fel ſerkenteſnek mondgya. Mennyen be valaki egy hazban, az melyben ſok emberek aluſnak, es ha nagyot kialt, minnyajan fel ſerkennek; Tehat az halottak-is megh hallyak az Ur Jeſus Chriſtuſnak ſavat, es minnyajan fel-tamadnak. Laſd meg *Ioan.* 5. 28. Ugyan azon *Caputban* iſmet azt mondgya: Mikeppen az Atya fel-tamaztya az halottakat, azonkeppen az Fiu-is, az kiket akar fel-tamaszt. Intetteſſünk tehat innet, hogy az mi teſtünknek jôvendô fel-tamadaſa felôl ſemmit ne ketelkedgyünk, hanem higgyük el bizonyoſſan, hogy az mi Idvôzitônk az utolſo napon fel-tamaszt bennünket, es be kôltôztet az ô Mennyei Sz. Attyanak vilagos Orßagaban, az hon ô nekî ôrôkôs tarſai, az ô Mennyei Sz. Attyanak pediglen ôrôkôſi leßünk, az mint az Sz. Pál bizonittya, *Rom.* 8. 17. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, hogy mi ezt tôkelleteſſen el hiheſſük, es ebben az igaz vallasban pediglen megh maradhaſſunk, Amen.

IX.

I. 607 11.1

IX. PRÆDIKATIO.

Iob. 19. verſ. 25.
Tudom hogy az en megvaltom ęl, &c.

MIvelhogy az emberi okoſſag, ſemmit nehezebben be nem vehet, mint az teſteknek fel-tamadaſat; Mert lehetetlen dolognak tetſik, hogy az mely teſt el eſik es fólde leſen, az Uyjonnan helyere állyon, es az ő elebbi állapattyara, avagy annal-is jobra juthaſſon. Ezt pedig az ketelkedeſt óregbitik amaz iſonyu es rettenetes halalnak nemei. Lattyuk hogy nemellyek meg igettetnek, az kiknek męgh porokat-is az fel ideſtova hinti. Nemellyek vizben veſznek, az kik az halaktul emeztetnek męgh. Vegezetre, nemellyek az fene vadaktul faggattatnak el, az kiknek koporſojok, az vadaknak haſok. Ezekhez kepeſt, teliyeſſeggel lehetetlen dolognak itilik lenni az fel-tamadaſt. Ez azert az oka, hogy az Iſtennek lelke, nagy ſok helyeken állattya

az Sz..

az Sz. Irasban, az testeknek jövendő fel-
tamadasokat. Azok közt pedig, felette
tettetes az Job Patriarchanak jelen valo
mondasa.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek
csak ez: Vigasztallya önnön magat (s.e-
gyebeket-is) az Job Patriarcha, az ő nyo-
morusaginak közepette, az ő testenek jö-
vendő fel-tamadasaval, meg jelentven az
testeknek állapattyokat az fel-tamadas u-
tan.

RESZEI.

Ket kivaltkeppen valo resei vannak ez
meg hallot igiknek; Mert az elsö reszeben
meg jelenti az ő jo remenseget az ő teste-
nek jövendő fel-tamadasa felől. Az maso-
dik reszeben ostan arrol sol, minemű álla-
patra tamadnak fel az hiveknek testek.

Mond az Sz. Job: Tudom en azt,
hogy az en megh valtom ęl, es hogy az u-
tolso napon az földből fel-tamadok, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunk-
nak elsö rese, holott, az mint mondam,
megh jelenti az Job, az fel-tamadas felől

valo

I. 607 11.1

valo jo remenſeget. De hogy inner az Keresztyenek több lelki éppületet vehesſenek, imez következendő kerdeſeket magyarazzuk meg.

1. Hogy ha ugyan megh lesene az feltamadas? avagy csak az Papok költöttek?

2. Ha megh lesen, az mint hogy mindenketſeg nelkül meg-is lesen, kialtal tamasztatnak fel az holt testek?

3. Mi vegre tamadnak fel az halottak?

AZ ELSŐ RÉSZ.

Az mi az elsö kerdest illeti, arra rövideden az egesz Keresztyenſegh azt feleli, hogy az fel-tamadas meg lesen. Az mely feleletnek igaz volta meg tetsik imez következendő okokbol.

I. Az Sz. Irasnak nyilvan valo bizonſagibol. Az többi közt pedig, *Isa.* 26. 19. igy szol az Propheta: Az te holtaid megh elevenednek, es az te holt testeid fel-tamadnak. Az Daniel-is, *Cap.* 12. 2. Sokan azok közzül, az kik az földnek poraban alusnak, fel serkennek, nemellyek az örök eletre, nemellyek pedigh az gyalazatra. Annakfelette, az Isten nagy sep latasban

adgya

adgya ezt az Ezechiel Propheta eleiben, amaz faraz csontoknak peldajaban. Lasd meg *Ezech.* 37. 1. *& sequen.* Idvözitönk is, *Ioan.* 5. 28. azt mondgya: El jü az ora hogy minnyajan, az kik az koporsoban vannak, megh hallyak az embernek fianak favat, es fel-tamadnak, az kik jót cseleketenek az életnek fel-tamadasara, az kik pedig gonoszt, az karhozatnak fel-tamadasara. Az Sz. Pál pedigien, 1. *Cor.* 15. errül az dologrol, ugyan kivaltkeppen valo disputatiot tessen. Lasd meg ezeken kivül, 1. *Thess.* 4. 13. *Apoc.* 20. 12. Ugyan ezen dolgot állattya itt az helyen az Job Patriarcha-is. Mind ezekbol azert illyen erösseget hozhatunk ki: Az mirol az derek Sz. Iras nyilvan valo tanubizonsagot tessen, abban senkinek nem kell ketelkedni. De az testeknek jövendö fel-tamadasok felöl bizonsagot tessen (az mint az elö számlalatot irasokbol megh tetszik) azert effelöl senkinek nem illik ketelkedni.

II. Az masodik okot, avagy erösseget vehettyük, az az Isten igiretinek bizonyos voltatul. Mert az Isten sok jokat igir

I. 607 11.1

az hiveknek mellyek ebben az életben megh nem adattatnak: Holott azert az Istennek igireti igazak, sükség oly életnek következni, az hol ezek be tellyesedgyenek az mely következik az bodogh fel-támadas utan az örök életben.

III. Az harmadik vetetik az Istennek igasságatul. Mert az Isten fenyegeti az gonosokat, az ő mélto es illendő büntetesevel az bűnert. De lattyuk, hogy ebben az életben, sokkal jobban vagyon dolgok az gonosoknak, hogy nem mint az joknak: Szükségh annakokaert oly állapatnak következni, az hon az joknak jol legyen dolgok, az gonosoknak pedigh gonosul. Ez pediglen lesen az fel-támadas utan, mikor Christus Urunk az joknak azt mondgya: Jertek el en Atyanak áldottai, birjatok az örökséget, mely tinektek megh keszittitet vilagh fundamentumanak előtte. Az gonosoknak pedigh azt mondgya: Mennyetek el Atkozottak az örökke valo tüzre, &c. Lasd meg, *Matt.* 25. 34. &c.

IV. Vegezetre, ugyan ezen dologh meg tetsik az O es Uy Testamentumbeli

peldak-

peldakbol. Nagy sok halottak felől olvassuk hogy fel-tamattanak, mind az O s. mind az Uy Testamentumban, az mint meg tetßik 2. *Reg.* 4. 35. *Ismet*, *cap* 13. 21. *Matt.* 9. 25. *Luc.* 7. 15. *Ioan.* 11. 44. *Act.* 9. 40. *Act.* 20. 10. *&c.* De sok volna az peldakat mind elő számlalnom. Lásd meg az elő hozot irasokat. Mind ezekből azert azt hozzuk ki; Hogy ha ezek fel tamadhattanak, az minthogy fel is tamattak, mi-is fel-tamadunk jövendőben.

Utolsor, ugyan ezen dolognak valosaga meg tetßik az termeßetnek folyasabol vőtt kűlső peldakbol-is. Amaz Phœnix madar felől azt irja Lactantius, hogy soha nincsen több egynel, mindazonaltal soha magva nem fakad, hanem nagy csudalatoskeppen saporodik. Mert mikoron megh venheßik, meg erzi az ő halalat, es ő maga aßu fa ágakat hord rakasra. Annakutanna tűzet hozvan meg gyuttya az fát, es azon magat meg egeti, es az ő maga hamvabol oßtan, más Phœnix madar sarmazik. Az Publican madar felől-is azt olvassuk; Hogy ő neki termeßet seriut valo ellenke-

I. 607 11.1

zese vagyon az kigyoval. Mikor azert az Publican el megyen, hogy eledelt kereſſen az ô apro fiainak, meg leſi az kigyo, es ez idô alat fel maſ az ô feſſkeben, es meg ôli az ô apro fiait es el megyen onnat. Haza jûven az Publican, lattya hogy meg holtak az ô fiai, es az ô mondgya ſerint harmadnapigh ſirattya ôket. Annakutanna az ô horgas orraval, az ô maga mellyet megh ſakaſtvan, veret ki bocsattya, es azzal megh hintven az ô apro fiait ugy eleveniti meg. De hogy kôzeleb jûjûnk az dologhoz; Lattyuk naponkent, hogy az mely magot az fôldben vetnek, elſôben megh rothad, es az utan kel ki, es fel neveked ven megh viragzik es gyûmôlcsôt terem. Ezzel az haſonlatoſſaggal el az Sz. Pâl, 1. *Cor.* 15. 36. Az *Ieronymus Doctor-is Epiſt. 1. ad Laurentium*, azt mondgya: Hogy ha ugy-mond valaki ugyan ſok fçle magokat ôſſve elegyitene-is, es ugy vetne az fôldben, mindazonaltal idô jártaban, kiki mind az ô neme ſerint kelne ki. Igy ſok emberek teretnek az fôldbe, de jôvendôben kiki mind az ô ſemelyeben tamad fel,

&c.

&c. Ezekbôl azert, es ezekhez hasonlo peldakbol, illyen erôssegh ßarmazik: Az melyre à termeßetnek folyasaban-is peldat talalunk, affelôl senkinek nem kell ketelkedni. De az fel-tamadasra, az termeßetnek folyasaban-is talalunk peldakat, az mint az elô hozot dolgok bizonittyak: Annakokaert affelôl senkinek nem kell ketelkedni.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az testeknek fel tamadasa mindenketseg nelkül meg leßen. Ennek valosaga meg tetßik az elô ßámlaltatot erôssegekbôl. Ugyan ezen dolog meg tetßik az *Apostoli Credonak* ágabol-is, holott nagy nyilvan valo vallast teßünk az mi testünknek jôvendô fel-tamadasa felôl. Vetkeztenek tehat az regi Poganyok, az kik az fel-tamadast nem hittek. Vetkeztek az Sadducæusok-is, az kik ezt az igaz tudomant nevettek, az mint meg tetßik *Matt.* 22. 23. Ezekkel egyetemben azok-is, az kik noha nyelvekkel nem merik mondani, de cselekedetekkel megh mutattyak hogy ôk azt nem hißik. Mert

I. 607 (1.)

oly undok ęletet ęlnek itt ez vilagon, mintha ez ęlet utan ugyan nem volna más. De mi azokat ne kövessük, hanem ezekből az elő hozot bizonsagokbol hidgyük el, hoǵ minden ketsegnelkül megh lesen az feltamadas, es arra magunkar jo modgyaval kesicsük.

AZ MASODIKROL.

Kicsoda legyen az Feltamadasnak serző oka, nagy sepen meg tanit Christus Urunk *Ioan.* 5. 21. holott imigyen sol: Mikeppen az Atya fel-tamastya az halottakat, azonkeppen az Fiu-is, az kiket akar, fel-tamastya. Az honnet meg tetsik; Hoǵ az Fel-tamadas lesen az tellyes Sz. Haromsagh altal. Megh tetsik ez, *Ioan.* 11. 25. holott Idvőzitőnk azt mondgya: En vagyok az fel-tamadas es az ęlet. Az Sz. Pál-is ezt állattya, 1. *Thess.* 4. 16. mondvan: Mert az Ur, onsolasnak kialtasaval, es az Archangyalnak savaval, es az Istennek Trombitajaval, lę sál az Egből. Es az kik megh holtak volt az Christusban, fel-tamadnak, &c. Ezt állattya Idvőzitőnk *Ioan.* 5. 28. mondvan: Mikeppen az Atya

fel-ta-

fel-tamaßtya az holtakat, azonkeppen az Fiu-is, az kiket akar, fel-tamaßtya. Hogy pedig az Sz. Lelek-is oka legyen az Fel-tamadaſnak meg tetßik innet; Mert az Chriſtus mindeneket az ô Lelke altal cselekedik. Laſd meg *Ioan.* 16. 15. Ide ßabhattyuk az Agoſton Doctornak-is az ô mondaſat: *Opera Trinitatis adextra ſunt indiviſa*, az az: Az Sz. Haromſagnak az ô kûlſô munkai oßolhatatlanok. Tehat valamit az Atya cselekedik, haſonlokeppen az Fiu es az Sz. Lelek-is cselekedi. Laſd meg *Ioan.* 5. 19. &c.

TANUSAG.

Vegyûk eßûnkben innet; Hogy az Fel-tamadas az tellyes Sz. Haromſagnak munkaja. Ennek valoſaga megh tetßik az elô ſámlaltatot iraſokbol. Intetteſſünk tehat innet; Hogy az fel-tamadas felôl ſemmit ne ketelkedgyünk, mert Iſtennel ſemmi lehetetlen dolog nincsen: Hanem az mellyek az embereknel lehetetlenek az Iſtennel azok lehetſegeſek, az mint Idvôzitônk bizonittya *Marci.* 10. 27. Engedgye az mi Sz. Iſtenünk, hogy mi az fel-tama-

I. 607 11.1

das felől jozan értelemben lehessünk Amen. Ez azért ennek az második kérdésnek is magyarazattya. Immár az harmadik kérdés következnek. De arról, Isten segitségéből jövendőbe hollyunk az több dolgokkal egyetemben.

X. PRÆDIKATIO.

Iob. 19. vers. 26. &c.

Es viszont ag környül vetetem azen bőrömmel.

ENnek előtte valo tanitásomban, két kivaltképpen valo dolgokrol hollottam. 1. Hogyha ugyan meg lésene az fel-támadás? 2. Ha megh lésen, az minthogy meg-is lésen; Ki altal támasztatnak fel az halottak? Mostan immár lássuk Isten segitségéből az harmadik kérdést-is, az több dolgokkal egyetemben.

AZ HARMADIKROL.

Harmadsor azt kell immár megh latsunk; Miert támadnak fel az halottak?

Ennek bizonyos okai vannak; 1. Az Isten-

Istennek errûl valo Decretuma El vegezte azt az Isten, hogy az testek fel-tamadgyanak: Annakokaert megh kell annak lenni. Mert az Isten tanacsanak be kell tellyesedni. *Isa* 14. 27. Ez az oka, hogy az Apostoli Credoban-is nagy nyilvan vallyuk az mi testûnknek jövendô fel-tamadasat.

2. Az hiveknek jövendô bodogsagokert. Hogy ez vilagi sok nyomorusagok utan, be kôltôzteſſenek az örök életnek bodogsagaban, holott, el tôrli Isten az ô hiveinek ortzajokrul kôny-hullatasokat. *Apoc.* 21. 4. Errôl sol Idvôzitônk *Matt.* 5. 12. Bodogok vattok, mikor ſidalmaztattok es üldôztettek en erettem, &c. Örûlyetek es vigadgyatok, mert nagy az ti jutalmatok az mennyekben. Az Sz. Pál-is azt mondgya, *Rom.* 8. 17. Ha ô velle egygyût ſenvedûnk, eggyût ô velle meg-is dicsôitetûnk.

3. Az gonoſoknak utolſo ſullyos bûntetesekert. Mert az Istennek igaſſag: az bûnt bûntetetlen nem hathattya. Itt ez vilagon pedigh azt az gonoſok kôzzûl ſokan igen el kerôlik. De jövendôben reja

ſorit-

sorittya Isten őket, es el kell venniek az ő bűnteteseknek mélto sulyossagat, mely az ő gonosságoknak illendő jutalma. Ide valo, az mit Esaias Propheta mond, *Cap.* 61. 24. Az ő fergek meg nem hal, es az ő tűzők megh nem alusik. Az Daniel-is azt mondgya *Cap.* 12. 2. Hogy az gonosok az örökke valo gyalazatra tamadnak fel, &c. Idvőzitőnk-is azt jelenti *Matt.* 25. 46. Hogy az gonosok az örökke valo tűzre mennek.

TANUSAG.

Az jővendő fel-tamadas, az halottaknak nem mind egyarant solgal. Mert az hiveknek örömökre, de az hitetleneknek siralmokra fordul. Ennek valosaga megh tetsik az elő számlaltatot dolgokbol. Ide sabhattyuk, amaz Evangeliumbeli Abrahamnak az ő mondasat-is *Luc.* 16. 25. holott igy sol az Gazdagnak: Megh emlekezzel rolla, hogy el vetted életedben az te javaidat, hasonlatoskeppen az Lazar-is az ő gonosit. Most annakokaert ő őrűl es vigad, te pediglen gyötrődől. Nem lehet am kettő, hogy tudni illik, itt ez vilagon-

is vi-

is viragozzanak az hamiſſák es nyomorogjanak az igazak, es jövendőben-is azon állapatban maradgyanak; Hanem megh fordul az dolog, mert ott az joknak jol leſen dolgok, az gonoſoknak pedigh gonoſul. Laſd megh *Matt.* 13. 30. &c. Intetteſſünk azert innet; Hogy ez ęletben jol viſellyük magunkat, hogy jövendőben-is jol legyen dolgunk, &c.

Ez ennek az kerdeſnek-is rövid magyarazattya; Es igy im el vegezem elſő reſet ez fel vött igiknek.

Mond az Job Patriarcha: Es viſontagh környül vetetem az en bőrömmel, es az en teſtemben meg latom az Iſtent. Az kit ennen magam latok megh ez en ſemeimmel, es nem maſokkal, &c.

RESZE.

Ez igikben foglaltatik be ez fel vött igiknek maſodik reſe; Holott az fel-tamadando teſteknek következendő állapattyokat jelenti meg az Job Patriarcha. Kettőt mond pedig azok felől, mellyet az ő maga peldajaval bizonyit. 1. Azt jelenti hogy ugyan azon teſtben tamad fel. Mind

azon

azonaltal ott erti az gyarloſagoktul valo megh üreſſüleſt. 2. Hogy az Iſtent az ő ſemeivel meg fogja latni.

Ezekhez kepeſt, minekünk itt két dolgokat kell meg latnunk. 1. Az megh dicsőült állapatban micsodaſok leſznek az emberek? 2. Hogy ha abban az állapatban az Iſtent az hivek, teſti ſemekkel meg lathattyak avagy nem?

AZ ELSŐ RÉSZ.

Az meg dicsőült teſteknek állapattyat az fel-tamadas utan, nagy ſepen elő ſámlallya az Sz. Pál, elsőször Corinthusban irt levelnek tizenötödik reſzeben. Ezek közt pediglen első az halhatatlanſag. Erről ſol az megh nevezet *caputnak verſ* 42. holott azt mondgya: Romlando teſt tetetik az földben, de romolhatatlan tamad fel. Tehat mindeneknek előtte, az bodogh fel-tamadas utan, az hiveknek teſtek, halhatatlan leſzen. Maſodik az lelkiſęg. Effelől ugyan ott *verſ.* 44. azt mondgya: el temettetik lelkes teſt, de fel-tamad lelki teſt. Holott nem azt akarja az Sz. Pál mondani, hogy az emberſeg az bodogh fel-tamadasban

bdasban el valtozik, es lelekke leßen, ha-
nnem hogy az gyarloßagoktul meg ûreßi-
ttetven, lelki állapatra tamad fel. Harma-
bdik az ßenvedhetetlenßeg. Errôl *verß.* 43.
azt mondgya: Erôtelen teßt tetetik az
fôldben, de hatalmas teßt tamad fel. Ne-
gyedik leßen az könyûßegh es gyorßaßag a-
vagy ßerenßeg. Mert moßtan az teßtek,
ugymint nehez állatok, az fôldre ßietnek:
De az bodogh fel-tamadas-utan, könnyek
leßnek, es az Egh fele ßietnek, mint az-
tûz. Az Sz. Pál bizonittya ezt 1. *Theßal.* 4.
17. holott igy ßol: Ragattatunk az Urnak
eleiben, ebben az élô Egben. Az ôtôdik
es utolßo dolog leßen az ßenyeßßegh, mely
ßarmazik az kôvetkezendô dicsôßßegbôl.
Errôl ßol *verß.* 43. mikor azt mondgya:
Gyalazatos teßt temettetik el, de dicsôßße-
ges tamad fel. Laßd meg Daniel, 12. 3. *Phi-
lip.* 3. 21. &c.

TANUßAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy felette
nagy valtozas leßen az bodog fel-tamadas
utan, az hiveknek állapattyokban. Mert
noha ugyan ezen teßtünkben tamadunk
fel,

fel, mindazonaltal sokkal kûlömb állapatra jutunk, hogy nem mint most vagyunk. Ennek valosaga megh tetßik az elô számlaltatot dolgokbol. Örûllyûnk azert mi hivek, az kik ebben az életben szenvedûnk az Christus neve es az ô s. igeje mellet, mert el jû az idô, mikor ez vilagi egyßem pillantasig valo nyomorusagunk, örökke valo terhes dicsôsseggel potoltatik megh, az mint az Sz. Pál, 2. *Cor.* 4. 17. mondgya. Szedvedgyûnk tehat az Christussal, tudvan azt, hogy ha itt ez vilagon ô velle szenvedûnk, jövendôben ô velle egyetembẽ meg dicsôitetûnk. Lasd meg *Rom.* 8. 17.

AZ MASODIKROL.

Lassuk immár az masodik kerdest is, tudni illik: Hogy ha az meg dicsôult állapatban az Istent, ugy az mint vagyon (állattyara nezve) testi szemeinkel meg lathattyuk avagy nem? Ugy tetßik hogy azt erôsiti az Job Patriarcha itt az helyen, holott azt mondgya; Hogy az ô sajat szemeivel, es nem masokkal lattya meg az Istent. Az mi ezt az kerdest illeti, erre nem mind egyarant felelnek az emberek. Mert az

Anthro-

Anthropomorphitak, az kik az Istennek
emberi tagokat tulaydonitanak, azt mond-
ygyak hogy meg lathattyuk. De ez az erte-
em helyen nem maradhat; Mert az Sz. I-
ras ellen vagyon, az mely az Istent lelek-
nek mondgya lenni; *Ioan.* 4. 24. &c.

Nemellyek csak kôzel járnak ezekhez,
es azt állattyak; Hogy noha az Isten lelki
állat, es ebben az életben az mi testi se-
meinkel ô felseget megh nem lathattyuk:
Mindazonaltal azok, az meg dicsôult álla-
patban, ugy meg fenyesittetnek, hogy az
Istennek állattyat-is altal lattyak. De ez
sem maradhat helyen; Mert noha mind
semeink, s mind egyeb tagaink az fel-ta-
madas utan megh dicsôittetnek, minda
zonaltal az ô termeseteket megh nem val-
toztattyak, hanem ugyan emberi tagok
lesnek, es csak azt cselekedhetik, az mi ô
hozzajok illendô. Tehat, mikeppen az
Anthropomorphitak, az Istennek állattya
ellen vetkeznek, holott, az Sz. Iras ellen,
az Istennek emberi tagokat tulaydonita-
nak: Azonkeppen ezek, az emberi terme-
seten tesnek erôsakot, holott az mi seme-

inknek

nek többet tulaydonitanak hogy nem miot illenek. De helyesseb azoknak ertelmek, az kik azt mondgyak; Hogy az örök életben az Istennek állattyat, nem külsö es testi semeinkel, hanem az mi elmenknek semevel lathattyuk meg. Mindazonaltal azt jelentik; Hogy megh ugy sem lathattyuk tökelletesseo es mindenestül fogva az mi Sz. Istenünknek állattyat, magara nezve, hanem csak az menyire az mi elmenk (az mely akkor sokkal serenyeb es gyorsab lessen) megh foghattya, oka ennek ez; Mert az veges avagy idö serint valo, az veghetetlent, es az teremtetet állat, az ö teremtöjet megh nem foghattya. &c. Igy magyarazzak azert az Sz. Pál mondasat, 1. *Cor.* 13. 12. holott igy fol: Mostan csak peldaban es tükörben lattyuk, de akkoron sinről sinre. Hasonlokeppen az Jobnak jelen valo mondasat-is. Azert mi-is ez mellet maradgyunk meg.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy még az örök életben-is az hivek az Istennek állattyat, nem testi, hanem lelki semekkel lattyak,

yatyak, tudni-illik az menyire az veges es
teremtetet emberhez illik. Az Sz. Pál bi-
szonittya ezt, 1. *Tim.* 6. 16. holot azt
mmondgya; Hogy az Isten jarulhatatlan vi-
lagosságban lakik, az kit soha semmi em-
dber nem latot, s nem-is lathat. Idvözitönk-
is azt mondgya: *Ioan.* 6. 46. Hogy az A-
tyat soha senki nem latta, hanem csak az
Fiu. Ez az oka, hogy az Chrysostomus
Doctor, *Homil.* 14. *in Ioannem*, *Ambrosius*
lib. 1. *in Luc. cap.* 1. azt merik mondani;
Hogy még az mennyei Sz. Angyalok sem
lathattyak tökelletessen az Istennek állat-
tyat, hanem csak az menyire ö hozzajok,
ugy mint veges teremtet állatokhoz illik.
Ide valo az-is, az mit az Isten Moysesnek
felel, mikor azt kevanna, hogy az Isten
megh mutassa neki magat; Nem lathat,
ugymond engemet az ember hogy ellyen.
Exod. 33. 20. *&c.* Ide illethettyük az *Phi-*
losophusoknak közönseges *regulajat-is*: *Fini-*
ti ad infinitum, *nulla est proportio*, az az:
Az veges állatnak, az vegheretlennel sem-
mi egyenlösege nem lehet. Vigasztallyuk
tehat innet magunkat; Csak tükörben lat-

tyuke most az Istent? El jú az idő, hogy az örök életben mi reank nezve, az Istennek laraſa tökelletes lesen. Akkor telik be derekaſſon az mi Idvözitönknek mondaſa, *Ioan.* 17. 3. Atyam, ez az örök élet, hogy megh ismerjenek teged igaz Istent, es az kit el bocsatottal az Jesus Christust, &c.

Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy mi ő Sz. fölseget, Fiaval es Sz. Lelkevel egyetemben, az örök életnek bodogságaban, sinrül sinre lathaſſuk, Amen.

Ez ennek az utolſo dolognak-is rövid magyarazattya.

XI. PRÆDIKATIO.

2. *Tim.* 4. *verſ.* 7. *&c.*

Amaz nemes bay-viadalt meg hartzoltam.

NEm ok nelkül mondgya az Job Patriarcha, *Cap.* 7. 1. Hogy viteſſeg az embernek élete itt ez vilagon. Mert mikeppen az vitez embernek vannak ellenſegi, az kik-

az kikkel tusakodni es gyakran hartzolni is kell: Szinten azonkeppen az Kereßtyen embernek, nagy sok rendbeli ellensegi vannak, az kikkel sünteleu valo tusakodasi vannak. Ide valo amaz közönseges mondas: *Nunquam bella bonis, nunquam certamina desunt; Et quorum certet, mens pia, semper habet*, az az: Az jamborok soha nem üresek az hadaktul; Es az kegyes elmenek mindenkor vagyon mivel viaskodni. Erre mind annyi peldakat talalunk, valamenyi Kereßtyen ember vagyon. Ezent erösiti az Sz. Pálnak jelen valo mondasa-is.

SUMMA.

Summaja azért ez megh hallot igiknek csak ez: Megh irja itt az Sz. Pál, es ugymint egy vilagos tükörben elönkben adgya, az Kereßtyensegnek *regulajat*, mellyet minden Kereßtyen embernek követni kell, valakik az örök életnek meg hervadhatatlan *Coronajat* varjak.

RESZE I.

Ket kivaltkeppen valo reßei vannak ez igiknek. Mert az elsö reßeben azt jelenti meg az Sz. Pál, miben töltötte ö el az ö é-

letének folyasát. Az másodikban oktan azt mondgya meg; Minemű jo remenségben legyen ő az ő idvőssége felől, &c. Ez mind Summaja s-mind rendi az igiknek; Lassuk immár, Isten segitségeből, az igiket-is rendel.

Mond az Apostol: En amaz nemes bayviadalt meg hartzoltam, pallyamat megh futottam, hitemet meg tartottam, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusságunknak első része; Holott az maga peldajaval mutattya megh az Sz. Pál, mi modon kellyen az Keresztyen embernek itt ez világon élni?

Harom dolgokat jelent pedig maga felől. 1. Azt mondgya; Hogy ő amaz nemes bayviadalt meg hartzolta. 2. Hogy az ő pallyajat meg futotta. 3. Hogy hitit meg tartotta. Mindenikről rendel sollok az igiknek folyasa szerint.

AZ ELSŐRŐL.

Mond az Apostol: En amaz nemes bayviadalt meg hartzoltam. Ez az első dolog, mellyet maga felől jelent az Sz. Pál. Holott csak azt lassuk megh; Mit ert az Sz.

Pál.

Pál ezen az nemes bayviadalon, az mellyet ô meg hartzolt: Hogy az kerdeſre rôvideden, de nyilvan meg felellyek; Ezen az nemes bayviadalon az Apoſtol, imez három kivaltkeppen valo dolgokat érti:

I. Az Pokolbeli ördöggel valo tuſakodaſt, az ki az emberi nemzetſegnek de kivaltkeppen az valaſtot hiveknek, eskût ellenſege. Ez, eyjel es nappal azon forgolodik, az mint az embereket, az ô vefedelmes halojaban be keritheſſe. Az Sz. Peter bizonittya ezt elſô levelenek ötödik részében, mondvan: Jozanok legyetek es vigyazzatok; Mert az ti ellenſegtek az ördög, mint az ordito Oroſlany, kellel jár, kereſven az kit be nyellyen. Az Sz. Pál-is errôl ſol *Epheſ.* 6. 12. mondvan: Nincsen nekünk tuſakodaſunk az vér es teſt ellen, hanem az birodalmak ellen, hatalmaſſagok ellen, ez vilagnak Urai ellen, az ſeretſegnek vezeri ellen, az lelki gonoſſagok ellen, &c. Errôl emlekezik az Sz. Janoſis *Apoc.* 12. 4. Laſd meg az locuſt.

II. Erti ez vilagot, az mely tellyeſſegel az gonoſſagban vettetet, az mint az

Sz. Janos bizonittya, 1. *Ioan.* 5. 19. Ez felette nagy kárt tefen, még az valaſtot hiveknek-is, az ô roſ peldajaval, hizelkedeſevel es kûlſô ſenyeſſegevel, mellyekkel, mint ugy edes mereggel, nagy ſokakat megh csal. Ettûl akar el ſakaztani Idvôzitônk, *Luc.* 9. 23. mondvan: Valaki en utannam akar jûni, tagadgya meg ô magat, vegye fel az ô kereſztit es ugy kôveſſen engemet. Iſmet, *Cap.* 14. 26. Az ki en hozzam akar jûni, es nem gyûlôli az ô Attyat es Annyat, feleſeget es gyermekit, Battyat es Nennyet, ſôt az ônnôn lelket-is, nem lehet en tanitvanyom. Az Sz. Janoſ-is elſô levelenek maſodik refeben, holott igy fol: Ne ſereſſetek ez vilagot, ſem pediglen azokat, az mellyek ez vilagbã vannak, &c.

III. Az ô ſajat teſtet, az mely kevan az lelek ellen, mikeppen az lelek-is az teſt ellen. *Gal.* 5. 17. Ez-is igen ártalmas az embernek, kivaltkeppen mikor az teſt az lelken gyôzôdelmet vefen. Mind ezek ellen azert az Sz. Pálnak, ſûntelen valo viaskodaſi voltanak.

TANUSAG.

Vegyûk

Vegyük elünkben innet; Hogy az Keresztyen embernek élete itt ez világon nem hivolkodas, hanem bűntelen valo tusakodas, vigyazas es nyughatatlanság, ez harom rendbeli ellenségek ellen. Ennek igaz volta megh tetszik ez elő számlaltatot dolgokbol. Intettessünk azert innet; Hogy ne igirjük magunknak csendes állapatot, hanem naponkent keressük magunkat az bayviadalhoz, hogy valamikeppen minket az mi ellenségink kesületlen es vigyazatlã ne talallyanak, es mi raytunk győzödelmet ne vegyenek. Erre int bennünket Christus Urunk *Matt.* 26. 41. mondvan: vigyazzatok es imatkozzatok, hogy keserettben ne essetek. Bodogok az Szolgak, az kiket az Ur vigyazva talal, az mint Idvözitönk mondgya *Luc.* 12. 37. &c.

AZ MASODIKROL.

Mond immáar az Apostol: Az en pallyamat meg futottam, &c. Ez az masodik dologh, az mellyet maga felől jelent az Apostol. Im azt mondgya hogy pallya futasat is vegben vitte. Itt minekünk csak azt kell megh latnunk; Mitsert az Sz. Pál az pallya futason?

Az pallya futason érti az Apostol, az Apostoli tisztit es hivatallyat, kivaltkeppen pediglen az Evangeliumnak prædicallasat, az melyben ő, felette sereny es gyors volt, ugy annyira, hogy az több Apostolokat ebben mayd felyül halatta. Ide valo, az mit maga felől mond, 2. Cor. 15. 19. En ugy mond, Jerusalemtől fogvan, egeß Horvat Orßagig, az Evangeliummal minden helyeket be töltöttem. Ezt pediglen pallya futashoz hasonlittya imez következendő sep okokra nezve.

I. Mert mikeppen hogy az kik pallyat futnak, gyorsak es serenyek az ő dolgokban: Azonkeppen az Egyhazi Szolgaknak igen serenyeknek kell lenni az ő hivatallyoknak el követesében. Erre int az Sz. Pál, *Rom.* 12. 6. mondvan: Mivelhogy külömb külömb ajandekink vannak, az minekünk adatot kegyelem ßerint; Akar iras magyarazas; Magyarazzuk azt az hitnek *regulaja* ßerint. Akar folgalat; forgolodgyunk az folgalatban. Az ki Tanito, az tanitasban. Az ki intő, az intesben, &c.

II. Mert mikeppen az pallya futoknak vagyon

vágyon fel tett tzellyok, az melyre igyekeznek: Azonkeppen ez Egyhazi Szolgak, elöttök viselik az Isten tiszteſſeget es az egyigyü hiveknek idvöſſegeket, &c.

III. Mert mikeppen az pallya futok, ha győzödelmeſek leſznek, el veſik az jutalmat: Azonkeppen az igaz tanitók el veſik az igaſſagnak *Coronaját*, az melyrül ide alab ſol az Sz. Pál. *verſ.* 8.

Ide valo, az mit az Daniel, *Cap.* 12. 3. holott igy ſol: És az bölcsek fénlenek, mint az Egnek fenyeſſege; És az kik ſokakat az igaſſagra viſnek, mint az csillagok. Erről ſol Chriſtus Urunk-is *Matt.* 19. 28. mikor azt mondgya: Bizony mondom tinektek; Hogy ti, az kik engemet követtetek, az fel-tamadas utan, mikor az embernek fia ül az ő dicsöſſegenek Kiralyi ſekiben, tizenket ſekekben ültök, es az Izraelnek tizenket nemzetſeget itilitek, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy noha minden embereknek, de kivaltkeppen az Egyhazi ſolgaknak, az ő hivatallyokban, igazan es ſerenyen kell el járniok, hogy

jöven-

jövendőben az ő pallya futasoknak az ő jutalmat el vegyek. Ezt, sajat peldajaval commendallya az Sz. Pál, mikor maga felől azt mondgya, hogy az ő pallya futasat vegben vitte. Intetessünk tehat innet, kivaltkeppen mi Tanitók; Hogy ugy vigyazzunk az mi tisztünkre es hivatalunkra, hogy mikor el jő az Ur Jesus Christus az itiletre, minekünk-is azt mondgya: örüly jo folgam, mert az kevessen hiv voltal, többön bizlak tegedet; Menybe az te Urnadnak örömeben. *Matt.* 25. 21. Erre int az Sz. Pál Apostol, *Act.* 20 28. mondvan: vigyazzatok magatokra, es az egesz nyayra, melyben titeket az Sz. Lelek vigyazokka tőt, hogy igazgassatok az Istennek Anyasent-egyhazat, mellyet az ő sajat verevel valtot meg. Vetkeznek tehat amaz rősz es tunya Tanitók, az kik csak az magok hasznat keresik, az Isten tisztessegere pedigh, es az hiveknek eppületekre, igen kicsin, avagy semmi gongyok nincsen. Ef. felekről panaszolkodik az Isten, *Ierem.* 23. 1. Ismet, *Ezech.* 34. 2. Lasd meg az iraso-kat. No mi ezeket ne kövessük, hanem az

mi

mmi tiſtünkben hiven járjunk el, hogy az
Sz. Pállal eggyüt mi is azt igazan mond-
rhaſſuk; Hogy az mi pallyankat megh fu-
ottottuk.

AZ HARMADIKROL.

Mond vegezetre az Apoſtol; Hitömet
megh tartottam. Ez az utolſo dolog mel-
lyet maga felöl mond az Sz. Pál. Holott
azt kell meg latnunk; Mit ért az hitön az
Apoſtol? Nemellyek az hitön értik, a-
maz tanitoi rendhez illendö álhatatoſſa-
got. Nemellyek pediglen, amaz álhatatos
bizodalmat, mellyel az Hivek, az Iſten-
nek kegyelmet es az Ur Jeſus Chriſtus er-
demet magokhoz kapcsollyak. De mi,
mind az ket értelmet foglallyuk egyben,
es mondgyuk hogy az Apoſtol azt akarja
mondani; Hogy ö, az Iſten kegyelmeben,
es az Chriſtus erdemeben bizvan, az ö A-
poſtoli tiſztiben, vegiglen megh maradot.
Ez azert az Sz. Pál mondaſanak igazan
valo magyarazattya.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az álha-
tatoſſag igen megh kevantatik az tanitoi

rendben.

rendben. Ugy vagyon egyeb emberekben-is draga jofagos cselekedet volna ez; Mert, az mint Idvôzitônk mondgya *Marci.* 13. 13. Az ki vegiglen megh marad, az idvôzûl; De kivaltkeppen az Tiztviselôket illeti. Ezt commendallya az Sz. Pál itt az helyen. Intetteſſünk tehat innet; Hogy az álhatatoſſagot fereſsûk es kôveſsûk: Az tôkelletlenſeget pedigh gyûlôllyûk es igen el távoztaſſuk, hogy az Sz. Pállal égygyût mêltan es igazan mondhaſſuk, hogy az mi hitûnket meg tartottuk. Erre fejenkent ſegellyen bennûnket az mi kegyeſmes Atyank es Iſtenûnk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XII. PRÆDIKATIO.

2. *Tim.* 4. *verſ.* 8.

Vegezetre le tetetet ennekem az igaſſâgnak Coronaja, &c.

EL vegezem, Iſten ſegitſegebôl, ez el mult tanitaſomban, ez fel vôtt igiknek

elſô

elsö reſet; Holot megh jelenti az Sz. Pál niben mulatta ö el az ö ęletenek folyaſat? Harom dolgokat jelente pediglen maga felöl: 1. Azt monda; Hogy ö amaz jeles bayviadalt meg hartzolta. 2. Hogy az ö pallyajat megh futotta. 3. Hogy hitit meg tartotta. De ezekrül elegedendökeppen hallottanak az Kereſtyen halgatok; Moſtan azert laſſuk Iſten ſegitſegeböl az maſodik reſet is ez fel vött igiknek.

Mond az Sz. Pál: Vegezetre, letetetet ennekem az igaſſagnak Coronaja, mellyet meg ád ennekem az Ur amaz napon, amaz igaz Biro, nem csak ennekem pedigh, hanem mindeneknek, az kik varangyak amaz ö dicsöſſeges el jövetelit, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſe; Hólott immár az Sz. Pál, az jövendö bodogſag felöl valo jo remenſeget jelenti megh. Arröl Summa ſerint azt mondgya: Hogy ö bizonyoſſan el hitte ö magaban, hogy az Ur Jeſus Chriſtus ö neki (az töb hivekkel egyetemben) meg adgya az örök ęletet, &c. Itt minekünk elſöben azt kell meg latnunk. Hogy

hogy

I. 607 11.1

hogy sollyon az Sz. Pál az örök életnek boldogsága felől? Masodsor Honnan tudta az Sz. Pál, hogy ő neki megh adatik az örök élet? Harmadsor, kitűl es mikor varja azt az Apostol?

AZ ELSŐ RÉSZ. &c.

Az örök életet az Sz. Pál igasságnak Coronajának nevezi, es az felől azt mondgya, hogy ő neki el tetetet az. Hasonlatossag altal sol pedig az Apostol. Vegen hasonlatossagot amaz draga marhaktul, az mellyeket nem fitogatnak az emberek imit amot, hanem oly állo helyre tessik, az hon batorsagossan meg tarthattyak. Nem feltik sem lopotúl sem pediglen tolvaytul. Igen sep es illendő tanusag ez; Mert az Sz. Pállal eggyut, azt mondgya az Isaias Propheta; Hogy az Szem nem latta, az fül sem hallotta, sőt az embernek sive meg nem foghattya, minemű dragalatos sok jokat szerzet Isten az őtet szeretőknek. Lasd megh *Isa.* 64. 4. 1. *Cor.* 2. 9. De itt minekúnk azt kell megh latnunk; Miert hasonlittya az Sz. Pál. az örök életet Coronahoz, megh pediglen igasságnak Coronajahoz?

Ennek

Ennek nagy ſep okai vannak. I. Mert mikeppen az Coronat az regiek azoknak attak az kik az hartzrol győződelmeſſen ertenek meg: Azonkeppen az őrők ęletnek bodogſagat az Chriſtus azoknak aggya, az kik ebben az ęletben, az őrdőgőn, ez vilagon es az ő ſajat teſteken gyoződelmet veſnek. Ő maga bizonittya ezt Chriſtus Urunk *Apoc.* 3. 21. mondvan: Az ki győződelmes leſen, ültetem azt en mellem az en Kiralyi ſekemben, mikeppen hogy en-is győződelmes voltam, es ülők az en Atyamnak Kiralyi ſekiben.

II. Mert mikeppen az Corona, leg főkeppen az Kiralyokat illeti, nem amaz kőzőnſeges embereket: Azonkeppen az őrők ęletet, az mi Idvőzitőnk, nem az Hypocritaknak avagy az hittül ſakat embereknek, hanem az ő Attyanak áldottainak es őrőkőſinek, az az, az valaſtot hiveknek ſerzette, az kiket az Iſtennek Lelke az Sz. Irasban Kiralyi. Papſagnak nevez es Sz. nemzetſegnek. Laſd meg 1. *Pet.* 2. 9.

III. Mert mikeppen az Corona, draga ſep ekeſſegekre es bőcsületekre vagyon

azok

I. 607 /1.

azoknak, az kiknek adattatik: Azonkeppen az őrők eletnel nem lehet sem feb sem pedig męltosagossab ajandeka az Ur Jesus Christusnak. Ezt pedig igassagnak Coronajanak nevezi, elsőben az Christus igassagara nezve, mely hit altal az hiveknek tulaydonittatik. Errúl fol az Sz. Pál, 1. *Cor.* 1. 30 holott azt mondgya: Hogy az Christus, lőtt minekűnk Szentsegűnk, igassagunk es valcsagunk. Masodfor azertis; Hogy ezzel męg valaztassék az kűlső Coronaktul, az mellyeknekar mely fepek es dragak legyenek, mindazonaltal igassagnak Coronajanak nem mondattatnak, &c.

TANÚSAG.

Vegyűk efűnkben innet: Hogy az hiveknek ez vilagi nyomorusagokat, jövendőben nagy bodogsag kőveti. Az Sz. Pál bizonittya ezt, *Rom.* 8. 17. Ide valo az-is, az mit ugyan ezen Sz. Pál, 2. *Cor.* 4. 17. mond: Ez vilagi, egy fem-pilbantasig valo nyomorusaginknak kőnyűseget, őrőkke valo terhes dicsősseg kőveti. Ugyan ezen dolgot állattya itt-is. Vigaztallyuk tehat innet magunkat: Fel jű męgh az mi na-

punk is.

punk-is, es az mint az Deakok mondgyak: *Surgit post nubilâ Phœbus*, az az: Az borulas utan ismet fçnlik az nap. Ismet: *Nube solet pulsâ clarior ire dies*, az az: Az fölhő utan, még szebben fçnlik az nap. Szenvedgyünk tehat itt ez vilagon az Istennek Sz. neve es az ő igeje mellet, tudvan azt hogy nem hejaba szenvedünk, hanem jövendőben nagy lesen az mi jutalmunk az Egekben. *Matt.* 5. 12.

AZ MASODIKROL.

Lassuk immár masodsor; Honnat tutta az Sz. Pál, hogy elteretet ő neki az igasságnak Coronaja? az az: Hogy minden ketségnelkül meg adattatik ő neki az örök çletnek bodogsaga, &c.

Erre az tellyes bizodalomra inditotta az Apostolt, mindeneknek előtte, az Istennek igiretinek igaz volta. Mert jol tutta azt az Apostol; Hogy az Istennek ajandeki banasnelkül vadnak; *Rom.* 11. 29. Azt-is jól tutta pedig; Hogy az Isten az ő Hiveinek (az kik kőzzül valo az Sz. Pál-is vala) megh igirte jövendőben az örők çletnek meg hervadhatatlan Coronajat; An-

I. 607 11.1

ját; Annakokaert magában igy *discurrál*: Az Isten az mit meg igir valakinek, soha azt meg nem bannya, az az: Megh nem masollya. De az Isten megh igirte az Hiveknek az örök életnek bodogságát: Azert azt soha meg nem bannya, s. meg sem masollya. *Et per consequens*; Ennekem-is (az ki az hivek közzül valo vagyok) mindenketségnélkül azt meg adgya, &c.

Masodsor, bizot az Sz. Pál az Istennek ingyen valo kegyelmehez es az Ur Jesus Christus erdemehez. Innet-is azert illyen erősseget formal: az Apostol: Az Isten ingyen valo kegyelmeből az ő Sz. Fianak erdemejert idvőziti az Hiveket, *Rom.* 6. 23. *Ephes.* 2. 8. De en azok közzül valo vagyok, *Act.* 9. 15. *Gal* 1. 15. Annakokaert mindenketségnelkül elhittem, hogy engemet-is idvőzit, &c.

Az harmadik alkalmatossagot az bizodalomra vesi az Apostol, attul az soros sövetségtül, mely az Christus közt es az valastot hivek közt vagyon. Fejünk minekünk az Ur Jesus Christus, mi pediglen ő sölségenek élő tagai vagyunk. Innet-is azert

zert illyen erősséget formálhatot az Sz. Pál: Az meg dicsőúlt főnek, az tagjainak-is megh kel dicsőittetni. Mert nem illenek, hogy az meg dicsőúlt főnek gyalázatos tagjai lennenek, hanem az minemű az fő, az tagoknak-is ollyanoknak kel lenni. *Ioan.* 17. 24. *De az mi fejünk* az Ur Jesus Christus megh dicsőittetet, *Luc.* 24. 26. Annakokaert ennekem-is (az ki az Christusnak élő tagja vagyok) meg kel dicsőittetnem. Végezetre, biztattak az Apostolt az regi Szenteknek peldajok-is, az minemű volt az Enoch az kit az Isten elevenen felvîn az Egben, *Genes.* 5. 24. Az Illyes, az kit hasonlokeppen, tűzes lovak es szeker altal elevenen ragada fel, 2. *Reg.* 2. 11. Mind ezeknek felette pedigh, az mi Urunk Jesus Christus, nagy hertelenséggel az ő Tanitványinak szemek lattara elevenē neme fel az ő Mennyei Sz. Attyahoz. *Act.* 1. 9. Mind ezekből azert igy biztathatta magat az Sz. Pál: Hogy ha az regi Szentek közzűl nemellyeket az Isten, elevenen az dicsőssegbe be viheted, az minthogy beisvitte, engemet-is, jövendőben oda be iktathat.

I. 607 11.1

De az regi Szentek kőzzűl egy nehanyat az Isten, elevenen be vitt az dicsőſſegben, az mint az elő hozot peldak megh mutattyak: Annakokaert engemet-is jővendőben oda be iktat, &c.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Hogy ſenkinek nem kell idvőſſege felől ketelkedni, hanem affelől mindennek bizonyoſnak kell lenni. Sajat peldajaval bizonittya ezt az Sz. Pál, az ki im hallod mely bizonnyal vallya az jővendő bodogſagnak meg adaſat. Vetkezn.k tehat az Papiſtak, az kik arra tanittyak az goromba kőſſeget, hog ſenki ebben az ęletben bizonyos nem lehet ſem bűnenek bocsanattya, ſem jővendőben az ő őrők ęletenek megh adaſa felől. De ezek ezzel mutattyak meg, hogy nem az Sz. Pál lelketűl viſeltetnek, mert az bűnőſőknek, ketſegben eſeſre való álkolmatoſſagot ſolgaltatnak. No mi ezeket ne kővetsűk, hanem hidgyűk el, hogy az Isten, ingyen valo kegyelmeből, Sz. Fianak erdemejert, minden bűneinket megh bocsatotta, es jővendőben, az őrők ęletnek bo-

nek bodogſagat-is, minekünk az tőb hivekkel megh adgya. Igy mondhattyuk az Sz. Pállal eggyút, hogy elreteret minekünk az igaſſagnak Coronai, mellyet meg ád az igaz biro, minden benne hivőknek.

AZ HARMADIKROL.

Az utolſo kerdeſre, nagy fepen, megh felel az Sz. Pál itt az helyen, mikor azt mondgya: Hogy amaz igaz Biro adgya azt ő neki az utolſo napon. Itt minekünk ket dolgokat kel meg latnunk. 1. Kicsoda az igaz Biro? 2. Micsoda az utolſo nap? Az mi az elſő dolgot illeti, az igaz Biron erti az Sz. Pál az Ur Jeſus Chriſtuſt. Kettőt mond pediglen felőe. Mert elſőben Bironak mondgya lenni; Maſodſor pedig igaznak. De vallyon miert nevezi illyenkeppen Idvőzitőnket az Sz. Pál? Nem egyebert ſeretö Atyamfia hanem tiſztire nezve. Mert mikeppen az Bironak tiſzti az itilet: Azonkeppen az Atya Iſten az itiletet bizta az ő Sz. Fiara. Önnön maga bizonittya ezt Chriſtus Urunk *Ioan.* 5. 22. mondvan: Az Atya ſenkit nem itil; hanem minden itiletet az Fiunak adot. E-

I. 607 /1.1

zert vallyuk az *Apostoli Credobanis*; Hogy az Christus el jű itilni eleveneket es holtakat. Es mikeppen az Bironak tiſti azt kevannya, hogy mindeneknek ſemely valogatas nelkűl igaſſagot ſolgaltaſſon, az minthogy ő maga parancsollya az Iſten *Pſal.* 82. 3. Azonkeppen az Chriſtus jővendőben mindennek erdeme ſerint fizet. Laſd meg *Matt.* 25. 32. Igaznak is mondgya pedig az Apoſtol ezt az Birót; Hogy meg valaſſa ez vilagi hamis Biraktul, az kik adomanyert, kedvert es baratſagert, az nyilvan valo igazat hamiſra, es az hamiſſat tehetſegek ſerint igazza akarjak tenni. Azt mondgya azert, hogy nem illyen Biró az Chriſtus, hanem igaz, az ki az igaſſagot ſereti es kőveti; az hamiſſat pedig gyűlőli es igen el kerűli, &c.

Az utolſo napon pediglen erti az itiletnek napjat. Igy nevezi pedigh azt; Mert ez vilagnak vegen leſen. Annakfelette ezert-is; Mert az utan nem leſen, illyen vilagoſſagbol es ſőtetſegből állo termeſet ſerint valo nap, mint moſtan. Mert az utolſo napot, az hivekre nezve, kőveti az

őrők

ő örök çletnek bodogſaga, holott nem kő-
kölkődünk az nap nelkül, mert annak vila-
goſſaga az Ur Jeſus Chriſtus leſen, *Apoc.*
21. 23. *&c.*

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az örök çletnek meg adoja, egyedül csak az mi Urunk Jeſus Chriſtus. önnön maga bizonittya ezt Chriſtus Urunk, *Ioan.* 10. 28. holott azt mondgya: Hogy ő az ő juhainak örök çletet ád. Errül ſol, az Sz. Mathæus-is *Cap.* 25. 34. mondvan Jertek el en Atyamnak áldottai, birjatok az Orſagot, az mely meg kesittetet tinektek, vilag fundamentomanak fel veteſenek előtte. Ugyan ezen dolgot állattya az Sz. Pál itt-is; Holott im azt mondgya: Hogy azt az meg kesittetet es reytek helyre tetetet Coronat, amaz igaz Birotul az Ur Jeſus Chriſtuſtul varja, mellyet ő neki az több hivekkel egyetemben meg ád. Intetteſſünk tehat innet; Hogy mi-is, az Sz. Pállal eggyüt, az örök çletet, csak az Ur Jeſus Chriſtuſtul varjuk, el hiven azt mindenkeſſegnelkül, hogy az utolſo napon, azt minekünk-is meg adgya.

I. 607 /1.

Engedgye az mi kegyes Atyank es Istenünk, hogy mi azt az igassagnak Coronajat csak az Ur Jesus Christustul varhassuk, Amen.

XIII. PRÆDIKATIO.

Iob. 9. vers. 25. &c.

Azen eletemnek napjai pedig, gyorsabbak.

AMaz Theophrastus nevü bölcs ember felöl azt olvassuk; Hogy halalanak orajan az termeßetet (az Istent) azzal vadolta, hogy az Varjaknak, Szarvasoknak es özeknek (az kiknek nem ßükseges volna) illyen hoßßu ęletet engedet volna.

Az embereknek pedigh (az kiknek igen-is ßüseges volna) illyen rövid napokat adot volna. Az honnet megh tetßik, hogy nem csak most, hanem eleitül fogvan, igen bantotta ez, az embereknek beleket, hogy az emberek illyen kevesset, az oktalan állatok közzül pedig nemellyek, egy nehany ßaz eßtendeig is el ęlnek. Lattyuk nemellyek,

lyek, męg kicsin karokban, nemellyek i-
husagokban, es az ő ęleteknek győnyőrű-
seges viragjaban, nemellyek vegezetre
sinten akkor halnak meg, mikor mind ma-
goknak, s-mind az kőzőnseges tarsasagnak,
hasnoson solgalhatnanak. Ez panasolko-
das pedigh, nem csak azoke, az kik az I-
stennek Anyasent-egyhazan, kivól járnak
(az minemű az Theophrastus volt, hanem
męg amaz nagy Sűvegő jamborokkal-is
kőz (minemű az Job Patriarcha volt) az
mint ez fel vet igikből meg tetsik.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek
csak ez: Panasolkodik az Job Patriarcha
itt az helyen, az ő ęletenek rövid volta fe-
lől, mellyet nagy sep külső hasonlatossa-
gokban ád előnkben.

RESZEI.

Tanusagnak okaert, ket kivaltkeppen
valo resekre osthattyuk ez igiket. Mert
az első reseben az Job Patriarchanak pana-
sa irattatik meg. Az masodikban pedig az
hasonlatossagok adattatnak előnkben, az
mellyekben az ő ęletenek rövid voltat je-
lenti.

I. 607 11.1

lenti. Ez mind Summaja, ſ-mind rend, az igiknek: Laſſuk immár rendel az igiket, és azokbol az tanuſagokat csak rövideden Isten segitségeből.

Mond az Job: Az en életemnek napjai pedig rövidebbek voltanak, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak első része, holott panaſolkodik az Job, az ő életenek rövidſegeről. De hogy innet az Keresztyenek több lelki épületet vehessenek, azt kel meg latnunk. Miert hogy az Isten az embernek illyen rövid időt rendelt, ugy annyira, hogy moſt kivalképpen, életeknek hoſſaſagával, nagy ſok oktalanaſſatok az embert fölül haladgyák?

Az Alexander Macedo felől azt olvaſſuk, hogy mikor egy időben vadaſni ment volna egy Szarvaſt fogatot, az melynek farvaban egy gyűrő volt be foglaltatvan bizonyos betükkel. Az melyből észben vette, hogy azt az gyűrőt, annak előtte egy-nehany ſaz eſtendőkkel csinaltak volt oda. Az ember pedig, ez moſtani utolſo időben, ha ötven avagy hatvan eſtendeig él, annyira el ſorvad, hogy mind maganak

ſ-mind

mind egyebeknek terhekre leſen. Mely
olgon noha az emberek ugyan csudal-
odnak, mindazonaltal az Iſten imez kö-
vetkezendö okokert cselekedi.

I. Az embereknek bünökert. Mert az
egi Sz. jamborok idejeben, nagy ſokkaig
eltenek az emberek, az mint ez meg tetſik
csak az egy Mathuſâelnek peldajabol is,
az ki közel, ezer eſtendeiglen ęlt. Laſd
megh *Geneſ.* 5. 27. De minek utanna az
bün el arada ez földön, męg azt-is megh
bana, az Iſten hogy az embert teremtette,
s az ö ęletenek napjait, legh fellyeb, ſaz
huſ eſtendökre ſorita, az mint errül nyil-
van valo iraſunk vagyon, *Geneſ.* 6. 3.

II. Az hiveknek idvöſſegek. Mert az
ember mennel többet ęl, annal töb gonoſ-
ſagot cselekedik. Hogy azert az gonoſſag
el ne fordicsa az hiveknek elmejeket, es
az Santaktul, ſantalni ne tanullyanak, mint
valami veſedelmes habok közzül, az I-
ſten az ö fiait es leanyit ki ſokta ez vilag-
bol ragadni. Laſd meg *Sapien.* 4. 15.

III. Az hiveknek csendeſ nyugodal-
mok. Mert lattyuk hogy az Kereſtyenek
itt ez

I. 607 11.1

itt ez világon az nyomorúságoknak és síralomnak völgyében helyheztettenek, úgy annyira hogy valakik az Christus Jesusban kegyesſen akarnak élni, szükségképpen az üldözteteſt fel kell venniek, az mint az Sz. Pál bizonittya, 2. *Tim.* 3. 12. Látvan azért az állapatot, mint hogy szánya az Sz. Isten az ő fiait es leanyit, nem hadgya sokkáig nyomorgani őket, hanem az jo halal által az nyugodalomnak helyére által költözteti. Az Ésaias Prophéta bizonittya ezt *Cap.* 57. 1. mondvan: Az következendő veſedelem előt vetetik el az igaz. El jú az békeség, es nyugoſnak az ő agyasházokban. &c.

IV. Az jövendő örök élet felől való bizonság. Mert holott az hívek, ez jelen való világon kevesſet élnek, azzal úgy mint ugyan Ujjal mutattya az Isten, hogy vagyon még más állapat-is, az melyben az híveknek ez világi rövid életek, az örök élettel potoltatik meg.

V. Végezetre, az hittűl szakat emberek közzűl-is nagy sokan, az ő itíletek szerint, idő nap előtt megh halnak, hogy (az mint az A-

az Agoston Doctor mondgya) az jokat sokkaig ne gyötörjek.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy ez vilagi rövid ęlet, nem mindenkor Isten haragjanak jele, hanem az hivekre nezve az Isten azt-is áldasul adgya. Szinten ugy cselekedik tehat az Isten, mint amaz jo gondviselö Anyak, az kik az ö neveletlen magzattyokat, amaz reßeges kialto emberek közzül, az ö csendeß agyashazokban be vißik, hogy ott csendeßen nyughassanak. Ennek valosaga meg tetßik az elö ßámlaltatot okokbol. Intettessünk tehat innet; Ne irigellyük az mi Kereßtyen halottainknak bodogsagokat, hanem had nyugodgyanak az Urban. Meri bodogok az halottak, az kik az Urban holtanak meg, es meg nyugoßnak az ö munkajoktul, az mint az Angyal kiáltya az Egböl. *Apoc.* 14. 13. De ez ellen ki sokan vetkeznek az emberek közzül, naponkent valo peldaink bizonittyak, &c.

Ez ennek az elsö reßnek rövid magyarazattya. Mond immar az Job Patriarcha:

Gyor-

I. 607 11.1

Gyorſabbak lônek az pallya futonal, el mulanak, mint az kônnyen folyo hajók, avagy mint az eledelre rôpûlô ſaskeſelyû, &c. Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſe; Holott az Job, az ô çletenek rôvid voltat, nagy ſep harom haſonlatoſſagokban adgya elônkben. Azoknak eggyiket veſi az pallya futonak gyorſaſagatul. Az maſodikat, az kônnyen folyo hajotul. Az harmadikat pediglen, az ſaskeſelyûnek ſebes rôpûleſerûl. Mindenikrôl rendel ſollok Iſten ſegitſegebôl csak rôvideden. Mond az Patriarcha: Gyorſabbak lônek az pallya futonal, &c. Ez az elſô haſonlatoſſagh, mellyet be hoz az Job Patriarcha, az ô çletenek rôvid voltanak meg mutataſara. Holott minekûnk csak azt kel meg latnunk; Miert haſonlitya az Sz. jambor az ô çletet az Pallya futonak gyorſaſagahoz?

Ennek nagy ſep okai vannak; De hogy azokat mind elô ne ſámlallyam, az többi kôzt.

I. Ezert; Mert mikeppen az pallya futok kęſen vannak; Ruhajokat neki aggattyak,

tyak, ôvôket neki ſorongattyak, inokat, talpokat hozza keſitek, es ſiveket neki batorittyak: Azonkeppen az Kereſtyen embernek, mindenkor keſen kell lenni *in omnem eventum*, hogy az ô Kereſtyeni hivatallyaban meg ne fogyatkozzek, hanem inkab abban, jo modgyaval elô meheſſen.

II. Mert mikeppen az pallya futok ſerenyek az ô dolgoknak vegben viteleben, es ſemmi akadaly az ô utokban ôket megh nem tartoztathattya: Azonkeppen az hiveknek gyorſaknak kel lenni az ô hivatallyoknak el kôveteſeben. Erre int az Sz. Pál, *Rom.* 12. 8.

III. Mert mikeppen az pallya futoknak vagyon jutalmok az gyôzôdelem utan: Azonkeppen az hiveknek vagyon Iſtentôl rendelteret jutalmok, tudni-illik az ôrôk eletnek bodogſaga, mellyet az ô ſok faratſagok es ſenvedeſek utan, az utolſo napon, mindenketſegnelkûl el veſnek. Errôl ſol Chriſtus Urunk, *Apoc.* 3. 21. mondvan: Az ki gyôzôdelmes leſen, ûltetem azt az en Kiralyi ſekemben, mikeppen hogy en-is gyôzôdelmes voltam, es

ûlôk

1. 607 11.1

ûlôk az en Atyamnak Kiralyi ſekiben, &c.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Mely igen igaz, az mit az Job Patriarcha mond ide fellyeb *Cap.* 7. 1. holott imigyen ſol: Viteſſeg az embernek ęlete ez fôldôn. Mert mikeppen az vitez embernek nagy ſok rendbeli ellenſegi vannak, az kik ellen ſûntelen kell vigyazni: Azonkeppen az Kereſztyeneknek ſûntelen valo vigyazaſok vagyon; Az ôrdôg ellen, az ki mint az ordito oroſlan ſellel jár, kereſven az kit be nyelheſſen. 1. *Pet.* 5. 8. Ez vilagh ellen, az mely tellyeſſeggel be merûlt az gonoſſagban, az mint az Sz. Ianos bizonittya, 1. *Ioan.* 5. 19. Es az ô ſajat teſtek ellen, az mely kevan az lelek ellen, mikeppen az lelek is az teſt ellen. *Gal.* 5. 17. Ennek igaz volta meg tetſik, az Job Patriarchanak jelen valo ſep haſonlatoſſagabol is. Intetteſſûnk tehat innet; hogy ne igirjûnk magunknak ſemmi gyôn yôrûſeges ęletet, hanem kebicsûk magunkat amaz derek ûtkôzetre jo modgyaval, hogy az mi ellenſeginken veheſſûnk ôrvendetes gyôzôdelmet, &c.

Mond

Mond immár az Patriarcha: El mulanak, mint az kőnnyen folyo hajók, &c.

Ez az masodik hasonlatossagh, melyben az Job, az ő ęletenek rővid voltat jelenti. Holott csak azt lassuk meg; Miert hasonlittya az Job az ő ęletet az hajonak állapattyohoz? Ennek nagy ſep okai vannak:

I. Ez: Mert mikeppen az hajonak nagy sok haborui vannak az ſelektűl, haboktul es kőſiklaktul: Azonkeppen az hiveknek vagyon haborgatasok, az Satantul es ennek ártalmas tagjaitul. Ide valo az mi Idvőzitőnknek mondasa, *Luc.* 9. 23. holott igy ſol: Az ki en utannam akar jűni, meg tagadgya magat, fel vegye az ő kereſtit, es ugy kővessen engemet.

II. Mert mikeppen az hajo gyakran meg valtoztattya az ő helyet: Igy az ember ollyan mint az penz, az mint kőz beſedben mondgyuk. Kerdezzek meg rendel, az kik most jelen vagyunk, ki honnat valo? El hittem hogy igen tavoly leſen sokaknak kőzzűlűnk az ő ſűletet hazaja. Hat męg holtunk napigh hon maradunk meg csak az jo Isten tudgya.

1. 607 11.1

111. Mert mikeppen az hajoknak vágyon igazgatojok: Azonkeppen az embereknek vagyon gondviselő Istenek, az kiknek meg hajok szálara-is gondgya vagyon. Lásd meg, *Matt.* 10. 30. &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond, *Hebr* 13. 14. Nincsen nekünk itt maradando varasunk, &c. Ezt bizonittya az Job Patriarcha-is ez jelen valo hasonlatossággal. Intercessünk tehat innet; Hogy ne nyughatatlankodgyunk azon, ha Istentül egy helyből mas helyre plantaltatunk, avagy ha ugyan ki solitatunk-is ez életből. Mert mi halyuk, hogy az mi életünk hasonlo az hajonak allapattyahoz.

Mond vegezetre az Job: Es az eledelre rópülő Saskeselyü. Ez az harmadik hasonlatossag, melybe meg mutattya az ő életenek rövid voltat. Itt-is csak azt kel meghlatnunk; Miert él az Patriarcha ezzel az hasonlatossággal?

Ennek-is nagy fep okai vannak. I. Mert mikeppen az Saskeselyü az barnyas

állat-

állatok kőzzűl, leg kőzeleb jár az Eghez: AAzonkeppen az hivek, ez főldiektől el dbucsuzvan, az mennyei jokat kereſik.

II. Mert mikeppen az Saskeſelyű igyeneſſen az Napra nezhet, es az ő ſeme ſę-nye azzal meg nem bantodik: Azonkeppen az hivek, amaz igaſſagnak Napjara (mert ugy nevezi Idvőzitőnket az Malachias Propheta *Cap.* 4. 2.) az ő lelki ſęmekkel igyeneſſen neznek.

III. Mert mikeppen az Saskeſelyűt ſoha az menyűtő kő nem bantya: Azonkeppen az hiveknek nincsen ſemmi karhoztatások, *Rom.* 8. 1. *&c.*

TANUSAG.

Vegyűk eſűnkben innet; Mely igen igaz, az mit az Eſaias Propheta mond *Cap.* 40. 6. Minden teſt ollyan, mint az fű, es annak dicsőſſege haſonlo az mezőnek viragjahoz. Ide valo amaz kőzőnſeges *verſus*:

Eſt homo perſimilis fœno per prata virenti,
Et brevis in pingui quæ roſa floret agro, az az: Haſonlo az ember az reteken zőldellő fűhőz, es amaz kőver avagy ſiros mezőben viragzo roſahoz. Ennek igaz

I. 607 11.1

volta meg tetßik az elő számlaltatot sep hasonlatossagokbol. Intetteſsünk tehat innet; Hogy magunknak hoßu időt ne igerjünk, hanem ugy éllyünk ez vilagon, mintha innet minden sempillantasban ki kellene költöznünk. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy mi igy viſelheſsük magunkat, Amen.

XIV. PRÆDIKATIO.

Luc. 7. verſ. 12. &c.
Hogy pediglen el közelite az Varoſnak kapujahoz.

FElette helyeſſen es igazan mondgya az Salamon Kiraly *Eccleſ. 7. 3.* Hogy job az embernek az ſiralmas hazhoz menni, hogy nem mint az lakodalomnak hazahoz. Mert az halottas haznal, minden ember meg emlekezik az ő életenek vegeről, es igy ő magat keſiri az ő halalahoz. De az Menyegzős haznal, nagy ſok illetlen dolgok eſnek, mellyek mind az Iſten törvenyevel,

nyevel, s-mind pediglen az külsö jo rend
tartassal ellenkeznek, az mint ezt napon-
kent valo peldaink bizonittyak. Ertettek
ezt az Naim Varosanak lakosi, az kik u-
gyan felesen gyülnek ennek az ßegeny öz-
vegy Aßßonnak siralmas hazahoz, ez ve-
gre hogy az ö eggyetlen egy meg holt fiat
az temetö helyre tißtessegesen ki keserjek,
az mint az Sz. Lukacs itt nagy ßepen meg
irja.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek
csak ez: Meg irja itt az Sz. Lukacs, amaz
Naimbeli özvegy Aßßonyi allatnak megh
holt fianak, mind az temetsegre valo ke-
ßületit, s-mind az ö csudalatos fel-tamaßta-
sat, minden környül állo dolgaival egye-
temben, &c.

RESZEI.

Tanusagnak okaert, ket reßekre osthat-
tyuk ezeket az igiket. Mert az elsö reße-
ben, környül állo dolgairol emlekezik az
Evangelista, ennek az meg holt ifiunak te-
metsegenek. Az masodikban pedig, az ö
csudalatos fel-tamadasat irja meg, minden

I. 607 11.1

környûl állo dolgaival egyetemben, &c.

Mond az Evangeliſta: Hogy pediglen ez kôzelitte az Varaſnak kapujahoz. &c. Olvaſd el mind az 13 verſnek vegeiglen.

Ez igikbẽ foglaltatik be tanuſaguknak elſô reſze, holott az temetſegnek környûl állo dolgai irattatnak megh. Elſôben is pedigh, idejerôl es helyerôl emlekezik az dolognak az Evangeliſta. Im azt mondgya: hogy mikor Idvôzitônk, az ô Tanitvanyival, es azokon kivôl-is ugyan feles magaval el erkezet volna Naim Varoſſaban, ſinten az kupuban talalta elôl ezt az meg holt iſiat, akarvan ki viteni az kôzônſeges temetô helyre, &c. De hogy innet az Kereſztyenek tôb lelki eppûletet veheſſenek, imez kôvetkezendô dolgokat kel meg forgatnunk. 1. Miert kel az halottakat el temetnûnk? 2. Hogy hogy kel azok környûl forgolodnunk? 3. Hova kel ôket temetnûnk?

AZ ELSÖRÖL.

Az mi az elſô kerdeſt illeti; Hogy az halottakat el kellyen temetnûnk, imez kôvetkezendô dolgok kenſeritenek.

I. Az

I. Az Isten rendeleſe es parancsolattya. Ide valo, az mit Isten az eſetnek utanna az Adamnak monda, *Geneſ.* 3. 19. Porbol a-vagy földből veretel, es földe kel lenned. Az Syracideſ-is azt mondgya: *Cap.* 38. 16. Fiam, az halotton könyvet hullas, es mintha nehez dolgokat fenvettel volna, kezdel az zokogaſt az ő mondgya ſerint. Fedezd el az ő teſtet, es meg ne utallyad az ő temeteſet. Az ven Tobiaſ-is, arra inti az ő fiat az ifiu Tobiaſt; Hogy mirekutanna meg hal az ő feleſege, az ifiu Tobiaſnak Annya, el temeſſe őtet.

II. Az regi Szenteknek peldajok, az kik felől azt olvaſſuk, hogy az ő halottyokat nagy tiſteſſeggel temettek. Laſd meg, *Geneſ.* 23. 19. Iſmet, *Cap.* 35. 19. Es *Cap.* 50. 13. *Ioan.* 11. 38. *Act.* 8. 2. &c.

III. Az fel-tamadas felől valo jo-remenſeg. Erről az Sz. Pál nagy bőſeggel tanit, elsőr Corinthusban irt levelenek tizenötödik reſeben.

IV. Az Atyafiui ſeretetnek meg mutataſa, az mely innet nagy ſepen meg tetſik, hogyha holtok utan ez ő hidegh tete-

I. 607 /1.1

meknek el takaritasaban munkalkodunk.

V. Az hala-adosag, az mely innet tetsik meg; Hogy ha azoknak temetesekben forgolodunk, az kik minekünk ęltekben hasnoson solgaltanak.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy igen dicsiretes azoknak cselekedetek, az kik az ő Kerestyen halottyokat, az fel-tamadasnak remensege alatt, az ő Annyanak az földnek meg adgyak. Erre indithatnak minket az elő sámlaltatot okok. Vetkeznek tehat, az kik azt avagy nem cselekedik, avagy csak nagy bőcstelenül mennek elő az dologban. De errül az kővetkezendő kerdesben bővebben sollok.

AZ MASODIKROL.

Az mi az temetsegnek moggyat illeti, ezzel külömben eltenek az Poganyok, hogy nem az Kerestyenek. Mert az Poganyok kőzzül nemellyek, felette modnelkül bantanak az ő halottyokkal. Mert az Lotophagusok, az vizben vetettek azt itilven, hogy nem lehet annal seb koporso, az mint errül nyilvan sol az Plinius, *Lib.*

4. *Cap.*

4. *Cap* 12. Az Sabæusok azt mondottak, hogy az halottak, nem kûlömbek az ganeynal, annakokaert ôk az Kiralyok testeteis az pervataban vetettek. Az Troglodi-taknal ez volt az fokas; Hogy az megh holt embernek kezet labat egyben kôtôttek, annakfelette rúdban vettek, es nagy neveteſſel es csuſſaggal ki viven, akarhon el aſtak: es az fejehez egy kecske baknak az farvat fegeztek. Az Traciaijak felôl is azt olvaſſuk; Hogy az ô halottyokat ô-rômmel es vigaſaggal temettek. Az kik pedig uyjonnan ez vilagra fûlettettenek, azokon ſirankoztanak. Az Hircanuſok felôl azt irja Strabo, hogy nagy komondo-rokat tartottanak, mellyeket, *Canes ſepul-chrales*, az az, temetô ebeknek nevezte-nek, es az ô halottyokat azokkal etettek megh.

De mind ezeknel ſôt nyôb dolgot cſele-kettenek az Scytak, az kik felôl azt olvaſ-ſuk, hogy az ô halottyokat ônnôn magok meg ôttek. Az Maſſagetak pedig meg azt ſem vartak mindenkor, hogy meg hallya-nak hanem az ô vgn Attyokat es Annyo-

kat,

1.607 11.1

kat, Attyokfiaival egyetemben, ő magok meg őltek es meg ettek. Lasd meg Ieronymus Doctort, *contrà Iovinianum Cap. 36.* Az Gőrőgők pedigh es az Romaijak, az holt testeket (kivaltkeppen az nagy embereket) fiepen fel őltőztettek, es draga kenetekkel megh kenven, annakutanna nagy rakas fára helyheztettek, es azt meg guytvan, megh egettek. Az hamvat pedigh felfedven, bizonyos edenyben csinaltak, es emlekezetre meg tartottak. Az Kereftyenek pedigh, eleitől fogvan mind ez oraiglan, az ő halottyokat, az fel tamadasnak hodog remenfege alatt, az földnek gyomrában be tettek, az mint ezt, vilagh kezdetitől fogvan ez oraiglan, fantalan peldak bizonittyak.

TANUSAG.

Vegyük essünkben innet; Hogy az halottakkal tiszteſſeggel es bőcsülettel kel bannunk; kivaltkeppē pedig az Kereftyenekkel, az kik életekben az Sz. Leleknek élő Templomi voltanak. Vetkeztenek teha az Poganyok, az kik az ő halottyokkal illetlenől bantanak, az mint az elő hozot

iraſok.

irásokbol es peldakbol meg tetßik. De mi azokat ne kövessük, hanem az regi Sz. Jamborokkal eggyüt, az bodog fel-támadásnak reménsége alatt, adgyuk megh az ő Annyanak az földnek, tudvan azt hogy azokat nem vesztettük el, hanem csak előttünk bocsattuk, es immár nem mi várjuk őket ide, hanem inkáb, ők várnak minket utannok, az mint az David Király mondgya vala az ő megh holt fiacskaja felől, 2. *Sam.* 12. 23. Engedgye az mi kegyelmes Istenünk, hogy mi ebben-is az ő Sz. igéjének regulajat kövessük.

AZ HARMADIKROL.

Az mi az harmadik dolgot illeti; Az Keresztyenek (hogy most az idegenekről ne szollyak) eleitül fogvan temetesben imez ket kivaltkeppen valo modot tartottak. Nemellyek az *Templum* környül temetkeztenek; Nemellyek pediglen az Varason avagy falun kivől, bizonyos helyet valasztottanak az halottaknak temetesekre. Mindenik pedig bizonyos okait atta cselekedetinek.

Az kik az *Templum* környül (avagy u-

gyan

I. 607 11.1

gyán belől-is) temetkeztenek, imez következendő okait attak.

I. Hogy azzal-is meg mutatnak, hogy ők valoba Keresztyenek voltanak. Mert az mely Isten hazat életekben gyakorlottanak, holtok utan sem akarnak attul messze tavozni.

II. Hogy az ő Atyafiui szeretetekeket ezzel-is meg mutatnak. Hogy az mely Keresztyeneket életekben szerettek, holtok utan-is az ő moggyok szerint megh tartyak: Es ha kűlömben vellek nem tarsolkodhatnak, avagy csak akkor közelitenek hozzajok, mikor az Isten hazaban az könyörgesre es prædicatiora fel gyűlnek.

III. Hogy ezzel is, az Poganyoktul meg valasztassanak, az kik az ő halottyokat (az kik el temettek-is) akar hon el astak. &c. Mely sokas ő magaban igen jo es dicsiretes volt regen; De oltan, az Papa Orszagaban, nagy sok illetlen dolgok jövenek ki belőle. Ezek közt pedig első lőn, az helynek valogatasa; holott eggyik helyet az masiknal fellyeb kezdenek bőcsűlni, az Davidnak nyilvan valo mondasa el-

len; Az

len: Az Ure az föld, es annak tellyesſege. *Pſal.* 24. 1. Maſodik, amaz rút kereskedes avagy Complarſag. Mert az kik bővön fizethettenek, azokat az Baratok az *Templumban* az Oltar eleiben temettek. Az kik keveſſebbet adhattak, az kűſőbnel aſtak el. Az ſegenyeket pedig, az czinteremre ſoritottak ki.

Harmadik, az halottaknak csontyoknak földből valo ki hanyaſa, mellyet az Iſtennek ſulyos bűnteteſi kőzze ſámlalnak az Prophetak. Negyedik, az halottak tetemenek es ruhainak imadaſa, mely nyilvan valo balvany imadas. Vegezetre ötődik az kár tetel; Mert addig oſtogattak belől az *Templomokban* az temető helyeket az *fundamentum* mellet, hogy immár egy nehany *Templomok* el dőltenek miatta, &c. Az kik pedigien, az Varaſon avagy Falun kivől temetkeznek, az ő cſelekedeteknek imillyen okait adgyak.

I. Mert azt mondgyak, hogy az regi Sz. Atyak kivől temetkeztenek, az mint megh tetßik, *Geneſ* 23. 10. Iſmet, *Cap.* 35. 19. Iſmet, *Cap.* 50. 13. *Ioan.* 11. 38. *&c.* Laſd meg az locuſokat.

II.

I. 607 11.1

II. Mert az mi Urunk Jesus Christus, az ki minekünk fejünk es Kiralyunk, Jerusalemen kivül az kertben temettetet, az mint meg tetik, *Matt.* 27. 60. *Ioan.* 19. 41.

III. Hogy ezzel azt megh mutatnak, hogy az halottak, immár ki költöztek ez világbol, es önekik az elevene emberekkel semmi közök nincsen, hanem ök mas Varosnak Polgarivá löttenek.

IV. Hogy az halottak környül levő sok babonaságokat, mellyeket az Papisták cselekednek, ezzel el tavoztatnak.

V. Vegezetre, hogy ez álkolmatossággal, az külső tiztaságra-is gondolnanak. Mert akar hova mit hollyunk, de az holt test, ugyan holt test. Ez az oka, hogy az regi Romaiak, *in Lege duodecim tabularum*, meg parancsoltak volt, hogy az halottakat az Varason kivül temessek el. Amaz Hadrianus *Imperator-is*, megyven arany bünetes alatt parancsolta volt meg, hogy senki az Varosban ne temetkezzek.

TANUSAGOK.

Jegyezzük megh innet; Hogy dicsiretessëb, es követesre méltob azoknak cselekede-

kédetek, az kik az ô halottyokat, az Varason avagy falun kivûl bizonyos helyre temetik. Ennek valosaga meg tetßik, az elô ßámlaltatot okokbol. Intettessûnk tehat innet, hogy ne neheztellyûk az mi halottainkat az Varason avagy falun kivûl temetni, ha ßinten az mi ęleink mas helyen nyugoznak-is. Mert az Ure az fôld es annak tellyessege, az mint az Sz. David enekli *Psal.* 24. 1. Masodâor, tanullyuk megh azt is; Hogy az Kereßtyenek temetô helyenek, Szentnek, az az, minden kûlsô illetlen dologtul ûresnek kel lenni. Vetkeznek tehat, az kiknek nem csak temetôjôk, de męg *Templomokis*, csorda csapas es az bornyuknak dęllô helyek, az mint ezt kivaltkeppen falu helyeken naponkent latlyuk. Ertettek ezt, męg amaz bardolatlan Schytak is, az kik felôl azt irja *Herodotus Historicus*; Hogy mikor az Cambyses nagy haddal tamát volna ellenek, es amazok nem akarvan mingyart meg hartzolni velle, hanem az ô modgyok ßerint csak eleb eleb ßallananak elôtte, vegre meg kerdeti tûllôk, miert hogy megh nem akarnak

hart-

I. 607 11.1

hartzolni? Amazok azt izenik, hogy ők azt elsőben csak sokasbol cselekedik, mert ők ugyan ugy élnek azzal, hogy ha egygyűt megh unnyak az lakaſt, más helyben mennek. Maſodſor azert-is; Mert még ő nekik ſemmi boſſuſagot ſẽ kárt nem tőttek, holott nekik ſem hazok ſem egyeb örökſegek nincsen, hanem ők csak raborí emberek. Hanem ha az ő Attyoknak es Annyoknak temeteſet kezdí haborgatni, meg lattya oſtan mit cselekednek. Halvan az feleletet az Cambyſes, meg parancsollya, hogy mindenút az Schytaknak temetesseket fel boncsak. Mellyet ebekben veven az Schytak, allgh ſalad előttők altal az Helleſpontus nevű tengeren. Intetteſsűnk azert innet; Hogy mi-is az mi temető helyűnket tiſtan tarcsuk, hogy az Poganyoktul ebben az dologban megh ne előzeſsűnk. Erre ſegellyen minket fejenkent, az mi kegyelmes Atyank es Iſtenűnk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XV. PRÆDIKATIO.

Luc.

Luc. 7. verſ. 12. &c.
Az ki az ő Annyának eggyetlen eggye vala, &c.

HEnnek előtte valo tanitaſomban harom kivalkeppen valo dolgokrol ſollottã; 1. Miert kelleſſek az halottakat el temet-nünk? 2. Hogy hogy kellyen azok kőr-nyűl forgolodnunk? 3. Hova kellyen ő-ket temetnünk? De ezekről elegedendő keppen hallottanak az Kereſztyenek. Mo-ſtan laſſuk, Iſten ſegitſegeből, az kővetke-zendő igiket-is rendel. Mond az Evan-gelista: *Az ki az ő Annyának eggyetlen eggye vala, es az özvegy vala, &c.*

Ez igikben, ſorgalmatoſſan megh irja az megholt ſemelt az Evangeliſta. Első-ben-is pedigh azt jelenti, hogy az ő An-nyanak eggyetlen eggye volt. Méltan es illendő keppen ſiratta tehat őtet az ő An-nya, az mint ide alab az mi Idvözitőnk-nek mondaſabol meg tetſik. Mert az A-tyak es Anyak, bár ugyan feleſẽ legyenek fiok es leanyok, de ha azok közzűl vala-mellyik meg talal halni, az termeſetet meg

1.607 11.1

nem tagadhattyak, hanem azokat, nagy keservessé meg sirattyak: Menyivel inkab azert méltó volt az Annyanak ezt az ő eggyetlen eggyet siratni. Masodsorban azt mondgya, hogy özvegy volt az Asszonyi állat. Ezt-is azert hozzabe az Sz. Lukacs, hogy ennek az Asszonyiállatnak siralmanak illendő voltat meg mutassa. Volt tehat mit siratni ennek az Asszonyiállatnak; Mert ime az Sz. Isten, igaz itiletiből, az ő özvegségenek Istapjat el vette, es tellyességgel csak maganak hatta.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Isten gyakran, mint sabados Ur, az Atyakat es Anyakat, ezek közt pedigh az özvegyeket-is, az ő edes magzattyoknak somoru halalokkal, meg sokta keseriteni. Erre en sem irasokat, sem peldakat nem hozok, mert igaz eleg, ennek az segeny özvegy Asszonyiállatnak jelen valo állapattya. Vigasztallyuk tehat mi magunkat effele allapatunkban; Nem mi vagyunk elsők, sutolsók sem lessünk. *Lætitia est miseris, socios habuisse malorum*; Örom az nyomorusag-

ban

ban ebet embereknek, mikor az nyomorusagokban tarsok vagyon. Hadgyuk sabadsagaban ő felseget, es az Ur Jetus Christust azt mondgyuk: Atyam, nem ugy az mint en, hanem legyen ugy az mint te sent felseged akarja, &c.

Mond męg-is az Evangelista: Es ezzel, az Varosnak sokasagu nepe vala, &c.

Itt immár az pompat irja meg az Evangelista, ennek az meg holt ifiunak temetesében. Nem emlekezik pedig, sem keresztről, sem viasz gyertyarol, sem szentelő vizről, sem egyeb babonasagrol, az mellyekkel az Papistak ęlnek, az ő halottyoknak el takaritasaban; Hanem csak azt jelenti, hogy ezzel, az Varosnak sokasagu nepe volt. Az honnet meg tetßik hogy nem Papista sokaßt kővettek az Naim Varossanak lakosi, ugymint, mikor męg az Papanak csak neve sem volt emlekezetben, hanem az utan egy nehany saz esztendővel sarmazot. Annakfelette az-is ki nyilatkozik; Hogy emberseges emberek laktak azt az Varost, holott ennek az segeny özvegy Asszonnak megh holt fiat, illyen so-

I. 607 /1.1

kan követtek az temetö helyre. Vesd öſ-ve ezekkel ez moſtani vilagnak fiait, es meg latod mely tavoly járnak az Kereſtyenſegtül, az mellyel ök felette igen dicsekednek. Gyakrã be tellyeſedik moſt amaz közönſeges mondas; *Dum moritur dives, concurrunt undiq; cives*, az az: Mikor gazdag ember hal meg, minden felöl egyben gyülnek az polgarok. De ha ſegenyen eſik az nyil, alig latz kettöt avagy harmat. Erre nem ſükſegh peldat hoznunk, mert ezt naponkent jol lattyuk.

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy Kereſtyen emberhez illendö dolog, az halottak környül valo forgolodas, mert ezzel teſünk azoknak leg utolſo tiſteſſeget. Igaz tehat amaz közönſeges mondas: Haromſor kel az embernek az ſegitſeg, tudni-illik ſületeſekor, hazaſſaga es temeteſekor. Ezt ſajat peldajokkal commendallyak, az Naim Varoſſanak lakoſi. Vetkeznek tehat ez ellen amaz hegyes orru emberek, az kik azt mondgyak, hogy el mennenek Kereſtyen felebarattyoknak hidegh tetemeknek

mmeknek el takaritaſara, de igen hitvan
ggyomrok vagyon, mert mihelt az búzit
mmegh erzik, mingyart fel emelyedik az
ggyomrok. Azok is az kik attul félnek, hogy
ri ha ollyan helyre mennek, rejajok ragad az
ri halal. Nem vesik eſekben az gonoſz embe-
ri rek, hogy még akkor rejajok ragadot az,
n mikor az mi elsö füleink, az meg tiltot fá-
n nak gyümölcseben ettenek. De mi ez fele
e embereket ne követſönk, hanem az Naim-
d beli polgaroktul tanullyunk emberſeget,
e es nem csak az gazdagokhoz, hanem az
ä ſegenyekhez is el mennyünk, &c. To-
v vab megyen immár az Evangeliſta, ſ.
n mond: Melliyet latvan az Ur, meg ſana, es
n monda neki, ne ſiry, &c.

Ez igikben ket dolgokat forgat az Sz.
I Lukacs. 1. Azt jelenti Chriſtus Urunk
i felöl, hogy meg latvan az ſegeny özvegy
. Aſſonyiállatnak állapattyat, meg ſanta ö-
i tet. Maſodfor, hogy az ö keſerves állapat-
i tyaban nagy ſepen vigaſtalta. Az mi az
i elsö dolgot illeti, itt csak azt kel meg lat-
i nunk; Miert ſanakodik illyen igen Chri-
i ſtus Urunk az ſegeny özvegy Aſſonnak
i jelen valo állapattyan. L 3 Ennek

I. 607 11.1

Ennek igen sep okai vannak, kerlek halgas reja es tanold meg. Elsöben viseltetet Idvözitönk az ö termeßetitül, az mely az irgalmaßagra es könyörületeßegre igen haylando volt, az mint az Evangeliſtak iraſibol nagy ſok helyen megh tetßik. Laſd meg, az többi közt. *Marci* 8. 2. Maſodſor, inditotta erre Chriſtus Urunkat, annak az keſerves Aſſonnak özvegy állapattya. Mert ha az özvegy Aſſonnak állapattyarol jozanon elmelkedünk, ſokkeppen meg erdemlik az irgalemſſagot avagy könyörületeſſeget. Az Sz. Pál, 1. *Cor.* 11. 3. azt mondgya; Hogy az Aſſonyiállatnak feje az firfiu; Tehat innet az következik, hogy az özvegy Aſſonyiállatok, csak fönelkül valo tagok. Annakfelette ö raytok mindenek hatalmaskodnak, mert tudgyak hogy magokban igen gyamoltalanok. Az özvegy Aſſony, ha vén; mind maganak, ſ. mind egyekeknek terhere vagyon. Ha pedíglen ifiu lejend, az ö tißtaſſagat ſok felöl oſtromollyak, es hireben neveben gyalazni akarjak: Ha gazdag leßen; az ö jofaganak nagy ſok kevanoi leßnek

nek: Ha pediglen ſegeny, mindenektůl
hagyattatik es megh utaltatik. Ha gyer-
meki vannak; Fóld gongya ſál nyavalyaſ-
nak fejere: Ha pediglen gyermektelenůl
marad; csak maga ſír for magaban es ke-
ſereg. Męltan ſanakodot tehat Idvőzitőnk
ennek az Aſſonyiállatnak ſorſan es állapat-
tyan. Harmadſor, inditotta erre Chriſtus
Urunkat az jelen valo ſokaſag-is, az mely,
mindenketſegnelkůl, balogh itilettel lőtt
volna Idvőzitőnk felől, hogy ha irgalmat-
lanul csak el ment volna mellőle. De hoǵ
ez ne lenne, megh ſannya őtet es nagy ſep
vigaſtalo beſedekkel illeti, az mint mayd
meg hallyuk ide alab.

TANUSAG.

Jegyezzůk megh innet; Hogy az nyo-
moruſagban eſet embereken, męlto es il-
lendő minekůnk-is bankodnunk es ſana-
kodnunk. Ezt commendallya Idvőzitőnk
jelen valo ſent peldajaval. Errůl ſol ugyan
ezen Sz. Lukacs kőnyvenek hatodik reſe-
ben-is holott azt mondgya: Legyetek ir-
galmaſok, mikeppen az ti Mennyei Atya-
tok-is irgalmas. Az Sz. Pál-is arra int, Rő.

1.607 11.1

12. 15. Hogy az sirokkal sirjunk. Vetkeznek tehat, amaz Stoicusokhoz hasonlo emberek, az kik, nem hogy az idegeneken, de az ő vérekrint valo Attyokfiain, sőt az mi nagyub, hazok nepen sem tudnak sanakodni. Azok-is az kik, nem hogy sanakodnanak egyebeknek nyomorusagan, de sőt inkab vigadnak es tapsolnak rayta, kivaltkeppen ha valaha, valami kicsin bossusaggal illettettenek azoktul. De mi ez fele embereket ne kövessünk; Hanem az mi Urunk Jesus Christussal, az nyomorultakon es az keserves embereken somorkodgyunk es bankodgyunk. Mond immár Christus Urunk: Ne siry, &c.

Ez az masodik dolog, mellyet Idvözitönk felől jelent az Evangelista. Holott csak azt lassuk meg; Miert tiltya meg az sirastul ezt az Assonyiállatot, talam ugyan nem sabad az halottakat siratnunk?

Nem azert tiltya ezt Christus Urunk az sirastul, mint ha nem sabad volna az mi Keresztyen halottainkon bankodnunk; Mert azt mondgya az Sz. Pál, *Rom.* 12. 15. Hogy az Sirokkal sirjunk. Annakfelette az re-

az regi szentek felől-is olvassuk, hogy az ő halottyokon sirtanak. Az többi közt, amaz nagy hitű Abraham felől (az kit az Sz. Pál hivőknek Attyanak nevez, *Rom.* 4. 11.) azt olvassuk *Genes.* 23. 2. hogy az ő megh holt feleséget az Sara Asszont, nagy keserveséssen meg siratta. Az Jacob Patriarcha-is az ő el vesset fiat az Josephet, az kit, azt itili vala hogy az vadak saggattanak volna el, nagy keservesen megh sirattya, az mint errűl nyilvan valo irasunk vagyon *Genes.* 37. 34. Az Joseph-is, meg sirattya az ő meg holt vęn Attyat az Jacob Patriarchat *Genes.* 50. 1. Az mi Urunk Jesus Christus-is sirattya amaz Bethaniaban megh holt Lazart. Lasd megh *Ioan.* 11. 35. De sok volna az peldakat mind elő szamlalnom, &c. Hanem meg tiltya imez következendő szep okokert.

I. Mert hihető hogy, mint gyarlo edeny, az ő megh holt eggyetlen egy fian, feletteb tőrte es saggatta magat. Annakokaert ettűl az feletteb valo sirastul tiltya ezt Christus Urunk.

II. Hogy ezzel ötet, az ő megh holt fia-

I. 607 /1.1

fianak jövendö fel-tamaztaſa felöl, alattomban biztaſſa.

III. Hogy mind azt az keſerves Aſſont, ſ-mind pediglen az jelen valo ſokaſagot, az következendö csuda tetelhez keſicsen.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az mi halottainkat ſabad ſiratnunk, de ugy hogy az ſirasban modot tarcsunk, es azzal, ſe Iſtenünket meg ne bancsuk, ſem pediglen Kereſtyen felebaratunkat meg ne botrankoztaſſuk. Ezt parancsollya az Sz. Pál, 1. *Theſ.* 4. 13. mondvan: Atyamfiai, nem akarom hogy tudatlanok legyetek azok felöl, az kik meg holtanak, hogy ne ſiraſſatok azokat ugy, mint az kiknek nincsen remenſegek az fel tamadas felöl. Ugyan ezen dologra int Chriſtus Urunk-is itt bennünket ezzel az Aſſonyiállattal eggyüt. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik feletteb el mennek az dologban, es az Sz. Iſten ellen karomkodnak, hajokat es ſakallokat ſaggattyak, ortzajokat nyuzzak, mellyeket verik, es nem tudom mind mit

csele-

cselekednek, mint az Olahok es Cziganyok. Azok is, az kik modnelkül valo gyáß ruhaban öltöznek. Nem elegeßnek megh az fekete poßtoval, hanem minden ingeket ſ-mind fejeken valo öltözeteket, rút kormos vizben keverik, mint az Nemes renden valo emberek cselekednek. De mi ezeket ne kövesſük, hanem az ſirasban az mertekleteſſegnek regulajat meg tarcsuk, es ugy cselekedgyünk, hogy ſe Iſtenünket meg ne bancsuk, ſe pediglen Kereßtyen felebaratunkat megh ne botrankoztaſſuk. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, hogy mi igy viſelheſſük magunkat, Amen.

Es azert az elsö reßnek rövid magyarazattya.

XVI. PRÆDIKATIO.

Ioan. 4. verſ. 46. &c.
Vala pedig egy Kiralyi ember, az kinek ſia, &c.

Felet-

I. 607 11.

FElette igazan mondgya az mi Urunk Jesus Christus, *Mat.* 28. 18. Hogy ô neki minden hatalom adatot mind az Egen, s mind az fôldön: Mert ô az Atyanak amaz egy fûlôt Fia, az ki altal ez vilagot is teremte, az mint errûl nagy nyilvan fol az Sz. Pál, *Hebr.* 1, 2. Az ô mondasanak igaz voltat pediglen, meg bizonittyak az fok kûlômb kûlômb fele csuda teteli, az mellyekrûl emlekeznek az Evangeliftak. Azok kôzt pedig nem utolfo ez, az melyrôl emlekezik az Sz. Janos itt az helyen.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Meg irja itt az Evangelifta, Chriftus Urunknak egy nevezetes csuda tetelet, minden kôrnyûl állo dolgaival egyetemben, tudni illik mikeppen gyogyitotta meg tavoly leteben amaz Capernaumbeli Kiralyi embernek halalos betegfegben levô kedves fiat.

RESZEI.

Tanufagnak okaert pedigh, ket kivalt keppen valo reszekre ofthattyuk ezeket az igiket.

igiket. Mert az első reſzében elönkben adatik, ennek az embernek, Chriſtus Urunk elött valo törekedeſe, az ő betegh fianak gyogyulaſa felől. Az maſodikban oſtan, az csuda tetel irattatik meg, minden környűl állo dolgaival egyetemben, &c.

Mond az Evangeliſta: Vala pedig egy Kiralyi ember, az kinek fia beteg vala Capernaumban, &c. Olvaſd el mind az ötvenedik verſiglen.

Ez igikben foglaltatik be moſtani tanuſagunknak első reſze, holott mindeneknek elötte az törekedő ſemelt jelenti megh az Sz. Janos, kettőt mond pedig felölle. 1, Allapattyarol emlekezik, es Kiralyi embernek mondgya lenni. 2. Lakohelyet-is meg mondgya, es azt jelenti felöle, hogy Capernaumban lakot. Nekünk is tehat ket dolgokat kel itt meg latnunk. 1. Micsoda Kiralyi ember lehetet ez, holott akkor immár az Herodes volt Galilæa tartomanyanak Kirallya, az melyben Capernaum Varoſa volt, az mint az többi közt, Joſephus Hiſtoricusbol megtetſik? 2. Micsoda Varos volt az Capernaum?

Az

I. 607 11.1

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az elsŏ kerdeſt illeti; Nemellyek azt mondgyak hogy nem azert nevezi Kiralyi embernek az Evangeliſta mintha ugyan Kiraly lŏtt volna; Mert nem ſenvette volna azt el az Herodes, az ki igen vigyazo ember volt, hanem csak ertekes voltara nezve. Mert ugy birta magat, mint egy Kiraly. Mi-is igy ſoktunk ſollani, mert az ertekes embereket Ur embereknek mondgyuk. Nemellyek pedig azt mondgyak, hogy az Herodes Kiraly udvarabol valo fŏ ember volt ez. Annakokaert nem Kiralyi embernek, hanem Kiraly Udvarabol valonak mondgyak. Eggyik ertelem ſem illetlen, es az Sz. iraſſal nem ellenkezik, mindazaltal az utolſo lattatik helyeſſebnek lenni. Te laſſad mellyiket kŏveted.

TANUSAG.

Vegyŭk eszŭnkben innet; Hogy mind beteg ſeg, ſ-mind az halal, kŏzŏnſeges minden rendeu es hivatalban levŏ emberekkel. Mert mindenekre ki terjed, az mit az Iſten regen, az eſetnek utanna az Adam-

damnak monda: Foldből vetettel, es föl-
de kel lenned, *Geneſ.* 3. 19. Ide valo az Sz.
Pálnak mondaſa-is, *Hebr.* 9. 27. El va-
gyon vegezve, hogy mindennek egyſer
meg kel halni. Ugyan ezen dolog meg tet-
ſik, ez jelen valo peldabol-is; Holott im
hallyuk, hogy fő ember volt ez, minda-
zonaltal az betegſeg ennek haza nepevel-
is kőz volt. Intetteſsünk tehat innet; Hoģ
magunkat az betegeskedes es az halal ellen
ſemmivel ne biztaſſuk: Mert, az mint az
Deakok mondgyak: *Eſt commune mori*,
nors nulli parcit honori, az az: Kőzőnſeges
az halal, es ez ſemmi męltoſagnak nem
kedvez, &c.

AZ MASODIKROL.

De jer laſſuk immár maſodfor, micsoda
hely volt az Capernaum? Erre rővideden
csak azt felelem; Hogy az Capernaum,
Galilæa tartomanyanak eggyik Varoſſa
vala az melyben az mi Urunk Jeſus Chri-
ſtus gyakrabban forgolodot az ő tanitva-
nyival, es nagy ſok csudakat-is tőtt abban
az helyben, az mint ez meg terſik, *Mat.*
11. 23. holott Idvőzitőnk azt mondgya:

Jay

I. 607 11.1

Jay teneked Capernaum, az ki az Egig fel magastaltattal vala, ime az pokoligh letozittatol. Mert ha Sodomaban lőttek volna azok az csudak, az mellyek te benned lőttenek, talam ez orăig-is meg maradot volna, &c. Az tőbbi kőzt pedig, ott gyogitotta vala meg Chriſtus Urunk, amaz vaz ados Hadnagynak beteg ſolgajat, az kiről emlekezet vagyon, *Mat.* 8. 5. Iſmet az Sz. Peternek beteges Napat, az mint az Sz. Mathæ. ugyan azon nyolczadik *Capúl-ban* bizonittya. Ugyan itt gyogittya meg ennek az Kiralyi embernek fiat-is, az mint az Sz. Janos ide alab bizonittya. Ez, neveztetik az Evangeliſtatul Chriſtus Urunk Varoſſanak, *Matt.* 9. 1. De nem azert, mintha ő felſegenek kűlsőkeppen ſajat joſaga let volna; Mert igy, csak annyi hayleka ſem volt ő neki, az hova az ő fejet le haytsatta volna: Hanem azert, mert gyakrabban ott forgot az ő Tanitvanival egyetemben, es ugy mint ſallaſa volt abban az helyben. Ide ſabhattyuk, az mit az Sz. Mathæ mond *Cap.* 4. 12. Mikoron azert hollotta volna Jeſus, hogy az Janos,

meg

nneg fogattatot, mene Galilæaban. Es el
nagyvan Nazaretet, Capernaumba mene,
es ott lakozik. Ide valo amaz kőzönseges
mondaſ-is: *Bethlehem genuit, Nazaret edu-*
cavit, Capernaum incolam habuit, az az:
Bethlehemben ſűletet az Chriſtus, de Na-
szaretben tartatot fel, vegezetre pediglen
Capernaumban lakozot. Ebben az Varoſ-
ban lakot azert az fő ember, az ki Chriſtus
Urunkat, az ő beteg fia felől meg kereſte.
Micsoda nyavalyaban lőtt legyen pedig-
len az Iſiu, meg jelentik az ſolgak, az kik
az ő Uroknak eleiben menven, meg mond-
ggyak nagy őrőmmel, hogy az ő fiat el hat-
ta az hideg; Tehat hideg lelesben volt.
Hihető hogy amaz *ardens febris*, az az,
g guytovan hideg volt rayta, az melynek
n nehesſege, mayd kőzel jár az nehez be-
t tegſeghez az kit mi korſagnak nevezűnk.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Hogy nem va-
l lami ſófia beſedet forgat itt az Sz. Janos,
d hanem ugyan megh lőtt dologrol emleke-
z zik. Meg tetſik ez innet; Mert ihon azt,
n minden kőrnyűl állo dolgaival nagy for-

1.607 11.1

galmatoſſan megh irja. Interteſsünk tehat innet, hogy mi-is ezt ugyan ſorgalmatoſſaggal halgaſſuk, es innet lelkünk ęppületire valo tanuſagot ragadgyunk, &c.

Mond immár az Evangeliſta: Es mikoron hallotta volna, hogy Jeſus Judæabol Galilæaban ment volna, hozzaja mene es azon keri vala ötet, hogy ő vele el menien, gyogitana meg az ő fiat, az ki mayd halalahoz közel volna, &c.

Ez igikben immár azt irja meg az Szt. Janos; Hogy hogy törekedet ez fő ember Chriſtus Urunknal, az ő halalos betegſegben levő fianak gyogyulaſa felől?

Itt minekünk csak azt kel meg latnunk; Micsoda okok inditottak ezt az embert, hogy Idvözitönket megh kereſſe? Ennek igen ſep okai vannak, im csak röviden ſamlalom elő. Az elsőt meg jelenti az Evangeliſta, mikor azt mondgya: Hogy meg hallotta Idvözitönknek jelenletet, hogy tudni-illik Judæabol, Galilæaban mint altal. Hat elsö oka ennek volt ez közel valo ſep alkalmatoſſag. Maſodik oka volt az ő fianak nehez betegſege.

Mert

Mert mikor az Atyak es Anyak, az ő edes magzattyoknak nyomorusagokat lattyak, semmi alkolmatossagot hatra nem hagynak, hanem minden tehetsegekkel azon vannak, hogy őket abbol ki ßabadiczak. Hihető hogy külső ezkőzőkkel-is elt: De minekutanna azok nem haßnalnak, az igaz orvost az Ur Jesus Christust keresi megh. Vegezetre hordoßta őtet az ő igaz hiti-is, mely immár az ő ßiveben megh kezdet vala győkerezni, az Ur Jesus Christusnak ßep tanitasibol es gyakor csuda teteliből, az mellyeket ő egy-nehanyßor hallot es latot Capernaumban. Igy *discurralt* azert magaban: Az ki egyebekkel jol teheret, bizonyara az en beteg fiamat-is meg gyogithattya. Annakokaert hozza megyek es neki kőnyőrgők, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az mi ßükségünkben egyedül csak az Ur Jesus Christushoz kel folyamodnunk. Erre int ő maga *Psal.* 50. 15. mondvan: Hiy segitsegül engemet az te nyomorusagodnak idejen, es en meg ßabaditalak tegedet. Isme,

I. 607 11.1

Mat. 11. 28. Jertek en hozzam minnyajan, az kik munkalkortok, es en meg kőnnyebitelek titeket. Ezt commendallya jelen valo cselekedetivel ez Kiralyi ember is. Vetkeznek tehat, az kik hatra hagyvan ezt az igaz orvos Doctort, vagy magok, vagy hazok nepenek nyomoruſagaban, amaz odo kőtő es Varaslo vęn Aſſonyokhoz folyamodnak, es azoknak tanacsokon járnak. De mi azokat hatra hagyvan, ezzel az Kiralyi emberrel, kereſsük meg az mi Idvőzitőnket, el hiven, hogy jol tęſen velünk. Mond immár az Sz. Janos: Monda ő neki Jeſus; Hogy ha jegyeket es csudakat nem lattok, nem hiztek. Ez igikben foglaltatik be Idvőzitőnknek feleleti, ennek az Kiralyi embernek tőrekedeſere. Holott csak azt laſſuk meg; Miert teſen illyen kemeny valazt Chriſtus Urunk ennek az keſerves Atyanak?

Ved eſedben Atyamfia; Chriſtus Urunk itt, nem annyira ezt az Kiralyi embert feddi, az ki az hivek kőzzűl valo vala, az mint ide alab meg tetsik: Hanem az Phariſæuſokat es Iraſtudokat, az kik

kőzzűl

kôzzûl hihetô hogy akkor jelen voltanak es tôrekettenek az fô ember mellet. Mert ezek nem gyôztenek be telni az Christus csudaival, hanem azt kevantak, hogy eggyiket az masikra tetezze, az mint megh tetßik az tôbbi kôzt *Mat.* 12. 38. Annakfelette ezert is cselekedi, hogy ennek az ô kônyôrgeseben valo buzgosagat, annal-is inkab felgerjeße. Ug-is lôn pedigh az: Mert ez kemeny valaß utan uyjobban esedezik Christus Urunknal az ô beteg fianak gyogyulasa felôl, &c.

TANUSAG.

Vegyûk eßûnkben innet; Hogy az hihetetlenseg, rút es ondok vetek Istennek elôtte, annakokaert ettûl minden Kereßtyen embernek magat igen kel oltalmazni. Idvôzitônk bizonittya ezt itt az helyen, holott az Iras tudokban es Pharisæusokban ezt feddi es dorgallya. Intettessûnk azert innet, hogy ettûl az vetektûl magunkat oltalmazzuk. Mond meg-is az Evangelista: Monda neki az Kiralyi ember; Jôy el Uram, minek elôtte megh halna az en fiam, &c. Itt immár Uyjobban

I. 607 11.1

valo tôrekedeſet irja meg az Sz. Janos ennek az fô embernek. Im azt jelenti felôle, hogy még-is *inſtal* Idvôzitônknel, az ô beteg gyermekének gyogyulaſa felôl. Az honnet meg tetſik elsôben; Hogy ez nem az Hypocritak, es ſokkal inkab nem az hittûl ſakat emberek kôzzûl valo volt, mert kônnyen nem tagittya Chriſtus Urunkat. Haſonlo dolgot olvaſunk, amaz Chanahan nemzetbôl valo Aſſonyiállat felôl, *Mat.* 15. 22. Ugyan innet maſodſor, az-is megh tetſik, hogy az gyarloſagtul nem volt ûres. Mert azt kevannya, hogy addigh mennyen az ô hazahoz, mîg az ô fia meg nem hal. Mintha Idvôzitônk, tavoly leteben meg nem gyogithatta volna; Avagy, ha ſinten meg holt volna-is, fel nem tamaſthatta volna. Kûlômbet olvaſunk amaz *Centurio* felôl, *Mat.* 8. 8. holott illyenkeppen ſol: Uram nem vagyok mélto, hogy az en hazamhoz jôy, hanem paranczoly egy beſeddel, es meg gyogyul az en ſolgam, &c. Az honnet nagy nyilvan megh tetſik, hogy az hitnek graduſi vannak ez életben. Laſd meg *Proverb.* 4. 18. &c.

Tanu-

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Mely draga ezköz legyen az Kereſztyeni könyörges, az mely felöl azt mondgya az Nazianzenus Doctor, hogy haſonlo az gradicshoz, mellyen az Iſtenhez fel megyünk, es ö Sz. felſegetül, lelki es teſti jokat meg nyerünk. Ezt commendallya Idvözitönk *Mat.* 7. 7. mondvan: Kerjetek, es el veſitek, zörgeſſetek es be bocsattattok. Kereſſętek, es meg talallyatok. Az Sz. Pál-is, 1. *Theſ.* 5. 17. Szüntelen könyörögjetek, ugymond, es mindenekben halakat adgyatok. Ugyan ezen dolgot commendal ez Kiralyi ember-is jelen valo cselekedetivel. Intetteſſünk azert, hogy az könyörgesben farad-hatatlanok legyünk; Az melyre ſegellyen minket fejenkent az mi kegyelmes Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amē.

Ez azert az elsö reſznek rövid magyarazattya, következnék az maſodik; De arrol ez utan ſollyunk.

XVII. PRÆDIKATIO.

I. 607 11.1

Ioan. 4. verſ. 50. &c.
Monda neki Jeſus: Meny el, mert az te fiad, &c.

SZollottam ez ideiglen, ennek az Sz. Hiſtorianak elsô reſzerôl, holott ſumma ſerint elônkben ada az Sz. Janos ennek az Kiralyi embernek tôrekedeſet az Ur Jeſus Chriſtuſnal, az ô halalos betegſegben levô fia mellet, minden kôrnyûl állo dolgaival egyetemben. Holott minemû dolgokat forgattunk, nem ſamlalom uyjobban elô, hanem laſſuk Iſten ſegitſegebôl ez megh hallot igiket-is csak rôvideden.

Ez igikben foglaltatik azert be ennek az Sz. Hiſtorianak maſodik reſe, holott az csuda tetelrôl emlekezik az Sz. Janos minden kôrnyûl állo dolgaival egyetemben. De hogy innet-is tôb lelki éppûletet veheſſenek az Kereſztyenek rendel veſem fel az igiket magyarazatra, es azokbol az tanuſagokat egy eg beſeddel elô ſámlalô.

Mond az Evangeliſta; Monda neki Jeſus: Meny el, mert az te fiad el, &c.

Ez igikben foglaltatik be feleleti az mi Idvô-

Idvözitönknek, melyben biztattya az Kiralyi embert az ö beteg fianak gyogyulasa felöl. Itt minekünk csak azt kel meg latnunk; Miert hogy tavoly leteben, csak befedevel gyogittya meg ennek az fö embernek gyermeket az mi Idvözitönk?

Ennek nagy fep okai vannak, im csak egy egy befeddel famlalom elö. I. Azert cselekefete, hogy azzal, annak az Kiralyi embernek hitit proballya, es fem eleiben hozvan tetteteſſe tegye. Meg-is tetfik pediglen innet, holott mingyart el hifi az Chriſtus befedet, es mintha immár el vette volna, az mit kevan vala, Idvözitönktül el bucsuzvan, az ö haza-nepehez viſſa ter, az mint ide alab mayd meg hallyuk.

II. Hogy az ö Iſteni erejet es hatalmat ezzel meg mutaſſa. Meg tetfek pedig ezis, mert tavoly leteben, csak egy befedevel mondgya, es mingyart meg gyogyul az halalos betegſegben levö gyermek, az mint ezt, ennek az Kiralyi embernek folgai, mayd meg bizonittyak.

III. Hogy ezt az csudat tetteteſſebbe tegye.

1. 607 11.1

tegye. Ugy-is lón pedigh, mert sokkal nagyub dolog akar kinek-is, tavoly leteben valamit vegben vioni, hogy nem mint jelen leteben.

IV. Ezzel Christus Urunk, az Kiralyi embernek hitit akarta vastagitani, Ez is megh lón pediglen; Mert, az mint az Evangelista bizonittya, mikor azt az időt egyben vetette volna az ő fianak meg könnyebőlesevel, az melyben Idvőzitőnk őtet biztatta vala az ő fianak meg gyogyulasaval, derekasson hiten, mind ónón maga, s mind az ő hazanepe az Christusban.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az mi Idvőzitőnk nem csak puszta ember volt, hanem az ő semelyenek eggyességeben, bizony Isten es igaz ember. Embersegeről most nem sollok, mert azt ez mostani. Eretnekek sem tagadgyak. Hanem az ő Istensegenek erősitesere egy nehany nevezetes irasokat es peldakat hozok be. Az többi kőzt pedig az Sz. David *Psal.* 33. 6. azt mondgya; Hogy az Urnak befede altal

tal lötttenek az Egek. Holott az Urnak beſeden ęrti az mi Idvözitönket. Igy magyarazza ezt az Sz. Janos, *Cap.* 1. 1. holott azt mondgya: Iſten vala az Ige avagy az beſed. Oda alab oſtan az felöl az Ige felöl azt mondgya, hogy teſte lött. Az Salamon is azt mondgya az Chriſtus kepeben, *Proverb.* 8. 22. Hogy ö męg ez vilagnak teremteſenek elötte-is volt. Az Michæas Propheta-is *Cap.* 5. 2. azt mondgya: Hogy az Chriſtuſnak ki jövetele, örök idöktül fogvan valo, &c. De az Uy Teſtamentumban erre nyilvabban valo bizonſagokat talalunk. Az többi közt pedig az Sz. Janos *Cap.* 1. 1. azt mondgya: Hogy az Chriſtus, kezdetben volt immár az Iſtennel. Oda alab iſmet azt mondgya: Hogy mindenek ö altala löttenek. Az Sz. Pál-is, *Rom.* 9. 5. az mi Idvözitönket örökke áldando Iſtennek mondgya: Az Sz. Janoſ-is, 1. *Ioan.* 5. 20. igaz Iſtennek es örök ęletnek nevezi. De ſok volna az iraſokat mind elö ſámlalnom. Ennek valoſaga innet-is meg tetſik; Mert ihon, ennek az Kiralyi embernek fiat, tavoly leteben

csak

I. 607 11.1

csak egy beſedevel megh gyogittya, az mely tulaydona az igaz Iſtennek. Haſonlo dolgot olvaſunk *Mat.* 15. 28. amaz Chanahan nemzetſegebôl valo Aſſonyiállatnak nyomorult leanya felôl-is, az kit ſinten ezenkeppen tavoly leteben csak egy beſedevel gyogita meg Chriſtus Urunk. Intetteſsünk azert innet; Hogy az ô igaz Iſtenſegé felôl ne ketelkedgyünk. Ezt pediglen megh tanullyuk mind az regi, ſmind ez moſtani. Eretnekek ellen, az kik az Chriſtus Iſtenſeget tagattak es moſt-is tagadgyak, &c.

Mond immár az Sz. Janos: Hûn az ember az beſednek, az mellyet Jeſus mondot vala neki, es megyen vala, &c.

Ez igikben azt jelenti az Evangeliſta; Mint viſelte magat az Kiralyi ember az mi Idvôzitônknek biztato beſedíhez. Im azt mondgya hogy el hitte azokat. Holott nekünk csak azt kel meg latnunk; Micsoda hit volt az?

Az hitnek nevezeti ſok keppen vetetik az Sz. Irasban, de en csak egy nehany nevezetes jedzeſit ſámlalom elô.

I. Ve-

I. Vetetik az Isten igíretinek alhatatos voltaert: Igy vesi az Sz. Pál, *Rom.* 3. 3. mondvan: Mert micsoda? Ha sinten nemellyek hitetlenek voltanak-is, vallyon azoknak hitetlenségek, az Istennek hitit (az az, fogadasaban valo álhatatosságat) hejaban valova tesie?

II. Valamely dolognak kûlsô es Historia szerint valo be vetelejert. Illyen jedzesben vetetik *Iac.* 2. 19. holott az Apostol azt mondgya: Az ördögök-is hisnek es rettegnek.

III. Amaz idô szerint valo vallas tetelert, mely az Hypocritakban-is meg talaltatik ez vilagon. Igy vesi Christus Urunk *Mat.* 13. 21. holott azt mondgya: Hogy az mely mag az kôves földben eset, azokat peldazza, az kik csak ideiglen hisnek.

IV. Az kepmutatasbol valo vallas tetelert. Illyen jedzesben vetetik *Act.* 8. 13. holott azt olvasſuk, hogy amaz Simon Maguſ is hit az Philepnek.

V. Az csuda tetelekre valo erôjert. Igy vesi Christus Urunk, *Mat.* 17. 20. mondvan: Bizony mondom ti nektek, hogy ha csak

I. 607 11.1

csak annyi hitetek volna, mint az Mustár mag es azt mondanatok imez hegynek; Meny el innnet el menne, es semmi lehetetlen nem volna ti nektek. Az Sz. Pál-is, 1. *Cor.* 1. 13. 2. Hogy ha, ugymond, oly hitőm volna is, hogy az hegyeket egy helyből masba vihetnem, szeretetem pedigh nem volna, semmi vagyok.

VI. Vegezetre (hogy tőb jegyzesit most elő ne hozzam) vetetik az Idvőzitő igaz Hitert. Errűl ßól az Sz. Pál, *Rom.* 3. 28. mondvan: Hit altal igazittatik meg az ember, az Tőrvennek cselekedetinelkűl. Ismet, *Ephes.* 2. 8. Kegyelemből tartattatok meg, hit altal, &c. Itt azert, az első jegyzesbē vetetik az hitnek nevezeti, noha az utolsot sem rekesztyűk ki. Azt akarja azert az Evangelista mondani: Hogy az Kiralyi ember, tőkelletesßen el hitte azt magaban, hogy az mit Christus Urunk ő neki mondot az ő beteg fianak gyogyulasa felől, mindē ketsegnelkűl be tellyesiti, &c.

TANUSAG.

Vegyűk eßünkben innet; Hogy az Christus beßedi hiteleßek, mert az ő ßajaban álnokßag

nokſagh nem talaltatot, az mint az Eſaias
Propheta bizonittya *Cap.* 53. 9. Haſonlo-
keppen ſol az Sz. Peter-is, 1. *Pet.* 2. 22. Sa-
jat peldajaval bizonittya ezt az Kiralyi
ember itt az helyen, az ki felől im hallod,
hogy mingyart el hitte az Chriſtus igire-
inek igaz voltat Intetteſsünk hat innet;
Hogy mi ſe ketelkedgyünk az ő igireti-
ben. Azt fogatta, hogy nem hagy arva-
ſagra, hanem velünk leſen vilagh vegeze-
ig *Ioan.* 14. 18. *Mat.* 28. 20. Annakfelette,
Hogy el megyen hogy helyet keſicsen mi-
nekünk: Es minekutanna megh keſitſ,
meg ter, es hozza ſedeget minket. Mert
azt akarja, hogy mi-is ott legyünk az hon
ő ő vagyon, es laſſuk az ő dicsőſſeget. *Ioan.*
14. 2. Iſmet, *Cap.* 17. 24. &c. Tovab me-
gyen immár az Evangeliſta, ſ-mond: Es
mikor hazahoz közelitet volna, eleiben
menven az ő ſolgai, meg mondak hogy
az ő fia el, &c.

Itt immár azt irja megh az Sz. Janos;
Mint járt az fő ember, minekutanna Id-
vőzitőnktől el tavozot? Im azt mondgya
hogy hazahoz közelitvén jo hirt hallot az
ő be-

I 607 11.1

ő beteg fia felől. Az honnet meg tetßik hogy jo ßolgak voltak ezek, az kik mint annak előtte ßomorkottanak az ő Uroknak fianak betegßegen, igy moßtan örülnek meg gyogyulaßan, es nagy örömmel meg mondgyak azt az ő Uroknak. Az is megh tetßik, hogy nem könnyen volt annak az betegnek dolga; Mert im azt mondgyak felőle hogy ęl. Közel volt tehat halalahoz, es ugy mint halottaibol tamadot fel. Errúl az Evangeliſta is bizonßagot tőn oda fel; mikor azt monda, hogy halalan volt. Sőt ő maga is az Kiralyi ember, holott azon keri vala Chriſtus Urunkat, hogy addigh mennyen el velle, mîg az ő fia meg nem hal, &c.

TANUSAG.

Jegyezzúk megh innet; Hogy az jo ßolgaknak eggyik fő tißtek az hivßegh: Mert az Iſten őket az Uraknak ßemekke, fülőkke, kezekke es labokka tőtte. Megh laſſak azert, hogy igazan el járjanak az ő hivatallyokban, mert nekik is ßámot kel adni az utolßo napon. Erre inti az Sz. Pál az ßolgakat *Epheſ.* 6. 5. mondvan: Ti ßolgaken-

gak engedelmesek legyetek azoknak, az kik nektek Uratok test ſerint, felelemmel es rettegeſſel, ſiveteknek egyigyűſegevel, mint az Chriſtuſnak. Nem csak ſem előtt ſolgalvan, mint az kik embernek akarnak kedveskedni, hanem mint az Chriſtus ſolgai, ſivetek ſerint cselekedven az Urnak akarattyat, &c. Tudvan azt, hogy mindenek az mi jót cselekednek, annak jutalmat veſik az Urtul: &c. Ezt commendallyak ezek-is, jelen valo magok viſeleſevel, holott az ő Urokat haza ſem varjak, hanem eleiben menven, őrőmet mondnak neki. Veſd őſve ezekkel ez moſtani ſolgakat es ſolgalokat es, kőnnyen eſedben veheted, menyi kűlőmbſegh legyen kőztők. Be tőlt tehat az mi Idvőzitőnknek mondaſa, az utolſo időnek veſedelmes állapattya felől, holott azt mondgya *Mat.* 10. 35. Hogy az embernek az ő ſajat haza nepe leſen ellenſege. De az jo ſolgak effeleket ne kővеſſenek; Hanem az Sz. Pál tanacsat vegyek be, es az Urokat hiven, ſ-igazan ſolgallyak, &c. Mond męg-is az Sz. Janos: Es meg tudakezek ő tűllők az idő fe-

I 607 11.1

lól, à melybẽ meg kônnyebûlt volna, &c.

Itt immár azt jelenti meg az Evangelista; Mit cselekedet az Kiralyi ember, minekutanna megh ertette az folgaktul az ô fianak gyogyulasat? Im azt irja, hogy az idô felôl tudakozot tûllôk, az melyben az ô fia meg kônnyebûlt: De vallyon miert tudakozot ez felôl?

Minden ketsegnelkûl azert, hogy ezzel-is az ô hitit vastagicsa. Ug-is lôn pedig az: Mert, meg ertven azt az folgaktul; Egyben veti azt azzal az idôvel, melyben Christus Urunk ôtet azzal biztatta vala, hogy az ô fia abbol az nyavalyabol meg gyogyul es tôkellete ssen hisen oftan az Ur Jesus Christusban, sôt az ô haza nepet-is az Christushoz meg teritik az mint ide alab nyilvan bizonittya az Evangelista, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az hivek ebben az çletben, naponkent es orankent nevekednek az hitben. Az Salamon bizonittya ezt *Proverb.* 4. 18. holott azt mond-

mondgya; Hogy az hiveknek állapattyok
z vilagon, hasonlo az haynali vilagos-
saghoz, à mely egesz deligh mind neveke-
dik. Az Sz. Pál-is azt mondgya, 1. *Cor.*
13. 9. Hogy most csak reszszerint ertünk es
Prophetalunk, de jövendöben, mind Pro-
phetiank, s-mind jövendölesünk tökelle-
tes lesen, &c. Ugyan ezen dologh meg
tetszik, ennek az Kiralyi embernek álla-
pattyabol. Az ki felöl meg hallok ide fel-
lyeb, hogy elsöben az Christus csudatete-
lihez ragazkodvan, el hitte, hogy ha e-
gyebeket megh gyogithatot, az ö fiaval-is
jol tehet, azert az Christushoz menven,
es neki esedezek. Az utan hiven az ö biz-
tato beszedenek, az ö beteg fianak jövendö
gyogyulasa felöl. Vegezetre az bolgakrul
vegere menven az idönek állapattya felöl,
az melyben az ö fia meg könnyebült volt,
derekasson hit az Ur Jesus Christusban, e-
ges haza nepevel egyetemben. Vigasztal-
lyuk tehat innet mi magunkat; Tudatla-
nok es kicsiny hitüek vagyunke? El jü az
idö, hogy tudosok es vastagok lesünk az
hitben. Intettessünk-is egyszersmind; I-

1 607 11.1

gen kerjük az mi Sz. Istenünket, hogy őreghitcse az mi hitünket. Lasd megh *Luc.* 17. 5. Igy cselekedgyek mi velünk az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, Fiaert az Ur Jesus Christusert, Amen.

XVIII. PRÆDIKATIO.

Genes. 23. vers. 1. &c.
Ele pediglen az Sara, ßaz hußonhet eßtendeiglen, es meghala, &c.

AMaz Sz. Aßßonyiallat, az Samuel Prophetanak Annya, az Anna Aßßony, 1. *Sam.* 2. 6. azt mondgya: Az Ur ól meg, es az Ur elevenit meg-is. Az honnet nagy nyilvan megh tetßik, hogy mind életünk, s-mind halalunk az Sz. Istennek markaban vagyon. Mert csak addig élünk, mig Isten akarja: Es mihent ő felsege akarja mingyaraßt megh halunk. Ertettek ezt megh az Poganyok közzül-is, az kik Jozamb ertelemben voltanak. Ez az oka, hogy az embernek, mind életet, s-mind hala-

halalat, amaz harom fűz leanyoknak (az kiket ők Isten Assonyoknak tartottak) tulaydonitottak, tudni-illik az Clothonak, Lacheſisnak es az Athropoſnak. Ezek felől azt mondottak, hogy az Clotho, az embernek ęletenek guzalyat avagy Rokkajat hordozza. Az Lacheſis pedig, az ő ęletenek fonalat nuytya. Vegezetre, mikor az orá el telik, az Athropos azt el ſakaſtya, avagy el metzi. Ide valo amaz kőzönſeges verſecske: *Clotho, colum hajulat Lacheſis trahit, Athropos occat.* Mely Poganyi velekedesbē, dicsiretes dolog ez, hogy az embernek ęletet es halalat, nem tőrtenetnek ſem az vak ſerencsenek forgaſanak, hanem az Iſtennek tulaydonitottak. Ezt állattya az Job Patriarcha-is, *Cap.* 14. 5. holott azt mondgya; Hogy az Iſten az embernek ęletet megh hatarozta, mellyen ſenki altal nem haghat. &c. Meg terſik ez, az többi kőzt, az Sára Assonynak jelen valo peldajabol, &c.

Summaja azert ez meg hallot rővid igiknek csak ez: Előnkben adatik itt, az Sára Assonynak mind ęlete, ſ-mind pe-

I 60 + 11.1

len halala, minden környûl állo dolgaival eggyût. Tanusagnak okaert, ket reszekre osthattyuk ez igiket. Mert az elsô reszecskejeben emlekezik az Moyses az Sára Asszonynak çletenek napjairol. Az masodikban pedigh, az ô halalat adgya elônkben, minden környûl állo dolgaival egyetemben, &c. Ez mind Summaja, s mind rendi az igiknek. Lassuk immár az igiket rendel, Isten segitsegebôl, es azokbol az tanusagokat egy egy beszeddel, &c.

Mond az Propheta: Ele pediglen az Sára, saz husonhet esztendôket, &c. Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsô resze, holott, az mint jelentem, az Sáranak çletenek folyasa adattatik elônkben, &c. Itt minekûnk ket dolgokat kel megh latnunk. 1. Kicsoda volt az Sára? 2. Miert hogy az Isten ezt illyen hossu çlettel latogatta volt meg?

AZ ELSÖ RÉSZ.

Az Sáranak nevezeti az mi nyelvûnkön annyit teszen, mint Gazda Asszony. volt ez, amaz hivôknek Attyanak az Abrahamnak Felesege. Ez kettôr ragattatek

el az

H az Abrahamtul; Elsőben Ægyptum-
ban az Pharaho Kiralytul, az mint erről
az Moyses Propheta bizonsagot tesen,
Genes 12. 15. Az utan pediglen az Abi-
melechtül az Geraranak Királyatul, az
ment ez is meg tetsik, *Genes.* 20. 2. Ez,
az ő ferjevel az Abrahammal, megh ven-
degle az Istennek Angyalit, az kiket I-
stē Sodomanak es Gomorrhanak el veste-
sere bocsatot vala. *Genes.* 18. 6. Ennek az
Ur Isten vensegere adgya az Isacot, az ő i-
gaz igireti serint, *Genes.* 21. 2. Ezt felette
igen commendallyak az Sz. Peter es Sz.
Pál, 1. *Pet.* 3. 6. *Hebr.* 11. 11. &c.

TANUSAG.

Vegyük essünkben innet; Mely igen i-
gaz, az mit az Sz. David *Psal* 112. 6.
mond: őrők emlekezetben lesen az igaz
ember: Nem hozok en erre, sem irasokat
sem peldakat, mert igaz eleg az Sára As-
sonynak jelē valo állapattya erre, az ki no-
ha ennek előtte egy nehany saz, avagy e-
zer estendőkkel holt meg, mindazonaltal
az ő bodog emlekezeti, mind ez oraiglan
meg maradot, es vilag vegezetiglen-is fen

I 607 11.1

áll. Intetteſsünk tehat innet; Hogy igen jamborok es Iſten ſélők legyünk, hogy holtunk utan-is maradgyon megh az mi jo emlekezetünk, es mondgyak azt felölünk; Szegeny vala, de igen jambor es Iſten ſélő vala, &c. De ez ellen ki fokan vetkeznek ez moſtani vilagnak fiai közzül, naponkent valo peldaink bizonittyak.

AZ MASODIKROL.

Laſſuk immár maſodſor, miert hogy az Sz. Iſten, ennek az Sz. Aſſonyiállatnak illyen hoſſu napokat engedet volt? Erre rövideden csak azt felelem; Hogy ennek fő oka volt az Iſtennek jo akarattya, az ki ennek az Sz. Aſſonynak Iſtenes életet, ezzel akarta ez vilag ſerint-is megh Coronazni. Mert, az mint az Sz. Pál, 1. *Tim.* 4. 8. mondgya; Az Iſtenes élet mindenekre haſznos, az mely felől igiretek vannak, mind ez jelen valo életben, ſ. mind az jövendőben. Maſodik oka ez lehet; Hogy az Sz. Iſten, az Abrahamnak az ő ſok rendbeli banattyat es keſerűſeget enyhitene, es terhet könnyebitene. Mert az jo Aſſonyiállatok, ſegitő tarſok az firfiak

mellet, az mint ez meg tetßik az Iſtennek mondaſibol *Geneſ.* 2. 18. Harmadſor vegezetre; Hogy vgnſegenek idejen gyönyörkőttetne magat az Iſtennek igiretitnek be tellyeſiteſevel, az megh igert magh felől. Ug-is lőn pedigh az, mert egy nehany eßtendeiglen ęle az Sára Aßßony, minekutanna Iſten, az ő igireti ßerint, az Iſacot meg ada. Mellyet, el hittem hogy ęletenek napjaiban az Sz. Iſtentűl hala-adokeppen vet.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Hogy az embernek ęletenek hoßßu volta, az Iſtennek draga ajandeka. Meg tetßik ez, az ötődik parancsolatbol, holott az Sz. Iſten azt mondgya: Tiſtellyed az te Atyadat es Anyadat, hogy hoßßu ęletű lehes ez főldőn, mellyet az te Urad Iſtened ád tencked. Ugyã ezen dolgot állattya az Sára Aßßonynak jelen valo állapattya-is, az kit az Iſten ingyen valo jo voltabol, tellyeſſęggel ſaz huſonhet eßtendeiglen ęltet. Intetteſsűnk tehat innet; Vegyűk hala-adaſſal az Sz. Iſtentűl, ha minket hoßßu ęlettel meg ajan-

I 607 11.1

dekozot, es fordicsuk azt az ő nevenek magaßtalaſara es az Anyanßent-egyhaznak ęppůletire, magunknak pedig lelkůnk idvőſſegere.

Ez azert az elſő reßecskenek rővid magyarazattya. Mond immár az Moyſes: Es megh hala az Sára, Chiriatarba nevů Varosban (mely moſt Hebronnak hivattatik) az Chanaannak tartomanyaban. Es be mene az Abraham, hogy ſiratna es keſergene az Sárat, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reße, holott az mint hallod, az Sáranak halala adatik előnkben minden kőrnyůl állo dolgaival egyetemben, &c.

Mindeneknek előtte pedigh, az helyet emliti megh az Moyſes, es azt mondgya hogy Arbeæ nevů Varosban holt megh. Hihető hogy ez Varos igy neveztetet attul, az ki azt elſőben fundalta, az kinek neve volt Arba avagy Arbe. Ezt az Varoſt mas nevel Hebronnak hittak, az mint az Moyſes itt bizonittya. Tovabba, im azt jelenti az Moyſes, hogy ez Varos az Chanahan főlden volt; Az honnet megh

tetßik,

tetßik, hogy az Sára Aßßony nem hazajaban, hanem idegen helyen holt meg.

TANUSÁG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az mely bizonyos az halal, ßinten ollyan bizonytalan annak ideje es helye. Tudgyuk azt hogy meg, kel halnunk; Mert Iſten mondaſa az: Földbôl lettel es földe kel lenned. *Geneſ.* 3. 19. De mikor es holott kellyen meg halnunk, ſenki azt bizonyoſſan nem tudhattya. En erre ſem iraſokat, ſem peldakat nem hozok, mert ezt az *experientia* bizonittya. Meg tetßik ennek valoſaga az Sára Aßßonynak jelẽ valo állapattyabol-is. Intetteſsünk azert innet; Hogy ſenki ne bizzek, ſem erejeben, ſem gazdagſagaban, ſem pedig Kereßtyenſegeben, hanem kiki miod keßicse magat az ô végsô orzahoz, es ugy éllyen es vilagon, mintha innet, minden ſempillantasban ki kellene költözni. Tehat az Sz. Pál mondaſa igen elôttünk forogjon, az ki *Hebr.* 13. 14. Ninczen itt maradando Varaſunk, hanem jôvendôt kereſünk, &c.

Mond immár az Moyſes: El mene azert az

I 607 11.1

ert az Abraham, hogy ſiratna az ő feleſeget es keſergene őtet, &c.

Ez igikben azt jelenti az Moyſes, mit cselekedet az Abraham, minekutanna az ő kedves feleſege meg holt: Im azt irja felőle, hogy nagy keſerveſen meg ſiratta. Itt minekünk csak azt kel megh latnunk; Miert ſirattya az Abraham illyen igen az ő feleſeget; Holott tutta az Iſtennek tanacsat, az embereknek halalok felől. Annakfelette ides ember is volt az Sára Aſſony: Az őrögh embereknek pedigh mayd jób megh halniok, hogy nem mint magoknak es egyebeknek terhere ęlniek? Az mi ezt az kerdeſt illeti; Az Abraham jelen valo ſiralmanak imez következendő okait talallyuk.

I. Az termęſetnek folyaſa. Mert belejek oltotta ezt az termeſet, nem csak az emberekben, hanem męg az oktalan állatokban-is, hogy az ő tarſokon, az ő mondgyok ſerint ſirankozzanak es bankodgyanak, az mint ez, csak az galamboknak es gerlicseknek állapattyokbol-is meg tetßik.

II. Mert ezzel kőltőtte vala el az Abraham

raham az ô iſiuſaganak idejet, melynel nagyob ſövetſeg nem lehet az emberi nemzetſeg közt: Azt ſirattya tehat, hogy venſegenek idejen, illyen kedves hazas tarſatul meg foſtatot.

III. Mert ez ſülte vala ô neki venſegenek idejen az Iſacot, az kiben az Iſtennek minden igireti fundaltatnanak vala. Azon ſir azert, hogy annak örömét nem erhette az ô feleſege.

IV. Mert nem hazajaban, hanem az ô budoſaſanak idejen, idegen helyen hal megh az Sára Aſſony. Noha pediglen, akarhon-is nehez az embernek az ô ſerelmeſitöl meg valni; De kivaltkeppen idegen földön vizen, az mint ſoktunk ſollani közbeſedben.

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy ſabad az Kereſtyeneknek az ô halottyokat ſiratni. Mert az mit az Sz. Pál, 1. *Theſ* 4. 13. mond: Amaz Pogany, merteklelen es modnelkül valo ſirankozaſrol kel ertenünk. Meg tetſik ez, az Abrahamnak jelen valo cſelekedetiből, az ki az ô kedves

fele-

I 607 /1.1

feleſeget nagy keſerveſſen megh ſirattya. Idvôzitônk felôl-is azt olvaſſuk, *Ioan.* 11. 35. Hogy amaz Bethaniaban meg holt Lazart meg ſiratta. Az David Kiraly felôl-is olvaſſuk, 2. *Sam.* 1. 17. Hogy az Saulnak es az Jonathaſnak halalan (az kik az hartzon veſtenek vala) felette nagy ſiraſt tôt. De az nyilvan valo dologban nem mulatok. Hanem igaz elegh erre az Sz. Pálnak mondaſa, *Rom.* 12. 15. holott igy ſol: Az ôrûlôkkel ôrûllyetek, es az ſirokkal ſirjatok. Vetkeznek ez ellen az kik nem hogy ôreg Urokat avagy feleſegeket ſiratnak, de ſôt inkab annak ôrûlnek, hogy azoktul megh valhattanak, és nem ſok napok mulvan uyjobban valo hazaſſagok felôl gondolkodnak. Effęle emberekkel rakva ez moſtani hitvan vilag. De mi azokat ne kôveſsûk, hanem az Abrahammal eggyût az mi Kereſztyen halottainkon, kepes ſerint ſirankozzunk es bankodgyunk. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenûnk, hogy mi igy viſelheſsûk magunkat, Amen.

XIX.

XIX. PRÆDIKATIO.

Geneſ. 35. verſ. 19. &c.
Meghala annakokaert az Rachel
az úton, &c.

MIkeppen az halalnal ſemmi bizonyoſſab nincsen, azonkeppen annak ideje nel es helyenel bizontalamb nem lehet. Mert tudgyuk azt minnyajan hogy meghkel halnunk: Mert Iſten mondotta azt az Adammal egygyût az egeſ emberi nemzetſegnek; Hogy fôldbôl vetetet, es fôldekel lenni, *Geneſ. 3. 19.* De mikor es holott kellyen annak lenni, ſoha ſenki azt nem tutta, ſ. nem-is tudhattya. Erre nem kel ſok peldakat es iraſokat elô hoznunk, mert az *experientia* megh bizonittya, annakfelette ennek az Szent Aſſonyiállatnak-is jelen valo állapattya ugyã Uyjal mutattya.

SUMMA.

Summaja azert ez meg hallot igiknek csak ez: Elônkben adatik itt, az Rachelnek

I 607 11.1

nek mind halala, ſ-mind temetſege, minden környúl állo dolgaival egyetemben, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reſekre oſthatyuk ez igiket. Mert az elſő reſeben emlekezik az Propheta az Rachelnek halalarol. Az maſodikban pedig az ő temetſeget irja megh, &c. Ez mind Summaja, ſ-mind rendi az igiknek; Laſſuk immár Iſten ſegitſegeből az igiket-is rendel, &c.

Mond az Propheta: Meg hala annakokaert az Rachel, &c. Ez igikben foglaltatik be ez felvet igiknek elſő reſe, holott, az mint hallod, az Rachelnek halala adatik előnkben. Itt minekúnk ket dolgokat kel meg latnunk. 1. Kicsoda volt az Rachel? 2. Hogy hogy holt volt meg?

AZ ELSŐRŐL.

Az Rachelnek nevezeti, az mi nyelvünkön annyit teſen, mint Juh avagy barany. Hihető hogy igy neveztetet volt az ő ſelid es egyigyű erkölcsetúl. Mert az mint az Deakok mondgyak *Nomina ſunt omina*; az az: Az nevezetek jővendöleſek.

sek. Ismet; *Respondent rebus nomina sæpe suis*, az az, Gyakran megh felelnek az nevezetek, az dolognak valosaganak. volt azert az Rachel Aßßony, amaz Mesopotamiaban lako Lábannak leanya, es az Jacob Patriarchanak felesege, az kiert az ő Ipanak az Lábannak, het eßtendeigh ßolgalt vala, az mint erről nyilvan valo irasunk vagyon, *Genes.* 29. 16. &c. Lasd meg az Sz. Historiat, mert hoßßu volta miat ide nem irhatom. Ennek halalarol emlekezik azert az Moyses itt az helyen.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Mely igen igaz amaz kőzőnseges mondas: *Est commune mori, mors nulli parcit honori*: Az halal kőzőnseges, es az nem kedves semmi męltosagnak, &c. Ezert nevezi az halalt az David, minden testnek utának 1. *Reg.* 2. 2. Ide valo az-is, az mit az Sz. Pál mond, *Hebr.* 9. 27. El vagyon vegezve, hogy mindennek egyßer megh kel halni. Ezt, sajat peldajaval bizonittya az Rachel Aßßony. Intettessünk azert innet; Hogy az halal ellen ßüntelen vigyazzunk, de

I 607 11.1

nem úgy hogy az előtt el fulſunk, mert az igen hasontalan dolog volna; Hanem hogy azt mindenkor kesen varjuk az mi vegorankra, tudvan hogy senki azt el nem kerúlheti, s. meg sem engesztelheti akar melyv draga ajandekaval-is. Ertettek ezt megh az Poganyok kőzzúl is nemellyek az kik jozamb ertelemben voltanak. Ez az oka, hogy Romaban noha minden Pogany Istenneknek Kapolnakat es Oltarokat csinaltanak; De az halalnak (az kit ők Isten gyanant tartottanak) semmi affelet nem eppitettenek, mert jol tuttak hogy igen barattsagtalan, ugy annyira hogy à mint az Poéta mondgya: *Æquo pulsat pede pauperum tabernas, Regumq; turres.* Egyenlőkeppen eljárja az segeny emberek kalyibajat es az Kiralyok palotajat, &c.

AZ MASODIKROL.

Az Rachelnek halala felől, harom dolgokat jelent az Propheta. 1. Azt mondgya: Hogy nem hazajaban, hanem az ő budosasanak idejen utaban eset halala. 2. Hogy sem falun, sem Varason, hanem az mezőn holt meg. 3. Hogy nem dőg-

gel

...gel avagy mas fçle halalnak nemevel, ha... ...em az gyermek fülesben lött halala, az ...mint oda fellyeb az tizennyolczadik ver... ...fecskeből meg tetßik. Ezeknek mindenik... ...ről, ket avagy harom ßoval emlekezhetel. ...En rövidſegnek okaert azokat rendel fel ...nem veßem.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſten ...az embereket, nem mind egy úton ßokta ...ez vilagbol ki kóltóztetni, hanem kit egy... ...keppen ſ-kit pedig maskeppen, az mint ô Sz. Iſtenſegenek jo tetßeſe. Lattyuk, hogy nemellyek, ßep csendeß halallal hal... ...nak meg jo vçnſegeknek idejen, es az ô ßerelmeſitûl temettetnek el tißteſſegeſſen, mint az Abraham Patriarcha, *Geneſ.* 25. 7. Nemellyek pedig, iſonyu es rettenetes halallal mulnak ki ez vilagbol, az embereknek itiletek ßerint mayd ugyan idô nap elôtt, kiknek meg hideg teteneket ſem temetik el; mint az Abſolonnak, 2. *Sam.* 18. 17. Nemellyek honnyokban az ô nemzetſegek közôt ßolittatnak ki Iſtentûl, mint az David Kiraly, 1. *Reg.* 2. 10. Nemellyek

I 607 11.1

idegen földön vizen, mint az Jacob Patriarcha, *Geneſ.* 49. 32. És az Rachel Aſſony az Jacobnak kedves feleſege. Intetteſsünk tehat innet; Hogy ſenkinek (kivaltkeppen pedig az Kereſztyeneknek) kimulaſok felöl, balog itilettel ne legyünk, hanem hidgyük el azt, hogy az üre az föld es annak tellyeſſege. *Pſal.* 24. 1. És Chriſtus Urunkal mondgyuk; Hogy legyē ugy, az mint Iſten akarja. *Mat.* 26. 39.

Mond immár az Prophetat: És el temettetek az úton, az mellyen mennek Ephrataban, mely moſtan Bethlehemnek neveztetik. És állata Jacob oſlopot az ő temető helyenel, az mely mondatik mind ez mai napiglan, Rachel oſlopanak, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſe, holott elönkben adatik az Rachelnek el temetteteſe. Ket dolgokat forgat pedigien itt is az Moyſes.

1. Azt mondgya, hogy ugyan azon útaban el temette az Jacob az ő feleſeget.

2. Hogy oſlopot állatot az ő temeteſe felet. Itt azert ket dolgot kel minekünk meg latnunk.

I. Miert hogy ſem falura, ſem Vaoſra nem viſi az ő kedves halottyat az Jacob, hanem ugyan azon helyen temeti el az hon meg hal?

II. Miert emel oſlopot az ő temete ſe fölőt?

AZ ELSöRöL.

Ugyan azon útaban el temeti az Jacob az ő feleſeget, imez kővetkezendő ſep okajert. I. Mert jol tutta, hogy az Ure az föld es annak tellyeſege, az mint az Sz. David Kiraly es Propheta bizonittya, *Pſal.* 24. 1.

II. Mert azt-is ertette az Sz. ember, hogy az kik megh halnak, ez vilagbol ki költőznek, es az utan azoknak az emberekkel ſemmi tarſaſagok es ſővetſegek nincsen, Erről ſol az Sz. Pál, *Hebr.* 13. 14. mondvan: Ninesen nekünk itt maradando Varaſunk, hanem jövendőt kereſünk.

III. Mert az jelen valo állapat-is azt kevanta. Hihető hogy ottan kőzel ſem falu, ſem Város nem volt, holott tiſteſſegeſen el temethette volna az ő halottyat, azert az ſükſeg-is hordozta az Jacobot hoǵ

I 607 11.1

ugyan ott temette el az ő feleségét, az hon Isten ez világból ki szólította.

TANUSÁG.

Vegyük eszünkben innet; Hogy ha az erős férfiunak minden föld hazája, tehát az Keresztyen embernek-is minden hely álkolmatos az temetségre. Ezt sajat példajával bizonittya az Jacob, az ki az ő szerelmes házas társát, az után temeti el. Hasonlokeppen cselekedik az Abraham-is, az ki az ő feleségét az Sára Asszont, az Pogányok közt temeti el, az mint megh tetszik *Genes.* 23. 19. Vetkeznek tehát amaz babonas emberek, az kik eggyik földet az másiknál fellyeb bőcsülik, es azt mondgyák; Hogy jobb az Templomokban temetkezni az Oltár előtt hogy nem mint másut. Annakfelette jobb az czinteremben-is, hogy nem azon kivül. De mi azokat ne követsük; Hanem hidgyük el hogy az Ure az föld es annak tellyesége, azért az mi Keresztyen halottainkat mindenüt szabadoson el temetsük, csak legyen tiszteséges es tiszthely, &c.

ELLENVETÉS.

De

De itt egy ellenvetes tamad. Mert azt mondhatna valaki: Nam az regi Sz. Atyak, męg Testamentumban-is megh hattak az ő maradekjoknak; Hogy męg csak hideg tetemeket-is altal kőltőztessek az igiretnek földere, az mint ez meg tetfik, *Genes.* 49. 29. Ismet *Cap.* 50. 25. Innet azert az kővetkezik, hogy eggyik hely az masiknal fenteb, es az temetesre-is alkolmatossab, &c.

De kőnyű erre az felelet; Mert az mi azoknak az Sz. embereknek Testamentumokat illeti, azok kivaltkeppen valo peldak, azert abbol senki kőzőnseges regulat nem fabhat. Annakfelette azt-is mondhattyuk; Hogy az regi Sz. Atyak azzal, az ő maradekjokat, erőssiteni akartak az Istennek igiretinek be tellyesedese felől, hogy tudni-illik az mely földet meg igert Isten az ő jambor eleiknek, minden ketsegnelkűl meg adgya, az mint ez meg tetfik, az elő hozot Sz. embereknek befedekből, az megh nevezet helyeken. Lasd meg az Irasokat, &c.

AZ MASODIKROL.

I 607 11.1

Regi jo szokas ez, hogy az halottaknak temetesek mellet, vagy kőből, vagy fából, oszlopot emeltenek, es arra, vagy bőtűket metzettenek, vagy pedig verseket irtanak, az mint ez, az többi kőzt, az Jacobnak jelen valo cselekedetiből meg tetszik. Ezt pediglen, imez következendő szep okajert cselekette az Jacob.

I. Emlekezetnek okaert; Hogy az kik azon el mennenek, vagy fel, vagy alá (hihető hogy affele Keresztút mellet temette el) oda ternenek es megh tekintenek az oszlopon levő bőtűket. Mert meg se gondold, hogy azon az oszlopon valami, iras nem lőtt volna. Mi-is igy szoktunk cselekedni; Kedves emberinknek temetese felet, oszlopot emelűnk, es arra *Epitaphiumot* ragasztunk, hogy az kik azt lattyak, meg tudgyak kit temettek oda.

II. Ezzel az Jacob, az jővendő bodog fel-tamadas felől valo jo reménseget-is akarta meg jelenteni. Hogy tudni illik, az ő kedves fel-seget nem vesztette el, hanem csak előtte bocsatotta, es hogy el jű az idő, mikor ismet fel-tamad, megh ujjult testben,

ben, az mint az Sz. Pál, 1. *Cor.* 15. nagy szépen tanit. Ugyan ezen okaert cselekedi, hogy el-is temeti ötet.

III. Ezzel az ô buzgo szeretetit akarta ô hozza meg mutatni; Hogy ô nem csak életében szerette az Rachelt, hanem holta után-is szereti, es az ô bodog emlekezetinek meg maradasara, az ô temetese felett oßlopot emelt, &c.

TANUSÁG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az mi Keresztyen halottaink környúl, utolsó tiszteßegeknek idejen, tißteßegeßen, de babonaßagnelkúl kel forgolodnunk. Ezt kevannya mind az Keresztyeni kegyeßeg; Hogy az kik életekben az Sz. Leleknek lako *Templumi* voltanak, azoknak hidegh tetemekkel-is tißteßegeßen bannyunk. Mind pedigien az mi ô hozzajok valo igaz szeretetünk, mellyet megh az halal sem tôrôlhet el. Vegezetre az jo pelda adaß-is egyeb emberek elôtt. Mert az peldak (kivaltkeppen az nagy embereke) felette hathatok, mind az jora, ßmind pedig az gonoßra. Vetkeztenek tehat regen az Pogányok,

I 607 /1.I

nyok, az kik az ô halottyokat el sem temettek, hanem nagy gyalazatoson, nemellyek az vizben, nemellyek az tûzben, nemellyek pediglen az pervataban vetettek, hogy most azokrol ne follyak, az kik vagy az Ebekkel faggattattak el, avagy (az mely csak ki mondasra-is ifonyusagh) ônnôn magok meg ôttek. Vetkeznek most az Papistak-is, az kik nagy sok fęle illetlen dolgokkal ęlnek az ô halottyoknak el temetesben, az mint ezt kônnyen efebe veheti, az ki ollyankor jelen vagyon ô vellek. De mi az Kereftyeni egyigyûseget kôvessûk, es az Jacob Parriaichaval eggyût, az mi Kereftyen halottaink kôrnyûl tiftesseggel forgodgyunk. Erre minket fejenkent segellyen, az mi kegyelmes Istenûnk, Fiaert az Ur Jesus Christusert, Amen.

XX. PRÆDIKATIO.

Act. 9. vers. 36. &c.

Ioppeban pedig vala egy Tanit-

vany Aßßony, &c.

Nem

NEm oknelkûl mondgya az Sz. David, *Pſal.* 112. 6. Hogy az igaz ember örök emlekezetben lefen: Mert az Iſten az hiveknek neveket az élő könyben be irta, *Luc.* 10. 20. *Apoc.* 13. 8. Annakfelette, ez vilagon-is az ő bodog emlekezeteket meg tartya. Peldank erre az többi közt, az Tabitha Aſſony, az kinek nevet Iſten az Sz. irasban be jegyeztette, annakokaert mind ez oraiglan-is megh maradot, ſőt vilag vegezetig-is fen áll, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Megh irja itt az Sz. Lukacs, az Tabitha Aſſonynak, mind eletet, ſ. mind halalat, minden környül állo dolgaival egyetembe.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reſzekre oſthattyuk ez igiket. Mert az elſő reſzben előnkben adatik, ennek az Szent Aſſonyi allatnak életenek folyaſa. Az maſodikban pedigh az ő halalarol emlekezik az Evangeliſta.

Mond az Evangeliſta: Joppeban pedig

vala

I 607 11.1

vala egy tanitvany Aßßonyiallat, az kinek neve vala Tabitha, mely Görögül Δορκας, *Dorcas*, az az, öz avagy vadkecske. Ez gazdagh vala jo cselekedetekkel es alamißnakkal, mellyeket az ßegenyeknek oßtogat vala, &c.

Ez igikben foglaltatik be jelen valo tanußagunknak elßö reße, holott ennek az Sz. Aßßonyiallatnak mind ßemelyet, ß. mind magaviseleßet, nagy ßorgalmatoßan megh irja az Sz. Lukacs. Mindeneknek elötte pedigleo, neverol emlekezik, es azt mondgya hogy Tabitha volt neve. Ez Görögül Δορκάς, Deakul *Caprea*, az mi nyelvünkön annyit teßen mint öz, avagy vadkecske. Hihetö hogy ezt az nevezetet az ö eleitül vette volt. Mint moßtan-is lattyuk, hogy az emberek, az ö eleiknek nevezeteket, egy nehany izig megh tartyak. Maßodßor, hitirol avagy vallaßarul emlekezik, es azt mondgya felöle, hogy Tanitvany Aßßonyiallat volt. Igy ßol pedigh az Evangelißta, akkorbeli allapathoz kepeßt. Mert az Apoßtolok idejeben, nem csak ferfiakbol állottanak az Tanitvanyok, hanem

hanem voltanak Sz. Asszonyiallatok-is, az kik az Ur Jesus Christus Idvözitö *Evangeliumát* be vettek, es az Apostolok vallasan voltanak. Azok közzül azert, eggyik volt az Tabitha Asszony-is. Lasd meg az többi közt, *Act.* 1. 14. Harmadfor, lako helyet-is meg irja, es azt mondgya hogy Joppeban lakott. Az Joppe, más nevel Japho, az tenger mellet valo Varos volt, az Manasses Sorsaban, noha az *Ieronymus Doctor* az Dán nemzetsegenek tulaydonittya. Effelöl azt irja Solinus, hogy igen regi Varos volt, ugy-mint az kit meg az viz özön elött, az Noë Patriarchanak fia az Japhet, eppitet, es az ö nevere nevezet volt. Ez csak közel volt Lidda Varosahoz; egy magas kösziklan, ugy hogy Jerusalemböl sabadon megh lathattak. Ebbe ment vala az segeny Jonas Propheta, el akarvan kerülni az Istennek parancsolattyat, az Ninivebe valo menetel felöl. *Ionæ* 1. 3. Itt mulata az Sz. Peter-is ugyan jo ideiglen, amaz Simon nevü Szigyartonak hazanal, holott amaz sep mennyei jeleneset-is lata az Poganyoknak be vetelek felöl, az mint

erröl

I 607 11.1

erről nyilvan valo iraſunk vagyon, *Act.* 10. 5. Itt volt azert lakaſa ennek az Tabitha Aſſonynak-is. Negyedſer, az ő külſő forgolodaſat-is meg irja, es azt mondgya, hogy gazdag volt jo cselekedetekkel es alamiſnakkal, mellyeket az ſegenyeknek oſtogatot. Ezekről nyilvabban es bővebben-is emlekezik ide alab az Sz. Lukacs *verſ.* 39. holott azt olvaſſuk; Hogy minekutanna az Tabitha meg holt, az ſegenyek környúl fogtak őtet, es nagy ſirankozaſſal mutogattak az ő ruhajokat, mellyeket az Tabitha életében ő nekiek ador. Laſd meg az locuſt.

TANUSAGOK.

I. Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſtennel nincsen ſemely valogatas, hanem mindeneket őrőmeſt be fogad, valakik ő hozza mennek. Az Sz. Peter bizonittya ezt, *Act.* 10. 34. mondvan: Bizonyoſſan vegere mentem es meg tapaſztaltam, hogy az Iſten nem ſemely valogato, hanem minden nemzetſegben kedves neki akar kicsoda, az ki őtet ſęli, es igaſſagot cselekedik. Az Sz. Pál is azt mondgya, *Gal.* 2 6.

hogy

hogy az Isten az embereknek személyeket nem nezi. Hasonlokeppen sol, *Colos.* 3. 25. Ugyan ezen dolog meg tetßik az Tabithanak peldajabol is, az ki noha Assonyiallat, mindazonaltal ihon az Tanitvanyok közze számláltatot. Intetteßünk azert innet; Hogy ha az Sz. Isten nem személy valogato, mi se legyünk ollyanok, hogy az mi Atyanknak igaz fiai es leanyi lehessünk.

II. Vegyük eßünkben azt-is: Mely igen igaz amaz közönseges mondas: *Vivit post funera virtus*, az az, Az jofagos cselekedet holtunk utan-is megh marad. Ennek valoßaga megh tetßik az Tabitha Assonynak jelen valo állapattyabol, az ki felöl azt jelente az Sz. Lukács, hogy gazdagh volt jo cselekedetekkel es álamißoval. Ime azert az ö bodogh emlekezeti mind ez oraiglan-is megh maradot. Intetteßünk tehat innet; Hogy az jofagos cselekedetekbē gyakorollyuk magunkat, hogy Isten előtt kedves, ez világi emberek előtt pedig legyen dicsiretes az mi jo magunk viselese, sőt megh holtunk utan-is mondgyak azt felölünk, hogy gazdagok voltunk

I 607 11.1

voltunk eltünkben jo cselekedetekkel. De bodog Isten, ki keves társai vannak az Tabitha Asszonynak ez mostani világnak fiai es leanyi közzül, &c.

Ez, az első rebecskének rövid magyarazattya. Mond immár az Evángelista: Történek pedig azokban az napokban, hogy betegség miat meg hala, &c.

Ez rövid igikben foglaltatik be, ez fel vött igiknek masodik ága, holott az Tabitha Asszonynak somoru halala adatik elönkben. De hogy innet is az Keresztyenek több-telki épületet vehessenek, csak azt lassuk meg; Miert hogy az Sz. Isten, ezt az jószagos cselekedetekkel bövölködő Asszonyiallatot, ez világbol ki sólitotta, holott az mi itiletünk szerint, csak az bűnölködőknek taplalasokert is, sok jo esztendőkig kellet volna ez világon élni.

Ennek nagy szep okai vannak, im csak rövideden számlalom elő, kerlek halgasreja es tanuld meg.

I. Meg hal az Tabitha Asszony, mert noha Sz. Asszonyiallat, mindazonáltal ugyan ember volt, es az közönséges sorsnak alaja

laja vettetet; Fôldbôl vetettel, es fôlde el lenned. *Genes.* 3. 19.

II. Hogy ez alkolmatossaggal az Sz. Isten, az hiveknek hitôket probalta, mint envedik ennek az Sz. Assonynak halalat, es mint forgodnak kôrnyûlle. Meg-is tetsik pediglen; Mert azt irja az Sz. Lukacs, hogy minekutanna az ô holt testet nagy sepen megh mosogattak volna, az ô felsô hazaban helyheztettek. Annakfelette bizonyos embereket bocsatvan az Sz. Peterhez, altal hivatak ôtet az Tanitvanyok, Lidda nevû Varasbol, az mint az Evangelista ide alab bizonittya. *vers.* 38.

III. Hoǵ ezzel az Sz. Isten, az kôvetkezendô csuda tetelre, ugy mint utat nyitna. Ug-is lôn pedig; Mert minekutanna az kôvetek megh mondottak volna az Sz. Peternek, az Tabitha Assonynak halalat, altal mene vellek, es ôtet fel tamasta, az mint ezt-is nagy sepen megh irja az Sz. Lukacs ide alab *vers.* 41. *&c.*

TANUSAG.

Jegyezzûk meg innet; Hogy az Isten mindeneket az ô dicsôssegere es az hivek-

I 607 11.1

nek idvôſſegekre igazgat. Az Salamon bizonittya ezt *Proverb.* 16. 4. mondvan: Az Iſten mindeneket magaert cselekedet, &c. Ugyan ezen dologh megh tetſik, az Tabitha Aſſonynak halalabol-is. Mert azt irja az Sz. Lukacs; Hogy mikeppen az Sz. Peter, fel-tamaſztotta volna Joppe Varoſaban az Tabithat, meg hallottak azt az Varaſnak lakoſi, es ſokan kôzzûlôk hittenek az Ur Jeſus Chriſtusban. Haſonlo dolgot olvaſunk az Naim Varoſanak lakoſi felôl-is, *Luc.* 7. 16. Intetteſsûnk azert innet; Hogy az Iſtennek dolgait feletteb ne viſgallyuk, es az ô cselekedetirûl ô Szent felſegerûl ſámot ne vegyûnk, hanem hadgyunk ſabadſagaban, es hidgyûk el hogy megh azokbol-is jót hoz ki, az melliyek nekûnk kûlſôkeppen illetlen dolognak lattatnanak. Az Sz. Pál bizonittya ezt *Rom.* 8. 28. mondvan: Az kik az Urat ſeretek, azoknak mindenek javokra munkalkodnak. Engedgye az mi Sz. Iſtenûnk, hogy mi mindenben igy viſelheſsûk magunkat, Amen.

Ez ennek az maſodik reſzecskenek-is rôvid magyarazattya.

XXI.

XXI. PRÆDIKATIO.

Mat. 9. vers. 18.
Mikor ezeket mondana Iesus, ime egy ember, &c.

IIGazan mondgya az bölcs Seneca, eg̃gyût az ô irasaban; Hogy mind annyiſor megh halnak az emberek, valamenyiſer az ô ſerelmes embereiktûl meg valnak. Mert belejek oltotta ezt az termeſet, nem csak az okos lelkû emberekben, hanem męgh az oktalan állatokban-is, hogy az ô tenyeſeſeken az ô mondgyok ſerint ſirankozzanak. Ide ſabhattyuk az mit amaz *Ovidi*ꝰ nevû *Poêta* az Philemile felôl mõd.

Qualis populeâ mœrens Philomela ſub umbra,
Amiſſos queritur fœtus, quos durus arator
Obſervans, nido implumes abſtraxit; at illa
Flens noctem, ramoq́ fidens miſerabile carmen Integrat.

Az az: Mikeppen az Philemele az

I 607 11.1

nyar fának árnyekában ülven, siraſſal panaſolkodik az ô el veſet fiai felôl, kiket az kemeny ſanto ember, az ô feſkebôl mezitelen koraban el vitt. ô pedíglen egeſ etſaka ſirvan, az fának ágan ülven, az ô keſerves verſeit nagy zokogaſſal mondgya, &c. Ha azert, még az oktalan allatokbanis illyen indulatok találtatnak, menyivel inkab az okos lelkû emberekben fel találjuk az ô hazok nepen valo mélto ſirankozaſt, az mint ez, megh tetſik az többi kôzt, az Jajiruſnak jelen valo cselekedetibôl, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Meg irja itt, az Sz. Mathæ, az Jajiruſnak ſorgalmatos tôrekedeſet, az ô meg holt leanya mellet, az Ur Jeſus Chriſtuſnal, annak haſznaval egyetemben, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reſzekre oſthattyuk ez rôvid igiket. Mert az elſô ágában meg irattatik az Jajiruſnak tôrekedeſe, az ô megh holt leanya mellet. Az maſodikban pe-

ban pedigh, az ô törekedeſenek haſznarol emlekezik az Evangeliſta, &c. Ez mind Summaja ſmind rendi az igiknek. Laſſuk immár az igiket rendel.

Mond az Evangeliſta: Mikor ezeket mondana Jeſus, ime egy ember, ki az Synagoganak fejedelme vala, el jöven, terdre eſek ô elôtte, es monda: Az en leanyom moſtan holt meg, de jere, es veſſed az te kezeidet ô reja, es meg elevenedik.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſô reſze, holott harom dolgokat forgat az Sz. Mathæ. 1. Az törekedô ſemelt irja megh. 2. Az ô cselekedetirôl emlekezik. 3. Az Jajtuſnak jo remenſege felôl ſol, &c.

Az mi az elſô dolgot illeti; Az törekedô ſemely felôl harom dolgokat jelent. 1. Azt mondgya hogy fô ember volt. 2. Azt irja, hogy az Synagogabol valo volt. Mert noha immár akkor az Sidoknak termeſet ſerint valo Fejedelmek nem volt, mert az Romai birodalom alá vettettenek vala, megh amaz Nagy Pompejus idejeben; Mindazonaltal, megh engettek az

Romai Tißtartok, hogy Tanacsbeli emberek legyenek ő köztök, az kik hol mi a. prolek dolgokat el igazicsanak, es az derekas *causakat* az ő ßemelyekre igazicsak. Ezt az Sidok Synagoganak hittak. Ebből valo ember volt azert ez-is, az kiről itt emlekezik az Sz. Mathæ. 3. Az Sz. Mark, *Cap.* 5. 22. es az Sz. Lukacs *Cap.* 8. 41. nevet-is megh irjak, es azt mondgyak hogy Jajirusnak hittak, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Istennek, minden rendbeli emberek közt vannak hivei, az kiket, mikor ő Sz. Istenſegenek jo akarattya, az ő Sz. Fiahoz az Ur Jesus Christushoz vonßon, es az ő Anyaßent-egyhazanak tarsasagaban plantal. Ezt, igen ßep peldaban adgya előnkben Christ⁹ Urunk, *Mat.* 20. 1. hozvã amaz jo ßőlő Gazdat, az ki az ő ßőlejebẽ, kűlőmb kűlőmb időkben, Uyjob munkasokat bocsatot ki. Ugyã ezen dolog meg tetßik az Jajirusnak jelen valo állapattyabol-is, az kit az Sido Synagogabol, az ő Sz. Fiahoz igazit. Intettessűnk azert innet; Hogy

minde-

mindenek felől jo remenſegben legyünk, es az kik az Chriſtus igaz iſmeretin kivül vannak, azoknak megh tereſekert könyörögjünk. Mond immát az Evangeliſta: Es terdre eſek ő előtte ſ-monda: Az en leanyom moſtan holt megh, de jere, es az te kezeidet veſd reja, &c.

Ez az maſodik dologh, mellyet az elſő reſeben forgat az Sz. Mathæ. Itt minekünk csak azt kel megh latnunk, hogy ha jol cselekeſzteje ezt az Jajirus avagy nem? Az mi ezt az kerdeſt illeti; vagyon az Jajirusnak cselekedetiben jo-is, az mellyet követhetünk: De ellenben vagyon fogyatkozaſ-is, mellyet el kel tavoztatnunk. Mert, mindeneknek előtte, dicsiretes dologh az, hogy az ő utolſo ſükſegenek idejen, az Chriſtushoz folyamodik, es ő Sz. felſegenek könyörögh. Maſodſor hogy terdre eſven Idvözitönk előtt, őtet imadgya. Mellyel nagy nyilvan megh jelenti, hogy nem puſta ember az Chriſtus. Vegezetre, hogy jo remenſegben vagyon az ő megh holt leanyanak jövendő fel-tamadaſa felől. De ellenben fogyatkozas az ő

dolgaban, elôßor, hogy hamareb az Chriſtushoz nem megyen, hanem minek utanna az ô leanya meg hal. Maſodßor, hogy azt kevannya Chriſtus Urunktul, hogy az ô hazahoz mennyen, es az ô Sz. kezeit az ô meg holt leanyara vetven, ugy tamaſa fel. Kûlômben viſele magat amaz *Centurio*, az kirûl oda fellyeb az nyoltzadik *caputban* emlekezik az Sz. Mathæ, az ki el hive, hogy tavoly leteben is megh gyogithattya az ô ſolgajat.

TANUSAG.

Vegyûk eſûnkben innet; Mely igen igaz, az mit Sz. Pál *Rom.* 8. 28. mond: Az kik az Urat ſeretik, azoknak mindenek javokra ſolgalnak. Megh tetßik ennek igaz volta az Jajiruſnak jelen valo állapattyabol. Ime az ô leanya megh hal, es ez alkolmatoſſaggal az Ur Jeſus Chriſtushoz folyamodik, es az ô hitiben erôſsittetik. Mely dolog ha nem következet volna, talam keſôbben kereſte volna meg az Chriſtuſt. Javara forditotta tehat az Iſten az Jajiruſnak az mely ô neki kûlſôkeppen nẽ tetßet. Intetteſsûnk azert innet; Hogy ne

zugo-

zugolodgyunk az mi Sz. Istenünk ellen, mikor vagy betegseggel, vagy kár-vallassal, vagy az mi szerelmesinknek szomoru halalaval minket meg latogat: Hanem vegyük hala-adassal ő Sz. felsegetül, es az Job Patriarchaval azt mondgyuk; Hogy ha az jokat az Urtol el vettük, az gonoszokat miert nem szenvednők bekevel? &c. Lasd meg, *Iob.* 2. 10. *&c.*

Mond meg-is az Evangelistanal az Jajirus: Es ęl, &c. Ez immár az harmadik es utolso rese az elsö resnek; Holott az Jajirusnak jo remenseget irja megh az Sz. Mathæ, az ő meg holt leanya felől. Innet azert nagy nyilvan meg tetßik, hogy volt hiti (noha gyenge) az Jajirusnak: Mert ha nem let volna, Christus Urunkhoz sem ment volna. Annakfelette, illyen bizodalommal sem sollot volna ő elötte, az ő meg holt leanyanak jövendö fel-tamadasa felől.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az hiveknek hitök ebben az ęletben, naponkent es orankent nevekedik. Az Salamon bizonittya ezt *Proverb.* 4. 18. holott azt

mondgya: Hogy az igazaknak utok hasonlo az haynalhoz, az mely egeß deligh mind nevekedik. Ertettek ezt az Tanitvanyok-is, az kik Christus Urunknak azon könyörögnek, hogy az ő hiteket öregbiczze. *Luc.* 17. 5. Ugyan ezen dolog meg tetßik, az Jajirußnak jelen valo allapattyabol. Intetteßünk azert innet; Hogy ße magunknak, ße pediglen egyebeknek hitöknek gyenge voltan meg ne botrankozzunk, hanem az Iſtennek Sz. igejet forgalmatoßan halgaßuk; Mert az hit, hallasbol vagyon, az hallas pedig az Iſtennek igejeböl, *Rom.* 10. 17. Ez mellet, az Tanitvanyokkal egyetemben igen könyörögjünk, hogy az Ur Jeſus Chriſtus az mi hitünket öregbiczze. Ez azert az elsö reßnek rövid magyarazattya.

Mond immár az Sz. Mathæ: Akkoron fel kelven Jeſus, követe ötet az ő Tanitvanyival eggyüt. Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reße, holott az Jajirus törekedeßenek hafna adatik elönkben. Effelöl azt jelenti az Evangeliſta, hogy engedet Idvözitönk az ö kevanſaganak,

nak, es el ment velle. Itt minekünk csak azt kel megh latnunk; Miert hogy Christus Urunk illyen kőnnyen el megyen az Jajirussal? Az mi ezt az kerdest illeti, voltanak volna az mi Idvőzitőnknek bizonyos okai, az mellyek arra indithattak volna, hogy az Jajirusnak kevansagat meg vesse. Mert mindeneknek előtte, az Sido Synagogabol valo vala: Azt itilhette volna azert felőle, hogy csak kemlődik utanna. Annakfelette, lattatik alkolmatlan időben őtet haborgatni, es az ő męltatlan kevansagaval busitani. Vegezetre (hogy most tőb dolgokat be ne hozzak) lattatik igē kicsiny hitinek lenni az Jajirusnak, holott azt kevannya Christus Urunktul, hogy męg hazahoz mennyen, es ott tamasa fel az ő megh holt leanyat. Mintha Idvőzitőnknek nem volt volna arra hatalma, hog tavoly leteben az ő leanyat megh elevenitse, &c. De mind ezeket hatra hagyvan Christus Urunk, fel kęl, es az Jajirusnak hazahoz megyē, az ő Tanitvanyival egyetemben, imez kővetkezendő sęp okokert.

I. Mert az Jajirus ugyan azt kevana hogy

hogy hazahoz menyen Idvözitönk. Enged azert az ö kevanſaganak, es fel kelven, mind az ö Tanitvanyival egyetemben oda megyen:

II. Mert fö ember vala az Jajirus, az mint oda fellyeb az Evangeliſta jelente. Megh böcsülli tehat Chriſtus Urunk az fö embernek ſzemelyet, es kevanſaga ſzerint cselekedik.

III. Hogy az következendö csudat tettetteſſebbe tenne. Ug-is lön pedigh az, mint meg tetſik ide alab *verſ.* 26.

IV. Vegezetre, hogy ezzel-is az Jajiruſnak gyenge hitit vaſtagitana es öregbitene, az mint-hogy meg-is vaſtagita.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Chriſtus nem veti meg az hiveknek könyörgeſeket, hanem alkolmatos idöben meg hallgattya es meg ſegiti azokat. Ezt nagy ſok iraſokkal es peldakkal bizonyithatnam, de az nyilvan valo dologban nem mulatok, mert igaz eleg erre az mi Idvözitönknek jelen valo cselekedeti, az ki az Jajiruſnak, az ö meg holt leanya mellet valo könyör-

geſet

ggeſet az ô Sz. fuleiben bocsatvan, min-
ggyart fel kęl, es az ôTanitvanyival eggyût
rlhazahoz megyen. Nem ollyan volt tehat
OChriſtus Urunk, mint az *Romai Papa*, az
ki noha Chriſtus Vicariuſanak tartya ma-
gat, mindazonaltal ſenkinek ſemmi tiſteſ-
ſeget nem tęſen. Es nem hogy az fô em-
bereknek tôrekedeſekre hazokhoz men-
ne; De męg az Kiralyoknak-is ô utanna
kel ſugorgani, az kik ha ô hozza mennek,
męgh csak kezeket ſem fogja, hanem az ô
bûdôs labat nyutya, es azt csokoltattya
vellek, &c. Vigaztallyuk azert az mi Id-
vôzitônknek ſelidſegevel mi magunkat.
Nem veti meg az mi kônyôrgeſûnket-is,
csak az Jajiruſſal eggyût ô hozza folya-
modgyunk, es az mi nyomoruſaginkban
ô tûlle kerjûnk ſegitſeget.

Engedgye az mi kegyelmes Iſtenûnk,
hogy mi minden fûkſegûnkben egyedûl
csak az Ur Jeſus Chriſtushoz folyamod-
gyunk, el hiven hogy megh halgat, es al-
kolmatos idôben jol tęſen mi velûnk-is,
Amen.

XXII.

XXII. PRÆDIKATIO

Matthæi 9. vers. 23.
Mikor azert el jutot volna Iesus, &c.

NEm oknelkûl mondgya Christus Urunk *Mat.* 28. 18. Hogy ő neki minden hatalom adatot, mind az Egen, s-mind pedig ez főldőn. Mert valamit akart ő felsege, mindenecket meg cselekedhetet, mind jelen leteben, s-mind pedigh tavoly leteben, az mint ez meg tetßik az ő sok rendbeli csuda tetelibôl, az mellyekrûl gyakran emlekeznek az Evangelistak. Azok kőzt pedigh nem utolsó ez, melyrûl itt az Sz. Mathæ. bizonsagot teßen.

S U M M A.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Megh irja itt az Evangelista, Christus Urunknak egy nevezetes csuda tetelet, tudni-illik, hogy hogy tamaßtotta fel amaz Jajirus nevû fő embernek megh holt leanyat, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket kivaltkeppen
valo reſekre oſthattyuk ez igiket. Mert
az elſő reſeben, kőrnyűl állo dolgairol em-
lekezik az Evangeliſta ennek az dolog-
zoak. Az maſodikban pedig az csudat irja
meg, &c. Ez mind Summaja ſ-mind ren-
di az igiknek, laſſuk immár az igiket.
Mond az Sz. Mathæ: Es miker jutot
owolna Jeſus, az Synagoganak fejedelme-
nek hazahoz, es latta volna az ſipoſokat es
az haborgo ſokaſagot, monda nekik: Men-
nyetek el innet, mert nem holt meg az le-
anzo, hanem alußik, es csuſollyak vala ő-
tet, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunk-
nak elſő reſe, holott (az mint mondam)
kőrnyűl állo dolgait adgya előnkben az
Evangeliſta az kővetkezendő csudanak.
Elſőben-is pedig azt jelenti meg; Mit ta-
lalt Chriſtus Urunk annak az fő embernek
hazanal: Ime Sipoſokat avagy Trombi-
tasokat es tolyongo avagy haborgo ſok ne-
pet emleget. Az honnet meg tetßik, hogy
immár az Sikoknak-is eſek vefet volt, es

az Som-

az somsed Pogany embereknek hitvan sokasok közzül nemellyeket ők is be vettek volt. Mert az Poganyok az ő halottyok melle affelé embereket fogattanak, az kik mind sajokkal nyelvekkel, s mind pediglen *Musica* szerszamokkal, az megh holtaknak dicsireteket enekelnek. Effeleket talalt annakokaart Idvőzitőnk annak az fő embernek hazanal.

TANUSAG.

Vegyük esmőkben innet; Hogy az ember termeset szerint haylando az babonasagra. Megh tetsik az Sido nemzetsegnek allapattyabol, az kik minthogy neha Ægyptumban, neha pedigh Chaldæaban az Poganyok közt forgottanak, azoktul nagy sok fęle babonasagot tanultanak mely ő bennek csak nem termesette valt, az mint ez megh tetsik az Prophetaknak gyakor feddőzesekből. Ugyan ezen dolog megh tetsik az Jajirusnak jelen valo allapattyabol is. Intetteső azert innet: Hogy az jamborokkal tarsolkodgyunk, az mint męg amaz Pogany *Catois* tanit: Mert az ki Angyallal jár, Angyalla lesen. Ide valo

amaz

maz kőzőnſeges mondas; *Noſcitur ex ſo-*
io, qui non eſt cognitus ex ſe, az az: Tárſán
ſmertetik meg, az ki magaban meg nem
ſmertetet, &c.

Maſodſor, azt irja meg az Sz. Mathæ;
Mit cselekedet Idvőzitőnk, latvan azt az
oganyi ſokaſt annak az fő embernek ha-
zanal. Azt mondgya hogy ſemmikeppen
azt el nem ſenvedhette, hanem ki űzte ő-
ket, mint valami gonoſ tevőket. Ezt pe-
dig azert cselekette Idvőzitőnk, mert jol
latta hogy ellenkezik mind az Iſten Tőr-
venyevel, ſ. mind pedig az Iſten nepenek
o ſokaſaval.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Hogy nem
tetſik az Chriſtus Uruuknak valami az I-
ſten igejevel nem eggyeſ.

Ő maga bizonittya ezt Chriſtus Urunk
Mat. 15. 9. be hozvan az Iſtennek panaſol-
kodaſat az Sidok ellen, *Eſa.* 29. 13. holott
azt mondgya: Heyjabā tiſtelnek engemet
az embereknek tudomanyokkal es talal-
manyokkal. Ide ſabhattynk az mi Idvőzi-
tőnknek cselekedetit, *Mat.* 21. 12. *Luc.* 19.

45. holott azt olvassuk; Hogy az Istennek Templumabol, az adokat es vevőket ki is űzte mondvan: Meg vagyon irvan hogy az en hazam imatsagnak haza, ti pediglen tőttetek azt latroknak barlangjava. Ugyan ezen dolgot erősiti jelen valo cselekedetivel-is Christus Urunk. Intetteſsünk tehat innet; Hogy az Istennek Sz. igeje legyen az mi életünknek *regulája*, hogy az mi dolgainkban ne tevelygjünk. Harmadsor, azt jelenti; Mikeppen vigasztalta az keserves embereket. Nem holt ugy-mond, meg az leanzo, hanem alusik. Itt minekünk csak azt kel megh latnunk; Miert sollyon igy Christus Urunk ez leanzo felől?

Nem azert sol igy Christus Urunk, mintha meg nem holt volna: Mert bizonyara ugyan meg holt vala, az mint megh tetsik oda fel az Jajirus savabol, *Mat.* 9. 18. hanē imez következendő sep okokert.

I. Mert mikeppen az alom nem örökkevalo, hanem csak ideiglen tart: Igy az Jajirus leanyanak halala nem sokkaig tarta, mert az alol Christus Urunk őtet hamar fel sabadita. Alomhoz hasonlittya tehat

azt

azt Idvőzitőnk, annak rővid voltaert.

II. Mert mikeppen az munkas embe-
lek ugyan kevannyak az almot, hogy igy
az ő faratsagok utan valami piheneſt ve-
eſſenek: Igy az hivek, az Sz. Pállal eg-
gyűt, kevannak meg halni, hogy az Chri-
ſtuſal eggyűt legyenek. *Philip.* 1. 23. Igy
levezi tehat maſodſor, az hiveknek ke-
anſagokra nezve.

III. Mert mikeppen az alom utan u-
gyan meg Uyjulunk, es minden dolgaink-
oz alkolmatoſſabbak vagyunk: Igy az
halal utan meg Uyjitatunk es az őrők ęlet-
e alkolmatoſſabbak leſűnk. Laſd meg 1.
Cor. 15. 44. *&c.*

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az hi-
veknek halalok csak alom. Ez az oka, hog
az Iſtennek lelke az Sz. Irasban, az regi
ſz. jamborok felől gyakrabban azt mond-
gya: Es el aluvek, es tetetik az ő eleihez.
Laſd megh, 1. *Reg.* 2. 10. 2. *Reg.* 20. 21. U-
gyan ezen dolog meg tetſik, Chriſtus U-
runknak jelen valo mondaſabol-is. Intet-
reſsűnk azert innet, hogy az Kereſtyen

embernek ez vilagbol valo ki mulasok fe-
löl jo itiletben legyünk. Negyedßer vege-
zetre, azt jelenti az Evangelista; Hogy
az mi Idvözitonknek vigaztalo beßedi
nemellyek az jelen valok közzül meg ne-
vettek. Ezt pediglen, nem az megh holt
leanzonak Attyara avagy Annyara kell
ßabnunk, hanem arra az tolyongo sokasag-
ra, az kit Idvözitönk annak az fö ember-
nek hazabol ki üze. Mert hihetö, hogy
annyi sokasag közt, nagy sok Hypocritak
es hittül ßakat emberek is voltanak, az kik
elött az Christus ßep vigaßtalasa, merö
csufsagnak lattatot.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy az Hy-
pocritak es az hittül ßakat emberek, akar
kit is meg csufolnak. Az Sz. Pál bizonit-
tya ezt, 1 *Cor.* 2. 14. mondvan: Az lelkes
ember, megh csak eßeben sem veheti azt,
az mi az Istennek lelkeje, mert ö neki me-
rö bolondsagnak lattatik az. Erre nevezе-
tes peldank vagyon *Act.* 26. 24. holott a-
maz *Porcius Festus* nevü Romai Tißtarto
felöl azt olvassuk; Hogy mikor az Sz.

Pál

Pál ő előtte prædicallana, fel kialt es azt mondgya: *Insanis Paule, multæ literæ te ad insaniam redegerunt*, az az: Bolond vagy te, Pál, az sok Deaksag tegedet meg bolonditot. Ugyan ezen dolog meg tetsik ennek az haborgo sokasagnak cselekedeti-ből-is, az mely, Idvőzitőnknek vigasztalo beszedit meg neveti. Intettessünk azert innet; Ne botrankozzunk meg, holott naponkent esse le dolgokat latunk, hanem az regi peldakrol meg emlekezven, hidgyuk el hogy nem fellyeb valo az tanitvany az ő *Mesternel*, *Mat* 10. 24. &c

Ez azert az elsőreszнek rővid magyarazattya.

II. RESZ.

Mond immár az Evangelista: Es mikor ki ment volna az sokasagh az hazbol, be menven Jesus, megh foga az leanzonak kezet, es fel kele az leanzo, es el mene az hir az tartomanyban. Ez igikben foglaltatik be masodik reszе mostani tanusagunknak, holott az csuda tetel adatik előnkben minden kőrnyül állo dolgaival egyetemben. Mindeneknek előtte pedigh

I 607 11.1

azt irja az Evangeliſta, hogy az lokaſagh engedet az mi Idvőzitőnknek parancsolattyanak, es az hazbol ki takarodot. Az honnet megh tetßik az Chriſtuſnak Iſteni ereje es hatalma, az ki az ő ellenſegenek közepette is Uralkodik, az ment az Sz. David meg jővendőlte vala regen felőle, *Pſal.* 110. 2. Maſodßor, azt jelenti, hogy be ment az hazban Idvőzitőnk, hogy ezzel is az Jajirushoz valo kegyeſſeget es ſeretetit meg mutatna Harmadßor, hogy meg fogta az megh holt leanzonak kezet, hogy azzal az Jajiruſnak gyenge hitit vaſtagitana, az ki ugyan azt kevanta vala ő tőlle, hogy az ő Szent kezeit az ő megh holt leanyara veſſe. Negyedßer, hogy mingyart fel kőlt az leanzo, az honnet nagy nyilvan megh tetßet az mi Idvőzitőnknek bizony Iſtenſege, az melynek tulaydona, hogy azokat is ugy hiyja az mel lyek nincsenek mint az kik vannak. Vegezetre, azt mondgya hogy annak az csuda tetelnek hire ki terjedet, mind az egeß tartomanyban. Meg lehetet pedig ez igen könnyen; Mert hihető hogy annyi ſokaſagban,

ságbã, kivûl valok-is elegẽ voltanak az kik, az mit hallottanak es latrak ki hirdettek.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy az mi Idvôzitônk igaz csudakat tôtt: Mert nem titkon hanem temlatomaſt cselekedet. Errûl mind annyi bizonſagink vannak, az mennyi csudakat az Chriſtus cselekedet. En az nyilvan valo dologban nem mulatok, mert igaz elegh erre Idvôzitônknek ielen valo cselekedeti. Intetteſsûnk tehat innet; Hogy az mi Urunk Jeſus Chriſtuſnak igaz Iſtenſege felôl semmit ne ketelkedgyûnk, mert az igaz csuda tetel az Iſtennek ſajat munkaja. Laſd megh hogy mond az Nicodemus, *Ioan.* 3. 2. *&c.*

Engedgye az mi Sz. Iſtenûnk, hogy mi az Chriſtuſnak igaz Iſtenſege felôl ſemmit ne ketelkedgyûnk, Amen.

XXIII. PRÆDIKATIO

2. *Sam.* 12. *verſ.* 14. *&c.*

De mind azaltal, mivelhogy nyilvã valo, &c.

I 607 11.1

AZ ęlő mindenhato Iſten, *Exod.* 20. 5. azt mondgya; Hogy meg latogattya az Atyaknak vetkeket az fiakban-is, harmad es negyed iziglen. Az honnet megh tetßik az Iſtennek rettenetes haragja az bűn ellen. Ide valo az-is, az mit az David *Pſal.* 5. 7. mond: Uram Iſten, gyűlőlőd te mind azokat, az kik hamiſſagot cselekednek, es el veſted azokat, az kik hazugſagot ſollanak. Ugyan ezen dolog meg tetßik, ez jelen valo peldabol-is, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Megh irja itt, es előnkben adgya az Propheta, az David Kiraly fiacskajanak, mellyet az Bethſabe Aßony ßűlt vala, halalos betegſeget, annak igaz okaval egyetemben, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reßecskere oſthattyuk ez igiket. Mert az elſő reßeben, okat adgya az Propheta, annak az kicsiny magzatocskanak betegſegenek. Az maſodikban pedig, annak halalos betegſegerűl em-

tűl emlékezik, &c. Ez mind Summaja
s. mind rendi az igiknek: Lassuk immár
rendel az igiket, es azokbol az tanusago-
kat rövideden. Mond az Naihan Pro-
pheta: De mindazaltal, mivelhogy nyil-
van valo karomlasra okot attal az Urnak el-
lenseginek ez dologban, az te fiad-is, az
ki lött teneked, bizonnyal meg hal.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunk-
nak elsö reße, holott igaz okat adgya az
Propheta az gyermek halalanak.

Itt minekünk csak azt kel meg latnunk;
Miert hogy az apro gyermekek-is megh
halnak, holott az Sz. Pál tanitasa ßerint,
Rom. 6. 23. Az bűnnek solgya az halal, a-
zok pedig meg nem vetkezhettenek?

Az aprocskaknak halaloknak (az be-
tegsegnek sok nemeivel egyetemben) i-
mez következendö okait talallyuk.

I. Az eredendö bűn az melyben reßek
vagyon meg az Uyjonnan ßületet magza-
tocskaknak is. Az Sz. David bizonittya
ezt, *Psal.* 51. 7. mondvan: Ime en álnok-
sagban fogantattam, es bűnben ßült az en
Anyam engemet ez vilagra. Ide valo az-

I 607 11.1

is, az mit az Job Patriarcha mond, *Cap.* 14. 4. Kicsoda tehet tiſtat, az tiſtatalan magbol fogantatot emberbôl?

II. Mert noha még, az ô erôtlenſegek miat nem vetkezhetnek: Mindazonaltal vagyon haylandoſagok az vetekre, az mellyert méltok az halalra. Peldanak okaert; Az oroſlã es farkas kôlykôk, noha kicsinykorokban nem prædalhatnak, mindazonaltal az kik rejajok tatalnak, vagy az inokat metelik el, vagy pedigh agyon verik; mert tudgyak hogy ha fel nevekedhetnek, haſonlok lesnek az Annyokhoz, &c.

III. Gyakorlatoſſaggal az Iſten, az Atyaknak es Anyaknak vetkekert ſokta az aprocskakat ez életbôl ki ſolitani, az mint ez meg tetſik, az David Kiraly fiacskajanak jelen valo állapattyabol.

IV. Az kiſdedeknek megh maradaſokert cselekedi azt az Iſten, tudni-illik, hogy idô jártaban, az gonoſſagh azoknak elmejeket el ne fordicsa. Igy magyarazza ezt az Salamon, az bôlcseſegrûl irt könyvenek negyedik reſzeben.

V. Vegezetre azoknak javokert-is cselekedi

lekedi ezt az Isten; Igy magyarazza ezt-is az Esaias, *Cap.* 57. 1. mondvan: Az gonoß elött ragattatot el az igaz, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Mely igen nagy legyen az Istennek haragja az bün ellen, holott megh az fiakban-is megh ßokta azt büntetni. Erre nevezetes peldank vagyon 2. *Sam.* 21. 8. holott azt olvassuk; Hogy az David az Saulnak vetkejert, az ö fiait az Gabaónitak kezeben atta, az kik meg fezitettek azokat az Ur elött. Lasd meg az Sz. Historiat. Ugyan ezen dolog meg tetßik ez jelen valo peldabol-is. Intettessenek azert innet az Atyak es Anyak; Hogy Isten fęlök legyenek, hogy az ö maradekjokra, ne árkot es büntetest, hanem az Istennek áldasat vonnyak.

Ez az elsö reßecskenek rövid magyarazattya. Mond immár az Propheta: Ezeknek utanna el mene az Nathan az ö hazahoz: Es megh Vere az Ur az gyermeket, mellyet az Urias felesege ßült vala az Davidnak, es meg betegedek.

Ez igikben foglaltatik be ez fel vet igiknek

I 607 11.1

giknek maſodik reſe, holott ket dolgokat forgat az Prophéta: 1. Azt jelenti meg, minemű hathatoſaga volt az Nathan Prophéta beſedinek. 2. Szerző okarol emlekezik az gyermek betegſegenek. Mindenikről csak rövideden ſollok.

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az elſő dolgot illeti; Az Prophéta beſedinek hathatoſaga felől azt mondgya az Sa muel; Hogy mihent az Nathan, követſeget vegben viven, az ő hazahoz meg tért, mingyaraſt halalos betegſegben eſet az David fia. Az honnet nagy nyilvan meg tetſik, hogy nem magatul ſollot az Prophéta, hanem az Iſtennek követſeget mondotta megh az Davidnak. Haſonlo dolgot olvaſunk, 2. *Sam.* 24. 15. Holott azt irja az Prophéta; Hogy mihent el valaſztya az David az Iſtennek harom fenyegetéſi közzül az dögh halalt, mingyaraſt el kezdetik az Sidok közt, es harmad napigh hetven ezeren halnak meg, &c. olvaſd meg az Sz. Hiſtoriat.

TANUSAG.

Vegyük

Vegyük eßünkben innet; Hogy az igaz Tanitóknak beßedek nem valami heyjaba valo zengedezeßek, hanem hathatók es foganatoßok. Ezt nagy ßok iraßokkal es peldakkal bizonyithatnam, de az nyilvan valo dologban nem mulatok, mert igaz elegh erre az Prophetanak jövendölese. Meg monda az Nathan az Davidnak, hog az ö fianak megh kel halni. Mihent azert az Kiraly udvarabol ki megyen, es az ö hazahoz erkezik, menteß be telik az ö mondaßa. Igaz tehat, az mit Eßaias Propheta mond *Cap.* 40. 8. Az Urnak beßede mind örökke megh marad. Moßtan-is igy vagyon az dolog; Meg jövendölteti Iſten az emberekre következendö bünteteßt az bün ellen: De azt nagy ßokan még hallani sem akarjak. De az kik hallyak is, csak ßiket fülök mellöl bocsatiyak. Be tölti azert Iſten nagy hamar affele boßogadatlan embereknek remenßegek kivül, es veletlen talallya öket az nyomorußagh. Tekincs ket fele, es erre igaz elegh peldakat talal. Intetteßel azert innet; Ne tarcs trefanak mikor az igaz Tanito tegedet az bünert az

Iſten:

I 607 11.1

Iſtennek ſulyos bûnteteſevel fenyeget; Mert nem magatul ſól, hanem az Iſten kôvetſeget viſeli, es ha megh nem terſ, nem hadgya Iſten hazugſagban az ô ſolgajat, hanem tegedet erdemed ſerint meg bûntet. Bannyuk mi, es az ſivônk fay rayta; De nincs mit tennûnk; Mert az Egh es az fôld el mulnak, de az Iſtennek beſede el nem mulik, az miat Chriſtus Urunk bizonittya, *Mat.* 24. 35. *&c.*

AZ MASODIKROL.

Az mi pedig az maſodik dolgot illeti, arra megh felel az Propheta, es az Urnak tulaydonittya azt, holott azt mondgya hogy az Ur verte meg azt az kicsiny magzatocskat. Haſonlo dolgot olvaſunk ide alab, 2. *Sam.* 24. 15. holott az mondgya az Propheta; Hogy az Ur bocsatot dôgh halalt az Sidokra. Ezt is nagy ſok iraſok es peldak bizonittyak, de azoknak elô ſámolalaſaval az idôt nem tôltôm, hanem laſſuk mit kellyẽ itt nekûnk megh tanulnûk.

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy ſem az betegſegh, ſem az halal, nem tôrtenet az

embe-

mbereken, hanem az Istentôl bizonyos okokert bocsattatnak ô rejajok. Ennek walosaga megh tetßik ez jelen valo peldabol, holott hallyuk, hogy az Isten verte megh az David Kiraly fiat, es ugy betegedet meg, mely betegsegeben ugyan megis holt. Intettessünk azert innet; Hogy se az mi nyavalyainkat, se pediglen halalunkat, ne tulaydonicsuk az vak ßerencse forgasanak, hanem az Istennek gongyaviselesenek, az kinel hajunk ßala is ßaman vagyon. Lasd megh *Mat.* 10 30. Vetkeznek tehat amaz budoso emberek, az kik az dôgôs idôben, fel s-alá korcsolyaznak, itilven azt hogy az ô serenysegekkel es vigyazasokkal az halalt el kerüihetik es ęleteket meg tarthattyak. Azok is, az kik ugyan *regulat* ßabnak az emberek eleiben az *pestis*nek idejen es azt mondgyak: *Citò, longe, tarde, cede, recede, veni*, az az: Hamar el fus, meßße meny, es kesen jüy haza, tudni-illik minek utanna az dôgh halal, meg ßünik. Külômben ertet effelôl az David, az ki *Psal.* 139. 7. azt mondgya: Uram Isten, hova mennyek az te Lelked elôtt,

I 602 11.1

lőtt, es az te ortzad előtt hova fussak? Mert ha az Egben megyek, te ott vagy. Ha az pokolra sallok, ott-is jelen vagy. Hogy ha az Tengerfenekere sallok, oda is ki terjed az te hatalmad, &c. Kűlőmben az Job Patriarcha is, az ki *Cap.* 13. 27. azt mondgya: Hogy az Isten ő neki még lepesit-is meg olvasta. Ismet *Cap.* 14. 5. azt állattya; Hogy az Isten az embereknek ęleteket meg hatarozta, es senki azon altal nem mehet, &c. Hadgyunkbeket azert mi affęle modnelkűl valo korcsolyazasnak, hanem bizzuk az mi Sz. Istenűnknek Atyai gongyaviselese alá magunkat, es az Daviddal hidgyűk el, hogy ha egy felől ezeren, es mas felől mellőllűnk tiz ezeren el hullanak-is, mindazonáltal az veszedelem mi hozzank nem közelit. Lasd meg *Psal.* 91. 7. *&c.* Engedgye az mi Sz. Istenűnk hogy mi igy viselhessűk magunkat, Amen.

XXIV.

XXIV. PRÆDIKATIO.

Matthæi 25. vers 1. &c.

Akkoron hasonlatos leszen az Mennyeknek.

NEm oknelkûl mondgya az mi Idvôzitônk az Ur Jesus Christus *Mat.* 11. 12. HHogy az Mennyeknek Orszaga erôszakot szenved, es az erôsek ragadgyak azt el? MMert noha az örök életnek bodogsaga, az istennek ingyen valo kegyelmebôl es az Ur Jesus Christus erdemebôl áll, mindazonaltal igen megh kevantatik az Keresztyeni serenseg es az vigyazas. Es azoka, hogy Idvôzitônk gyakran inti erre az ô halgatoit. Az többi kôzt pedigh, *Marci.* 13. 35. azt mondgya: Vigyazzatok annakokaert, mert nem tudgyatok mikor jû el az haznak gazdaja, estveje vagy eyfelkor, vagy tyukszokor, vagy reggel, hogy ha hertelen el jôvend, ne talallyon titeket aluvan. Az Sz. Lukacs Evangelistanal is *Cap.* 12. 35. illyenkeppen sol Christus Urunkt

I 607 11.1

runk: Legyenek az ti derekatok fŏl ŏvedzve, es fŏvetnektek meg guytva, es ti hasonlatosok legyetek azokhoz, az kik varjak, hogy az ŏ Urok meg jŭjŏn az menyegzŏnek lakodalmabol, hogy mihent meg jŏvend, azonnal meg nyitsak ŏ neki. Ugyan ezen dologra int Idvŏzitŏnk itt-is, ezeknek az Szŭzeknek peldajokbā.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Int Christŭ Urunk mindeneket az Kereßtyeni vigyazasra es az idvŏssegnek sereny keresesere. Ellenben pediglen karhoztattya az rŏstseget es tunyasagot az emberekben.

RESZEI.

Tanusagnak okaert, ket kivaltkeppen valo reßekre ofthattyuk ez igiket. Mert az elsŏ reßeben int Christus Urunk az Kereßtyeni vigyazasra, az ŏtt eßes ßŭzeknek peldajokkal, az kik elegedendŏ olayt ßerezven az ŏ lampasokban, vigyaztanak az vŏlegennek haza jŏvetelire, es ŏ velle egyŭt be mentenek az lakodalomban. Az masodikban pedig karhoztattya az rŏstseget

get es vigyazatlanſagot, amaz ôtt bolond Szûzeknek magok viſeleſeben, az kik, minthogy elegedendô olayt nem ſzerzettenek volt az ô lámpaſokban, annakokaert el aluttanak, es ki rekettenek az lakasbol. Ez mind Summaja ſ. mind rendi az igiknek; Laſſuk immar rendel az igiket, es azokbol az tanuſagokat rôvideden.

Mond Chriſtus Urunk: Akkoron haſonlatos leſen az Mennyeknek Orſzaga az tiz Szûzekhez, kik az ô lámpaſokat kezekben veven, az vô-legennek eleibe menenek, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſô reſe, holott imez kôvetkezendô dolgokat kel megh latnunk. 1. Mit ert Chriſtus Urunk az Mennyeknek Orſzagâ? 2. Kicsodak ezek az Szûzek? 3. Kicsoda az vô legeny? 4. Micsoda az lámpas?

AZ ELSÖ RÖL.

Az Mennyeknek Orſzagan erti Chriſtus Urunk az Iſtennek ez vilagon vitezkedô Anyaſent-egyhazat. Igy neveztetik pedig az Anyaſent-egyhaz.

I. Az Chriſtuſra nezve, az ki feje ennek az

I 607 11.1

nek az ô lelki Orſagának. Ô maga bizonittya ezt Chriſtus Urunk, *Ioan.* 18. 36. mondvan: Az en Orſagom nem ez vilagbol valo.

II. Ennek az lelki Orſagnak igaz elô tagjaira nezve, az kik nem ez vilagbol valok, hanem Mennyei plantak. Ezt-is ô maga allattya Idvôzitônk, *Ioan.* 17. 14. mondvan: Ez vilag gyûlôli ôket (az hivekrôl ſol) mert nem ez vilagbol valok, mikeppen hogy en ſem ez vilagbol valo vagyok.

III. Ennek igazgataſara nezve; Mert nem kûlſô hatalommal, nem lovagoknak es gyalogoknak ſokaſagaval, nem agyuknak es taratzkoknak ropogaſokkal, hanem lelki erô altal, tudni-illik belſôkeppen az ô Sz. lelkenek titkos munkalkodaſa altal, kûlſôkeppen pedig az ô Sz. igejenek prædicaltataſaval, birja es igazgattya az ô Orſagat. Errûl ſol az Sz. Pál, 2. *Cor.* 10. 4. mondvan: Az mi vitelſegûnknek fegyveri nem teſtiek, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſtennek

nek előtte kedves az ő Anyaſent-egyhaza. Megh tetſik ez innet; Mert az Mennyeknek Orſagahoz haſonlittya Idvőzitőnk. Kedves az Iſtennek előtte az Mennyeknek Orſaga, mert az ő Kiralyi ſeki, az mint ő maga bizonittya *Eſa.66.* 1. Kedves tehat az ő Anyaſent egyhaza-is, ugymint az kit ugy ſeretet, hogy az ő egy fűlőt Fiat atta erette, hogy valaki ő benne hiſen, el ne veſen, hanem annak örők elete legyen. *Ioan.* 3. 16. Igettdſſűnk azert innet; Bőcsűllyűk megh magunkat es fereſſűk az mi Sz. Iſtenűnket, folgallyunk ő neki felelemben es őrvendezzűnk reſketeſſel. *Pſal.* 2. 11.

Vigaſtallyűk-is innet magunkat, holott hallyuk, hogy az Anyaſent egyhaz Iſtennek Orſaga. Mert gondot viſel az ő Orſagara az Iſten. Ha ez vilagi jo Fejedelmeknek gondgyok vagyon az ő Orſagokra, es azt mindenek ellen meg oltalmazzak, bizonyara ſokkal inkab gondot viſel Iſten az ő lelki Orſagara az Anyaſent-gyhazra. Ide valok az Iſtennek ſep igireti, mellyeket az Sz. Irasban gyakor helyen fől talalunk;

I 607 11.1

lunk. Az tôbbi kôzt *Eſa.* 43. 1. azt mondgya: Ne fely edes ſolgam Jacob, mert en megh valtottalak tegedet. Mikor az vizeken altal menendeß, az viznek habjai el nem boritanak tegedet, es mikor az tûzben járß, az láng nem fog te raytad, mert en vagyok az te Urad Iſtened. Ugyan azon Prophetanal iſmet azt mondgya: Ha ſinten az Anyak el feletkezhetnenek az ô meheknek gyûmôlcserûl, mindazonaltal en te rollad el nem feletkezhetem, mert az en tenyeremre irtalak tegedet. *Eſa.* 49. 15. Ide valok az mi Idvôzitônknek ſep vigaßtalaſi-is, mikor az Evangeliſtaknal azt mondgya; Hogy nem hagy arvaſagra bennûnket, hanem velûnk leßen mind világ vegezetiglen. Laſd megh *Ioan.* 14. 18. *Mat.* 28. 20. *&c.*

AZ MASODIKROL.

Az Szûzeken erti Chriſtus Urunk, az vitezkedô Anyaßent-egyhaznak tagjait, mellyek ket kárban állanak. Mert azok kôzzûl nemellyek hivek, nemellyek pediglen hypocritak. No itt minekûnk csak azt kel megh latnunk; Miert hogy mind

az Hi-

az Hiveket, ſ-mind pediglen az Hypocritakat, Szőzekhez haſonlittya Idvözitőnk itt az helyen?

Az mi az Hiveknek állapattyokat illeti; Szőzekhez haſonlittya azokat Chriſtus Urunk imez kövétkezendő ſep okokra nezve.

I. Mert mikeppen az Szőzek jövendő hazaſſagra el jegyeztettenek: Azonkeppen az hivek, az Ur Jeſus Chriſtuſtul el foglaltattanak az Sz. Lelek altal. Laſd meg *Epheſ.* 1. 13.

II. Mert mikeppen az jambor ferfiu ſereti az ő jegyeſet: Azonkeppen az Chriſtuſ-is ſereti az ő Anyaſent-egyhazat. Az Sz. Pál bizonittya ezt *Epheſ.* 5. 25. mondvan: Ferfiak ſereſſetek az ti feleſegeteket, mikeppen az Chriſtus ſerette az ő Anyaſent-egyhazat, es ő magat halalra atta erette.

III. Mert mikeppen az Szőzek az ő eleteknek viragjat ęppen meg tartyak az ő ferjeknek: Azonkeppen az hivek, nem akarnak mas Idvözitőt iſmerni az Jeſus Chriſtuſon kivül. Laſd megh hogy mond

I 607 11.1

az Sz. Pál, 1. *Tim* 2. 5. Az Sz. Jánoſ is, 1. *Jan.* 2. 2. Az mi az Hypocritakat illeti; azok tűzekhez haſonlittatnak, nem azért mintha Szűzek volnának, hanem az ő magok ertelmeből; Mert ők is azoknak tartyak magokat. Sőt az valaſtot hiveknel még inkab tollaſkodnak, mint az úres hordók, hogy inkab kongjanak azoknal, az mellyek borral, avagy egyeb fęle állattal teli vannak.

TANUSAG.

Vegyük eſűnkben innet; Hogy az Anyaſent egyhaznak tarſaſagaban itt ez világő, az jók az gonoſokkal mind egyenlőképpen forognak. Nagy ſep peldaban adgya ezt előnkben Chriſtus Urunk, *Mat.* 13. 24. Holott be hozza amaz magh vető embert, az ki nem engedi az Szolgaknak, hogy idő előtt az konkolyokat ki ſaggaſſák az buza kőzzűl, hanem mind aratáſig el tenyedi az ő Szanto főldeben. Ugyan ezen dolgot állattya ebben az peldaban-is, holott azt mondgya, hogy ezeknek az Szűzeknek őte bolond volt. Intettesűnk azért innet; Hogy az vitezkedő Anyagent-

ſent egy haz felől jo itiletben legyünk, es ha valamely *Eccleſiában*, czegeres vetekben elő embereket talalunk, ne karhoztaſſuk azokert az egeß gyülekezetet, hanem iuſſon eßünkben, hogy az jok az gonoßokkal, mind vilagh vegezetiglen egy gyüt leßnek.

AZ HARMADIKROL.

Az vő legeny, önnön maga az Chriſtus Jeſus. Igy neveztetik pediglen.

I. Azert; Mert mikeppen az vő legenek vagyon jegyeſe: Azonkeppē az Chriſtus Jeſuſnak vagyő Anyaſent egy-haza.

II. Mert mikeppen az vő legeny el ſokta gyürőjevel foglalni az ő jegyeſet: Azonkeppen az Chriſtus, az ő Sz. Lelkenek altala, az örök çletre el foglalta az ő Anyaſent egyhazat. Igy magyarazza ezt az Sz Pál, *Epheſ* 1. 3.

III. Mert mikeppen az vő legeny vegre az ő jegyeſet hozaaja veſi: Azonkeppen az Chriſtus az ő Anyaſent egyhazat melleje fogadgya. Ő maga bizonittya ezt Chriſtus Urunk *Ioan.* 14. 3. mondvan: El megyek hogy helyet keßicsekiti nekrek

I 607 11.1

es minekutanna azt megh kefitem, iſmet viſſa terek, es hozzam veſlek titeket, hog az hon en vagyok, ti-is ott legyetek, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Chriſtus az ô Anyafent-egyhazanak igaz ferje. Ennek valoſaga megh tetſik az elô ſámlaltatot okokbol. Vigaſtallyuk azert innet magunkat ez vilagi igye fogyot állapatunkban. Nem hadgya az Ur Jeſus Chriſtus az ô Anyafent-egyhazat, mert ez ô neki amaz kedves jegyeſe, az mellyert halalat ſem banta. *Epheſ.* 5. 25. Ide valok az ô ſep igiretj, mellyekrôl gyakran emlekezünk. Laſd meg *Mat.* 28. 20. *Ioan.* 14. 18. *&c.*

AZ NEGYEDIKRÔL.

Az lámpaſon erti Idvôzitônk az Iſtennek Sz. igijet. Igy nevezi ezt az Sz. David, *Pſal* 119. 105 mondvan: Uram Iſten, az te beſedet az en labaimnak ſövetneke avagy lámpaſa. Tovabba lámpaſhoz, avagy ſövetnekhez haſonlittatik az Iſtennek igije, imez következendô ſep okokert;

I. Mert

I. Mert mikeppen az lámpas igen haſznos eſkőz azoknal, az kik tundatlan helyen ſőtetben járnak: Azonkeppen az Iſtennek igije igen haſznos minekűnk, az kik ez vilagnak ſőtetſegeben budoſunk.

II. Mert mikeppen az lámpaſſal egy arant ęlnek mind az jok ſ-mind az gonoſok: Azonkeppen az Iſten igijet-is halgattyak mind az hivek, ſ-mind az Hypocritak, noha kűlőmb kűlőmb haſonnal eggyik az maſiknal.

III. Mert mikeppen az lámpas, noha az ſőtetben-is vilagoskodik, mindazonaltal csak azok latnak naila az kiknek ſemek vagyon: Azonkeppen az Iſtennek igijet, noha az hivekkel eggyűt halgattyak az Hypocritak, mind azaltal csak az hiveknek haſnal, az kiknek lelki ſemek vagyon.

IV. Mert mikeppen az lámpaſnak az ſőtetben vagyon helye es ideje: Azonkeppen az Iſten igijenek az nyomoruſagokban vagyon haſna.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Mely igen haſznos eſkőz legyen az Iſten igije. Im hallod,

I 607 11.1

lod, lámpashoz hasonlittya ezt Christus Urunk, az melynelkül nem lehetnek az kik sötethelyen botrankozasnelkül akarnak járni. Intetressünk azert innet; Hogy az Istennek Sz. igejet elöttünk viselljük, életünket es erkölcsönket az szerint rendellyük, hogy ez vilagnak sötetsegeben ne tevelyegjünk. Ezt commendallya az Esaias Propheta *Cap.* 8. 20. mondvan: Az Törvenre es az bizonsagtetelre, mert az ki az szerint nem cselekedik, nem lesen annak haynali vilagossaga. Idvözitönk-is, *Ioan.* 5. 39. mondvan: Visgallyatok az irasokat, mert azok tesnek en felölem bizonsagot, &c. Ugyan ezen dologra int itt-is bennünket ezeknek az Szüzeknek peldajokkal, &c. Engedgye az mi Sz. Istenünk, hogy mi az ö Sz. igejenek tanulasaban lehessünk foglalatosok életünknek minden napjaiban, Amen.

Ez az elsö reflectionak rövid magyarazattya.

XXV.

XXV. PRÆDIKATIO.

Ecclesiast. 9. vers. 14. &c.
Nem tudgya az ember az ő idejet, &c.

NEm oknelkül mondgya az Sz. Peter, masodik levelenek harmadik reſeben; Hogy az Urnak napja hasonlo az lopohoz. Mert mikeppen az lopo veletlen megyen az cseledes embernek romlasara: Azonkeppen az halal, ſinten akkor kereſi meg az embert, mikor nem várna, az mint Idvőzitőnk errül nagy ſepen ſol *Mat.* 24. 43. Ide valo az-is az mit Chriſtus Urunk, *Luc.* 12. 16. amaz gazdagh ember felől mond; Az kinek, mikor ſok takarmanyaban akarna győnyőrkődni, hertelenſeggel megh kerik lelket, es az ő kereſett javai mind el maradnak ò tülle. Ugyan ezen dolgot állattya az Salamon is ez meg hallot igikben.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek

csak

I 602 11.1

csak ez: Nagy sep külsö hasonlatossagokban adgya elönkben az bölcs Salamon az embernek életének rövid es bizontalan orajat, ez végre, hogy minket az Keresztyeni vigyazasra serkentgessen.

RESZEI.

Ket kivaltképpen valo resei vannak ez rövid igiknek. Mert az elsö reszében, az embernek életének végének bizontalan volta adattatik elönkben. Az masodikban pedigh az Salamon az hasonlatossagokat hozza be, mellyekkel az embernek halalanak bizontalan orajat jelenti megh, &c. Ez mind Summaja s. mind rendi az igiknek; Lassuk immár az igiket rendel Isten segitségeböl, es azokbol az tanusagokat rövideden. Mond az Salamon: Nem tudgya az ember az ö idejet, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsö rese, holott, az mint oda feilyeb jelentem; Az embernek halalanak orajanak (mert azt érti az Salamon az idön) bizontalan volta adattatik elönkben. De hogy innet az Keresztyenek több lelki éppületet veheßenek, csak azt kel megh lat-

nunk;

nunk; Mi lehet annak az oka, hogy az Iſten az embernek életének veget illyen igen el titkolta mi tűlünk? Tudgyuk hogy meg kell halnunk; de mikor es holott, azt ſenki nem tudhattya.

Ennek nagy ſep okai vannak, kerlek halgas reja es tanold meg. Mindeneknek előtte azert, az Sz. Iſten azert titkolta el mi tűlünk az mi halalunk orajanak tudaſat; Hogy ez, örökke valo kűlömbſęgh lenne az teremtő Iſten kőzt es az emberi nemzetſęg kőzt. Mert ſinten ollyan titkos az halalnak oraja, mint az utolſo itiletnek ideje, mellyet az Iſten męgh az Mennyei Sz. Angyaloktul is el titkolt, az mint Chriſtus Urunk bizonitttya *Marc.* 13. 32. Maſodſor, ezzel minket az Sz. Iſten akart ſerkengetni, az Kereſztyeni vigyazaſra, es az mertekletes életnek kőveteſere. Mert ha tudnok az mi életunknek veget, mind eleb eleb halogatnok az mi megtereſűnket; De mivelhogy nem tudgyuk, mindenkor keſen kel varnunk az Ur Jeſus Chriſtuſt, az mi veg oraŋkra. Harmadſor, hogy az mi zugolodaſunknak eleit

venne:

I 602 11.1

venne, az mely következhetet volna, hogha az mi halalunk oraja felől bizonyosok lehetnenk. Mert az kiknek közzülünk az Isten rövid napokat engedet volna, azok, az Theophrastussal eggyût, azon panaszolkodnanak; hogy az termeszet (az Istent értette) az Szarvasoknak es varjaknak, az kik annelkül el lehettenek volna, igen hoszszu időt adot volna: Az embereknek pedíglen, az kiknek ugyan szükséges lött volna, csak igen rövid napokat számlalt volna. Ellenbe viszontagh, az kiket hosszu élettel ajandekozot volna, vénségeknek, betegségeknek es segenségeknek idejen azon panaszolkodtanak volna, hogy mind magoknak, s mind egyebeknek terhere élmenek ez világon. De hogy ez ne lenne, az Isten az emberektül el reytette az ő halaloknak orajat. Végezetre, ezzel az Isten, az halalnak félelmet-is akarta mi bennünk enyhiteni. Hogy tudni-illik az mi halalunknak oraja felől szüntelen gondolkodnank, es attul annyival inkab ne irtoznank. Mert az ki, valamely dolog felől gyakran gondolkodik, attol nem fokot

kot annyira rettegni, mint az kirûl annak elôtte nem elmelkedet, &c.

TANUSÁGOK.

I. Tanullyuk megh innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. Pál *Rom.* 8. 28. mond: Az kik az Urat feretik, azóknak mindenek javokra folgalnak. Ennek az mondásnak igaz volta meg tetßik az elô számlaltatot okokbol. Intertessûnk azert innet, hogy az mi Sz. Istenûnk ellen ne zugolodgyunk, hogy mi tûlônk az mi halalunknak orajat el titkolta, mert im hallyuk, hogy ô fôlsege abbol is jót hozot ki, az melynekûnk kûlsôképpen nem tetßik. Vetkeznek tehat amaz nyughatatlan elmejô emberek, az kik amaz Theophrastussal egygyût az Sz. Istent csak nem pôrbe fogjak, hogy mindenben kedvek ßerint nem cselekedik.

II. Vegyûk eßûnkben azt is; Hogy nem illik nekûnk az mi utolso orank felôl feletteb forgalmatoskodnunk, es annak ideje felôl tudakoznunk, kivaltkeppen amaz tilalma: ezkôzôk altal, mellyekkel ez vilagnak mostani fiai foktanak elni.

I 607 11.1

Hallode hogy mond az bölcs Salamon: Nẽ tudgya az ember az ô életének veget. Intettesſünk azert innet; Hidgyük el az mi halalunk orajanak titkos voltat, es annak idejenek viſgalaſaban fejünket ne törjük, es elmenket ne faraſuk, hanem ahoz magunkat ugy keſicsük, mintha ez vilagbol minden ſempillantasban ki kellene költözniink. De ez ellen ki ſokan vetkezenek az moſtani vilagnak fiai közzül, naponkent valo peldaink bizonittyak.

Ez ennek az elſô reſecskenek rövid magyarazattya. Mond immar az Salamon: Mint az halak, mellyek megh fogattatnak az gonoſ haloban, es mint à madarak, mellyek meg fogattatnak az tőrben: Azonkeppen megh fogattatnak az emberek az gonoſnak idejen, mikor à környül veſi öket nagy hirtelenſeggel, &c.

Ez igikben foglaltatik be maſodik reſe moſtani tanuſagunknak, holott, az mint hallod, az haſonlatoſſagokrol ſol az Salamon, mellyekkel az emberek halalanak orajanak bizontalan es hertelen voltat adgya elönkben. Nagy ſep ket haſonlatoſ-

ſago-

ſagokat hoz be; Az eggyiket veſi az halaſaſtul, az maſikat pedigh az madaraſaſtul. Az mely haſonlatoſſagok felette igen illendők;

I. Mert mikeppen hogy veletlenûl az madarak az tőrben, es az halak az haloban meg fogattatnak: Azonkeppen az emberek-is veletlenûl az halaltul megh kőrnyekeztetnek. Erre nevezetes peldat hoz Idvőzitőnk *Luc.* 12. 16.

II. Mert mikeppen az madarak az tőrből, es az halak az halobol avagy horogbol, magok erejevel, ki nem menekedhetnek: Szinten azonkeppen az emberek-is az halalnak kőteleből ki nem szabadulhatnak. Ide valo az mit Iſten az eſetnek útanna az Adamnak monda: Főldből vetettel, es főlde kel lenned. *Geneſ.* 3. 19. Ezt allattya az Sz. Pál-is, *Hebr.* 9. 27. holott azt mondgya: El vagyon vegeztetven, hog mindennek egyſzer meg kel halni, &c.

III. Vegezete; Mert mikeppen az tőrben eſet madarak, es az horogban akadot halak meg felidűlnek: Azonkeppen az emberek, nem csak az halaltul, de még

I. 602. 11.1

csak annak az követitől-is (az minemüek az betegségnek sok külömb külömb fęle nemei) igen meg sanyargattatnak. Ide való az mit az David maga felől mond *Psal.* 119. 71. Jo, Uram, ennekem, hogy engemet meg alazal, hogy megh tanulnam az te igasságidat. Az hivek-is azt mondgyak *Ierem.* 31. 18. Meg sanyargatal engemet Jehova, es megh tanulek, az ki ez előtt olyan valek mint az tanulatlan tulok.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzük megh innet; Hogy az esetnek utanna az halal az emberi nemzetségh közt mayd ugyan termesette valt. Mert vagy akarjuk vagy nem, de ugyan altal kel fejenkent azen mennünk. Ezert nevezi az David az halalt minden testnek útának, 1. *Reg.* 2. 2. Ennek igaz volta megh tetsik, hogy ha az Adamtul fogvan ez ideiglen, az embereknek állapattyokrol gondolkodunk. *Genes.* 5. 5. azt olvassuk; Hogy az Adam kilentz saz es harmintz estendőket elt, es megh holt. Ugyan azon *caputban vers.* 8. azt olvassuk; Hogy az Seth, kilentz saz es tizenket

esten-

eſtendôket ęlt, de azok utan ugyan meg holt. Iſmet *verſ.* 27. azt jelenti az Moyſes; Hogy az Mathuſaêl kilentz ſaz es hatvan kilentz eſtendôket ęlt, de ugyan meg holt. Ertettek ezt męg az Poganyok kôzzûl-is, az kik jozamb itilettęl birtanak. Ide valo, az mit amaz *Horatius* nevû *Poêta* mond eġgyûk az ô verſeiben: *Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas, Regumq; turres.* Az ſarga ſino halal, egyenlôképpen el járja az ſegenyek hazat, es az Kiralyok palotajat. Amaz kôzônſeges mondaſ-is ide tartozik: *Eſt commune mori, mors nulli parcit honori.* Az halal kôzônſeges, az mely nem kedvez ſemmi męltoſagnak, &c. Ertette ezt amaz vęn Beſſus, az ki azt mondotta: Hogy ſinten ollyan bolondſagh az halaltol ſęlni, mint az vęnſegtôl. Mert mikeppen hogy az ki ſokat ęl, az vęnſeget el nem kerûlheti, azonkeppen az halal-is kôzônſeges mindenekkel. Intetteſſûnk tehat innet; Hogy az jo halalt mindenkor keſeo varjuk, mert ezt ſenki *appellatiora* nem veheti. Tudod mint járt volt amaz vęn ember az halallal. Nem

I 602 11.1

haßnalt volt nyavalyaßnak az borotvalkozas. Annakokaert te ße vonyogaßd az elött magadat az minek meg kel lenni, &c.

II. Taoullyuk meg azt-is; Mely igen igaz, az mit az Job Patriarcha mond, *Cap.* 7. 1. Viteßegh az embernek élete itt ez földön. Ennek valoßaga meg tetßik az elö ßámlaltatot haßonlatoßßagokbol. Intetteßßünk azert innet az Kereßtyeni vigyazaßra es az mertekletes életnek követeßere. Erre int bennünket Chriſtus Urunk. *Mat.* 24. 43. mondvan: Ha tudna az cseledes ember, mikor jö el az lopo, vigyazna, es az ö hazat meg nem hadna áßni. Annakokaert ti-is vigyazzatok, mert nem tudgyatok mikor jö el az embernek fia. Ugyan ezen dolograint *Mat.* 25. 1. amaz Szüzeknek peldajokkal, az kik az ö lámpaßokat kezekben vevén, ki menenek az vö-legeny eleiben. Laßd meg ezeken kivül *Marc.* 13. 35. *Luc.* 12. 15. Intetteßßünk tehat innet; Hogy ßorgalmatoßßan vigyazzunk es mertekletes életet éllyünk, hogy valamikeppen ugy ne járjunk mint az Nóe idejeben amaz teßti batorßagban be merült emberek az

rek, az kiket az viz-ózönnek habjai veletlen boritanak el, az mint Christus Urunk tanit *Mat.* 24. 38. De ezeket könyeb ne künk meg mondanunk, hogy nem az emberekkel el hitetnünk. Engedgye az mi kegyelmes Istenünk, hogy mi az Keresztyeni vigyazasban, életönknek napjaiban foglalatosok lehessünk, Amen.

Ez ennek az masodik resecskenek-is rövid magyarazattya.

XXVI. PRÆDIKATIO.

Ioan. 14. *vers.* 23. *&c.*

Az ki ßeret engemet, az en beßedemet, &c.

FElette helyessen mondgya Christus Urunk, *Mat.* 7. 24. Hogy az ki az ő beßedet megh tartya, hasonlo amaz eßes emberhez, az ki az ő hazat kő-sziklan eppiti, melynek sem az felek, sem az zapor essők, sem pediglen az ár-vizek nem árthatnak, &c. Mert az Urnak beßede kivanatossab az aranynal es az draga köveknel, es edes-

I 602 11.1

ſeb az lepes meznel, az mint az Sz. David bizonittya *Pſal* 19. 11. Ugyan ezen dolgot állattya Idvôzitônk ez meg hallot rôvid igikben-is &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Commendallya Chriſtus Urunk, az ô Idvôzito Sz. igijet, tudni illik az Evangeliumnak tudomanyat, megh mutatvâ annak draga es gyônyôrûſeges hafnait.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reſzecskékre oſthattyuk ez rôvid igiket. Mert az elſô ſgában, bizonyos jegyet adgya Chriſtus Urunk az ô igaz ſeretetinek, mely ſemmi nem egyeb, hanem az ô beſedenek megh tartaſa. Az maſodikban pedig elô ſámlallya, az ô Sz. beſedenek meg tartaſanak idvôſſeges ſep hafnait, az mint az Kereſztyenek megh ertik az igiknek rendiből. Mond Chriſtus Urunk; Az ki ſeret engemet, az en beſedemet meg tartya, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſô reſe, holott, az mint mondam, bizo-

bizonyos jelenſeget adgya Chriſtus Urunk az ô igaz feretetinek. Itt minekûnk azt kel meg latnunk; Mit ercsen Idvôzitônk az ô befeden?

Az ô befeden ertí Chriſtus Urunk az Evangeliumnak tudomanyat. Igy nevezetik pediglen az *Evangelium* imez kôvetkezendô fep okokert.

I. Ennek ki nyilatkoztataſara nezve. Mert az Evangeliumot az Ur Jeſus Chriſtus nyilatkoztatta ki minekûnk. Az Sz. Janos bizonittya ezt, *Cap.* 1. 18. holott igy fol: Az Iſtent ſoha ſenki nem latta, hanem amaz egy ſûlôt Fiu, az ki az ô Attyanak kebelében vagyon, az nyilatkoztatta ki nekûnk.

II. Annak hirdetéſére nezve. Mert ô bocsatotta ki az Apoſtolokat ez feles vilagra, hogy hirdetnek az Evangeliumot minden teremtet állatnak. *Marc.* 16. 25. Annakutanna-is ô adot, nemellyeket Apoſtolokat, nemellyeket Prophetakat, nemellyeket Evangeliſtakat; nemellyeket Paſtorokat es Doctorokat. *Epheſ.* 4. 11.

III. Azert-is; Mert eggyût munkal-

I 602 11.1

kodik Idvözítönk az Evangeliumnak hirdetöivel, es az ö Sz. Lelkenek titkos munkalkodasa altal ö teöi hatnoßa az hivekoek ßivekben es lelkekben az ö Sz. igijet. Az Sz. Lukacs bizonittya ezt, *Act.* 16. 14. holott azt mondgya; Hogy amaz Lydia nevü Aßßonynak az ßivet az Ur nyitotta meg, hogy azokra vigyazna, az mellyeket az Sz. Pál *prædical* vala ö elötte. Ide valo az-is, az Sz. Mark Evangeliſta mondaſa *Cap.* 16. 20. holott azt olvaſſuk; Hogy az Tanitvanyok ki menven, mindenüt prædicallottak az Evangeliumot, az Ur egygyüt munkalkodvan ö vellek, es az beßedet megh erösitven az köverkezendö jegyek altal.

IV. Annak megh tartaſara nezve. Mert ö Sz. felſege oltalmazta az ö Sz. igijet ez ideiglen, az ördög ellen es ennek árulmas tagai ellen. Ide valok az ö ſep igireti, mellyeket gyakor hellyē olvaſunk az Evangeliſtakoal. Az többi közt, *Ioan.* 14. 18. azt mondgya Idvözítönk; Hogy nem hágy minket árvaſagra. Iſmet, *Mat.* 28. 20. arra köti magat; Hogy velünk le-

ßen

ſen mind vilag vegezetiglen, &c.

TANUSAGOK.

I. Vegyük eſünkben innet; Hogy az Chriſtus igaz ſeretetinek csalhatatlan jegye, az ő Sz. igejenek megh tartaſa. Ennek valoſaga meg tetſik az Ur Jeſus Chriſtus mondaſabol holott igy ſol: Az ki engemet ſeret, az en beſedemet meg tartya, &c. Intetteſſünk tehat innet; Tarcsuk meg, az mi Idvözitönknek beſedet, hogy az ő igaz ſeretetivel méltan dicsekedheſſünk. De bodogh Iſten, ki ſokan vannak, az kik az Chriſtus ſeretetivel örömeſt dicsekednek, de az ő Sz. igijet igen ritkan es akkor-is csak ſakman modon halgattyak. No mi azokat ne követſük, hanem im hallyuk az Chriſtus *regulájat*, es ahoz ſabjuk mi magunkat.

II. Jegyezzük megh azt-is; Hogy nem eleg csak kültö füleinkel hallanunk az Evangeliumot, hanem ugyan meg-is kel tanulnunk es tartanunk, életünket es erkölcsünket az ſerint kel rendelnünk. Idvözitönk bizonittyaiezt, *Luc.* 11. 28. holott azt mondgya: Bodogok az kik

1 602 14.1

kik halgattyak az Istennek igijet, es megh ôrizik azt. Az Sz. Pál is erröl ßol *Rom.* 2. 13. holott azt mondgya; Hogy nem az Tôrvennek halgatoi, hanem annak megh cselekedôi igazittatnak meg. Ugyan ezen dolgot állattya Christus Urunk itt-is. Intettessünk azert innet; Hogy ne elegedgyünk meg azzal, hogy csak külsôkeppen halgattyuk az Evangeliumot, hanem azon legyünk, hogy azt ugyan meg-is tarcsuk. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik megh csak hallani sẽ akarjak az Ur Jesus Christusnak beßedet, nem hogy meg tartanak azt.

De ki sokan vannak most affęle emberek, az kik teli torokkal dicsekednek az Christus ßeretetivel, noha az ô Sz. igijetül igen tavoly járnak, naponkent jol lattyuk, &c.

Ez az elsô reßecskenek rôvid magyarazattya. Mond immar Christus Urunk: Az en Atyam is ßereti azt. Es ahoz megyünk es annal maradunk, &c.

Ez igikben foglaltatik be mostani tanusagunknak masodik reße; Holott emlekezik Idvôzitônk az ô beßedenek draga haßnairol

nairol. Ket kivaltkeppen valo hasnait jelenti pedig. Egyik az Atya mindenhato Istennek szerelme, mely minden lelki es testi joknak ki merithetetlen kút feje. Erről csak azt mondgya Christus Urunk; Hogy az ki az ő beszedet meg tartya, az ő Mennyei Sz. Attya szereti azt. Az masodik, az Atyanak es az Fiunak, annal az embernel valo állando es örökös lakasa. Erről-is azt mondgya: es ahoz megyünk, es annal maradunk. Itt minekünk csak azt kel meg latnunk; Mikeppen mondatik az Keresztyen embernel lakozni az Sz. Isten?

Az Isten mondatik nalunk lakozni,

I. Az ő Sz. Lelkenek altala. Ez az oka, hogy az Sz. Pál, 1. *Cor.* 6. 19. az hiveket az Sz. Leleknek lako templuminak mondgya lenni.

II. Az igaz hitnek altala, mely az Istennek Sz. igijeből szarmazik, az mint az Sz. Pál bizonittya *Rom.* 10. 17. Erről sol az Apostol, *Ephes.* 3. 17. holott azt mondgya; Hogy az Christus hit altal lakik az hiveknek szivekben.

III. Az ő sok rendbeli lelki es testi áldasa-

I. 607 11.1

dasanak altala, az mellyekkel az ô fiait es leanyit, ebben az életben-is meg fokta latogatni. Ezert mondgya az Sz. David, hogy kôzel vagyon az Ur azokhoz az kik ôtet félik es parancsolatit meg tartyak.

TANUSAGOK.

I. Tanullyuk megh innet; Mely draga hasnai volnanak az Isten igijenek meg tartasanak, hogy ha az emberek abban tudnak magokat gyakorolni. Idvôzitônk bizonittya ezt *Ioan.* 5. 39. mondvan: Vifgallyatôk az irasokat, mert azok tesnek en felôlem bizonsagot, &c. Ime itt-is azt mondgya: Hogy az ki az ô befedet meg tartya, az ô Mennyei Sz. Attyaval egyetemben ahoz mennek, es annal maradnak. Intettessünk azert innet; Hogy az Christus befedet meg tarcsuk, hogy ô Sz. fôlfegesz ô Mennyei Sz. Attyaval jujôn hozzank, es vegiglen maradgyon meg minalunk. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik az Christus befedet meg csak hallani sem akarjak nem hogy azt meg tartanak, mert azok sabad akarattyok ferint idegenitik el tûllôk ezeket az draga es bôcsûlhetetlen yendegeket.

II. Vegyük eßünkben azt-is; Hogy az mi ßivünket es lelkünket tißtan tarcsuk, hogy ezek az męltoſagos vendegek alkolmatos ßállaſt talallyanak mi nalunk. Az ik ez vilagi nagy embereket varnak hazokhoz, lattyuk mely jo modgyaval keßitenek mindeneket hozzaja, hogy az ò illetlen magok viſeleſevel, vagy hazokban valo czintalanſagokkal azokat kedvetlenſegre ne indicsak. Menyivel inkab meg kivantatik azert, hogy az mennyei felſegnek hozzaok jôvetelihez jo modgyaval keßicsük magunkat, hogy valamikeppen, az mi illetlen cselekedetünkel, az ô Sz. ßemeit megh ne bancsük. De mivelhogy erre magunktul elegtelenek vagyunk, ßükſegh hogy az mi Sz. Iſtenünknek igen kônyörögjünk, es az Daviddal eggyüt gyakran mondgyuk: Uram Uy ßivet teremcs en bennem, es amaz igaſſagnak lelket Uyics megh az en belſô reßeimben: Laſd meg *Pſal.* 51. 12 Igy cselekedgyek mi velünk, az mi kegyelmes Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XXVII.

I 607 11.1

XXVII. PRÆDIKATIO.

2. *Sam.* 24. *verſ.* 15.

Bocsata pediglen az Ur dögöt, &c.

NEm oknelkûl mondgya az Samuel Annya, az Anna Asſony, 1. *Sam.* 2. 6. Hogy az Ur az ki meg ôl, es iſmet meg elevenit. Mert ſemmi ez vilagon tôrtemetbôl es az vak ſerencsenek forgaſabol nem eſik, hanem mindenek az Iſtennek csudalatos es bôlcs gongyaviſeleſebôl ſarmaznak, amaz apro verebecskektûl fogvan; az embernek haja ſalaiglan, az mint az Ur Jeſ. Chriſtus ônnôn maga bizonyittya *Mat.* 10. 30. Ugyan ezen dolgot állat az Samuel Propheta-is es igikben.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igeknek csak ez: Megh irja itt az Propheta, amaz nagy ſürô Dögh halalt, mely az David Kiraly idejeben, az Sido nemzetſegh kôzt tamadot volt, minden kôrnyûl állo dolgaival egyetemben.

Re-

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket kivaltkeppen valo reflecskekre okthattyuk ez rövid igiket. Mert az elſö reſzben, ſerzö okarul emlekezik az Propheta annak az Döghalalnak. Az maſodikban pedigh, környûl állo dolgairol ſol ugyan azon nagy ſürö Döghalalnak, &c.

Ez mind Summaja, ſ. mind rendi az igiknek; Laſſuk immar az igiket, es azokbol az tanuſagokat rendel. Mond az Propheta: Bocsata annakokaert az Ur Döghalalt az Izraël nepere, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſö reſze, holott ket dolgokat forgat az Propheta. Mert elſöben azt mondgya megh, kitöl bocsattatot az Döghalal? Azt mondgya hogy Iſtentûl. Maſodfor azt jelenti, kikre bocsattatot? tudni-illik az Izraël nepere. Annakokaert itt imez következendö kerdeſeket kel meg forgatnunk. 1. Micsoda es hany fele az Döghalal? 2. Kicsoda bocsattya azt az emberekre? 3. Micsoda okokbol farmazzek? 4. Hogyha el mehete ember az

I 607 11.1

Dóghalal előtt avagy nem? 5. Vegezetre, mikeppen kellyen magunkat viselnünk az dógós időben?

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az elsó kerdest illeti; Az Dógh felől kúlómben ertenek az termeßetről iro Doctorok es kúlómben azok az kik az Sz. iraſt magyarazzak. Mert az termeßetről iro bölcsek azt mondgyak; Hogy az Dóg semmi nem egyeb, hanem amaz halalos betegseg, mely az Egnek erejetúl es az ártalmas csillagoknak tekintetekből (az minemúek az *Saturnuſnak Marſnak* es *Iupiternek* kózósúlesek) tarmazik, valamely emberi jegyben az Egen, ugymint, az kettósben, Szúzben avagy az vizóntó jegyekben. Avagy pedigh amaz meg veßet parabol, ebben az élő Egben, mely miat az ember nagy hertelenseggel meg hal, &c.

Az Sz. iras magyarazo Doctorok pedig azt mondgyak; Hogy az Dóg semmi nem egyeb, hanem az Istennek veres ostorinak eggyike, mellyel az embereknek fogyatkozasokat megh sokta búntetni. Ide valo, az mit az Isten mond *Ierem.* 14. 12.

Miko-

Mikoron bőytőlnek, en az ő kialtasokat meg nem halgatom, es mikor nekem áldozatokat tesznek, en nallam kedves nem lesen; Mert fegyverrel, ehseggel es dőghalallal megh emesztem őket. Ismet, *Cap.* 15. 1. igy sol az Propheta: Es monda az Ur ennekem; Ha en előttē allananak Moyses es Samuēl, az en sivem nem haylana ehez az nephez. Kűld ki az en ortzam elől es mennyenek ki. Ha pedig azt mondgyak te neked; Hova mennyűnk? Igy sol az Ur: Az ki halalra valo, halalra, es az ki fegyverre, fegyverre, es az ki ehsegre, ehsegre, es az ki az fogsagra, az fogsagra mennyen, &c.

Tovabba az Dőghalalnak ket nemei vannak, eggyik termeset serint valo, az masik pedig termeset felet valonak nevezteték. Az termeset serint valo Dőgh nem egyeb, hanem az mellyet Isten az termeset serint valo okok altal bocsat az emberekre. Ennek-is ket nemeit számlallyak az *Physicusok*; Eggyik közönseges es az masik kivaltkeppen valo. Az közönseges felől azt mondgyak; Hogy az Egnek ter-

1 602 11.1

meßetitôl es az ártalmas csillagoknak tekintetekbôl ßarmazik, az mint oda fellyeb-is mondam. Az kivaltkeppen valot pedigh tulaydonittyak amaz ártalmas páraknak, mellyek az fôld indulas útan ßarmaznak, vagy az temetetlen testeknek dohabol, vagy amaz bûdôs állotóknak es pervataknak kedvetlen bûzitûl, avagy vegezetre az deli ßelnek gyakor fuvasabol tamadnak. Mind ezekbôl azert azt hozzak ki; Hogy ez ęlô Egh megh veß, mellyet az emberek be ßinak, es az nedvessegek bennek megh veßnek, az honnet oßtan Dôg halal kôvetkezik, &c.

Az termeßet felet valo Dôg halal pedigh nem egyeb; Hanem az mellyet az Isten, az jo avagy gonoß Angyalok altal indit es az emberekre bocsat. Erre nevezetes irasink vannak, *Iob.* 2. 7. *Psal.* 78. 50. *Apoc.* 16. 1. 2. *Sam.* 24. 16. *&c.* Lasd meg az irasokat, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Istennek sok modgya vagyon az embereknek bûnteteseben. Meg tudgya az embereket bûn-

büntetni az fegyver altal, az Ehſegh altal, az fogſag altal es az Dögh halal altal. Ennek valoſaga megh terſik az elő ſámlaltatot dolgokbol. Intetteſſünk azert innet; Nem felſe az Ehſegtől, mert eleg buzad vagyon, fely az fegyvertől. De talam aztis el kerülheted, mert erős kő Varad vagyon; Fely az Dögh halaltul, az mely előtt ſoha oly batorſagos helyre nem mehetz hogy fel nem keres, &c. Vetkeznek ez ellen amaz teſti batorſagban be merült emberek, az kik, ha az emberek büntetéſet el kerülhetik, azt tudgyak hogy az Iſten ſem bantya őket. De megh csallyak magokat, mert, az mint jelentem, az Iſtennek ſok úta es modgya vagyon az gonoſoknak megh büntetéſében. Értette ezt az David, az ki maga felől azt mondgya *Pſal.* 139. 7. Uram Iſten, hova mennyek az te lelked előtt, es az te orczad előtt hova fuſſak? Ha az Egben megyek, te ott vagy, ha az pokolba megyek ott-is jelen vagy. Ha az tenger fenekekere le ſallok, oda-is ki terjed az te hatalmad, &c.

AZ MASODIKROL.

I. 602. 11.1

miat harmad napigh hetven ezer emberek holtanak meg. Ide valo az-is, az mit *Exod.* 9. 6. olvaſunk, holott azt irja az Moyſes. Hogy az Pharaho Kiralynak vetkejert, az Ægyptumbeli marhakra az Iſten Dögöt bocsatot. Vegezetre, *Apoc.* 6. 8. azt irja az Sz. Janos; Hogy az Iſten, amaz ſarga lovon ülönek megh parancsolta, es hatalmat-is adot neki, hogy az embereket, fegyverrel, ehſeggel, döghalallal, es ártalmas vadakkal meg öllye.

IV. Az negyediket veßik az meg probalratot dologtul. Mert gyakran lattyuk; Hogy megh amaz bölcs Orvos Doctorokis, nemely betegeknek gyogyulaſok felöl ketelkednek, az kiket az Iſten minden emberi remenſeg kivöl meg gyogit.

V. Vegezetre hozzab be az Poganyoknak peldajokat-is, az kik felöl azt irja *Arnobius lib 7. contrà Gentes*; Hogy ö köztök-is arra rendelteteţ Iſtenek voltanak. Hogy ha annakokaert meg az Poganyok közt-is talaltattanak oly jozã elmejü emberek az kik az Döghalal felöl jo itiletben voltanak; Menyivel inkab az Keresztyenek-

tyeneknek, nem kel azt történetnek es az vak szerencse forgasanak tulaydonitani, &c.

TANUSAG.

Vegyük elsünben ionet; Hogy az Dóghalal, nem történetből sem pediglen az vák szerencse forgasabol, hanem az Istentül bocsattatik az emberekre. Ennek valosaga meg tetßik az elö számlaltatot okokbol. Vetkeztenek tehat azok, az kik ez dologh felöl külömben velekettenek. De mi azokat ne kövessük, hanem hidgyük el, hogy Isten az ki megh ölhet, es ö Sz. felsege elvenithet meg-is, &c. Lasd meg, 2. *Sam.* 2. 6. *&c.*

AZ HARMADIKROL.

Az Dóghalalnak okairol külömb külömb itiletben es ertelemben vannak, az kik az Anyatsent egy haznak tarsasagan kivül elnek, hogy nem mint az keresztyenek. Mert az Hypocritak es az hittül fakat emberek, az Dóghalalt (mikeppen az ehseget es fegyvert) az Evangeliumnak igaz tudomanyanak tulaydonittyak, es azt mondgyak hogy mihent az *Evangelium*

kezdetet prædicaltatni, mingyaraſt minden fęle nyavalyak es nyomoruſagok következtenek, nem kúlömben, mint az fęnyes napot az etzakai ſetetſeg kóveti. Illyen ertelemben voltanak regenten az Poganyok, az kiket az *Cyprianus Doctor contrà Demetrianum*, borgalmatoſſan meg tzafol. Haſonlokeppen az Agoſton *Doctor*, *lib. 3. de Civit. Dei*, *Cap 17.* Haſonlok ezekhez ez moſtani Papiſta emberek, az kik ez moſtani vilagnak ſóprójen, minden fęle nyomoruſagnak nemeit, az Evangeiumnak igaz tudomanyara kennek, &c.

Ellenbe pedig az Kereſtyenek, az Dóghalalnak, es egyeb nyavalyaknak, imez kóvetkezendó okait támlallyak.

I. Az embereknek vak nerő engedetlenſęgeket. Erre peldank lehet az Pharaho, az kinek engedetlenſeget az Iſten dóghalallal bűntette, mely miatt mind az emberek, ſ-mind az oktalan allatok egy arant holtanak. *Exod. 9. 6.*

II. Az Iſten igijenek megh utalaſa es az ó parancsolatinak meg nem tartaſa. Erről fol az Iſten *Exod.* 15. 26. holott az

Moy-

Moyses altal azt mondgya: Hogy ha hal-
van hallandod az te Uradnak Istenednek
befedet, es ha azt cselekeded az mi az ő
tekinteti előtt kedves, es megh őrizended
minden ő rendelesit, nem bocsatom te re-
jad azokat az betegsegeket, az mellyek-
kel megh vertem az Ægyptumbelieket.
Az honnet az kővetkezik, hogy az Isten
az ő Sz. igijenek meg utalasat, es az ő pa-
rancsolatinak meg veteset, Dőghalallal es
egyeb betegsegekkel fokta meg bűntetni.

III. Az hihetetlensegh. Erre neveze-
tes irast talalunk *Numerorum* 14. 11. holott
azt olvassuk; Hogy az Izraël fiainak hi-
hetetlensegekert, az Isten az nepet dőgh-
gel fenyegeti.

IV. Az kevelysegh. Peldank erre az
David, az kinek fel fuvalkodasat (az me-
lyből az nepnek megh fámlalasa kővetke-
zek) amaz harmad napig valo Dőghalal-
lal bűntette, mely miat hetven ezeren
holtak meg.

V. Az Balvany imadas. Erről fol az
Isten, *Ierem.* 15. 3. holott az Manasses Ki-
ralynak az ő balvany imadasat az Isten, az
tőbbűn-

tôb bûntetesi kôzt, Dôghalallal fenyegeti. Ismet, *Ezech.* 5. 12. Ugyan azon vetekert, azzal fenyegeti az Isten az Sidokat, hogy harmad reße az nepnek Dôghalallal fog meg halni.

VI. Az Isten Anyaßent-egyhazanak haborgatasa. Errôl-is nevezetes irasunk vagyon, *Apoc* 16. 1. holott azt olvassuk; Hoǵ az Istē az Antichristust es annak sereget, ehseggel, fekelyekkel es Dôghalallal fenyegeti. Az kûlsô Historiakban-is vannak erre peldaink. Az tôbbi kôzt pedig azt irja *Orosius lib.* 17. Hogy amaz *Lucius Aurelius* es *Decius* Fejedelmek idejeben, az Kereßtyeneknek ûldôztetese miat, az Isten nagy Dôghalalt bocsatot volt az emberekre. Hasonlokeppen az *Commodus* es *Gallus Valerianus* Czaßarok idejeben, az emberek kôzzûl nagy sokan dôggel halanak meg. Mert valahova azoknak parancsolattyok, az Kereßtyenek ûldôzese felôl el erkezik vala, mingyarast az Dôghalal-is el kezdetik vala, az mint errôl nyilvan valo bizonsagot teßen *Eusebius Historicus*, *lib.* 7. *Cap.* 12. Ismet *lib.* 8. *Cap.* 15. Annak-

felet-

felette amaz tiz egeß eßtendeiglen valo ül-
dőztetesekben, mellyekkel az kegyetlen
Diocletianus az Anyaßent-egyhazat sa-
nyargatta, soha az Dőghalal es az Ehsegh
megh nem ßüntenek. De sok volna az pel-
dakat mind elő ßámlalnom, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Isten
semmit oknelkül nem cselekedik. Ennek
valosaga megh tetßik az elő ßámlaltatot o-
kokbol. Intettessünk tehat innet, hogy az
Istent ne vadollyuk, holot az mi időnk-
ben-is egynehanßor Dőghalallal büntette
az embereket, mert mostan-is ugyan azon
vetkek forognak fenn, az mellyekert regẽ
az embereket az Dőghalallal büntette.
Hanem inkab ßallyunk magunkban, es bü-
neinket el hagyvan, igaz *pœnitentia* tarta-
sunk altal terjünk meg az mi Sz. Istenünk-
hőz. Mellyet ha cselekedünk az Isten-is
hozzank ter, es az Dőghalalt az tőb nyo-
morusagoknak nemeivel el harittya mi rol-
lunk. Ezt őnnőn maga bizonittya az Istẽ,
Zach. 1. 3. *&c.* Engedgye az mi Sz. Iste-
nünk, hogy mi igy viselhessük magunkat,
Amen.

XXVIII.

XXVIII. PRÆDIKATIO.

Bocsata pediglen az Ur Dögöt, &c.

MEgh hallak az Keresztyenek ide fellyeb; Micsoda es hany fęle az Dóghalal? Annakfelette kicsoda bocsassa azt az emberekre? Vegezetre, micsoda okokbol szarmazzek? Mostan immar lassuk Isten segitsegebol az következendő kerdeseket-is rendel, &c.

AZ NEGYEDIKRöL.

Az mi az negyedik kerdest illeti, jelentettem vala hogy azt kel meg forgatnunk; Hogy ha az Dóghalal előtt el mehete az ember avagy nem? Erre külömben felelnek az Termesetről iro Doctorok es külömben azok az kik az Sz. Irast magyarazzak. Mert az termesetről iro bölcsek azt mondgyak, hogy az ember az Dóghalal előtt el mehet. Ide valo az ő közönseges mondasok *citò*, *longe*, *tarde*, *cede*, *recede*, *veni*, az az, hamar, messe, kesön, meny,

meny, mulaſs, jûy. Mellyel azt akarjak jelenteni; Hogy az Dôgôs idôben az ember igen hamar meg mozdullyon abbol az helybôl, az hon az Dôghalal kezdetet, es attul meſſe tavozzek, es keſôn jûyjôn viſſa, tudni-illik mikor az Dôgh meg ſûnik. De ez az ertelem helyen nem maradhat:

1. Mert az Iſtennek hatalmat el rontya, az Davidnak nyilvan valo mondaſa ellen *Pſal.* 24. 1. Az Ure az fôld es annak tellyeſſege.

2. Mert az Iſtennek gondviſeleſet is el tôrli, az mely ki terjed az apro verebecskektûl fogvan, az embernek haja ſalaiglan. *Mat.* 10. 30.

3. Mert az *experientia*, az az, megh probaltatot dolog ellen vagyon. Peldanak okaert, nagy ſokan el futnak az Dôg elôtt, es ugyan útokban megh halnak: az kik pedig helyeket meg tartyak, bekevel maradnak. Ellenben pediglen az Sz. iras magyarazo Doctorok azt mondgyak, hogy az Dôghalal elôtt ſenki el nem mehet. Ezt az ô igaz ertelmeket, az tôbbi kôzt imez kôvetkezendô okokkal bizonittyak.

I. Az

I. Az Istennek hatalma, az mely minden helyekre ki terjed, es senki az alol ki nem mehet. Akar hova meny azert seretö Atyamfia, de az Isten mindenút megh talal. Ertette ezt az Sz. David, az ki *Psal.* 139. 7. azt mondgya: Uram Isten hova mennyek az te lelked elött, es hova fussak az te ortzad elött? Ha az Egbe megyek ottis jelen vagy: Hogyha az pokolra le fallok, oda-is ki terjed az te hatalmad, &c.

II. Az Istennek gongyaviselese, mely mindenekre ki terjed, es az melynelkül csak egy hajunk fala is el nem eshetik.

III. Az mi Sz. Istenünk Decretuma az embernek életének vege felöl, az ki határt vetet minekünk, mellyen altal nem mehetünk *Iob.* 14. 5. Söt meg az mi lepesünket-is meg olvasta *Iob* 13. 27. *&c.*

IV. Az meg probalt dologh. Azt irja *Evagrius lib.* 4. *Cap.* 29. Hogy mikor Antiochiaban egy nagy nemzetes halal tamadot volna (mint ez el mult eßtendökben Magyar Orßagban) az melyben nagy sokan edes magzattyoktul es szerelmes emberektül megh fosztatvan, életeket ugyan meg

megh untak, es annal inkab forgolottanak az meg dőgősült emberek kőrnyűl, kevanvan hogy ők is meg hallyanak, mindazonaltal ő nekik semmit nem ártot, &c Mind ezekből azert azt hozzak ki, hogy az Dőghalal előtt senkinek nem kel el menni, mert az nem ragado állat. Belenk oltatot az meg akkor, mikor az mi első Szűleink az megh tiltot fának gyűmölcseben ettenek, es igy mind magokat s. mind az ő maradekjokat az halalnak kőteleben eytettek, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet, mely igen igaz amaz kőzőnseges mondas; Halal ellen nincsen orvossagh. Ennek valosaga megh tetsik az elő sámlaltatot okokbol. Vetkeznek tehat azok az kik azt velik hogy az Dőghalalt el kerűlhetik, es az dőgős időben fel s alá korcsolyaznak, mint az Orban lelke, &c. Ezekkel egyetemben vetkeznek az Papistak is, az kik az dőgh ellen Sebestyennek es Rochusnak kőnyőrőgnek. De mi ezekkel ne tevelyegjűnk, hanem bizzuk az mi Sz. Istenűnkre ma-

gunkat, el hiven, hogy ô fôlsege mindenût jelen vagyon, es az ô hatalmas karjaval, minden lelki es testi veßedelmek ellen meg oltalmaz. Ezzel vigaztal az Sz. David Kiraly es Propheta, *Psal.* 91. 4.

AZ öTöDIK RöL.

Az dôgôs idôben imez következendô dolgokat kel meg tartanunk. I. Az igaz *Pœnitentia*, melyben az bûnrôl valo vallas tetel, bûntelen valo buzgo kônyörges, jozan es mertekletes élet, es az bekeßeges tûres, be foglaltatnak. Peldanak okaert, *Exod.* 15. 26. azt olvaßuk; Hogy az Izraël fiainak Istenhez valo engedelmeßegek. Az Davidnak Istenhez valo buzgo imaßaga, 2. *Sam* 24. 17. Az Sidoknak *Pœnitentia* tartaßok, 2. *Paralip.* 7. 13 Az Ezechias Kiralynak siralmas konyörgeße, 2. *Reg.* 20. 3. Az hiveknek igaz hitbôl ßarmazot eßedezeßek, *Psal.* 91. 2. az Dôghalalt el háritottak.

II. Szabadoßon elhetünk az Istentôl rendeltetet orvoßagokkal-is, de ugy, hogy az meg maradaßt ne az kûlsô ezközôknek, hanem egyedûl az Sz. Istennek tulaydonicsuk.

nicsuk. Ugy vagyon hogy az Isten, eſkőznelkűl-is megh gyogithat, mindazonaltal gyakran eſkőz altal cselekedik. Peldanak okaert, noha az Isten az Ezechias Kiralt az Propheta altal, az ő jővendő megh gyogyulaſa felől bizonyoſſa teſi, mindazonaltal az figeből csinalt Emplaſtromot nem veti meg, hanem az ő kelevenyere ragaztattya, az mint erről nyilvan valo iraſunk vagyon 2. *Reg* 20. 7.

III. Az kikre az Isten igaz itiletiből az nyavalyat reja bocsattya, azok bizzak az Sz. Istenre magokat, es az Ur Jeſus Chriſtuſſal azt mondgyak; Atyam legyen ugy az mint te akarod. Hogyha őket nyavalyajokbol meg gyogitvan, talpokra allattya, nagy hala adaſſal tartoznak ő Sz. felſegenek: Ha peniglen iſmerik hogy halalok oraja kőzel vagyon, ne nyughatatlankodgyanak es ne zugolodgyanak ellene, hanem iſmerjek megh bűnoſvoltokat, es azokrol ſivekben Isten előtt tegyenek vallaſt, el hiven hogy ő felſege, ingyen valo kegyelmeből, Sz. Fianak erdemejert azokat ő nekiek megh bocsattya. Ők-is a-

zert mindeneknek bocsaſſanak meg, es az ő vęgh orajokat varjak vigan.

IV. Mivelhogy az teſt, termeſet ſerint iſonyodik az halaltul, azt-is igen megh kel gondolni, hogy az halalban mi, ſem elſők, ſem utolſok nem vagyunk, hanem mi előttünk, az Adamtul fogvan ez ideiglen, az regi Sz. Atyak, Patriarchak, Prophetak, Kiralyok, es kőzönſegeskeppen minden rendek, ezen az úton kőltőztenek ki ez vilagbol, es mi utannunk-is haſonlo ſorſok leſen az embereknek. Ezert neveztetik az halal minden teſtnek útanak, 1. Reg. 2. 2. Illy ok alat vettük Iſtentűl az eletet, hogy mikor mi tűlünk azt viſſa kivannya, zugolodaſnelkűl megh adgyuk ő neki. Azt-is meg kel gondolnunk, hagy halando emberek vagyunk, es ha valamit halalunk haladna-is, ez utan-is ugyan meg kellene halnunk. Ertetrek ezt megh az Poganyok közzűl-is az kik jozamb ertelemben voltanak. Ezert mondgya az bőlcs Seneca eggyűt az ő iraſaban: En, ugymond, ſem elſő ſem utolſo nem leſek az megh halasban, mert oly ok alat jőttem be, hogy

be, hogy ki-is mennyek. Amaz *Servius Sulpitiuſ-is*, akarvan vigaztalni az Ciceront, az ô leanyanak az Tullianak halala felôl, az tôbbi közt azt mondgya: Ez, ha ſinten moſt meg nem holt volna-is, mindazonaltal rôvid idô mulvan megh kellet volna halni, mert ô is ember volt.

V. Egyben kel vetnünk azokat, az mellyeket ez vilagon el hagyunk, azokkal, az mellyeket ez élet utan nyerünk. Mert az jo halal altal, az ſiralomnak vôlgyebôl, amaz veghetetlen örömre es bodogſagra vitetünk, mellyet ſôm nem latot, az fûl nem hallot, es az embernek ſive meg nem foghattya. *Eſa.* 64. 4. 1. *Cor.* 2. 9. Ha valaki, valamely ſôtet es bûdôs tömlôtzbôl ki ſabadittatnek, es az napnak vilagoſſagara ki hozattatvan, ſabadoſſon bocsattatnek, mely igen örûlne es vigadna annak. Hat mi, hogy nem kevankozunk, ez vilagi ſok kûlômb kûlômb fele nyomoruſagoknak ſôtet tömlôtsebôl, az mi Sz. Iſtenünknek vilagos Orſagaban. Es, az Sz. Pállal eggyût hogy nem mondgyuk: Kevanunk meg halni es az Chriſtuſſal eggyût lenni?

Lasd megh, *Philip.* 1. 23.

Ha valaki, valami roshat hazban laknek, vallyon nem kevankozneke onnet mentől hamareb ki költözni? Hat mi, miert nem akarnok, az Isten parancsolatyara, az árnyek vilagon az mi romlando, es valtozas alá vetteted jossagiokat el hadni? Az beres avagy munkalkodo ember, igen örül annak, hogy ha az ő sok munkaja es fáratsaga utan, az ő fárat testet megh nyugothattya: Hat mi hogy nem örülünk az Sz. Pállal eggyút annak; Hogy az mi pallyankat meg futottuk? 2. *Tim.* 4. 7. Es az jo halal altal az Abrahamnak kebelebe, az nyugodalo nak helyere be költözünk? Az kik az szamkivetesből, az ő fületet hazajokban vissa ternek, felette nagy vigasagban vannak: Hat mi hogy nem örülünk azon, hogy ez vilagi buydosasunk utan, az testi halal altal az mi örökke valo hazankban be iktattatunk? Vegezetre affele állapatban az beteg embernek, igen sükseges Testamentumot tenni, es az ő maradekjokat jo helyben hadni. Igy cselekedek regen az Jacób, *Genes.* 49. 1. Az

David.

David-is, 1. *Reg.* 2. 2. Az Ezechiasnak-is azt parancsollya Isten az Propheta altal, 2. *Reg.* 20. 1. 1. *Paralip.* 32. 1. *Esa.* 38. 1. Lasd meg az iraſokat, &c.

De itt azt mondhatna valaki; Kes volnek meg halni mas halalnak nemevel, csak Dôggel ne halnek meg. De vallyons, hogy ha azt mondana az Isten; Lassad, mert megh kel halnod. Akarode azert, hogy mordalyſaggal valami lator ember altal lûyjôn: Avagy magas helyrôl le essel es nyakad ſakadgyon: Avagy tûzben avagy vizben essel es oda vesz: Vagy ſokaigh ſinlyel az ágy feneken: Avagy vegezetre, negyed avagy ôtôd napigh, fekûgyel (mint az *peſtisben* ſokot lenni) es ebeden leven, ſep csendeſen mullyal ki ez vilagbol; Bizonyara, ha esed volna, az utolſot valaſztanad. Bodog Isten, ki ſokan kevantak eleitôl fogvan az halalt? Hat miert haragſanak az emberek Istenre, mikor ôket ez altal ki akarja ſolitani. De ſok tarſai vannak moſtan amaz vén embernek, az ki az nagy rakás fá alat el faradvan, igen hiyja vala az Halalt, de mikor azt meg latta volna, azon

n., azon keri vala ötet, hogy ſegicsen azt az rakás fát haza vinni, &c.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy noha mindenkor, de kivaltkeppen az Dógös időben, minden Kereſtyen embernek, tiſtiben es hivatallyaban, ſerenyen es igazan el kel járni. Az Tiztviſelőknek, az jo tőrvenyeknek ki ſolgaltataſaban, az joknak oltalmazaſaban, es az gonoſoknak büntetesében, ſerenyeknek kel lenni. Az Tanitóknak az kőſſeget az igaz *Pœnitentia* tartaſra kel inditani, es az meg rettent ſivő embereket, az Iſtennek kegyelmevel es az Ur Jeſus Chriſtus erdemevel kel vigaztalni. Az hazi Gazdaknak es Gazda Aſſonyoknak, az ő cselekedgyek előtt, minden kegyes ęletben, jo tükőrőknek es peldaknak kel lenni. Kőzőnſegeskeppen pedig, minden renbe es hivatalban levő embereknek ugy kel magokat viſelni, hog azokat az vetkeket igen el tavoztaſſak, az mellyekert Iſten, az ő veres oſtorat rejajok bocsatotta. Summa ſerint mindenek ugy viſellyek magokat, hogy az Iſten lit-

van az

van az mi külsö es belsö jo magunk viselesset, minket fiainak es leaninak ismerjen, es minden lelki es testi veßedelmektül kegyelmessen meg örizzen es oltalmazzon. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy fejenkent igy viselhessük magunkat, hogy az ö haragjanak fel lobbant tüzet csendeßithessük, Amen.

Ez azert az utolso kerdesnek is rövid magyarazattya. Immar az igik következnenek; De az kiveket töb beßeddel nē bantō.

XXIX. PRÆDIKATIO.

Esa. 57. vers. 1. &c.

Az igaz el veß, es nincsen senki, az ki eßebe venne.

MIvelhogy az halal közönseges mind az jokkal, s-mind penigh az gonoßokkal, az mint ez, az többi közt meg tetßik, amaz Evangeliumbeli Gazdagnak es az kuldus Lazarnak peldajabol *Luc.* 16. Annakokaert felette ßükseges igaz okairol ertekez-

tekezoûnk az Kereßtyeneknek halalanak. Miert hogy az Sz. Iſten, amaz haßnos embereket, kik mind az ô Anyaßentegy-hazanak çppûletire, ſ. mind pediglen az kôzônſeges tarſaſagnak megh maradaſara igyekeznenek, az jo halal altal, egy arant el ßedegeti? Erre nagy ßepen megh tanit az Propheta altal az Iſtennek lelke, ez fel vet Sz. igikben.

SUMMA.

Summaja tehat ez fel vett igiknek csak ez: Igaz okait ſámlallya az Propheta az hiveknek ez vilagbol valo ki mulaſoknak, ez vegre hogy azok felôl tudgyunk jozan ertelemben lenni, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket kivaltkeppen valo reßekre oßthattyuk ez meg hallot rôvid igiket. Mert az elſô reßeben, az Hive nek ßep nevezetekrôl emlekezik az Propheta, holott ôket igazaknak es irgalmaſſagnak fiainak mondgya lenni. Az maſodikban penigh, az ô halaloknak igaz okairol ßol, &c. Ez mind Summaja, ſ.

mind

ſ mind rendi az igiknek; Laſſuk immar rendel az igiket, es azokbol az tanuſagokat rövideden. Mond az Propheta: Az igaz el veſz, &c.

Ez igikben es ez következendőkben foglaltatik be tanuſagunknak első reſze, holott, az mint mondam, az hiveket, nagy ſep ket nevezettel illeti az Propheta holott őket igazaknak es irgalmaſſagnak fiainak mondgya.

Itt minekűnk csak azt kel meg latnunk; Miert neveztetnek az hivek illyenkeppen, holott az David *Pſal.* 14. 3. azt mondgya; Hogy az emberek minnyajan el vetemettenek, es nincsen az ki jót cseleked-gyek, csak eggyis? Erre rövideden azt felellyuk; Hogy az David amaz tökelletes allapatrol fol, mely, meg az hivekben ſem talaltatik ebben az életben: Az Propheta penig az reſz ſerint valorol, mely ſajattyok (hit altal) az hiveknek: Annakokaert igazaknak neveztetnek az hivek imez következendő ſep okokra nezve:

I. *Relativè* (az mint az Scholakban folunk) mivelhogy az Ur Jeſus Chriſtus igaſſa-

gassaga, hit altal ô nekiek tulaydonittatik. Erről sol az Sz. Pál, *Rom.* 5. 1. mondvan: Megh igazittatvan hit altal, bekesegünk vagyon az Istennel, &c. Ismet, 1. *Cor.* 1. 30. holott azt mondgya: Hogy az Christus adatot minekünk az Atyatul igassagul, sentsegül es valcsagul.

II. *Comparative*, az az, hasonlitaskeppen: Mert hogyha egyben vettyük az hiveket az hypocritakkal es az hittől fakat emberekkel, azokhoz kepest ôket méltan igazaknak mondhattyuk.

III. Az ô Sz. sandekokra es igyekezetekre nezve. Mert, az menyire az gyarlosagh elő bocsattya ôket, itt ez vilagon fegyhetetlen életre igyekeznek. Ide valo, az mit *Cantic.* 5. 3. olvasunk: Meg mostam az en labaimat, vallyons mikeppen mocskollyam be azokat? Irgalmassagnak fiainak penig elsôben az Istenre nezve hivattatnak. Mert az hivek, az Christus Jesus altal, az Istennek (az ki magaban merő irgalmassagh) valaztot fiai es leani. Lasd megh *Psal.* 103. 8. Masodfor ô magokra nezve; Mert az hivek, az ô tehetsegek

serint

erint az irgalmassagnak munkajaban gyakorollyak magokat ebben az gyarlo ęletben-is. Lasd megh mit mond ezek felöl Christus Urunk, *Mat.* 25. 35. *&c.*

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Istennek itileti igen tavoly jár ez vilagnak fiainak itiletitül. Onnön maga bizonittya ezt az Isten az Prophetanal mondvan: Az en gondolatim nem ollyanok, mint az ti gondolatitok. Ugyan ezen dolog megh tettik innet-is, holott hallyuk es ertyük minemu itiletben vagyon az Sz. Isten az hivek felöl. Ez vilagnak fiai elött igen utalatosok es el vettetet emberek az hivek, de az Isten öket igazaknak es irgalmassagnak fiainak ismeri lenni. Vigaztallyuk tehat innet magunket ez vilagi Istentelen embereknek felölünk valo balogh itiletek ellen. Am járjanak ök, akar mit itillyenek mi felölönk, elegh az hogy az mi Sz. Istenünk igazaknak es irgalmassagnak fiainak tart minket, &c.

ELLENVETES.

Mond-

Mondhatna itt valaki; Ugy tetßik hogy az Propheta-is balogh itilettel vagyon az hivek felôl, mert azt mondgya hogy el veß az igaz: Talam ô-is az Saducæuſokkal tartotta, az kik azt mondottak hogy az ember mind teſteſtûl lelkeſtûl meg hal, es ſoha fel-nem tamad? Erre nemellyek azt felelek; Hogy az Propheta ſol ez igikben, amaß ſôroyû avagy iſonyu halalnak nemerûl, az melyben az hiveknek-is reſek vagyon. Peldanak okaert, az kik az hartzon el eſnek, mi-is azt mondgyuk azok felôl, hogy el veßtenek. Nemellyek penigh azt mondgyak, hogy egy altallyaban csak az halalt erti az veßedelmen, mintha azt mondotta volna: El veß az igaz, az az, megh hal.

De helyeſſeb azoknak ertelmek, az kik azt mondgyak hogy az Propheta az Hypocritaknak es az hittûl ſakat embereknek ertelmekbôl ſol illyen modon, az kik az hiveknek halalok felôl balogh itilettel vannak, kivaltkeppen hogy ha lattyak, hogy nemellyek az hivek kôzzûl nem csendeſen, hanem valamely ſôrnyû halal-

nak

sonak neme altal mulnak ki ez vilagbol, &c.

Ez az elsô reßecskenek rôvid magyarazattya. Mond immar az Propheta: Es innincsen az ki arrol gondolkodnek az ô szivveben, &c.

Ez igikben, es ez kôvetkezendôkben foglaltatik be tanusagunknak masodik reße; Holott az Propheta az hiveknek haladoknak igaz okait számlallya elô. Legh elsô okat, ez vilagnak hala-adatlansagat mondgya lenni, holott illyenkeppen sol: El veß az igaz, es nincsen az ki arrol gondolkodnek az ô sziveben. Ismet; Az irgalmassagnak fiai el ßedegettetnek, mert nincsen az ertelmes ember, &c. Gyakran az Sz. Isten, ingyen valo jo voltabol Sz. Fianak erdemejert, bôlcs embereket, jo tanacsos ferfiakat, Kereßtyen Fejedelmeket, Nagy Urakat, Hadnagyokat es hazajok ßeretô vitez embereket, sokot adni. Annakfelette az ô Anyaßentegy-hazat, Kereßtyen Tanitókkal, jo indulatu ifiakkal, kegyes Patronusokkal es Patronakkal megh sokta latogatni. De mivelhogy az emberek, avagy ezeket Isten ajandekinak

nem

nem iſmerik lenni, avagy peniglen azoknak melto bőcsűleteket meg nem adgyak: Az Iſtent azzal męlto haragra es boßu allaſra fel inditvan, azokat az haßnos embereket az ßomoru halal altal el ßedegetven, az embereknek hala-adatlanſagokat meg ßokta bűntetni. Maſodik oka, az jóvendő veßedelemnek el tavoztataſa: Mert ßokaſa az Sz. Iſtennek, hogy az emberekre az bűnert, Ehſeget, Doghalalt, Fegyvert, Fogſagot, avagy egyeb nyomoruſagnak ne meit bocsattya. Hogy azert az hivek, azokban ne reßeſűllyenek, az jo halal altal veßi eleit. Meg jelenti ezt-is az Propheta, holott azt mondgya; Hogy az kővetkezendő gonoß előtt vetetet el az igaz ember. Harmadik az hiveknek nyugodalmok. Mert, holott az Iſten, csudalatos, bőlcs, de igen igaz itiletiből, az ő Anyaßentegy-hazat itt ez vilagon, nagy fok rendbeli nyomoruſagok alá viretteannak az ő igaz es ęlő tagjait, az halal altal, ez ſiralomnak vőlgyeből, amaz őrőkke valo nyugodalomnak helyere altal ßokta kőltőztetni. Ezt-is meg jelenti az Propheta,

lapheta, holott igy fol: Hogy el jûyjön az
ôô nyugodalmok, &c. Ide valo az is, az
mmit amaz Evangeliumbeli Abraham az
Gazdagnak monda, *Luc.* 16. 23. Meg em-
lekezzel arrol, hogy el vetted az te javai-
dat eltedben, az Lazar-is az ô gonoßit;
most azert ô ôrûl, te peniglen gyötrôdôl.
Negyedik, az Istennek Decretuma; Mert
az hivek is amaz derek sententianak alája
vannak vettetven: Fôldbôl lôttel es fôlde
kel lenned. *Geneſ.* 3. 19. Ide fabhattyuk
azt-is, az mit az Sz. Pál *Hebr.* 9. 27.
mond: El vagyon vegezven, hogy min-
dennek egyßer meg kel halni. Ertette ezt
mégh amaz Pogany *Servius Sulpitiuſ-is*,
az ki vigaßtalvan az bôlcs *Cicerot* az ô
leanyanak az *Tullianak* halala felôl, az tôb-
bi kôzt azt mondgya: Ez, ha ßinten most
meg nem holt volna-is, mindazonaltal rô-
vid idôn ô neki megh kellet volna halni,
mert ember volt. Ôtôdtôr es utolßor (
hogy most tôb okait elô ne ßámlallyam)
ezzel az Sz. Isten ugyan Uyjal mutattya,
hogy ez vilagi élet kivûl, még maſ-is va-
gyon. Mert ha nem volna, az hivek min-

den embereknel nyomorultabbak volnának. Ertette ezt az Sz. Pál, az ki az ő sok nyomorusagi közt fel kialtvan *Philip.* 1. 23. azt mondgya: Kivanok meg halni, es az Chriſtuſſal eggyütt lenni, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. Pál *Rom.* 8. 28. mond. Az kik az Urat ſeretik azoknak mindenek javokra ſolgalnak. Ennek valoſaga megh terſik az elő ſámlaltatot okokbol. Intettetſſünk azert innet, hogy az hiveknek halalok felől jo itiletben legyünk, es azt (az hivekre nezve) ne Iſten haragjanak, hanem inkab áldaſanak iſmerjük lenni. Vigaztallyuk is innet magunkat az halalnak felelne ellen, az mely az hiveknek hafnokra vagyon; Mert ez altal kőltőztetnek be az ő nyugodalmoknak helyere, holott el törli Iſten ortzajokrol az ő köny-hullataſokat. *Apoc.* 21. 4. *&c.* Engedgye az mi Sz. Iſtenünk, hogy mi ezzel vigaſtalhaſſuk magunkat, Amen.

Ez ennek az maſodik dolognak-is rővid magyarazattya.

XXX.

XXX. PRÆDIKATIO.

Ioan. 8. vers. 51.

Bizony bizony mondom ti nektek.

IGazan mondgya az Sz. Pál, *Rom. 1. 16.* Hogy az *Evangelium* Istennek hatalma minden hivőknek idvőssegekre. Mert valaki abbol az vizből iszik, mellyet az Christus ád, soha megh nem somjohozik, hanem az leben ő benne az örök életre ki folyo forrasnak vize, az mint ő maga bizonyittya Christus Urunk *Ioan. 4. 15.* Ugyan ezen dolgot állattya Idvőzitőnk ez megh hallot Sz. igikben-is.

SUMMA.

Summaja azert ez igiknek csak ez: Commendallya itt az helyen Christus Urunk az ő Sz. igijet, annak hasznos es idvősseges gyümőlcseről.

Rővidsegnek okaert reszekre az igiket nem osthattyuk, hanem hogy innet az Keresztyenek tőb lelki eppületet vehessenek.

1. Azt lassuk megh; Mit ért Christus Urunk az ô beſeden? 2. Mit parancsol az felôl? 3. Micsoda haſna vagyon annak?

AZ ELSÖ RÖL.

Az ô beſeden erti az Christus az Evangeliumnak tudomanyat. Haſonlokeppen ſol az Sz. Pál, *Coloſ.* 3. 16. mondvan: Az Christus beſede lakozzek köztetek minden gazdagſaggal. Holott az Apoſtol az Christus beſeden erti az Evangeliumnak tudomanyat. Tovabba az Evangelium Christus beſedenek neveztetik imez következendô ſep okokert.

I. Annak ki nyilatkoztataſara nezve; Mert azt az ô mennyei Sz. Attyanak kebelebôl, az Ur Jeſus Christus hozta es nyilatkoztatta ki. Az Sz. Janos bizonittya ezt *Cap.* 1. 18. mondvan: Az Iſtent ſoha ſenki nem latta, hanem az Iſtennek Fia, az ki az ô Attyanak kebeleben vagyon, az nyilatkoztatta ki nekünk.

II. Annak hirdeteſere es prædicaltataſara nezve; Mert az Christus mind ſemelyeben, ſ mind az Apoſtolok altal azt hirdette es prædicaltatta, az mint az Iſaias

Cap.

Cap. 61. 1. regen megh jövendölte vala mmondvan: Az Urnak lelke en raytã, mivel hogy fel kent engemet az Istẽ, es az fegenyeknek örvendezteteſere bocsatot, &c.

III. Annak allattyara nezve; Mert ebben csak az egy Chriſtus viſelt dolgairol vagyon emlekezet. Ezert mondgya az Sz. Pál, hogy egyebet nem tud prædicallani, hanem az meg fezült Jeſus Chriſtuſt.

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy az Evangeliumnak tudomanya nem fabula, az az Meſe, az mint regen, amaz el fordult elmejü tizedik *Leo Papa* mondotta, az ki felöl azt olvaſſuk; Hogy mikor egy idöben, amaz *Bembus* nevü *Cardinaliſnak*, az ö temerdeki ſok kencset tarhazaban mutogatna, illyenkeppen ſollot: ö *Bembe*, latode menyit haſoalt minekünk amaz Chriſtus felöl valo Meſe, &c. ö atkozot ſay es nyelv, az mely illyen karomlaſt mondot az igaz tudomany ellen. Nem Meſe volna ez, hanem az Ur Jeſus Chriſtuſnak beſede, az mint ö maga bizonyittya itt az helyen. Intetteſſünk azert in-

net; Hogy az Evangeliumnak tudományat bőcsőllyük es tanullyuk, es az mi életünket es erkölcsünket annak kevanſága ſerint rendellyük, tudvan azt hogy az *Evangelium* Iſtennek hatalma minden hivőknek idvőſſegekre, *Rom.* 1. 16.

AZ MASODIKROL.

Az ő beſede felől azt kivannya Chriſtus Urunk hogy megh tarcsuk. Nem azt mondgya tehat, hogy az ki azt kűlſő fűleivel halgattya, avagy ſemeivel olvaſſa, meg irja es az nyakaban hordozza, avagy ſep aranyas könyben az almariumban tartya es mindeneknek mutogattya, &c. Mert noha az *Evangeliumot* halgatni, es az kinek Iſten modot mutatot benne, olvaſni, ő magaban dicsiretes dologh es ugyan kűkſegeſ is, mindazonaltal kőzönſegeſek ezek az Hypocritakkal, az kiket latunk hogy mind ezeket megh cselekedik, ſőt ugyan dicsekedenek ezekkel. Hanem azt parancsollya Idvőzitőnk, hogy ugyan megtarcsuk azt, es az mi életünket az ſerint rendelljük, melyben mindeneket be foglal. Mert az ki az *Evangeliumot* megh

tartya,

tartya, ſúkſegh hogy annak előtte azt halgaſſa avagy olvaſſa, &c.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Hogy nem elegh az Iſtennek igijet valakinek csak kűlſő fűleivel halgatni, avagy ſemeivel olvaſni, hanem ugyan meg is kel tartani. Az Sz. Pál bizonyittya ezt *Rom.* 2. 13. mondvan: Nem az Tőrvennek halgatoi, hanem annak meg tartoi igazittatnak meg. Erről ſol Chriſtus Urunk is *Luc.* 11. 28. mondvan: Bodogok az kik halgattyak az Iſtennek beſedet es meg tartyak azt. Ugyan ezen dologra int itt is bennűnket. Intetteſſűnk tehat innet; Hogy ne elegedgyűnk azzal megh, hogy ſokasbol neha neha el megyűnk az *prædicatiora*, mert azt az Hypocritak-is meg cselekedik. Sőt megh az őrdőg-is el megyen oda, de nem azert hogy tanollyon, hanem inkab hogy kárt tegyen, es az halgatok kőzzűl nemellyeket el aluſſon, nemellyeknek elmejeket el ragadgya es maſrol, ſ-gyakrabban penigh valami faytalanſagrol gondolkottaſſa, avagy vegezetre az Iſtennek tiſta magvat

az embereknek szívökből ki gyomlallya; Hanem, ha oda megyünk, ugy halgassuk hogy ugyan meg-is tarcsuk, hogy ha annak gyönyörüséges hasznaiban akarunk részesülni, az mellyekről ide alább sol Christus Urunk.

AZ HARMADIKROL.

Az mi az harmadik dolgot illeti; Az ő bészédének meg tartasának hasznat, imez következendő igikben jelenti megh Christus Urunk mondvan: Halalt nem kostolörökke. Holott azt kel minekünk meg latnunk; Hogy hogy sollyon Christus Urunk az ő bészédének meg tartoi felől, holott az Sz. Pál, *Hebr.* 9. 29. azt mondgya; Hogy el vagyon az vegeztetven (tudniillik Istentől) hogy mindennek megh kel egyszer halni:

Az mi ennek, az kerdesnek magyarazattyat illeti felette szükseges; Mert az Sidok-is, az kikkel abban az időben Christus Urunk *disputal* vala, abban ütközetnek vala megh: Es ő fölseget azert sidalmazzak es karomlyak, mert semmikeppen az ő fejekbe nem fér, es tompa elmejekkel meg

kel meg nem foghattyak az Christus beſedenek igaz ertelmet, &c.

De tudnunk kel minekünk, hogy az halalket fele, tudni-illik teſti es lelki. Az teſti halal ſemmi nem egyeb, hanem az lelleknek az teſtül valo el valaſa, mellyet minden embernek meg kel koſtolni Erről ſol az Sz. Pál az megh nevezet helyen. Az lelki halal penigh nem egyeb, hanem az örökke valo pokol avagy karhozat, mellyet az Hypocritak es az hittöl ſakat emberek, mind teſtekben es lelkekben meg koſtolnak. Erről ſol Idvözitönk *Mat.* 10 28. mondvan: Ne fellyetek azoktul az kik csak teſtetteket ölhetik meg, hanem inkab attul az ki mind teſteſtül es lelkeſtül el vezthet az *gehennaban.* Ide valo az-is, az mit az Iſaias Propheta mond *Cap.* 66. 24. Azoknak férgek meg nem hal, es tüzök el nem alußik. Erről ſol Idvözitönk itt az helyen-is.

ELLENVETES.

Mondhatna itt valaki: Ha az karhozat, örökke valo halal, tehat innet az következik, hogy az karhozatnak fia mind

testestûl lelkestûl megh halnak. De nem halnak azok meg az Isaias Propheta mondása szerint, hanem örökke gyötrödnek: Azert nem mondatnak neveztetik halalnak.

De könyû erre az felelet; Mert nem azert neveztetik az halalnak, mintha az karhozatnak fiai mind testestûl lelkestûl meg halnanak, hanem az ô vegnelkûl valo gyötrelmekre nezve, az melynek kezdeti lessen, de vege soha nem. Annakokaert, az karhozatnak fiainakörökke valo gyötrelmek, halal gyanant lessen ô nekik, mert az ki vegetlenûl gyötrödik, minden orankent, sôt minden szempillantasonkent halson hal. Job volna affeleknek hogy ha egy szempillantasban semmive lennenek, hogy nem most ollyan sörnyû gyötrelemben ôlnenek.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Christus befedenek meg tartasa, felette draga es gyönyörûseges hasznot szerzene az embereknek, hogy ha abban gyakorolnak magokat. Im hallod mit mond felôle, ugyan eskûvessel peniglen; Valaki az en

bese-

beſedemet megh tartya, halalt nem koſtol ő örökke. Ide valo az is, az mit amaz Samriabeli Aſſonynak, az Jacob kútanal mond, *Ioan.* 4. 14. Az ki abban az vizben iſik, mellyet en adok, ſoha meg nem ſomjuhozik utanna, hanem leſen az ő nalla örök életre ki folyo-forraſnak vize. Ertette ezt az Sz. Peter, az ki felől azt olvaſſuk, *Ioan.* 7. 68. Hogy mikor nagy ſokan az Chriſtus halgatoi közzül el mentenek volna ő tülle, kerdi az Tanitvanyokat, hogy ha ők-is el akarnanak menni? De megh felel az Sz. Peter kőzönſeges nevel es azt mondgya: Uram, kihez tudnank menni, holott az örök életnek beſede vagyon te nallad? Ertette az Sz. Pál is, az ki az *Evangeliumot*, Iſtennek hatalmanak mondgya, minden hivőknek idvőſſegekre. Rő. 1. 16. Interteſſünk tehat ionet; Hogy az Chriſtus beſedet, ne csak kűlső fűleinkel halgaſſuk, hanem ugyan meg is tarcsuk hogy az örökke valo halaltul űreſſek lehetſſünk. De bodogh Iſten, ki ſokan vannak, az kik azt, megh csak hallani ſem akarjak, nem hogy megh tartanak. Tekincs

ket

ket fęle, es erre igaz elegh peldat talalß. Engedgye az mi Sz. Istenünk, hogy mi azt feretettel halgathassuk es meg-is tarthassuk, hogy annak draga hasnaiban reßesitessünk, Amen.

XXXI. PRÆDIKATIO.

Luc. 12. 35. *Az ti derekatok legyen, &c.*

Mivelhogy az halalnal semmi bizonyossab nincsen, de annak idejenel es helyenel bizontalamb nem lehet. Mert azt bizonyossan tudgyuk, hogy meg kel halnunk: De holott es mikor, azt senki nem tudgya. Annakokaert az Keresztyen embernek szüntelen kel vigyazni, es az ő elerenek vege felől minden orában, sőt minden szempillantasban kel gondolkodni. Ez azert az oka, hogy az mi Idvőzitőnk, gyakorlatossaggal int az Keresztyeni vigyazasra. Az többi kőzt pedig, *Mat.* 24. 42. Ismet, *Cap.* 25. 13. Es, *Cap.* 26. 41. *Marc.* 13. 35. Ugyan azon dologra int ez megh halliot Sz. igikben is, &c. Sum-

SUMMA.

Summaja azert ez igiknek csak ez: Int Christus Urunk mindeneket az Kereſztyeni vigyazaſra, mellyet nagy ſep haſonlatoſſagban tamazt elönkben.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert ket kivaltkeppen valo reſekre ozthattyuk ez igiket. Mert az elſö reſeben be foglaltatik az mi Idvözitönknek ſep inteſe, melyben az Kereſztyeni vigyazaſt commendallya mondvan: Az ti derekatok fel legyenek övedzve, es az ti gyertyatok avagy ſövetnektek még gyuytva, &c. Az maſodikban penigh, nagy ſep haſonlatoſſagban adgya azt elönkben mondvan: Es ti haſonlok legyetek az ſolgakhoz, az kik varjak az ö Urokat megh jüni az Menyegzöböl, hogy miheot meg ter es zörget, mingyart meg nyiſſak ö neki, &c.

Ez mind Summaja ſ-mind rendi az igiknek; Laſſuk immar az igiket rendel es azokbol az tanuſagokat. Mond Chriſtus Urunk; Az ti derekatok fel legyenek

övedz-

övedzven, es az ti gyertyatok meg gyuytatvan, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſő reſe; Holott imez ket dolgokat kel rövideden meg latnunk. 1. Mit ercsen Chriſtus Urunk, az mi derekunknak fel övedzeſen? 2. Micsoda az egő avagy megh gyuytatot gyertya, mellyet commendal minekünk az Chriſtus?

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az elſő dolgot illeti; Az mi derekunknak fel övedzeſen erti Idvözitönk az mi Kereſztyeni ſerenſegünket es vigyazaſunkat. Haſonlatoſſag altal ſól ſenigh Chriſtus Urunk, mellyet veſen az útva memendő avagy úton jaro emberekről.

I. Mert mikeppen az útra menendő emberek az ő ruhajokat fel aggattyak, övöket meg ſorongattyak, nemellyek meg fegyvert-is kötnek oldalokra, mellyel az ő keſ voltokat jelentik: Azonkeppen az hiveknek mindenkor keſen kel lenniek, es az ő Kereſztyeni hivatallyoknak el követéſeben ſerenkedniek kel, ez mellet az ő utolſo orajokat-is keſön kel varni.

II. Mert

II. Mert mikeppen az úton jaro emberek nagy sokat szenvednek az ô buydosásokban, ugy-mint hevet, hideget, ehséget, somjusagot, felelmet es nagy sok rendbeli nyughatatlansagot: Szinten azonkeppen az hivek, egesz életeknek folyasaban sokakat szenvednek.

Ezert mondgya Idvözitönk *Luc.* 9. 23. Hogy valaki ötet akarja követni, megh tagadgya az ô nevet es az ô keresztet fel vegye. Errôl sol az Sz. Pál-is *Act.* 14. 22. mondvan: Sok nyomorusagok altal kel be mennünk az Istennek Orszagaban.

III. Mert mikeppen az uton jaro embereknek nincsen nyugodalmok mind addig-is, mîgh az ô elöttök levô utokat vegben nem viszik, es az fel tött tzelt el nem erik. Ezert mondgya az Seneca; Hogy az uton jaro embereknek sok sallasok, de kevés nyugodalmok vagyon: Azonkeppen az hiveknek nincsen ez vilagon maradando Varossok, hanē jövendöt keresnek, az mint az Sz. Pál sol *Hebr.* 13. 14. *&c.*

IV. Mert mikeppen az uton jaro emberek felette igen kevannyak el erni az ô

fel

1 602 14.1

fel tőtt tzellyokat, kivaltkeppen az kik az ő ſűletet hazajokban, avagy lako helyőkben az ő ſerelmes emberikhez igyekeznek. Ezert mondgya az *Poëta* az *Ulyſſes* felől:

Non dubia eſt Ithaci ſapientia, ſed tamen optat
Fumum de Patriâ poſſe videre ſuâ. az az.

Semmi ketſeg nincs az Ulyſſeſnek bőleseſege felől, mindazonaltal kivanta az ő hazajanak csak fűſtit-is latni: Szinten azonkeppen az hivek, nagy ſivek ſerint kevankoznak ez nyomoruſagoknak vőlgyeből, az ő őrőkke valo hazajokban, az Sz. Angyaloknak es az meg bodogult Sz. embereknek tarſaſagokban. Sajat peldajaval bizonittya ezt az Sz. Pál *Philip.* 1. 23. mondvan: Kivanok megh halni, es az Chriſtuſſal eggyőt lenni.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet, mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond *Hebr.* 13. *verſ.* 14. Nincsen itt maradando Varaſunk, hanem jővendőt kereſűnk. Ennek valoſaga meg tetſik ez elő ſámlaltatot okokbol. Ugyan

ezen

ezen dolgot bizonittya Christus Urunk is ebben az hasonlatossagban, holot az Kereßtyen embernek ęletet ez vilagon, az uton jaroknak állapattyokhoz hasonlittya. Intettessünk tehat innet; Ne kapdossunk illyen igen ez árnyek vilagon, hanẽ ugy ellyünk, mint úti emberek, es mindenkor keßek legyünk innet ki kóltózni, es altal menni az mi órókós hazankban, az órók ęletnek bodogsagaban. Vetkeznek tehat ez ellen azok az kik feletteb kapdosnak ez vilagõ, es ugy viselik magokat, mintha soha megh nem kellene halniok. Azok is az kik magoknak hoßßu ęletet igirnek, azonban eßekben nem veßik, hogy az gyekent el rantyak alolok, avagy inkab alajok teritik, az mint erre nevezetes peldat mond Christus Urunk *Luc.* 12. 16. De mi azokat ne kóvessük, hanem az mi Idvózitónknek ßep inteset be veven, az mi derekunkat fel óvedzven, keßen varjuk az mi utolso orankat.

AZ MASODIKROL.

Az mi az masodik kerdest illeti, arra az Iras magyarazo Doctorok nem mind egy

arant felelnek. Mert nemellyek azt mondgyak, hogy az meg gyuytot gyertyan értí Christus Urunk az igaz hitet; Mintha arra intette volna az ô Tanitvanyit, hogy az Idvôzitô igaz hittel legyenek fel ekesítetven. Nemellyek penig, az Istennek Sz. igíjét, mellyet az David, egô fövetneknek avagy lámpasnak nevez *Psal.* 119. 105. Hasonlokeppen fol az Sz. Peter is 2. *Pet.* 1. 19. De helyesseb azoknak ertelmek, az kik mind az ket ertelmet egyben foglallyak, es azt mondgyak, hogy az mi Idvôzitônk commendallya az Istennek Sz. igijenek tanulasat es megh tartasat, es abbol termazando igaz hitet. Mert az hit hallasbol vagyon, az hallas penig az Isten igijebôl, az mint az Sz. Pál bizonyittya Rô. 10. 17. Tovabba, az Istennek igije fövetnekhez avagy lámpasban egô gyertyahoz hasonlittatik, imez következendô fep okajert.

I. Mert mikeppen az fövetnek avagy gyertya, az sötetben is vilagoskodik, sôt akkor veszi ember tôb hasznat, hogy nem nappal: Azonkeppen az Isten igije az

nyomo-

nyomorusagoknak kőzepette, nagy szepen vigaztallya (ugy mint az lelki sőtetsegben) az hiveket. Erről sol az Micheas Propheta az hiveknek kepekben mondvan: Ne őrűly azon en ellensegem, hogy mostan en el estem, mert ismet fel kelek; Noha mostan sőtetsegben ülők, mindazonaltal itt-is az Ur az en vilagossagom. *Mich.* 7. 8.

II. Mert mikeppen hogy az kik az fővetnek avagy lámpas utan mennek, az sőtetsegben nem tevelyegnek, hanem botrankozas nelkűl járhatnak: Azonkeppen, valakik az Istennek Sz. igijet előttők viselven, eletteket es erkőlcsőket az szerint rendelik, ez vilagnak lelki sőtetsegeben nem tevelyegnek, hanem szent es fegyhetetlen eletet elnek.

III. Mert mikeppen az gyertya es fővetnek, csak azoknak hasznal, az kik latnak, az vakok penigh annak semmi hasznat nem vesik, sőt ugyan csiklandik az szemek annak vilagatul: Szinten azonkeppen, az Istennek igije csak azoknak hasznal az kiknek lelki szemek vagyon, tudni illik az hi-

veknek, az hypocritaknak penig es az hitetleneknek annyira nem hasnal, hogy inkab meg kemenyednek tülle. Peldanak okaert, sinten ugy munkalkodik az Isten igije az emberekben, mint az Napnak melegsege, mely az viazt megh lagittya, az sárt penig meg kemnyiti.

TANUSAG.

Vegyük esünkben innet, mely hasnos esközt volna az Istennek igije, hogy ha az emberek annak halgatasaban, tanulasaban es meg tartasaban gyönyörködnenek. Ennek valosaga meg tetsik az elö számlaltatot okokbol. Ezert mondgya Christus Urunk *Luc.* 11. 18. hogy bodogok az kik halgattyak az Isten igijet es megh tartyak azt. Ezt commendallya az Sz. Janosnal-is Idvözitönk mondvan: Visgallyatok az irasokat, &c. Lasd meg *Ioan.* 5. 39. Intetessünk tehat innet; Az Istennek Sz. igije legyen az mi labainknak sövetneke, es az mi ösvenyünknek vilaga *Psal.* 119. 105. Vayha ehez tartanak az emberek magokat, nem volna ennyi sok botrankoztato gonosság az emberek közt. Ha az lopok,

gyilko-

gyilkoſok, paraznak, hamiſſan eskôvôk, es egyeb czegeres vetekben ęlô emberek, az Iſtennek Sz. igijet elôttôk viſelnek, nem buborekolnanak ugy az ſok gonoſſagnak undok fertôjeben, mint egy fęle állat az ſárban. De ſokaknal csômôrt csinal az Iſtennek beſede, nemellyek penigh męgh hallani ſem akarjak, hanem nagy vakmerôkeppen meg vetik, nem kûlômben mint az Sidok, az kik ellen ugyan *ſolenniter proteſtal* az Sz. Pál. *Act.* 13. 46. Egy csôpnere ſe csudallyuk azert hogy az gonoſſagh ennyire el áradot az emberek kôzt, ugy hogy az Oſeas Prophetaval mi is męltan panaſolkodhatunk; Hogy az hamis hit, az hazugſag, az gyilkoſſag, az lopas es az paraznaſag el árattanak, es eggyik vęr az maſikat ott ęri, &c. *Oſeæ* 4. 2. De mi affęle embereket ne kôveſſûnk, hanem viſellyûk elôttônk az Iſtennek Sz. igijet, es annak vilaga utan járjunk, hogy ez vilagnak ſôtetſegebe ne tevelyegjûnk. Erre ſegellyen minket az mi kegyelmes Atyank es Iſtenûnk Sz. Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Sz. Lelkenek vezerleſe altal, Amen.

Ez, ennek az fel vet igiknek első reſenek magyarazattya. Immar kőverkezik az maſodik reſe; De arrol ez utan ſollyunk Iſten ſegitſege velünk lęven, &c.

XXXII. PRÆDIKATIO.

Luc. 12. 36. Es ti haſonlatoſok legyetek, &c.

ENnek előtte valo tanitaſomban ſolottam ez fel vett igiknek első reſeről, holott ket kivaltkeppen valo dolgokat forgatank meg. 1. Mit ercsen Chriſtus Urunk az mi derekunknak fel ővedzeſen? 2. Micsoda az egő ſővetnek avagy gyertya, mellyet Idvőzitőnk illyen igen commendal? Moſtan azert laſſuk immar Iſten ſegitſegeből az hatra maradot igiketis. Mond Chriſtus Urunk: Es ti haſonlatoſok legyetek azokhoz (tudni-illik az ſolgakhoz) az kik varjak, hogy az ő Urok meg jüyjőn az menyegzőnek lakodalmabol, hogy mihent megh jővend, azonnal meg nyiſſak neki. Ez igikben foglaltatik

tatik be ez fel vett igiknek masodik rese, holott nagy sep kûlsô hasonlatossagban adgya elônkben Christus Urunk az Kereszteyeni vigyazast. De hogy innet az Kereszteyenek tôb lelki eppûletet vehessenek, 1. Azt kel megh latnunk, kicsodak ezek az vigyazo folgak? 2. Kicsoda az Ur, az kit ezek az folgak varnak? 3. Micsoda az Menyegzôi lakodalom, az honnat ez Urat varjak? 4. Mikor tęr megh az lakodalombol?

AZ ELSÖ RÖL.

Az mi az elsô kerdest illeti; Az folgakon erti Idvôzitônk mind azokat, az kik itt ez vilagon az ô tiztekben es hivatallyokban hiven es igazan el járnak. Ezeket penig folgakhoz hasonlittya imez kôvetkezendô okokert.

1. Mert mikeppen az folgaknak vagyô Urok avagy Gazdajok, az kikhez kôteleztek magokat az folgalatra: Azonkeppen az embereknek vagyon Urok az kinek az Kereztsegben kôteleztek magokat, tudni-illik az Szent Isten. Ezert mondgya az Sz. Isten *Malach.* 1. 6. Ha en Ur vagyok,

gyok, hon az en tiſteletem. Erről ſol az David-is, *Pſal.* 2. 11. Szolgallyatok az Urnak felelemben.

II. Mert mikeppen az jo ſolgak hiven es igazan ſolgalnak az ő Uroknak: Azonkeppen az hivek, az menyire az gyarloſag őket elő bocsattya, hiven es igazan ſolgalnak az Szent Iſtennek.

III. Mert mikeppen az ſolgak nem mind egy karban állanak, hanem kinek kinek vannak bizonyos hivatali t Azonkeppen az emberek közt az Iſten el oſztotta az tiſteket, az mint ezt ſemeinkel jol lattyuk. Ide valo, az mit az Sz. Pál *Epheſ.* 4. 11. mond. Es ő adot nemellyeket Apoſtolokat nemellyeket penig Prophetakat, nemellyeket Evangeliſtakat, nemellyeket Paſtorokat es Doctorokat, az ſenteknek egy teſtben valo kőtőzeſekre, az ſolgalatnak munkajara, az Chriſtus teſtenek eppiteſere, &c.

IV. Mert mikeppen az ſolgaktul ſamot veſen az ő Urok jővendőben: Azonkeppen az Sz. Iſten, ſamot veſen az emberektűl az utolſo napon. Erről ſol az Sz.

Pál,

Pál, *Rom.* 14. 12. mondvan: Annakokaert mindenikünk ő maga ád számot ő magárol Istennek.

V. Mert mikeppen az szereny szolgak, az ő munkajoknak méltó jutalmat az ő Uroktul avagy Gazdajoktul el vesik: Azonkeppen az hivek jövendőben el vesik az Istentül az ő jutalmokat. Ide valo az mit Idvőzitőnk mond *Mat.* 25. 21. Jol vagyon jambor es hiv szolgam, az keveseu hiv voltal, sokra bizlak ez utan, meny be az te Uradnak örömeben, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy nem vagyunk magunkal szabadok, hanem minnyajan az Szent Istennek köteles szolgai vagyunk. Megh tetsik ennek igaz volta ebből az hasonlitasbol, holott Christus Urunk szolgakhoz hasonlit bennünket. Intetessünk azert innet; Ugy viselly ük mi magunkat ez jelen valo életben, mint szám ado szolgak, tudvã azt hogy az Christ⁹ igaz itilő szekit az utolso napon el nem kerölhetyük. Lasd megh *Mat.* 25. 32. Vetkeznek ez ellen az kik az testi batorsagban be

1.602.14.1

merűlven, mindeneket szabadoson megh cselekednek mint valami *liber* Bárok. De ezeket veletlenűl éri az utolso romlas es vesedelem, szinten ugy, mint az Nóe idejeben élő embereket. Lasd megh mit mond effelekről Christus Urunk *Mat.* 24. 37. No mi ezeket ne kővessük, hanem tiztűnkről meg emlekezven az szereny szolgakkal eggyűt járjunk el hivatalunkban, hogy az mi jo Urunktul amaz örvendetes szozatot halhassuk: Örűly jo es hiv szolgam, mert az keveszen hiv voltal, ez utan többön bizlak tegedet, meny be az te Uradnak örömeben, *Mat.* 25. 21. &c.

AZ MASODIKRÓL.

Az Ur, az kiről itt emlekezik Christus Urunk, nem mas, hanem önnön maga. Igy neveztetik penig az Istennek Angyalatul, mingyart az ő fűletese utan. Lasd meg *Luc.* 2. 11. Urnak mondatik penig az Christus, imez következendő szep okokert. 1. Mert övé az föld es annak tellyesszege, *Psal.* 24. 1. 2. Mert vannak szolgai, mint ez vilagi Uraknak: 3. Mert az jokat szereti es oltalmazza, az gonoszokat pe-

kat penigh gyűlôli es meg is bûnteti, mint az jo Urak. Lasd meg *Psal.* 5. 5. 4. Mert jövendôben samot veben az szolgaktul, mint ez vilagi Urak szoktak cselekedni.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az mi Idvôzitônk, minden Angyaloknak es embereknek feje. Az David bizonyittya ezt *Psal.* 97. 7. holott azt mondgya hogy az Istennek Angyali imadgyak az Christust. Ezt az Prophetiat, nagy szepen Idvôzitônkre szabja az Sz. Pál, *Hebr.* 1. 6. Ide valo az-is az mit az Istennek Angyala az Bethlehembeli Pastoroknak mond az Christus felôl *Luc.* 2. 11. Ugyan ezen dolgot allattya Christus Urunk ebben az peldaban.is. Intetteſsünk annakokaert innet: Im hallyuk hogy Urunk minekûnk az Christus; Szolgallyunk azert ô neki felelemmel, es ôrvendezzûnk reszketeſsel *Psal* 2. 11. Hogy mi ellenûnk ugy ne panaszolkodgyek, mint regen az Sidok ellen mondvan: Ha en Ur vagyok, hon az en felelmem? *Malach.* 1. 6.

AZ

AZ HARMADIKROL.

Az Menyegzői lakodalmon érti Christus Urunk az Mennyeknek Országat, az hova fel vitetet es az ő Sz. Atyanak jobjara helyheztetet, az mint erről az Apostoli Credoban is vallaſt teſzünk. Tovabba Menyegzői lakodalomhoz haſonlittatik az Mennyeknek Országa imez következendő ſep okokert.

I. Mert mikeppen az ſęle tiſztęſſeges lakodalmokban ſok rendbeli emberek hivattatnak, ugymint ferfiak Aſſonyiallatok, vęnek, iſiak, gazdagok, ſegenyek, Urak es ſolgak, &c. Azonkeppen az Mennyeknek Országaban, minden renden es hivatalban lęvő emberek lęſznek. Ide valo az mit az Sz. Pál mond *Gal.* 3. 28. Nincsen ſem Sido, ſem Görög, ſem ſolga, ſem ſabados, ſem ferfiu, ſem Aſſonyiallat közt valogatas, mert minnyajan egy vattok az Chriſtus Jeſusban. Erről ſol az Sz. Peter is *Act.* 10. 34. mondvan: Bizonyoſſon megh iſmertem, hogy az Iſten nem ſemely valogato, hanem minden nemzetſegben kedves neki akar kicsoda,

az ki ôtet fęle es igaſſagot cſelekedik.

II. Mert mikeppen az lakodalomban nincsen helye az banatnak es ſiralomnak: Azonkeppen az Mennyeknek Orſagaban nincsen ſemmi helye az ſomoruſagnak. Ezert mondgya az Sz. Pál *Rom.* 14. 17. hogy az Iſten Orſaga igaſſag, bekeſeg es ôrôm az Sz. Lelek altal. Ide ſabhattyuk azt is, az mit az Sz. Janos mond *Apoc.* 21. 4. Es az Iſten el tôrôl minden kôny-hullataſt az ô ſemekrôl, es az halal tôbbe nem leſen, ſem az keſerôſeggel valo ſiras, ſem kialtas, ſem ſemmi faydalom nem leſen tôbbe, &c.

III. Mert mikeppen az Menyegzôi lakodalomban az hivatalos vendegek, csak az egy Gazdatul varnak etelt es italt: Azonkeppen az hivek, csak az egy Iſtentûl varjak az ôrôk ęletnek bodogſagat. Laſd megh *Ioan.* 10. 28. *&c.* 1. *Ioan.* 5. 11. *Mat.* 25. 34. *&c.*

IV. Mert mikeppen azok az kik affele tiſteſſeges lakodalmakban hivattatnak ſokot ôltôzeteket le vetven, fel ekeſitik magokat: Azonkeppen az hivek, az kik az

ôrôk

I. 602. 14.

őrők életnek őrőkösi, amaz élő igaz hittel (mely menyegzői ruhának méltan nevezethetik) fel vadnak ékesítetven.

V. Mert mikeppen az jo Gazda, sem az hasartosokat, sem az kesőletleneket nem sereti, hanem az ő lakodalmabol ki rekezti: Azonkeppen az Isten, az sitkozodokkal, verekedőkkel, vagdalkodokkal, gyilkosokkal, hypocritakkal es hitetlenekkel, az őrők életnek bodogsagat nem közli. Az Sz. Janos bizonyittya ezt *Apoc.* 21. 27. mondvan: Nem megyen be abba (tudni-illik az Sz. Varosba) semmi, valami meg ferteztetne, vagy az ki valami utalatosságot cselekedik, vagy hazugságot, hanem az kik be irattattak az baranynak élő könyveben, &c.

TANUSAG.

Vegyük esünkben innet; Mely igen igaz, az mit az Propheta mond *Esa.* 64. 4. Vilag teremtesetül fogvan nem hallottak, es fülökben nem ment Szem nem latot kivöled mas Istent, ki igy cselekednek azzal, az ki őtet varja, &c. Mely mondast illyenkeppen magyaraz az Sz. Pál 1. *Cor.* 2. 9. *Az*

2. 9. Az szem nem latta, sem az fül nem hallotta, az embernek-is gondolattyában nem mentenek, mellyeket az Isten kesitet az ötet szeretöknek. Meg tetßik ennek igaz volta ebböl az tanitasbol, holott Christus Urunk az Mennyeknek Orßagat, Menyegzöi lakodalomhoz hasonlittya. Intettessünk tehat innet; Szenvedgyünk az Christus neve mellet es az ö Sz. igije mellet, hogy ezekben az lelki jokban reseltetessünk. Mert valakik ez vilagon az Christussal szenvednek, együtt velle megis dicsöitetnek, *Rom.* 8. 17. &c.

AZ NEGYEDIKRÖL.

Lassuk immar, mikor ter meg az Ur az lakodalombol? Az mi ezt az kerdest illeti; Nemellyek az iras magyarazo Doctorok közzül az meg teresen ertik az mi halalunknak orajat, mellyen az mi Idvözitönk az mi testünkböl lelkünket ki bolittya. Nemellyek penigh az utolso napot, mellyet iteletnek napjanak nevezönk. De helyesseb azoknak ertelmek, az kik mind az ket ertelmet egyben foglallyak, es azt mondgyak; Hogy Christus Urunk az meg

teres-

tereſnek idejen, mind az mi utolſo orankat, ſ-mind az Itéletnek napjat érti, es arra iot bennünket; Hogy mind halalunkhoz, ſ-mind az utolſo itiletnek napjahoz jo modgyaval kefüllyünk, hogy mikor az mi aytonkat megh zörditi, vigyazva talaltaſſunk. *Marc.* 13. 35.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Iteletnek napja minden ketſegnelkül meg leſen. Ez nagy ſep lelki latasban adattatik az Ezechiël Propheta eleiben. Laſd megh *Ezech.* 37. 1. *&c.* Erről ſol az Daniël-is *Cap.* 12. 2. Az Job Patriarcha-is *Cap.* 19. 25. Laſd megh az iraſokat. Erről teſünk vallaſt az Apoſtoli Credoban-is, holott azt mondgyuk; Hogy el jü az Chriſtus itilni eleveneket es holtakat. Ugyã ezẽ dolgot erősſiti Chriſtus Urunk itt-is, holott azt mondgya hogy az Ur meg ter az Menyegzői lakodalombol. Vetkeztenek tehat regen az Sadducæuſok, az kik tagattak az fel-tamadaſt es azzal eggyüt az utolſo itiletet-is. Sőt az mi Urunk Jeſus Chriſtuſt ám ugyan csufoliyak az fel tamadas

felől

felől valo tudomannyal, az miot megh tet-
sik *Mat.* 22. *vers.* 23. *& sequen.* Vetkezek
amaz *Porcius Festus* nevű Romai Tiztartó-
is, az ki, az többi kőzt, az fel támadas fe-
lol valo tudomanyert, az Sz. Pált, bolond-
nak mondgya *Act.* 26. 24. *&c.* Ezekkel
egyetemben, felette rutol vetkeznek amaz
Isten csufolo emberek-is, az kikről az Sz.
Peter emlekezik 2. *Pet.* 3. 4. De mi ezek-
kel ne tevelyegjűnk, hanem higgyűk el,
hogy az Itiletnek napia megh lesen: An-
nakokaert ugy keſicsűk magunkat ahoz
az naphoz, hogy az mi Idvózitőnknek se-
ki előtt megh maradhaſſunk. Erre segel-
lyen minket az mi Sz. Istenűnk, Fiaert az
Ur Jesus Chriſtuſert, Amen.

XXXIII. PRÆDIKATIO.

Matth. 10. 29. *Nem de nem meg*
vehetnie, &c.

VOltanak eleitűl fogvan nagy fo-
kán, az kik az Istennek gongyaviſeleſe

felôl ketelkettenek. De hogy az sokak kôzzûl, keveſſet hozzak be; Amaz *Protagoras Melius* felôl azt olvaſſuk, hogy mind az Iſtent, ſ-mind peniglen az Iſtennek Gongyaviſeleſet tagadta, az mint ezt nág nyilvan bizonyittya az bôlcs *Cicero*, *libro* 1. *de Natura Deorum*. Effélekrôl sol az David *Pſal.* 14. 1. mondvan: Azt mondgya az balgatag az ô ſiveben, nincsen Iſten, &c. Az *Epicurus* es *Democritus*, noha tellyeſſeggel az Iſtent nem tagattak, mindazonaltal az ô Gongyaviſeleſet ketſegeſſe tôttek. Az Averroës, az Iſtennek Gondviſeleſet, noha reſs ſerint megh engette, mindazonaltal azt mondotta hogy nem terjed minden állatokra, kivaltkeppen az aprokra, mert igy az Iſtennek ertelme meg tompulna. Ide valo amaz kôzônſeges mondas: *Non vacat exiguis rebus adeſſe Iovi*. Az az: Nem erkezik az *Iupiter* minden aprolek dolgoknak igazgataſara. Nemellyek meg engettek, hogy az Iſtennek Gondviſeleſe, minden állatokra ki terjed, mindazonaltal azt mondottak, hogy az Iſten mindeneket az kûlſô eſkôzôknelkûl,

csak

csak maga igazgat. Vegezetre, nemellyek oly igen az külső eskőzőkre ſoritottak az Iſtennek Gondviſeleſet, hogy az Iſtent minden ſabadſagatul meg foſtottak, holott azt mondottak, hogy az Iſten az termeſetnek folyaſa ellen ſemmit nem cselekedhetik. Illyen ertelemben voltanak az Stoicuſok.

Ezek ellen azert az hamis velekedeſek ellen, felette ſükſeges minekünk, az Iſtennek Gondviſeleſe felől valo igaz tudomant ertenünk, mellyet nagy ſepen előnkben ád Chriſtus Urunk ez megh hallot rővid igikben.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Allattya Idvőzitőnk az Iſtennek Gondviſeleſet, mellyet az apro verebektül fogvan, az embereknek hajok ſálaigh ki terjezt.

RESZEI.

Rővidſegnek okaert az igiket reſekre nem oſthattyuk, hanem, hogy innet az Kereſtyenek tőb lelki eppületet veheſſenek, imez kővetkezendő kerdeſeket for-

gassuk megh. 1. Hogy ha vagyone az Istennek Gondviselese, avagy nincs? 2. Ha vagyon; Micsoda es hanyfele az Istennek Gondviselese? 3. Micsoda hasna vagyon ennek az tudomannak?

AZ ELSŐ RŐL.

Az mi az elsŏ kerdest illeti, arra az egeß Kereßtyenseg azt feleli, hogy vagyon az Istennek Gondviselese. Ennek az ertelemnek igaz volta megtetßik imez kŏvetkezendŏ okokbol:

1. Az Sz. Irasnak nyilvan valo bizonsagibol. Errŏl sol az Moyses, *Geneſ.* 8. 1. Megh emlekezek Isten az Noerol es minden vadakrol es barmokrol, mellyek ŏ vele valanak az Bárkában. Az David-is, *Pſal.* 145. 15. Mindeneknek ßemei te reád neznek, es te adß azoknak eledelt alkolmatos idŏben, &c. Ismet, *Pſal.* 147. 9. Az ki az barmoknak megadgya az ŏ eledeleket, es az hollo fiaknak, kik ŏ hozza kialtnak, &c. Az Salamon-is *Proverb.* 16. 33. Az ember kebelebe vetteteknek be az nyilak, de az Urtul vagyon azoknak minden itiletek.

Az Da-

Az Daniël-is ezt állattya *Cap.* 2. 21. mondvan: Es ô az ki meg valtoztattya az idôket, es az idôknek reßeit, le veti az Kiralyokat, es ßerez Kiralyokat, &c. Az Sz. Pál-is, *Act.* 17. 28. Ô benne ęlônk, mozgunk es vagyunk. Idvôzitônk-is errôl tanit, *Mat.* 6. 26. mondvan: Tekincsetek az Egi madarakra, mert azok nem vetnek, sem àratnak, sem az ô csûrôkben nem takarnak, mind azaltal az ti Mennyei Atyatok el fartya azokat, &c. De sok volna az bizonsagokat mind elô számlalnom. Ugyan ezen dolgot allattya Christus Urunk itt-is.

II. Ezt allattyak az Sz. Irasban megh jegyeztetet peldak-is. Az tôbbi kôzt peniglen, az Nóe Patriarcha, az ki csudalatoskeppen, az viz-ôzônnek habjai kôzt, az Bárkaban, mind azokkal egyetemben meg tartatik, az kik ô vele valanak. *Geneſ.* 6. 14. Az Loth Patriarcha, az kit az Isten Angyali altal sabadit ki az Sodoma veßedelmebôl. *Geneſ.* 19. 12. Az Isach, az kit hasonlokeppen Angyala altal sabadit meg az Szent Isten az Abrahamnak fegyvere alol. *Geneſ.* 22. 11. Az Moyses, az ki az

gyekenybôl csinalt ladaban, az folyo-vizen megh tartatek. *Exod.* 2. 3. Az Sido nemzetsegh, mellyet Isten hatalmas karja altal hoza ki, Ægyptumbol az Pharaho Kiralynak insigebôl, mellyet az Iras Egô kementzehez hasonlit, az mint errôl nyilvan valo irasink vannak, *Exod.* 8. 9. & 10. *Cap.* Az Daniël az ô tarsaival egyetemben, Daniël. 3. & 6. *Cap.* Az Jonas Prophéta, az kit az Isten harom nap es harom ejtaka csudalatoskeppen megh tart az Czeth halnak gyomraban. *Ion.* 2. 1. &c.

III. Ugyan ezen dolog meg tetßik ez vilagi dolgoknak sep rendel valo helyhezteteſekbôl. Az Isten ez vilagi dolgokat oly sep modgyaval rendelte, hogy abbol az ô bôlcseſege, hatalma es Atyai jo volta sepen ki nyilatkozik. Errôl sol az David *Psal.* 19. 1. mondvan: Az Egek hirdetik az Istennek dicsôſſeget, es az ô kezeinek munkajat hirdeti amaz ki terjeztetet erôſſegh. Ismet *Psal* 135. 7. holott imigyen sol: Ki az felhôket, az fôldnek utolso hatararol fôl hozza, ki villamasokat ßerez, es eſſôt ád az fôldre, es az ßelet ki

hozza

hozza az ô tarhazabol. Hasonlokeppen sol *Psal.* 147. 8. Ki be fedezi az Egeket fölhökkel, essöt kesit az földre, az hegyeken füvet teremt ki az barmoknak meg adgya az ô eledeleket, es az hollo fiaknak, kik ô reja kiáltnak, &c.

IV. Az joknak jutalmokbol es az gonoſoknak bûnteteſekbôl. Ide valo az mit az David mond, *Pſal.* 58. 11. Örûl az igaz, mikor lattya az boſſu allaſt, az ô labait moſſa az hitetlennek vereben. Es ezt mondgya az ember, bizonyara vagyon az igaznak jutalma, ketſegnelkûl vagyon itilô Iſten az földön. Az-is, az mit Chriſtus Urunk mond, *Mat.* 5. 12. Örûllyetek es vigadgyatok, mert nagy az ti jutalmatok az Egekben. &c. Iſmet *Cap.* 25. 34. Jertek el en Atyamnak áldottai, birjatok az Orſagot, mely meg keſittetet nektek, ez vilagnak fundamentomanak fôl veteſe elôtt. Oda alsb penigh *verſ.* 41. azt mondgya: Atkozottak, mennyetek el en tûllem az örök tûzre, mely el keſittetet az ordôgnek es az ô Angyalinak.

V. Az Orſagoknak es az ſep emberi

tartásagoknak megh tartásából, mellyek nem történetből, sem az vak szerencse forgásából, hanem az Szent Istennek igazgatásából vadnak. Erről sol az Salamon, *Proverb.* 8. 15. mondvan: En altalam Uralkodnak az Királyok, es az Uralkodok vegeznek igasságot, &c. Az Danièl-is, *Cap.* 4. 14. azt mondgya: Hogy az felséges Istè Uralkodik az embereknek birodalmokbã, es az kinek akarja annak adgya azt, &c.

VI. Hogy mostan több dolgokat elő ne számlallyak; Az Anyaszent-egyhaznak csudalatos megh tartásából, mellyet az Isten, az ördögnek es ennek ártalmas tagainak dühösségek ellen, mind ez oraiglan, nagy kegyelmesen meg tartot, es ez utan-is, az ő igaz igireti szerint meg tart. Ide valo, az mit Idvözitőnk mond, *Mat.* 28. 20. En ti veletek vagyok mind vilagh vegezetigien. Ismet, *Ioan.* 14. 18. Nem hadlak titeket arvaságra. &c. Ezt példaza regen az Nóe Bárkaja, mellyet az Isten csudalatoskeppen, az viz-özönnek habjai közt meg tarta, *Geneſ.* 8. 1. *&c.*

TANUSAG.

Tanu-

Tanullyuk megh innet; Hogy az Istennek Gondviselese felöl senkinek nem illik kételkedni; Mert erröl, mind az derek Sz. Iras, mind az regi Sz. peldak, annakfelette ez vilagi dolgoknak sep rendi, ez mellet az joknak jutalmok es az gonosoknak büntetesek, vegezetre mind az Orsagoknak s mind peniglen az Istennek Anyasent-egyhazanak meg maradasa, nyilvan valo bizonsagot tesnek.

Vetkeztenek tehat az regi Poganyok, az kik, vagy egeslen, vagy penig csak res serint tagattak az Istennek Gondviseleset, az mint az elö sámlaltatot peldak bizonyittyak. De mi azokat ne kövessük, hanem hidgyük el, hogy az Urnak semei sellel járnak ez egeß földön, *Zach.* 4. 10.

AZ MASODIKROL.

Az Istennek Gondviselese, nem egyeb hanem az ö örökke valo sabados, valtozhatatlan, bölcs, igaz es jo tanacsa, az mely serint az Isten, minden teremtet allatiban, minden jokat cselekedik; Az gonosakat penigh, bizonyos okokert, megh engedi lenni, de jo vegre, es mindeneket az ö ne-

venek dicsőſſegere es az hiveknek idvőſſegere igazgat, &c.

Tovabba, ket fęle az Gondviſeles, ſzámiillik kőzőnſeges es kivaltkeppen való. Az Iſtennek kőzőnſeges Gondviſelese nem egyeb, hanem az mely altal az Iſten ez latharo vilagnak es ebben lęvő állatoknak igazgataſara vigyaz. Erről ſol az Job Patriarcha *Cap.* 5. 10. mondvan: Ki eſſőt ád az főldnek ſinere, es az mezőkre vizet ſolgaltat. Iſmet, *Cap.* 9. 6. Az ki az főldet helyeből ki mozdittya, ugy annyira, hogy az ő oſlopi megh rendűllyenek. Az ki az napot ha meg tiltya, ſől nem kel, es az csillagokat be pecsetli felhőkkel, &c.

Viſontag *Cap.* 37. 5. illyenkeppen ſol: Mikor az hónak azt parancsollya, legy ugy mond az főldőn, avagy az zápornak vagy eſſőnek, azonnal az ő hatalmanak zápor eſſői jelen vadnak, &c. Laſd megh ezen kivűl az harmincz nyolczadik es harmincz kilenczedik reſzeit aző Jobnak, &c.

Ide valo az-is az mit az David Prophéta mond, *Pſal.* 145. 15. Iſmet, *Pſal.* 147. 5. Az Eſaiaſ-is *Cap.* 45. 6. Az Jeremiaſ-is

Cap.

Cap. 23. 24. Az Salamon, *Proverb.* 15. 3. Az Sz. Pál-is, *Act.* 17. 24. Lasd meg az írásokat, &c. Az Istennek kivaltkeppen valo Gondviselese penigh nem egyeb, hanem az mely altal az ô Anyaszent-egyhazat birja es igazgattya, az mely Anyaszent-egyhazert minden állatok lôttenek. Ez kivaltkeppen valo Gondviselese az Istennek, ki terjed az Nôe Bárkajatul fogva, mind vilagh vegezetiglen. Ide valo az mi Idvôzitônknek mondasa: Nem hadlak titeket árvasagra, *Ioan.* 14. 18. Istenet: En ti veletek lesek vilag vegezetig. *Mat.* 28. 20. *&c.*

TANUSAG.

Vegyûk eszünkben innet; Hogy noha kôzônségeskeppen az Istennek Gondviselese ki terjed minden teremtet állatira; De kivivaltkeppen az ô Anyaszent-egyhazara, mellyet ugy oltalmaz, mint az sajat szeme fenyet, *Zach* 2. 8. Ide valo, az mit az Sz. Isten mond *Esa.* 43. 2. Mikor az vizeken altal menendesz, veled lesek, es az vizek el nem boritnak tegedet. Mikor az tûzben jársz, megh nem égsz, es az lángh

meg

meg nem pórsól, mert en vagyok az te Uradd Istened, &c. Lasd meg ezen kivúl, *Esa.* 46. 4. Ismet, *Cap.* 49. 15. *Psal* 34. 8. Ismet, *Psal.* 91. 11. *&c.* Vigaztallyuk azert magunkat mindennemú forulasunkban az Istennek Atyai Gondviseleseuel, tudvan azt, hogy nem alusik es nem sunyadoz, az ki az Izraëlt oltalmazza, *Psal.* 121. 4. *&c.*

AZ HARMADIKROL.

Noha az Istennek Gondviselese felól valo tudomannak sok fep hasnai vannak, mindazonaltal imez következendók tetteteссek.

I. Ionet esúnkben vehettyúk, minemú legyen az mi Sz. Istenúnk, tudni-illik veghatetlen bólcseségú, josagu es hatalmu. Annakokaert ez tudomany felette tetteteссe teri az Istennek dicsósseget.

II. Ebból az tudomanybol biztattatnak az hivek hogy az Isten soha az ó gongyokat le nem teri. Mert az kinek meg az maz el vetteret apro állatokra-is gondgya vagyon: Sokkal inkab, gondot visel az ó okos lelkó teremtet állattyara, kivaltkepen pe-

ſoen penig az valaztot hivekre.

III. Ugyan innet arra-is intettetünk, hogy az Iſtentül rendeltetet eſközöket, mellyeket az mi megh maradaſunkra rendelt, megh ne vetſük, mert az Iſten nem mindenkor ezközönelkül, hanem gyakran ezközök altal viſi vegbe az ö Decretumat.

IV. Ebböl az hivek vigaztaltatnak minden ellenſegek ellen, hogy azoktul felleteb ne rettegjenek; Mert ha Iſten velünk, kicsoda alhatna ellenünk? *Rom.* 8. 31.

V. Vegezettre intettetünk innet; Hogy valami raytunk eſik, bekevel es csendeſ elmevel fenvedgyük, tudvan azt hogy az kik az Urat ſeretik, azoknak mindenek javokra ſolgalnak *Rom.* 8. 28.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy nem csak haſnos, hanem ugyan ſükſeges-is az Iſtennek Gondviſelese felöl valo tudomany. Ennek valoſaga meg terſik az elö ſámlaltatot dolgokbol. Intetteſſünk azert innet; Hogy ezt figyelmeteſſen tanulyuk, es ſorgalmatoſſan meg tarcsuk, hogy ennek draga haſnaiban reſeltetheſſünk.

Erre

Erre fejenkent ſegellyen minket az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

XXXIV. PRÆDIKATIO.

1. Petri. 5. 8. Iozanok legyetek es, &c.

MIvelhogy viteſſegh az Kereſztyen embernek ęlete ez vilagon, *Iob. 7. 1.* annakokaert ſükſegh eyjel es nappal vigyazni es imatkozni. Erre int Idvözitönk *Marc. 13. 35.* mondvan: Vigyazzatok, mert nem tudgyatok mikor jü haza az háznak Gazdaja avagy Ura, eſtveje, avag eyfelkor, vagy Tyúk ſokor, vagy reggel, hogyha hertelen megh jövend, ne talallyon titeket aluvan. Ide valo az-is, az mit *Luc. 12. 35.* mond: Legyenek az ti derekatok fel övedzve, es ſövetnektek meg gyuytva, es ti haſonlatoſok legyetek azokhoz, az kik várjak, hogy az ö Urok megh jüyjön az Menyegzöi lakodalombol, &c. Ugyan ezen dologra int az Sz. Peter, ez

meg

meg hallot rôvid igikben-is, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Int az Apostol ez igikben az Kereßtyeni jozansagra es az vigyazasra, igaz okait advan az ô intesenek.

RESZEI.

Ket kivaltkeppen valo reßei vannak ez igiknek. Az elsô reßeben be foglaltatik az Apostolnak ßep intese, holott igy ßol: Jozanok legyetek es vigyazzatok. Az masodik reßeben penigh igaz okait adgya az ô intesenek mondvan: Mert az ti ellensegtek az ôrdôg, mint az ordito Oroßlan, ßellel jár, keresven az kit be nyellyen, &c. Ez, mind Summaja s-mind rendi az igiknek, lassuk immar az igiket rendel, es azokbol az tanusagokat egy egy beßeddel.

Mond az Apostol: Jozanok legyetek es vigyazzatok, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagonknak elsô reße, holott az Kereßtyeni jozansagra es vigyazasra intetünk. De hogy innet az Kereßtyenek tôb lelki eppûletet vehessenek, azt kel megh latnunk, miben

ályon

állyó az Keresztyeni jozanság es vigyazas.

Az Keresztyeni jozansagh es vigyazas, imez kövétkezendő dolgokban áll: I. Az Istennek igaz ismeretiben, mely az Sz. irasbol vetetik, az mely, mint egy világos tükörben, az Istennek állattyat, személyet es akarattyat, nagy szépen előnkben adgya. Az Istennek állattya felől ugy tanit, hogy az Isten állattyaban egy, az mint erről nyilvan valo irasunk vagyon, *Deut.* 6. 4. Hald megh Izraêl, az te Urad Istened egy Isten. Erről sol az Sz. Pál is, 1. *Cor.* 8. 6. mondvan: Minekünk egy Istenünk vagyon. Hasonlokeppen sol, 1. *Tim.* 2. 5. mondvan: Egy az Isten, &c. Szemelye felől penigh az Istennek az Sz. Iras azt mondgya: Hogy az Istenségnek egy állattyaban harom személyek vadnak, tudni-illik Atya, Fiu es Sz. Lelek. Erről sol az David, *Psal.* 33. 6. mondvan: Az Urnak Igéje altal erősittettenek, avagy lőttenek az Egek, es az ő szajanak Lelke altal, azoknak minden seregek. Christus Urunk-is, *Mat.* 28. 19. holott azt parancsolya az Tanitvanyoknak; Hogy Keresztel-

reßtellyenek, Atyanak, Fiunak es Sz. Lelleknek neveben. Az Sz. Janoſ-is, 1. *Ioan.* 5. 7. mondvan: Harman vadnak az Egben az kik bizonſagot teßnek; Az Atya, az Ige es az Sz. Lelek. Vegezetre az Iſtennek akarattya felôl bizonſagot teßen Chriſtus Urunk *Ioan.* 6. 40. mondvan: Ez az Atyanak akarattya, hogy minden, az ki lattya az Fiat, es hißen ô benne, el ne veſen hanem ôrôk çlete legyen.

II. All az Iſtennek Sz. igijenek halgataſaban es tanulaſaban. Ezt commendallya az David *Pſal.* 119. 105. Az en labaimnak ßövetneke az te iged, es az en ôßvenyemnek vilaga. Idvôzitônk-is *Ioan.* 5. 39. mondvan: Tudakozzatok az iraſokat, mert nektek ugy tetßik, hogy azokban ôrôk çletetek vagyon, es azok az mellyek en rolam bizonſagot teßnek, &c. Errôl ſol amaz Evangeliumbeli Abraham-is, *Luc.* 16. 29. mondvan: Vagyon Moyſeſek es Prophetajok, halgaſſak azokat, &c.

III. Az Kereßtyeni mertekletes çletnek kôveteſeben. Errôl ſol Chriſtus Urunk *Luc.* 21. 34. mondvan: Megh oltal-

I 607 11.1

mazzatok penigh magatokat, hogy valamikor meg ne nehezedgyenek az ti szivetek, tobzodassnak, reszegsegnek es ez vilagi sorgalmatossagoknak miatta, &c. Az Sz. Pál is *Ephes.* 5. 18. holot igy: Meg ne reszegedgyetek az bortul az melyben bujaskodas vagyon, &c. Erről sol az Apostol is itt az helyen.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet, hogy az Keresztyen embernek elete ez vilagon nem henyeles, sem penigien tobzodas, hanem jozansagh es vigyazas. Ennek valosaga megh terßik az elő számlaltatot dolgokbol. Intettessünk tehat innet, hogy jozanok es vigyazok legyünk, hogy Isten előtt kedvesseget es ez vilagi emberek előtt dicsiretet nyerhessünk. Vetkeznek ez ellen az sęle emberek, az kik amaz Epicurussal egyût azt mondgyak: *Ede, bibe, post mortem nulla voluptas*; az az: Egyel, igyal, mert az halal utan semmi gyönyörüsegh nincsen. Vetkezek ez ellen amaz tobzodo Nábál, az ki az ő Udvaranepevel igen vigan mulat; Az David penig az ő vitezi-

vel

vel egyetemben az puſztaban ehezik es ſomjuhozik. Hozza kûld az Nábálhoz ęleſert, de męgh pirangato ſokkal illeti az David követit 1. *Sam.* 25. 10. Amaz Evangeliumbeli Gazdag-is, az ki bíborban es barſonban öltözik vala, es mindennap tobzodik vala, az ſegeny Lázárnak penigh, męgh csak az maradekokban ſem ád vala. *Luc.* 16. 19. Ezekkel egyetemben az Herodeſ-is az ki az ô Udvara nepevel igen tobzodik; Az kereſztelô Janos penigh az tömlöczben ehezik es ſomjohozik. *Mat.* 14. 6. 21. De mi ezeket ne követſük, hanem az Apoſtol ſęp inteſet be veven, jozanok es vigyazok legyünk. Ez az elſô reſznek rövid magyarazattya.

Mond immar az Apoſtol: Mert az ti ellenſegtek az ördögh, mint az ordito Oroſlá, ſellel jár, keresven az kit be nyellyẽ.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſe, holott, az mint mondam, okait adgya az Sz. Peter, az ô ſęp inteſſenek. Öt kivaltkeppen valo okait ſámlallya peniglen, az mellyekrôl rendel ſollok az igiknek folyaſa ſerint. Mond az

I 607 11.1

Apostol: Mert az ti ellenségtek, &c. Ez igikben foglaltatik be első erőssege az Sz. Peternek, mellyet vesen, *ab incommodo*, az az, az ártalmas dologtul, mintha azt mondana. Az kiknek ellenségek vagyon, azoknak szükség hogy jozanok es vigyazok legyenek. De ti nektek ellenségtek vagyon? Azert szükség hogy jozanok es vigyazok legyetek:

Itt minekünk csak azt kel meg latnunk, miert neveztetik az Satan mi ellenségünknek? Ennek imez következendő okait talallyuk:

I. Mert regi ellenkezes vagyon mi köztünk es ő közte. Ide valo az mit Isten mond *Genes.* 3. 15. Ellenkezest szerzek te közted es az Asszonyiallat közt, az te magod közt es annak magva közt.

II. Mert mardossa, avagy harabdallya az mi sarkunkat. Ezt-is ő maga bizonyittya az Szent Isten, *Genes.* 3. 15. mondvan: Te-is mardosod annak az ő sarkat, &c.

III. Mert eleitől fogvan gyilkos volt es az igasságban megh nem maradot, az mint ezt Christus Urunk bizonyittya, *Ioan.* 8. 44. *&c.* Tanu-

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; Hogy nem jo akaronk minekünk az ördögh, hanem termeſet ſerint valo ellenſegünk. Meg tetſik ennek igaz volta az elö ſámlaltatot okokbol. Ugyan ezen dolgot allattya az Apoſtol-is, holot az Satant mi ellenſegünknek nevezi. Intetteſſünk azert innet, hogy az Pokolbeli ördöggel es annak ártalmas tagaival, amaz oldo kötö varaslokkal, ſemmi ſövetſegünket ne tarcsuk, hanem tarcsuk ugy mint termeſet ſerint valo ellenſegünket, &c. Mond az Sz. Peter. Az ördög, &c. Ez az maſodik erösſeg, mellyèl ugyan azon dologra int az Apoſtol. Veſi penigh ezt *ab Etymologia vocis*, az mint az Scholakban ſolunk. Mert az *Diabolus* az mi nyelvünkön annyit teſen, mint patvarkodo. Ertelme azert az Apoſtol mondaſanak csak ez: Az kiknek patvarkodo ellenſegek vagyon, azoknak ſükſegh hogy jozanok es vigyazok legyenek. De tinektek ollyan ellenſegetek vagyon. Azert ſükſeg hogy jozanok es vigyazok legyetek. Itt-is csak azt kel megh latnunk;

I 607 11.1

miert hogy az ördögh Patvarkodonak nevezetik?

Ennek az nevezetnek, imez következendő okat talallyuk. Mert mint amaz fortelyos Iſpan, az bika alatt-is bornyut keres. Megtetßik ez, az mi elſő Anyankal valo beſelgeteſeből, *Geneſ.* 3. 1. holot imigyen ßol: Azt-is mondottae Iſten, hogy ez kertnek fáinak ſemmi gyümölcseben ne egyetek. Es monda az Aſſonyiallat az kigyonak: Az kertnek fáinak gyümölcseben eßünk; De imez fának gyümölcseben, mely az kertnek közepette vagyon, az Iſten monda: Ne egyetek ebből, ingyen ſe illeſſetek, hogy valami modon meg ne hallyatok. Akkor monda az kigyo az Aſſonyiallatnak: Nem haltok megh halalnak halalaval; De tudgya az Iſten, hogy valamely napon ejendetek arrol az fárol, meg nyilnak az ti ſemetek, es ollyanok leßtek, mint az Iſtenek, jonak es gonoßnak tudoi, &c. Haſonlokeppen Patvarkodek Idvözitőnkel-is, *Mat.* 4. 3. mondvan: Ha Iſtennek fia vagy, parancsoly, hogy ez kövek valtozzanak kenyerekke,

tekke, &c. Igy cselekedik mi velünk is, holot furtelt fogh hozzank, mind egeſſegünkben ſ. mind betegſegünkben, mind ſegenſegünkben, ſ. mind gazdagſagunkban, vegezetre, mind bekeſegünkben, ſ. mind haboruſagunkban. Szály magadba bereto Atyam fia, es ezekre igaz eleg peldakat talalſ, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet, mely igaz amaz közönſeges mondas: *Nomina ſunt omina.* Az nevezetek, jövendöleſek. Iſmet; *Reſpondent rebus nomina ſæpe ſuis.* Megh felelnek az nevezetek az dolognak valoſaganak. Megh tetſik ez, az Sátannak nevezetiből, az ki Patvarkodonak nevezteték, mely nevezetnek valoba megh felel. Intetteſſünk azert innet, hogy ſemmi Patvaros Procatortul inkab ne felyük mint az Pokolbeli ördögtül, &c.

Mond meg-is az Apoſtol: Mint az ordito oroſlan, &c. Ez az harmadik erőſſege az Apoſtolnak, mellyel int bennünket az jozanſagra es vigyazaſra. Veſi penig ezt à *Simili*, az az, az külſö haſonlatoſſagtul.

I 607 11.1

Hasonlittya az ördögöt az ordito oroßlanhoz, mintha azt mondotta volna: Az kiknek sene ellenségek vagyon, ßükség hogy jozanok es vigyazok legyenek. De tinektek ollyan ellenségetek vagyon: Azert ßükség hog jozanok es vigyazok legyetek.

Itt-is azt kel meg latnunk; Miert hasonlittatik az ördög ordito Oroßlanhoz?

Ennek imez következendö okait talallyuk: I. Mert mikeppen az Oroßlan (fökeppen ha meg ehezik) sene es igen kegyetlen: Azonkeppen az Pokolbeli ördög felette dühös termeßetö. Ezert mondgya Idvözitönk *Ioan.* 8. 44. Hogy az ördög eleitül fogvan gyilkos volt, &c.

II. Mert mikeppen az Oroßlan igen erös: Azonkeppen az Satannak nagy hatalma vagyon azokon, az kiket Iſten igaz itiletiböl az ö birodalma alá vet. Ezert neveztetik farkasnak *Ioan.* 10. 12. Sárkannak, *Apoc.* 12. 3. &c.

III. Mert mikeppen az Oroßlan igen fel az kakasnak savatul es az üres ßekernek zörgeßetül: Azonkeppen az ördög, felette igen fel az Iſtennek igijetül es az Kereßtyen

tyen embernek buzgo könyörgeſetől, &c.

TANUSÁG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Satan igen erős es hatalmas ellenſeg, kivaltkeppen az kiken Iſten ő neki hatalmat ád. Ez az oka, hogy az Sz. Iras nem igen haſonlittya őtet valami ſelelmes es erőtelen állathoz, hanem erős, fene es vad állatokhoz, az mineműek az Oroſlan, Farkas es az Sárkany. Intetteſſünk azert innet, hogy igen kerjük az mi Szent Iſtenünket, hogy ne vigyen az keſertetben, de ſabadi. cson ettől az gonoſtul, &c.

Mond még-is az Apoſtol: Szellel jár, kereſven az kit be nyellyen. Ez az utolſo ok avagy erőſſeg, mellyel int még-is az Sz. Peter az jozanſagra es Kereſtyeni vigyazaſra. Veſi penig ezt az káros es vesedelmes dologtul. Értelme csak ez: Az kiknek oly ellenſegek vagyon, az ki ő nekiek derek romlaſokra es vesedelmekre igyekezik, azoknak ſükſegh hogy vigyazzanak es jozan ęletet ęllyenek. De nektek ollyā ellenſegetek vagyon: Azert ſükſeg hoǵ vigyazzatok es jozan ęletet ęllyetek.

I 607 /1.1

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet; hogy az Pokolbeli ördög, az Iſten Anyaſent-egyhazanak termeſet ſerint valo ellenſege, az ki nem csak külſö joſagokban igyekezik az hiveket meg károſitani, hanem, ha ſerit teheti, azon vagyon hogy ęleteket is el fogyaſſa. Meg tetſik ez, az Sz. Jobnak peldajabol, az kire mikor Iſten az Sátant reja bocsatotta volna, fel indita az ſomſed, Poganyokat, es az Jobnak minden ökreit, teveit es ſamarit el haytak. Annak utanna nagy ſelet tamaſta, es mikor az ö fiai es leanyi eggyüt mulatnanak az ö Battyoknak hazanal, az hazat rejajok ſakaſtya es mind eggyüt veſti öket. Ugyan ezen dolgot állattya az Sz. Peter-is, holott azt mondgya, hogy ſellel járvan kereskedik ez vegre hog az embereket be nyellye.

Intetteſſünk azert innet, hogy igen vigyazzunk ö ellene, hogy az ö ęh torkaban ne eſſünk. Igen-is könyörögjönk az mi Urunk Jeſus Chriſtuſnak, az Tanitvanyokkal eggyüt, hogy az mi hitünket öregbiese, mellyel az Sátannak veſedelmes keſer-

kesertetinek ellene alhassunk. *Luc.* 17.5. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy igy viselhessük magunkat, Amē.

XXXV. PRÆDIKATIO.

Marc. 13. 35. *Vigyazzatok annakokaert, &c.*

FElette helyessen mondgya az Sz. Peter, masodik levelenek harmadik reszeben, hogy az Urnak napja hasonlo az lopohoz: Mert mikeppen az lopo veletlen jü el az kár tetelre: Azonkeppen az Christusnak utolso el jövetelinek napja oly veletlen, es oly titkos leszen, mellyet még az Istennek Sz. Angyali sem tudnak, az miat ezt ő maga bizonyittya Idvözitönk, *Marc.* 13. 32. Erről sol Christus Urunk *Mat.* 24. 27. es 37. Ugyan ezen dolgot állattya ez meg magyarazot igikben-is.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez; Int mindenekett Christus Urunk

az Ke-

I 607 11.1

az Keresztyeni vigyazasra, veven erösseget az ö utolso napra valo el jövetelinek bizontalan voltabol.

RESZEI.

Tanusagnak okaert ket kivaltkeppen valo resekre osthattyuk es igiket. Mert az elsö reszben elönkben adattatik az intes, melyben serkenget Christus Urunk az Keresztyeni vigyazasra. Az masodikban penig okat adgya az ö intesenek.

Ez mind Summaja s mind rendi az igiknek; Lassuk immar az igiket rendel. Mond Christus Urunk: Vigyazzatok azert, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsö rese holot az Keresztyeni vigyazasra intetünk.

Itt minekünk csak azt kel meg latnunk; Miert int illyen sorgalmatossan minket Idvözitönk az vigyazasra? Ennek igen sep okai vadnak, im csak egy egy beseddel számlalom elö.

I. Mert jol tudgya az mi röstségünket es tunyasagunkat az lelkiekben; Annakokaert hogy az mély alombol fel serkencsen bennünket, gyakran int az Keresztyeni vigyazasra. II. Ez-

II. Ezzel az forgalmatoſſaggal az Kereſztyeni vigyazaſnak haſznat es ſükſeges voltat akarta megh jelenteni. Ide ſabhattyuk, az mit az Sz. Peter, elſö levelenek ötödik reſzeben mond: Jozanok legyetek es vigyazzatok, mert az ti ellenſegtek az ördög, mint az ordito Oroſlan ſellel jár, kereſven az kit be nyellyen.

III. Hogy az ö hiveihez valo ſeretetit ezzel-is meg jelencse, az kiknek idvöſſegeket felette igen ſomjuhozta. Ezert mondgya *Mat.* 18. 11. Hogy az embernek fia azert jött, hogy megh kereſſe az mi el veſet volt.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy nem csak haſznos, hanem ugyan ſükſeges-is az Kereſztyeni vigyazas. Ennek igaz volta megh tetſik az elö ſámlaltatot dolgokbol. Intetteſſünk azert innet, hogy az Kereſztyeni vigyazasban legyünk foglalatoſok életünknek minden napjaiban. Erre int Idvözitönk, *Mat.* 25. 10. amaz eſes Szüzeknek peldajokban. Haſonlokeppen, *Luc.* 12. 37. amaz jo vigyazo ſolgaknak peldajokkal,

I 607 11.1

jokkal, az kik az ö Urokat kesen vartak vissa az Menyegzöböl. Ugyan ezen dologra int itt-is bennünket, &c. Ez az elsö dologh. Mond immar Christus Urunk: Mert nem tudgyatok, mikor jü haza az haznak Gazdaja avagy Ura, estveje, vagy eyfelkor, vagy tyukkokor, vagy reggel. Hogy ha hertelen megh jövend, ne talallyon titeket aluvan, &c.

Ez igikben foglaltatik be masodik rese, jelen valo tanusagunknak, holot okat adgya Idvözitönk az ö intesenek. Vesen penig erösseget az ö veletlen el jövetelitöl az utolso napra, tudni-illik az itiletnek napjara. De hogy innet-is az Keresztyenek töb lelki eppületet vehessenek.

I. Azt lassuk meg; Miert hogy az Isten az ö Sz. Fianak utolso el jövetelit, illyen igen el titkolta, hogy azt meg az Istennek Sz. Angyali se tudgyak, az mint ezt ö maga bizonyittya Idvözitönk *Marc.* 13. 32.

II. Micsoda házat emleget Christus Urunk, es kicsoda ennek az ö Ura?

AZ ELSÖ RÖL.

Az ö Szent Fianak utolso el jövetelit az

Iti-

Itiletnek napjara, az Szent Isten, imez következendő okokert titkolta el. I. Mert azt mégh az Mennyei Szent Angyalok sem tudgyak *Marc.* 13. 32. Ha azert azt az Szent Isten, még az ő leg főb teremtet állatinak sem jelentette meg, nē kel csudalnonk, hogy ha az emberektűl el titkolta.

II. Ezzel minket akart az Szent Isten serkengetni az Keresztyeni vigyazasra, hogy mindenkor kesek lennenk az mi utolso oránkhoz es az Itiletnek napjahoz. Mert ha tudnok mikor jű el az Christus az Itiletre, es meddigh terjed az mi életűnk, ennel is nagyub testi batorlagban élnenk, es azt mondanok; No mégh eleg idő vagyon hatra, es meg terhetek, azert az mit el tehetek, vegbe vihem dolgomat. De hogy ez ne legyen, az utolso napot, az mi halalunknak orajaval eggyűt, el titkolta mi tűlűnk, hog mindenkor kesen legyűnk.

III. Hogy az embereknek zugolodasoknak es nyughatatlanságoknak eleit vegye. Mert ha tudnak az emberek az utolso napnak, avagy tavoly voltat, avagy kőzel letet; Az kiknek jo állapattyok vol-

na,

I 607 11.1

na, azon panaſolkodnanak hogy hamar el hozza Iſten: Az kiknek penig bodogtalan állapattyok lenne, azt bannak, hogy azt igen meſſe halaſtotta, es igy mind ket felöl zugolodas tamadna. De hogy ez ne lenne, azt az idöt el titkolta az Iſten mi tülünk.

IV. Hogy ezzel az halaltul valo felelmet meg enhitene, es az halal, ſ. az utolſo nap felöl valo gondolkodaſra ſerkengetethetne. Mert termeſet ſerint, az mirül az ember gyakorta gondolkodik, attul nem annyira fél. Ide valo amaz közönſeges mondas: *Ut mortem nunquam metuas, ſemper cogita.* Az az: Hogy az halaltul ſoha ne fély, mindenkor arrol gondolkodgyal.

TANUSAGOK.

I. Tanullyuk megh innet; Hogy többet haſnal minekünk, hogy ſem az utolſo napnak idejet, ſem az mi utolſo orankat nem tudgyuk, hogy nem mint ártana. Ennek igaz volta meg tetſik az elö ſámlaltatot dolgokbol. Intetteſſünk azert innet; Ne panaſolkodgyunk az mi Szent Iſtenünk ellen, hogy mi tülünk ezeket el titkolta,

kolta, hanem inkab vegyük hala-adaſſal, tudvan azt hogy az kik az Urat ſeretik, azoknak mindenek javokra ſolgalnak. *Rom.* 8. 28. *&c.*

II. Vegyük eſűnkben innet; Hogy csak haſontalan dolog az utolſo napnak ideje es orája felől tudakozni, mert az mint oda fellyeb meg hallok, oly titkos dologh az, mellyet az Szent Iſten megh az Mennyei Sz. Angyalok előtt-is el reytet. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik mind az utolſo nap felől, ſ-mind az ő halalok orája felől feletteb ſorgalmatoskodnak, es amaz oldokótó varazloktul tudakoznak, meddig terjedgyen az ő életek. Vetkeznek amaz Egbe vigyorgo *Aſtronomuſok-is*, az kik az embereknek életeknek folyaſat es annak veget, neminemű meſterſegek altal (mellyet *erectionem thematum* neveznek) viſgallyak. De ezekről méltan mondhattyuk, hogy; *Neceſſaria ignorant, quia non neceſſaria didicerunt.* Az ſükſeges dolgokat nem tudgyak, mert haſontalan dolgokat tanultanak. Egy *Aſtronomus* felől olvaſſuk; Hogy mikor az csillagokra nezne

I 607 11.1

egy időben, egy nagy mély veremben be esett es nyaka szakadot. Mas ember latvan veszedelmet, csak nevette mondvan: Méltan erdemlette azt az romlást, mert azt nem latta az mi előtte volt, s-mégh-is az Egben nezet. No mi ezeket ne követsük, hanem hidgyük el, hogy az utolso napnak ideje bizontalan, azert arrol ne tudakozzunk, hanem inkab azon legyünk, hogy ahoz jo modgyaval keszitsük magunkat.

AZ MASODIKROL.

Az mi az masodik kerdest illeti; Az házon érti Idvözitönk ez vilagot, ennek Uran penigh önnön magat. De vallyon miert hasonlittatik ez vilag házhoz, es az mi Idvözitönk az háznak Urahoz?

Ez lathato vilagh házhoz hasonlittatik imez következendö okokert: I. Mert mikeppen az ház sok részekből áll: Mert az mint tudgyuk es lattyuk, az háznak vadnak oszlopi, gerendai, ablaki es aytai: Azonkeppé ez vilagon nem csak egy karban állanak az emberek, hanem vadnak, felsö, közep es alsó renden valok. Vadnak Urak es szolgak, Tanitók es halgatók, fér-

fiak

ſiak es Aſſonyiallatok, Vęnek es Iſiak.

II. Mert mikeppen az háznak vagyon Gazdaja: Azonkeppen ez vilagnak vagyon Ura es Gazdaja, tudni-illik az Atya Iſten Szent Fiaval es az ő Sz. Lelkevel. Ezert mondgya az Sz. David *Pſal.* 24. 1. Az Ure az főld es annak tellyeſſege, &c.

III. Mert mikeppen az házban az emberek ſoktak lakni: Azonkeppen ez vilagon vadnak az emberek.

IV. Mert mikeppen az házban mindenők ſep rendel vadnak: Azonkeppen az Iſten ez vilagon mindeneket nagy ſep modgyaval rendelt, &c.

Idvőzitőnk penig Urhoz avagy Gazdahoz haſonlittatik. I. Azert: mert mikeppen az Urnak vadnak ſolgai es az Gazdanak cseledi: Azonkeppen Chriſtus Urunknak vadnak mind ſolgai ſ-mind cseledi. Chriſtus ſolgainak neveztetnek az Angyalokkal egyetemben az emberek es minden teremtet állatok *Pſal.* 24. 1. Cseledi penig ez vilagon az elő ſentek, az kiket az Sz. Pál, *domeſticos fidei*, az az, hitnek cseledinek nevez, *Gal.* 6. 10. &c.

I. 602. 11.1

II. Mert mikeppen az Urnak es Gazdanak külömb külömb rendbeli szolgai es cseledi vadnak: Azonkeppē az Chriſt⁹ ez világon el oſztotta az emberek közt az tiſztet.

III. Mert mikeppen az jo Ur es Gazda, szereti az szofogado szolgakat es engedelmes cseledeket; Az gonoſokat penig es az engedetleneket gyülöli: Azonkeppen az Chriſtus az hiveket szereti, az hypocritakat penig es az hittül szakat embereket, felette igen gyülöli. *Pſal.* 5. *verſ.* 5. *&c.*

IV. Mert mikeppen az Ur jövendöben számot veszen az szolgaktul: Azonkeppen az Chriſtus számot veszen az utolſo napon az emberektül. Erröl szol az Sz. Pál, *Röm.* 14. 10. mondvan: Mert minnyajan az Chriſtus itelö szeki eleiben állunk, &c.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy ez vilag nem történetből lött, mint regen az *Democritus* mondotta. Sem valami Uratlan joſag. Hanem vagyon ennek mind Ura, ſ. mind Gazdaja, tudni-illik az Iſtennek fia az Ur Jeſus Chriſtus az ö Mennyei Szent Attyaval es Sz. Lelkevel egyetemben.

Ennek

Ennek valoſaga meg tetßik az elő ſámlaltatot okokbol. Ugyan ezen dolgot bizonyittya Idvőzitőnk itt-is, holott ő magat az háznak Gazdajanak avagy Uranak nevezi. Intetteſſünk azert innet; Hogy ettől az Urtul es Gazdatul halgaſſunk, ennek ſavat fogadgyuk es ő neki hiven ſolgallyunk, hogy mi ellenünk-is ugy ne panaſolkodgyek, mint regen az Sidok ellen, *Malach.* 1. 6. mondvan: Az fiu tißteli az Attyat es az Szolga az ő Urat; Ha azert en Atyatok vagyok, hon az en tißteletem, es ha en Ur vagyok, hon az en felelmem? De ez ellen ki ſokan vetkeznek ez moſtani időben, naponkent valo peldaink bizonyittyak. De mi affęle embereket ne kőveſſünk, hanem im hallyuk, hogy Urunk es Gazdank minekünk az Chriſtus; Azert ugy viſellyük magunkat, mint ſofogado ſolgak es engedelmes cseledek. Erre fejenkent ſegellyen minket az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert, Amen.

I 602 11.1

XXXVI. PRÆDIKATIO.

1. *Thes.* 4. 13. *Nem akarom penig, &c.*

Nem oknelkûl mondgya az mi Idvôzitônk az Ur Jesus Christus *Ioan.* 11. 28. En vagyok az fôl-tamadas es az élet, az ki hiszen en bennem, ha szinten meg hal-is, él. Mert az ki az Istuban hiszen, annak örök élete vagyon, az mint az Keresztelô Janos bizonyittya ezt *Ioan.* 3. 36. Ezt allattya az Sz. Pál Apostol-is, ez meg hallot rôvid igikben.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Inti az Sz. Pál az Thessalonica Varasbelieket (es azokkal egyetemben minket-is) hogy az ô halottyokat Poganyi modon ne siraſſak, mint nemellyek, az kiknek nincsê remenſegek az fôl-tamadas felôl

Tanuſagnak okaert ket reſzekre oſztattyuk ez igeket. Mert az elsô reſzeben be foglaltatik az Apostolnak inteſe. Az masodik

ſodik reſeben okat adgya az ő inteſenek: Ez mind Summaja ſ-mind rendi az igiknek. Laſſuk immar az igiket rendel.

Mond az Apoſtol: Nem akarom penig, hogy tudatlanſagban legyetek Atyam fiai azok felôl, az kik el aluttanak, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſő reſe, holot az Apoſtolnak inteſe adattatik előnkben. De hogy innet az Kereſtyenek tőb lelki eppületet veheſſenek. 1. Azt kel meg latnunk; Miert hogy az Kereſtyen embernek halala alomhoz haſonlittatik? 2. Miert tiltya megh az Sz. Pál az halottakon valo ſirankozaſt?

AZ ELSöRöL.

Az mi az elſő kerdeſt illeti; Az hiveknek halalok mind itt ſ-mind ezen kivül tőb helyeken az Sz. irasban, alomhoz haſonlittatik, imez kővetkezendő ſep okokert.

I. Mert mikeppen az álom kőzőnſeges mind ferfiakkal, Aſſonyiallatokkal, Ifiakkal, venekkel, Urakkal es ſolgakkal: Azonkeppen az halal mindenekkel kőz. Ezert nevezi az Sz. David minden teſtnek utának, 1. *Reg.* 2. 2. Ide valo amaz kőzőn-

I 602 11.1

ſeges mondas: *Eſt commune mori, mors nulli parcit honori.* Közönſeges az halal, az halal ſenkinek nem kedvez. Iſmet; *Mors ſceptra ligonibus æquat.* Az halal az Kiralyokat az ſegenyekkel egyenlöve teſi. Ezert mondgya amaz *Horatius* nevű *Poëta*; *Pallida mors æquo pulſat pede, pauperum tabernas, Regumq; turres.* Az ſargito avagy ſargabinű halal egyenlőképpen el járja az ſegenyeknek füſtös házokat, es az Kiralyoknak palotajokat, &c.

II. Mert mikeppen nem azert alußunk el, hogy mindenkor az alomba maradgyunk: Azonkeppen nem azert halunk megh, hogy örökke az halalban maradgyunk. Ezert mondgya Idvözitönk *Ioan.* 11. 25. En vagyok az föl-tamadas es az élet, az ki hißen en bennem ha ßinten megh hal-is él, &c.

III. Mert mikeppen az alom után ugyan meg Ujjulunk: Szinten azonkeppen az teſti halal után jobb állapatra tamadunk föl. Az Sz. Pál bizonyittya ezt 1. *Cor.* 15. 42. mondvan: Igy leßen az halottaknak föl-tamadaſa-is; Elvettetik rothadandó

dando teſt, fôl-tamaztatik rothadatlan. El vettetik gyalazatos teſt, fôl-tamaztatik dicsôſſeges. El vettetik erôtelen teſt, fôl-tamaztatik hatalmas. El vettetik lelkes teſt, fôl-tamaztatik lelki teſt, &c.

IV. Mert mikeppen az alomban, noha az teſt nyugodalomban, es ugymint erzekenſegnelkûl vagyon, mindazonaltal az Lelek vigaz: Azonkeppen az halalban, noha az teſt meg hal, mind azaltal az Lelek ęl. Ide ſabhattyuk az mit Idvôzitônk mond *Mat.* 10. 28. Ne fellyetek azoktul, kik az teſtet ôlhetik meg, hanem attul fellyetek, az kik mind az teſtet ſ-mind az lelket el veztheti az Gehennaban.

V. Mert mikeppen az alom, neha ugyan kedvek ellen-is el nyomja az embereket: Azonkeppen az halal, vagy akarjunk vagy nem, de el viſen bennûnket. Ezert nevezi az David az halalt minden teſtnek utának 1. *Reg.* 2. 2.

VI. Mert mikeppẽ az kik el akarnak aluni, ruhajokat le vetik. Azonkeppẽ az halalbã mindẽ gyarloſagokat le teſſûnk. Ide valo amaz kôzônſeges mondas; *Mors ultima li-*

I 602 11.1

nea rerũ; Az halal mindẽ dolgoknak vege.

VII. Mikeppen az jo Atyak es Anyak, az ô edes magzattyoknak nyugodalmara, csendeß helyet valaztanak: Azonkeppen az Iſten az ô hiveit az jo halal altal az ô ágyas hazokban be kôltôzteti. Errôl ßol az *Eſaias Cap.* 57. 1. mondvan: Az kôvetkezendô veßedelem elôt vetetik el az igaz. El jû az bekeſegh, es nyugoßnak az ô ágyas hazokban, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Kereßtyen embernek az halaltul ſemmit nem kel fęlni. Meg tetßik ez ebbôl az haſonlatoſſagbol. Męltan mondotta azert regen amaz vęn *Beſſus*; Hogy ßinten ollyan bolondſag, fęlni az halaltol, mint az vęnſegtûl. Mert mikeppen hogy az ki ſokkaig ęl, az vęnſeget el nem kerûlheti, azonkeppen az halalt is ſenki el nem kerûlheti. Ide illethettyûk, amaz parazt, avagy ßanto vetô embernek, az halaßal valo beßelgeteſet. Mikor egy ßanto ember, egy Halaßra talalt volna, azon tudakozik tûle, mikeppen holt volna meg az ô Attya? Amaz azt feleli,

hogy

hogy az hajobol ki eſven, az vizben holt. Iſmet kerdi, annak az Attya micsoda halallal mult ki ez vilagbol? Arra-is azt feleli, hogy haſonloki meneteli volt. Vegre azon tudakozik, annak az Attya micsoda halallal holt meg? De az felôl-is haſonlokeppen felel. Mond oſtan az Szanto ember; Czudalom hogy te az hajoban merſ menni. Viſontag az Halaſ meg kerdi az Szanto embert; Az ô Attya mikeppen holt megh? Amaz azt feleli, hogy az ágyon csendeſ, halallal mult ki ez vilaghbol. Iſmet kerdi, annak az Attya hogy hogy holt volna meg? Arra-is azt feleli, hogy az párnan. Vegezetre annak-is az Attya felôl kerdeskedik. De affelôl-is az mondgya, hogy az ágyon mult ki ez vilagbol. Mond oſtan az Halaſ; Czudalkozom raytad, hogy merſ az ágyon az párnara fekûnni? Az mely mondaſával nagy nyilvan megh jelentette az Haláſ ember, hogy merô bolondſagh az halaltul feloi, mert azt fenki el nem kerûlheti. Intteſſûnk azert innet, hogy az halaltul ſemmit ne fellyûnk, tudvan azt, hogy az hivekre

nezve

nezve az csak álom, es altal menetel e-
gyarlo életből az örökke valo bodogsag-
ra, mellyet sem nem latot, fül nem hallot,
es az embernek elmeje megh nem foghat-
tya, az mint az Sz. Pál fol. 1. *Cor.* 2. 9. &c.

AZ MASODIKROL.

Az mi az masodik kerdest illeti; tud-
nunk kel affelől hogy nem minden siraſt
tilt megh az Apoſtol, hanem I. Amaz
modnelkűl valot, mely az mertekleteſſeg-
nek határat altal hagja. Igy sirattya vala
az ő meg holt fiat amaz Naimbeli Özveg
Aſſonyiallat, az kit Idvözitönk az felet-
teb valo sirankozaſtul meg tilt, *Luc.* 7. 13.

II. Az igaz hitnelkűl valot, az mine-
mű vala az Poganyoke. Erről fol az Sz.
Pál itt az helyen: Ne siraſſatok, ugy-
mond, az ti halottaitokat ugy, mint nemel-
lyek, az kiknek nincsen remenſegek az
föl-tamadas felől, &c. De hogy mertekle-
teſſen szabad legyē az meg holtakat siratni,
megh tetßik imez következendő okokbol.

I. Mert ugyan ezen Sz. Pál *Rom.* 12. 15.
azt parancsollya, hogy az örűlőkkel örűl-
lyűnk, es az sirokkal sirjunk.

II. Mert

II. Mert az regi Sz. emberek-is vetek, nelkûl sirattak az ô halottyokat. Peldank erre az Abraham, az ki az ô meg holt feleseget az Sára Asſont, nagy keſerveſſen megh sirattya az mint errôl nyilvan ſol az Moyſes *Geneſ.* 23. 2. Az Jacob, az ki az ô fiat az Joſephet (az ki felôl azt hirdetik vala hogy az fene vadak faggattak el) ſelette igen siratta. *Geneſ.* 37. 34. Az Joſeph, az ki az ô vęn Attyanak az Jacobnak halalan sirankozik *Geneſ.* 50. 1. Az David, az ki mind az Abſolont, ſ-mind az Saul Kiralt az ô fiaval az Jonataſſal egyetemben nagy keſerveſſen sirattya, az mint errôl nyilvan valo irasink vadnak, 2. *Sam.* 18. 33. Iſmet, *Cap.* 1. 17. Az Uy Teſtamentumban, az mi Idvôzitônk, az ki amaz Bethaniaban meg holt Lázart meg sirata, *Ioan.* 11. 35. Vegezetre, amaz Iſtenfelô fęrfiak, az kik az Sz. Iſtvannak ſomoru halalan felette igen keſeregnek, *Act.* 8. 2. De ſok volna az peldakat mind elô ſámlalnô.

III. Mert felette nagy ſôvetſegh vagyon az emberek kôzt, az melyre nezve męg az Pogany bôlcsek-is, *animal ſociabile*, az

I 602 11.1

le, az az, tarſalkodo allatnak neveztek az embert. De nagyub ennel az lelki ſővetſegh, mellyel az hivek egyben kőttettek. Mert ő nekik egy Attyok vagyon az Egben, tudni illik az Iſten. Egy Annyok ez földőn, az Anyaſent-egyhaz. Egy lelki magbol fogantattak, az Iſtennek Idvőzitő beſedeből Egy fejek vagyon, az Ur Jeſus Chriſtus. Egy hazajok, Varoſok es őrőkſegek, az Mennyeknek Orſaga.

IV. Mert megh az oktalan állatok-is, az ő modgyok ſerint ſirankoznak az ő tenyeſeſeknek veſedelmen. Ide ſabhattyuk az Poëtanak imez mondaſat:

Qualis populea mœrens Philomela ſub umbra
Amiſſos queritur fœtus, quos durus arator,
Obſervans, nido implumes abſtraxit, at illa
Flens noctem, ramoq; ſidens, miſerabile carmen
Integrat, &c. Az az: Mikeppen az ſomoru Philemile az Nyar fának árnyekaban ſirattya az ő el veſet fiait, kiket az kemeny Szánto ember megh mezitelen korokban az feſekből el ſedet. Ő peniglen, egeſ et-

ſaka

saka sirankozvan, es az ágon ûlven, az ô keserves eneket gyakorollya.

TANUSAG.

Vegyûk esünkben innet; Hogy noha kepes serint sabad az halottakat siratni, mindazonaltal nem jo az mertekletesseg-nek hatarat altal hagni, hogy igy az Keresztyen ember, se az ô Szent Istenet meg ne bancsa, se peniglen Keresztyen felebarattyat meg ne botrankoztassa. Erre tanit Christus Urunk *Luc.* 7. 13. holot amaz Naimbeli Asszonyiallatot arra inti (az ki az ô gyarlosaga miatt az sirankozasban feletteb el ment vala) hogy ne sirjon. Ugyan ezen dologra int az Apostol-is ez igikben. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik Poganyi modon sirattyak az ô halottyokat, mint amaz esse vesset Olahok es Cziganyok, az kik az sele allapatban hajokat saggattyak, ortzajokat nyuzzak, es magokat az fôldhôz verik. Ellenben azok-is, az kik az Stoicusokat kôvetven, az ô serelmeseknek halalat, saraz semmel nezik. Az Traciaijak felôl azt olvassuk, hogy az ô halottyokat ôrômmel es vigassaggal temettek: Ellenbe

I 602 11.1

leobe penigh, az uyjonnan születet magzatocskakon sirankoztanak es bankottak. Mellyel azt jelentettek, hogy az kik megholtanak, azok minden nyomorusagoknak veget vetettek, azert azokon méltan örülhetnek. De az kik ez vilagra uyjonnan születtetnek, nagy sok nyavalyak es nyomorusagokra mennendők, azert azoknak jövendő sorsokon es állapattyokon, mélto fomorkodni es bankodni. De ezeknek cselekedetek mindenestül nem dicsiretes, elsőben azert mert hitnelkül lőtt. Valami penig hitnelkül lessen, mind bűn, az mint az Sz. Pál tanit *Rom.* 14. 24. oka ennek ez; Mert hitnelkül senki nem kedves Isten előt. *Hebr.* 11. 6. Annakfelette ezert-is; Mert az regi Sz. embereknek peldajokkal-is ellenkezik, az kik felől oda fellyeb meg hallok, hogy az ő halottyokon, kepes szerint sirtanak. Intetessünk azert innet; Hogy mi az Pogany embereket ne kövessük, az kik közzül nemellyek feletteb el mentenek az sirankozasban, es az ő halottyokon modnelkül sirankoztanak. Nemellyek penigh nem hogy sirtanak volna, de

sőt

ſót inkab órültenek es vigattanak azokon. De mi közep úton járjunk, es az regi Sz. Atyakkal egyetemben, az mi ßerelmeſinknek halalan, mertekleteſſen bankodgyunk, ugy hoǵ ſe Iſtenünket, ſem peniglen Kereßtyen felebaratinkat azzal megh ne bancsuk, tudvan azt hogy nem mi varjuk azokat vißßa, hanem ók varnak minket utannok, az mint az Sz. David Kiraly es Propheta, az ó megh holt magzattya felól mondgya vala, 2. *Sam.* 12. 23. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, hoǵ mi igy viſelheſſük magunkat, Amen.

XXXVII. PRÆDIKATIO.

Apoc. 16. 15. *Ime el jûvök mint az lopo, &c.*

MIvelhogy az ember földból vetetet es vißontagh földe kel lenni, az mint az Szent Iſten bizonyittya *Geneſ.* 3. 19. Annakokaert az földhöz felette igen ragazkodik, az mennyei joknak penig kereſeſeben igen röſten munkalkodik. Ez azert az oka, hogy Chriſtus Urunk gyakran inti az

ő Tanitványit, es azokkal egyetemben minden embereket, az Keresztyeni jozansagra es vigyazasra. Az többi közt penigien *Mat.* 24. 43. azt mondgya: Hogy ha az háznak Gazdaja meg tudhatna, az etsakanak mellyik orájan jüyiön el az lopo, vigyazna, es nem hadna meg ásni az ő hazat. Azert ti-is legyetek kesek, mert az mely orában nem gondollyatok, abban jü el az embernek fia, &c. Az Sz. Mark Evangelista könyvenek tizenharmadik reszeben azt mondgya: Vigyazzatok annakokaert, mert nem tudgyatok mikor jü haza az háznak Ura, estveje, vagy eyfelkor, vagy tyukszokor, vagy reggel, hogy ha hertelen meg jövend, ne talallyon titeket aluvan. Az Sz. Lukacsnal-is *Cap.* 12. 35. imigyen szol: Legyenek az ti derekatok fel övedzve, es szövetnektek meggyuytva. Es ti hasonlatosok legyetek az szolgakhoz, az kik varjak hogy az ő Urok meg jüyjön az Menyegzőből, hogy mihent megh jövend, azonnal meg nyisak neki. Ugyan ezen dologra int itt-is Idvözitönk mindeneket, &c.

SUM.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Int mindeneket Christus Urunk az Kereſztyeni vigyazaſra, vevęn erőſſeget az ő veletlen el jővetelirűl, mellyet lopohoz haſonlit, holott egyſzer ſ-mind azt-is megh jelenti, mely ártalmas legyen az vigyazatlanſag es az teſti batorſag.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert ket kivaltkeppen vallo reſzekre oſzthattyuk ez igiket. Mert az elſő reſzeben ſol Chriſtus Urunk az ő veletlen el jőveteliről, mellyet lopohoz haſonlit. Az maſodikban penig ſerkenget az Kereſztyeni vigyazaſra, &c.

Ez mind Summaja, ſ-mind rendi az igiknek; Laſſuk immar az bőtűt rendel es abbol az tanuſagokat egy egy beſzeddel.

Mond Chriſtus Urunk: Ime el jővők mint az lopo. Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſő reſze holot emlekezik Idvőzitőnk az ő veletlen el jőveteliről. Itt minekűnk azt kel meg latnunk; Miert haſonlittya Chriſtus Urunk az ő el jővetelit az lopo embernek allapattyahoz?

I. 602. 11.1

Ennek imez következendô okait találjuk: I. Mert mikeppen hogy az lopo titkon es alattomban jár: Azonkeppen az Chriſtus el jöveteli felette igen titkos. Tudgyuk hogy el jû, de mikor legyen, azt ſenki nem tudgya az emberek közzûl. Errôl ſol ô maga Chriſtus Urunk *Marc.* 13. 32. mondvan: De arrol az naprol es orárol, ſenki ſemmit nem tud, ſem az Mennyei Angyalok, ſem az Fiu, hanem csak egyedûl az Atya.

II. Mert mikeppen az lopo meg karoſittya az Gazdat: Azonkeppen az Chriſtuſnak el jöveteli romlaſokra es veſedelmekre fordul az Hypocritaknak es az hittûl ſakat embereknek. Ezt bizonyittya az Sz. Janos *Apoc.* 6. 16. mondvan: Es mondának (tudni-illik az hitetlenek) az hegyeknek es az kôſziklaknak, ſakadgyatok rejank, reycsetek el minket annak ſime elôt, az ki az ſekben ûl, es az Barannak haragjatol. Mert el jött az ô haragjanak amaz nagy napja, es ki maradhat meg ô elôtte?

III. Mert mikeppen az lopo ellen vigyaz az Cseledes ember, es oltalmazza magat

magat az kartul: Azonkeppen az Hiveknek vigyazniok kel az Christusnak el jövetelinek napjara. Nagy sep peldaban int erre Idvözitönk, *Mat.* 25. 1. *&c.*

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Christusnak el jövetelinek ideje es orája oly igen titkos dolog, hogy affelöl męgh az Istennek Sz. Angyali sem tudnak. Idvözitönk bizonyittya ezt *Marc.* 13. 32. Ugyan ezen dolgot állattya itt-is, holot azt az loponak állapattyahoz hasonlittya. Intettessünk azert innet, hogy annak visgalasaban fejünket ne törjük es elmenket ne fárasuk, hanem minden időben kesen varjuk, jozan es mertekletes ęletet kövessünk, hogy mikor el jövend, vigyazva talallyon minket, hogy ö velle eǵgyüt amaz lelki Menyegzöi lakodalomban, az eses Szüzekkel eǵgyüt be mehessünk. Lasd megh *Mat.* 25. 10. Ez az elsö resecskenek rövid magyarazattya.

Mond immar Christus Urunk: Bodogh az ki vigyaz, es örizi az ö ruhajat, hogy mezitelen ne járjon, es meg ne lattassanak az ö semermei, &c.

I 607 11.1

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak masodik rese, holot az Keresztyeni vigyazast commendallya Christus Urunk. De hogy innet az Keresztyenek tób lelki eppületet vehessenek imez ket dolgokat kel meg forgatnunk: 1. Miben allyon az Keresztyeni vigyazas. 2. Micsodat ert Christus Urunk az öltözeten, az mellyet meg kel őriznönk?

AZ ELSŐRŐL.

Az mi az első kerdest illeti; Az Keresztyeni vigyazas imez következendő dolgokban áll: I. Az Istennek igaz ismeretiben, mely az derek Sz. Irasbol vetetik, az mely, mint egy világos tükörben, az Istennek állattyat, semelyet es akarattyat, nagy szepen elónkben adgya. Állattya felől ugy tanit, hogy az Isten állattyaban egy, az mint erről nyilvan valo irasunk vagyon *Deut.* 6. 4. Halld meg Izraël, az te Urad Istened egy Isten. Erről sol az Sz. Pál-is, 1. *Cor.* 8. 6. mondvan: Minekünk egy Istenünk vagyon. Hasonlokeppen sol, 1. *Tim* 2. 5. mondvan: Egy az Isten, &c. Szemelye felől penig azt mond.

Gy;

vaggya; Hogy az Istenségnek egy állattyában harom személyek vannak, tudni-illik, A Atya, Fiu es Sz. Lelek. Erről sol az Sz. David *Psal.* 33. 6. mondvan: Az Urnak Igije altal erősittettenek avagy lettenek az Egek, es az ő szajanak Lelke altal, azoknak minden seregek. Christus Urunk-is: *Mat.* 28. 19. holot azt parancsollya az Tanitvanyoknak; Hogy Keresztellyenek, Atyanak, Fiunak es Sz. Leleknek neveben. Az Sz. Janos-is, 1. *Ioan.* 5. 7. mondvan: Harman vadnak az Egben, az kik bizonsagot tesznek, az Atya, az Ige es az Sz. Lelek. Vegezetre az Istennek akarattya felől bizonsagot tesen Christus Urunk, *Ioan.* 6. 40. mondvan: Ez az Atyanak akarattya, hogy minden, az ki látttya az Fiat, es hiszen ő benne, el ne vesen, hanem örök élete legyen, &c.

II. All, az Istennek Sz. igejenek hallgatasaban. Ezt commendallya az Sz. David, *Psal.* 119. 105 mondvan: Az en labaimnak szövetneke az te iged, es az en ösvenyemnek vilaga. Idvözitönk-is, *Ioan.* 5. 39. mondvan: Tudakozzatok az irasokat,

I 607 11.1

mert nektek ugy tetßik, hogy azokban örök életeket vagyon, es azok, az mellyek en rolam bizonßagot tesznek. Erröl ßol amaz Evangeliumbeli Abraham-is *Luc.* 16. 29. mondvan: Vagyon Moyßeßek es Prophetajok, halgaßßak azokat, &c.

III. Az Kereßtyeni mertekletes életnek kövétesében. Erröl ßol Chriſtus Urunk, *Luc.* 21. 34. mondvan: Megh oltalmazzatok magatokat, hogy valamikor meg ne nehezedgyenek az ti ßivetek, tobzodaßnak, reßegßegnek es ez vilagi ßorgalmatoßßagoknak miatta. Az Sz. Pál-is, *Epheſ.* 5. 18 holot igy ßol: Meg ne reßegedgyetek az bortul, az melyben bujalkodas vagyon. Erröl Idvözitönk-is int, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Kereßtyen embernek élete ez vilagon nem hivolkodas es tobzodas, hanem ßüntelen valo vigyazas. Ennek valoßaga megh tetßik az elö ßámlaltatot dolgokbol. Intetteßßünk azert innet, hogy vigyazok legyünk, hogy Iſten elöt kedveßßeget, es ez vilagi embereek elöt dicsiretet nyerheßßünk. Vétkez-

nök

nek ez ellen amaz testi batorságban élő emberek, az kiknek ebekben sem jút az Keresztyeni vigyazas, hanem mind az ket fülökre nagy batran alusnak. De ezek sinten ugy járnak, mint az Nóe idejeben élő emberek, az kiket veletlenül talala az ózón viz. De mi azokat ne kövessük, hanem az mi Idvözitönknek sep intesét meg fogadvan, az Keresztyeni vigyazasban gyakorollyuk magunkat, hogy az bodogok közze számlaltassunk.

AZ MASODIKROL.

Az öltözeten, nemellyek az Iras magyarazo Doctorok közzül ertik önnön magat azUr Jesus Christust, mintha ő magat commendalna Idvözitönkitt az helyen. Ide babjak az Sz. Pál mondasat *Gal. 3. 27.* holot imigyen fol: Valakik az Christus Jesusban meg keresztelkettetek, őtet öltöztetek föl. Nemellyek penig az Idvözitő igaz hitet, mintha amaz élő hitet ajanlana az embereknek. De helyesseb azoknak ertelmek, az kik mind az ket ertelmet egyben foglallyak, es azt mondgyak; Hogy dicsiri Christus Urunk az Keresztyeni hi-

I 607 11.1

tet, mely őt minden jo tetemenyivel egyetemben magahoz kapcsollya. Ez penigh öltözethez hasonlittatik imez következendő fep okajert:

I. Mert mikeppen az öltözet meg ekesíti az embert: Azonkeppen az igaz hit fölekesíti es kedvesse teßi az embereket. Ez amaz menyegzői ruha, melyben az kik föl vannak ekesitetven kedvesek az Szent Istennek előtte. Lasd meg *Mat.* 22. 11.

II. Mert mikeppen az öltözet fükseges ebben az életben: Azonkeppen az igaz hit fukseges az jövendő örök életnek bodogsaganak megh nyeresere. Ezert mondgya az Kereßtelő Sz. Janos *Ióan* 3. 36. Az ki hißen az Fiuban, annak örök élete vagyon, az ki penig nem hißen ő benne, az életet nem lattya, hanem az Isten haragja marad ő rayta.

III. Mert mikeppē az öltözet be fedezi az mi femermünket: Azonkeppē az igaz hit be takarja az mi belső undoksaginkat.

IV. Mert mikeppen az öltözet nem velünk ßületik: Azonkeppen az hit Isten ajandeka, *Epheſ.* 2. 8. *&c.*

Tanu-

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond Sidokhoz irt levelének tizeneggyedik részében: Lehetetlen hogy ßenki hitnelkül kedves legyen Iſtennek előtte. Ennek igaz volta megh tetßik az elő számlaltatot dolgokbol. Intettelſſünk azert innet; Hogy az Iſtennek igijet ſorgalmatoſſan halgaſſuk es tanullyuk, mert az hit hallasbol vagyon, az hallas pedig az Iſtennek igijeből, az mint az Sz. Pál mondgya *Rom.* 10. 17. Vetkeznek tehat az kik az Iſtennek Sz. igijet meg vetik, es azt nem hogy megh tanulnak, de megh csak külſő fülökben ſem bocsattyak. Ne csudallyuk azert hogy ez draga öltözet, tudni illik az Idvözitő hit illyen ritka ez utolſo időben, mert lattyuk az emberek igen megh vetettek az eßközt, az mely altal az igaz hitre ßert tehetnenek. De mi affele embereket ne követſſük, hanem az Iſtennek Sz. igijet ſorgalmatoſſan halgaſſuk, tanullyuk es megh tartsuk, hogy az igaz hitre ßert tehetſſünk. Ez mellet igen könyörögjünk az mi Szent Iſtenünknek,

hogy

I 607 11.1

hogy az hitet nevellye es öregbicse mi bennünk. Lasd meg *Luc.* 17. 5. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy mi igy viselhessük magunkat, Amen.

Ez ennek az masodik resecskenek-is rövid magyarazattya, errül sem tolok többet; Legyen eleg, &c.

XXXVIII. PRÆDIKATIO.

Psal. 91. 14. *Mivelhogy ez enget met szeret, &c.*

NEm oknelkül mondgya az mi Urunk Jesus Christus, *Ioan.* 16. 23. Bizony bizony mondom, hogy valamit az Atyatul az en nevemben kerendetek, megh adgya tinektek. Mert az Isten, az igazan könyörgöket, minden időben kegyelmesen meg halgatta, es alkolmatos időben megh segitette. Önön maga bizonyittya ezt az Szent Isten *Esa.* 65. 24. mondvan: Es minekelötte kialtananak, en megh halgatom, meg mikor tollananak, meg hallom.

Idvö-

Idvözitönk-is ezt állattya *Mat* 7. 7. mondvan: Kerjetek, es meg adatik nektek, kereſſetek es megh talallyatok, zörgeſſetek, es meg nyittatik nektek. Az Soltar könynek ötvenedik reſzeben is azt mondgya az Iſten: Hiy engemet ſegitſegül az te nyomoruſagodnak idejen, es en meg ſabaditolak tegedet. Ugyan ezen dolgot allattya az Szent Iſtē ez meg hallot röviđ igikben is.

SUMMA.

Summaja azert ez igiknek csak ez: Vigaztallya az Iſten az hiveket, az könyörgesben valo meg halgataſſal igaz okait advan az ö Atyai igiretinek.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert ket reſzekre oſthattyuk ez megh magyarazot röviđ igiket. Mert az elſö reſzeben, igaz okait adgya az Iſten az meg halgataſnak es ſabaditaſnak. Az maſodik ágában penig igiri magat az megh halgataſra es ſabaditaſra. Ez mind Summaja, ſ-mind rendi az igiknek; Laſſuk immar az igiket rendel.

Mond az Iſten az Propheta altal: Mivelhogy

I 607 11.1

velhogy szeretet engemet. Ez igikben, es az kövétkezendőkben foglaltatik be tanusagunknak első része, holot nagy sok szep okait adgya Isten az meg halgataſnak es szabaditaſnak, mellyekről rendel szollok Istenſegitſegeből az igiknek folyaſa szerint.

Első okat mondgya lenni az szeretetnek, holot igy szol: Mivelhogy szeretet engemet. Holot az szereteten erti az Szent Isten, amaz tiſta, igaz es buzgo indulatot, mellyel viſeltetnek az valaztot hivek az Istenhez, nem kűlőmben, mint amaz jo fiak es leanyok az ő edes Attyokhoz es Anyokhoz. Erről szol az Isten az Moyſes altal *Deut. 6. 5* mondvan: Szereſſed az te Uradat Istenedet, tellyes szivedből, tellyes lelkedből es tellyes erőſſegedből, &c. Be hozza ezt Idvőzitőnk-is *Mat. 22. 37.* holot amaz Tőrveny-tudonak kerdeſere azt feleli; Szereſſed az te Uradat Istenedet tellyes lelkedből, es tellyes elmedből. Ez az első es nagy parancsolat. Ennek penig, csalhatatlan jelenſege, mindeneknek előtte az Isten igijenek buzgo szereteti, halgataſa, tanulaſa es meg tartaſa. Ezt ő maga bizo-

bizonyittya Christus Urunk *Ioan.* 14. 23. Ha ki ugymond, engemet szeret, az en beszedemet meg tartya.

Masodszor, az mi felebaratinknek szereteri. Az Szent Janos bizonyittya ezt 1. *Epistolæ Cap.* 4. 20. holot igy szol: Ha valaki azt mondgya, szeretem az Istent, es az ő Attya fiat gyűlölendi, hazugh az. Mert az ki nem szereti az ő felebarattyat, az kit latot, mi modon szeretheti az Istent, az kit nem latot. Es illyen parancsolatot vettűnk ő tűle, hogy az ki szereti az Istent, szeresse az ő felebarattyat is, &c.

Masodik oka, az Istennek nevenek segitsegűl valo hivasa. Effelől imigyen szol az Isten: Segitsegűl hivot engem, &c. Ezt ő maga parancsollya az Isten, *Psal.* 50. 15. mondvan: Hiv segitsegűl engemet az te nyomorusagodnak idejen, &c. Ezt commendallya Christus Urunk-is *Mat.* 26. 41. mondvan: Vigyazzatok es imatkozzatok. Ismet, *Luc.* 18. 1. Szűksegh mindenkor kőnyőrgeni, &c. Az Sz. Pál-is, 1. *Thes.* 5. 17. holot igy szol: Szűntelen kőnyőrőgjetek. Ide valo az Jeronymus Doctor,

I 607 11.1

ſtornak is az ő mondaſa: *Sicut Militem abſq; armis ad bellum exire non decet; Ita hominem Chriſtianum abſq; precatione, quoquam egredi non convenit. Egredientes de domo, armet oratio, regredientibus de foro, occurrat oratio.* Az az: Mikeppen az Vitez embernek nem illik fegyvernelkûl az hadban menni; Azonkeppen az Kereſztyen embernek könyörgesnelkûl, nem illik valahova ki menni. Hazokbol ki menôket, fegyverkezteſſen fôl az könyörges; Az piatzrol haza jövôknek, eleikben mennyen az könyörges, &c. Az. is, az mit *Cyprianus Doctor* mond, *lib. 2. Epiſtola 2. ad Donatum: Sit tibi, aut aſſidua lectio, aut invocatio; Nunc Deus tecum, nunc verò tu cum Deo loquaris.* Az az: Kereſztyen ember, avagy az iraſt ſûntelen avagy gyakran olvaſſad, avagy peniglen könyörögy; Egy felôl az Iſten beſellyen veled, mas felôl te beſely az Iſtennel, &c.

TANUSÁG.

Jegyezzûk megh innet; Hogy az Szent Iſten, felette igen gyönyörködik az ő fiainak es leanyinak buzgo ſeretetekbē es ahi-

tatos könyörgesekben, nem külömben mint amaz kegyes Atyak es Anyak, gyönyörkednek az ő edes magzattyoknak hozzajok valo buzgo indulattyokban, es ahitatos könyörgesekben. Ez az oka, hogy az hiveknek szereteteket illyen igen kevanya az Isten. Lasd megh *Deut.* 6. 5. Ugyan ezen okaert noveztetnek az hiveknek könyörgesek, dicsiretnek aldozattyanak. *Psal.* 50. 14. Az Sz. Janos is, az hiveknek könyörgeseket égő aldazathoz hasonlittya *Apoc.* 8. 3. &c. Intettessünk azert innet, hogy az mi Mennyei Sz. Atyankat es Istenünket szeressük, es szükségünknek idejen az ő nevet hiyjunk segitségül, tudvan azt hogy az szeretet kölcsönt kevan es az igazan könyörgöket az Szent Isten megh halgattya. Vetkeznek ez ellen, az kik az Istennek buzgo szeretetiert ő fölseget illendőkeppen nem szeretik, es az ő szükségeknek idejen, nem az Istennek, hanem az Angyaloknak avagy az meg holt Szenteknek könyörögnek, mint az Papista emberek cselekedenek az kik az meg holt Szentek közt ugyan el osztottak az tiszet, es kit

I 607 11.1

egy fele nyavalyajokban, kit penig mas felekben imadnak, az mint az többi közt az Rosáriumbol meg tetßik. De mi azokat el hagyvá Istent seressük es neki esedezzünk.

Mond Isten az Propheta altal; Mert ismeri az en nevemet. Ez igikben foglaltatik be harmadik es utolso oka az meg halgatasnak es az Istení sabaditasnak. Im azt mondgya az Szent Isten, hogy azert halgattya es sabadittya megh az hiveket mert az ô nevet meg ismertek. Holot nekünk ket dolgokat kel rövideden meg latnunk: 1. Micsoda az Istennek neve? 2. Hogy hogy smi modon ismerik az hivek az Istennek az ô Sz. nevet.

AZ ELSÖRÖL.

Az Istennek neve az Sz. Irasban, nem csak egy jegyzesben vetetik, hanem I. Vetetik ô magaert az Szent Istenert. Erröl sol az Sz. David *Psal.* 5. 12. Az kik seretik az te nevedet, az az, tegedet Ur Isten. Hasonlo jegyzesben vetetik *Psal.* 7. 8. Ismet, *Psal.* 116. 13. 1. *Reg.* 5. 5. Lasd meg az irasokat.

II. Vetetik az Istennek czudalatos dol-

gajert

gajert es cselekedetiert. Igy veſi az Moyſes, *Exod.* 15. 4. mondvan: Mindenhato az ô neve. Iſmet, *Cap.* 34. 14.

III. Az Iſtennek parancsolattyaert es akarattyaert. Igy veſi az David, 1 *Sam.* 17. 45. mikor az Goliatnak azt mondgya: En te rejad megyek az JEHOVANAK neveben; az az, Az ô akarattyabol es parancsolattyabol. Laſd meg, *Mat.* 28. 19.

IV. Vetetik az Iſteni tiſteletert, es az ô nevenek magaztalaſaert. Ide valo, az mit az Sz. Pál mond, *Act.* 21. 13. Keſ vagyok en, nem csak megh kôtôztetni, hanem ugyan megh halni-is, az Urnak nevejert, az az, az ô tiſteletiert, &c.

Itt, az elſô es moſodik jegyzesben vetetik, mint-ha azt mondana az Iſten: Azert halgatom es ſabaditom megh az embert, mert engemet igazan megh iſmert, az en mindenhato erômet, bôlcseſegemet, jo voltomat, igaſſagomat es irgalmaſſagomat imadgya, hirdeti es magaztallya, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſtennek nincsen ollyan neve, az minemû ez

világon az embereknek es egyeb teremtet
állatoknak vagyon, mellyel egy maſtul
megh valaztatnak. Nem-is lehet, mert az
Iſten vegheretlen es foghatatlan. Nem-is
ſükſeg, mert az Iſten csak egy; Hanem I-
ſtennek nevenek mondgyuk mind azokat
az nagy es kivaltkeppen valo dolgokat,
mellyeket az Sz. irasban az Iſten felől ol-
vaſunk es hallunk. Peldanak okaert, *Geneſ.*
17. 1. az Iſten nevezi magat. El Schaddai-
nak, az az, mindenre magatul elegſeges
Iſtennek. Igy, *Exod.* 3. 14. IEHOVA-
NAK, az az, magatul állo es lęvő Iſten-
nek. Iſmet, *Exod.* 15. 1. Urnak, az az, min-
dennek parancsolo, es mindennel Biro I-
ſtennek. Laſd megh ezen kivűl, az Iſten-
nek ſep nevezetit, az Moyſes maſodik
kőnyvenek harmincznegyedik reſzeben,
az hatodik es kővetkezendő verſekben.
Vetkeznek tehat amaz oſtoba emberek,
az kik kőzzűl nemellyek azt mondgyak,
hogy Benedek az Iſtennek neve, mert az
Sz. iras az Iſtent *Benedictuſnak* mondgya.
Nemellyek penigh Kelemennek nevezik,
mivelhogy az Sz. David gyakor helyen
az Iſtent

az Istent Clemensnek mondgya. De mi ezekkel ne tudatlankodgyunk, hanem higgyük el, hogy az Istennek neve nem ollyan, mint az Angyaloke, vagy az embereke, avagy egyeb teremtet állatoke, az mellyek az ő külső nevezetekkel valaßtatnak megh egy mastol, hanem ollyan, az mint oda fellyeb meg mondam. Jo itiletben legyünk azert ez felől.

AZ MASODIKROL.

Az mi az masodik kerdest illeti; I. Az hivek ismerik az Istennek nevet az Sz. Irasbol, mely az Istent, termeßetiben es tulaydonsagiban igen ßepen ki nyilatkoztattya. Ide valo, az mit az Moyses mond, *Deut.* 6. 4. Hald meg Izraël, az te Urad Istened, egy Isten. Ismet *Deut.* 4. 24. Az te Urad Istened meg emeztő tűz, erős es boßßu allo Isten. Lasd megh, *Exod.* 34. 6. *& sequen. &c.*

II. Az Istennek Atyai vigyazasabol es kegyes gongyaviseleseből. Erről ßol az Sz. David *Psal* 34. *vers* 16. Az Urnak ßemei vigyaznak az igazakra, es az ő fülei halgatnak azoknak könyörgesekre. Oda a-

lab ismet azt mondgya: Sokak az igazaknak nyomorusagok, de az Ur azokbol ôket ki sabadittya. Megh ôrizi az Ur, az ô csontyokat, es azokban csak eggyis megh nem rontatik.

III. Ez vilagnak ekes teremtesebôl. Ide sabhattyuk, az mit az Sz. David mond, *Psal.* 19. 1. Az Egek hirdetik az Istennek dicsôsseget, es az ô kezeinek munkajat hirdeti amaz ki terjesztet erôsseg. Az egy mas utan kôvetkezô napok, bôseggel Prædicallyak az iget nekünk, es az egy mas utan valo etsakak tanitnak bôlcsesegre. Ide valo amaz kôzônseges mondas: *Emicat ex ipsis divina potentia rebus. Et levis est cespes, qui probat esse Deum.* Az Istennek hatalma ki nyilatkozik ez vilagi dolgokban, es csak egy hantocska is allattya az Istennek valosagat, &c.

IV. Az valtsagnak dolgabol. Erröl sol Idvôzitônk az Sz. Janosnak harmadik resseben, mondvan; Ugy serette Isten ez vilagot, hogy az ô egy sûlôt fiat adna erette, hogy minden az ki ô benne hissen, el ne vessen, hanem ôrôk elete legyen. Az Sz.

Janos-

Jánoſ is, elſő levelének negyedik részében, mondván: Ebből tetſet meg az Iſtennek hozzánk való ſzerelme, hogy az ő egyetlen egy fiát el bocsátotta Iſten ez világra, hogy ellyénk ő általa. Az Sz. Pál is, *Rom.* 5. 8. holot illyenképpen ſol: Az Iſten az ő mi hozzánk való ſzeretetit ebben mutattya megh, hogy mikor bűnőſök volnánk, az Chriſtus mi értünk megh holt. Minekutánna azért megh tíztultunk az ő vére által, ſokkal inkáb meg tartatunk moſtan az harag ellen ő általa, &c.

TANUSÁG.

Vegyük ebűnkben innet; Hogy csak az Hívek iſmerik az Iſtent. Az David bizonyittya ezt *Pſal* 76. 1. mondván: Iſmeretes az Úr Judæában, es nagy az ő neve Izraélben. Ide való az is, az mit az Sz. Iſten mond, *Ierem.* 31. 34. Nem tanyittya többé ſenki az ő felebarátyát es Atyja fiát mondván: Iſmerjetek megh az Urat. Mert mindnyájan megh iſmernek engemet kicsintől fogván nagiglan, azt mondgya az Úr, &c. Erről ſol Chriſtus Urunk is, *Ioan.* 17. 3. mondván: Ez penig az örök é-

I 607 11.1

let, hogy tegedet egyedûl ismerjenek lenni igaz Istennek, es az kit el bocsatal az Jesus Christust. Ennek valosaga meg tetßik az elõ támlaltatot dolgokbol-is. Vigazzallyuk tehat innet magunkat ez vilagnak fiainak bõcstelensege ellen. Nem ismerneke ez vilagon az nagy emberek? Megh halunk es, az mint kõz peldaban mondgyak, eßtendeigh sem lesen Kiralynak hire benne: Am járjon, szeretõ Atyamfiai, ismer az Szent Isten, mert mi-is ismerjük az õ nevet. Ide valo az mit az Sz. Pál mond, 2. Tim. 2. 19. Ismeri az Ur, kicsodak az õvei. Eleg hat ez minekünk, mert ez az õrõk çlet, az mint Idvõzitõnk bizonyittya *Ioan.* 17. 3. Engedgye az mi Szent Istenünk, hogy õtet igazan megh ismerhessük, es abban vegiglen megh maradhassunk, Ameo.

Ez az elsõ rßecskenek rõvid magyarazattya.

XXXIX.

XXXIX. PRÆDIKATIO.

MEg hallak az Keresztyenek ide fellyeb, minemű okait ada Isten az meg halgatasnak es sabaditasnak. Elsőben azt monda, hogy azert halgattya es sabadittya megh az hiveket, mert őtet szeretik. Masodsor, mert az ő nevet segitségűl hiyjak. Vegezetre, mert az ő nevet ismerik. Holot minemű dolgokat forgattunk, nem számlalom bővebben elő, hanem lassuk Isten segitségeből azt-is, minemű draga jokat igir Isten az ő hiveinek.

Első ajandeka avagy jo tetemenye az Istennek, az megh sabaditas. Effelől azt mondgya az Isten: Mivelhogy ez engemet szeretet, megh sabaditom őtet. Holot minekűnk azt kel meg latnunk; Mit ert Isten az meg sabaditason?

Az mi ezt az kerdest illeti, tudnunk kel itt, hogy az megh sabaditas ket fele, tudni illik testi es lelki, avagy kűlső es belső. Az testi, avagy kűlső megh sabaditas

I 607 11.1

nem egyeb, hanem ez vilagi nyomorusagok alol valo fôl memekedes: Illyen vala regenten, az Sido nemzetsegnek, az Ægyptombeli kemeny rabsagbol valo ki szabadulasa. Hasonlo lôn ehez az Babyloniai fogsagbol valo ki menekedes. Az belsô penig, avagy az Lelki meg szabadulas semmi nem egyeb, hanem az bûntûl es karhozattul valo üresseg. Errôl sol Christus Urunk *Ioan.* 8. 37. mondvan: Ha az Fiu titeket megh szabadit, bizonyara szabadosok lesztek. Mind az kettôt egyben foglallya az Isten itt az helyen; Es arra igiri magat, hogy az hiveket, mind kûlsôkeppen, s mind belsôkeppen megh szabadittya, mivel hogy ô Sz. felseget tiszta sibôl szerettek.

Az masodik jo tetemenye Istennek az fôl magaztalas. Es-is ket fele, tudni illik testi es lelki. Az testi nem egyeb, hanem ez vilagi meltosagos allapat. Igy cselekedek Isten az Josephel, az kit az ô sok ideiglen valo szenvedesi utan nagy meltosagra emele, ugy-annyira, hogy masodik Pharaho lôn Ægyptumban. Lasd megh *Genes.* 41. 39. *& sequen.* Hasonlokeppen cselekedek

dek az Daviddal-is, az kit az ő fámki veteſe utan, az Királyi ſekben helyheztete az mint erről nyilvan valo iraſunk vagyon, 2. *Sam.* 2. *verſ.* 2. *& ſequen.* Az lelki penig nem egyeb, hanem az örök életnek bodogſaga, mellyet az Iſten az utolſo napon meg ád, minden benne bizoknak. Erről ſol Chriſtus Urunk *Mat.* 5. 12. mondvan: Örüllyetek es vigadgyatok, mert nagy az ti jutalmotok az Mennyegben. Az Sz. Janoſnak tizenheted ik reſében-is azt mondgya Idvözitönk: Atyam azt akarom, hogy az hon en vagyok, azok-is ot legyenek az kiket ennekem attal, hogy laſſak az en dicsöſſegemet. Ezzel vigaztallya magat az Sz. Pál-is 2 *Tim.* 4. 7. mondvan: En amaz nemes hartzot megh hartzoltam, futaſomat el végeztem, hitöt megh tartottam. Végezetre el tetetet ennekem az igaſſagnak Coronaja, mellyet megh ád az Ur ennekem amaz napon, amaz igaz Biro, nem csak ennekem penig hanem mindeneknek, az kik varandgyak amaz ő dicsöſſeges el jövetelit, &c.

Harmadik jo tetemenye az meg halgatas.

I 607 11.1

tas. Effelől imigyen fol: segitségül hivot engemet, azert megh halgatom ötet, &c. Holot azt kel megh latnunk, hogy hogy follyon az Isten maga felől, holot ő felsége mindeneket jol tud, es lát? Jollehet az Isten, közönségeskeppen mindeneket tud es lát, ugy-mint az kinek semei sellel járnak ez egeß földön, az mint az Zacharias Propheta bizonyittya *Cap.* 4. 10. Es be tőlte mind az Eget es földet, az mint ő maga mondgya *Ierem.* 23. 24. Mindazonaltal, kivaltkeppen mondatik az valaztot hiveket meg halgatni, az menyiben azoknak könyörgeseket az ő Sz. fületben bocsattya, es Atyai jo kedveből azoknak kevansagokat be tellyesiti. Hallya tehat az hitetleneket-is, de meg nem halgattya, az hiveket penigh ugy hallya, hogy meg-is halgattya. Ide valo, az mit *Esa.* 1. 15. mond az Szent Isten: Annakokaert, mikor az ti kezeiteket ki terjesztitek, az en sememet el reytem ti előttetek, mikor ugyan sok szoval imatkoztok-is, megh nem halgatlak, mert az ti kezeitek rakvak verrel.

Az Sz. Janos Evangelistanal-is azt olvasſuk

vaſſuk amaz vakon ſûletet ember felôl, hogy az Sodoknak azt felelte: Az Iſten ugy-mond, az bûnôſôket (tudni-illik az *pœnitentia* nelkûl çlôket) megh nem halgattya. Laſd meg *Ioan.* 9. 31. *&c.* Ellenbe penigh az hivek felôl azt mondgya az Iſten, *Eſa.* 65. *verſ* 24. Minekelôtte kiáltanának, en meg halgatom, még mikor ſolanának, en meg hallom.

Negyedſer, azt igeri Iſten az igaz hitô embernek, hogy vele vagyon az ô haborusagaban. Itt-is azt laſſuk meg, mikeppen ſollyon az Szent Iſten maga felôl, holot ô felſege mindenût jelen vagyõ, es az mint az Prophetanal mondgya, mind az Eget, ſ. mind az fôldet be tôlti. *Ierẽ.* 23. 24. Erre-is rôvideden csak azt felellyûk, hogy kôzônſegeskeppen az Iſten mindenût jelen vagyon, ugy-mint az kiben vagyon eletônk, mozgaſunk es letelûnk, az mint amaz *Aratus* nevû Pogany bôlcs mondotta, az kinek beſzedit be hozza az Sz. Pál, *Act.* 17. 28. De kivaltkeppen mondatik az ô hiveivel lenni, az kiket az ô nyomoruſagoknak idejen el nem hágy, hanem belôl az ô Sz.

Lelke-

I 607 11.1

Lelkevel vigaztallya, kivûl penig az ô Sz. igijevel tegelteti. Igy cselekedek az Ezechias Kirallyal, az kit az ô halalos betegsegeben nem hagya, hanem belsôkeppen az ô Sz. Lelkevel erôsîte, kûlsôkeppen penig az ô Sz. igijevel, az Propheta altal vigaztala. Lasd megh, 2. *Reg.* 20. *verſ.* 4. *& ſequen.*

Ötôdik jo teremenye az megh mentes, avagy ki ragadas. Hasonlatosſagh altal fol az Isten, vesen hasonlatosſagot amaz hatalmas emberek kezekbôl ki ragattatot prædatul; Avagy amaz kôzônseges gyuladasbol ki ragattatot draga marhatul. Mert mikeppen azok veletlenûl az vesedelembôl ki ragattatnak: Azonkeppen az hivek, az Istentûl, az ô nyomorusagoknak vôlgyebôl ki szabadittatnak, &c.

Az hatodik nem egyeb, hanem az megh dicsôites. Holot csak azt kel megh latnunk; Mit ért az Isten az megh dicsôitesen? Az mi ezt az kerdeſt illeti; Az Iras magyarazo Doctorok kôzzûl nemellyek ertek az ôrôk eletnek bodogsagat. Ide hozzak az Sz. Pál mondasat, *Rom.* 8. 30. holot igy

fol

ſol az Apoſtol: Az kiket meg igazitot, azokat meg-is dicsőitette. Nemellyek penig ertik az hiveknek ez vilagi bodog állapattyokat, az kik kőzzűl ſokakat az Szent Iſten, nem csak meg ſabadit ez vilagi nyomoruſagokbol, hanem annakfelette ez eletben-is, nagy męltoſagra ennel, mellyel azokat, az varando őrők çletnek bodogſaganak el vetelere kęſziti. Eggyik ertelem ſem illetlen; Mindazonaltal helyeſſeb azoknak ertelmek, az kik mind az kettőt egyben foglallyak, es azt mondgyak, hogy az Iſten az hiveknek mind kűlſő, ſ. mind belſő bodogſagot igir, mellyet az ő igaz igireti ſerint, fogyatkozaſnelkűl meg-is ád.

Hetedik ajandeka Iſtennek az hoſſu çlet. Ez felől illyenkeppen ſol az Szent Iſten: Hoſſu napokkal be tőltóm őtet. Haſonlatoſſagh altal ſol itt-is az Szent Iſten. Veſen haſonlatoſſagot amaz bő es tellyes mertektűl, az melyben tőb nem fęr.

Arra igeri azert az Iſten önnön magat; Hogy mind addigh çlteti az hiveket, az meddigh ez vilagh ſerint valo çletekkel-is meg

I 607 11.1

meg elegedhetnek, jövendőben penig, ez élet utan az örök életnek bodogságaval meg ajandekozza, az melynek kezdeti lésen, de vege soha nem. Ide valo az Istennek mondása, holot az ötödik parancsolatban illyenkeppen sol: Tiszteljed az te Atyadat es Anyadat, hogy sosu életö lehes ez földön, az mellyet az te Urad Istened ád teneked, &c.

Utosor, azt fogadgya Isten az Keresztyen es Istenfelö embernek, hogy meg mutattya neki az ö megh sabaditasat. Itt az megh sabaditason, az iras magyarazo Doctorok közzül ertik az külsö oltalmat es meg maradast. Mint-ha arra igerne az Isten magat, hogy az igaz hitö emberre, oly sorgalmatos gondot visel, hogy az ö ketseges allapattyaban, az Istennek Atyai gondviseleset az ö fejen, tapaztalhato keppen eseben veheti. Nemellyek penig ertik az lelki meg sabadulast, melynek megh adoja az Istennek fia az Ur Jesus Christus. Ide sabjak az Christus mondasat, *Ioan.* 8. 36. holot illyen modon sol: Ha titeket az Fiu megh sabadit, bizonyara sabadosok

lésztek.

lettek. De helyesseb azoknak ertelmek, azkik mind az kettôt egyben foglallyak, es azt mondgyak; Hogy az Isten az Hiveknek arra igiri magat, hogy ez vilagi nyomorusagokbol-is, nagy kegyelmesen meg szabaditttya, jövendôben penig az ôrôkke valo karhozattul-is meg menti.

Ide valo az mit Christus Urunk mond *Ioan.* 5. 24. Bizony bizony mondom nektek, az ki az en beszedemet halgattya, es hiszen annak, az ki engemet el bocsatot, ôrôk elete vagyon, es az karhozatra nem megyen, hanem altal megyen az halalbol az elletre, &c.

TANUSAGOK.

I. Jegyezzûk megh innet, mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond, 1. *Tim.* 4. 8. Az Istheni tiszteles mindenre hasznos, melynek igireti vagyon mind ez vilagon es mind az mas vilagon, &c. Ennek igaz volta megh tetszik az elô számlaltatot dolgokbol. Intettessûnk azert innet, hogy az Istent szeressûk, az ô nevet meg ismerjûk, szûkségûnknek idejen ôtet hiyjuk segitségûl, hogy az elô számlaltatot jokban rebel-

I 607 11.1

tetteſſünk. Vetkeznek tehat ez ellen, az kik ſem az Iſtennek ſeretetiben nem gyönyörködnek, ſem az ő nevet nem iſmerik, ſem peniglen az ő nevet ſegitſegül nem hiyjak. De ez fęle emberek ő magokat, az elő ſámlaltatot draga haſznoktul meg foſztyak. No mi azokat ne követſük, hanem ugy viſellyük magunkat, az mint az Szent Iſten kevannya, hogy az ő ſep aldaſival minket-is reſzeltetſſen, &c.

II. Tanullyuk megh azt-is; Mely igen jo legyen az mi Szent Iſtenünk mi hozzank, az ki az ő fiainak es leanyinak jo cselekedeteknek jutalmát igiri, mind ez vilagon, ſ-mind az következendő ęletben, holot, valami jo azoktul ſarmazhatik, mindenekkel tartoznak az Iſtennek, az teremteſert, az naponkent valo gondviſeleſert es az megh valtaſert. Ennek-is valoſaga nagy ſepen ki nyilatkozik az Iſtennek jelen valo cselekedetiből, holot az hiveknek jo cselekedeteknek illyen tellyes jutalmát igiri, az mint oda fellyeb meg ertettek az hivek. Intetteſſünk azert innet; vegyük hala-adaſſal az mi Szent Iſtenünktül, az ki min-

ki minket igiretivel legeltet, holot meltan parancsolhatna, es ha mi jo szarmazik mi tűlünk, csak azt mondgyuk hogy hasontalan szolgak vagyunk, mert az mivel tartoztunk, azokat cselekettük. Erre int Idvözitönk *Luc.* 17. 10. *&c.* Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy mi igy viselhessük magunkat, Amen.

Ez ennek az masodik reßnek-is rövid magyarazattya.

XL. PRÆDIKATIO.

Apoc. 14. 13. *Boldogok leßnek ezutan, &c.*

MIvel-hogy az halalnak mégh csak emlekezeti-is, az embernek tivet felette igen megh szomorittya, az mint az Siracides bizonyittya könyvenek negyvenegyedik reßeben: Annakokaert szükseg az hiveknek az halalnak felelme ellen magokat vigaßtalni. Ez azoka, hogy az Isten gyakorlatossaggal vigaßtallya az hiveket az szomoru halalnak rettegtető felelme el-

I 607 11.1

len. Az többi közt Christus Urunk azt mondgya *Ioan.* 11. 23. En vagyok az föltamadas, es az élet, az ki en bennem hiszen, ha szinten megh hal-is, él. Ide valo az-is, az mit, Idvözitönk az Bethaniaban meg holt Lazarnak halala felöl mond, *Ioan.* 11. 11 Az mi barátunk az Lazar alusik, &c. Az-is, az mit az Jajirus leanya felöl mond, *Mat.* 9. 24. Tavozzatok el, mert az leanzo nem holt megh, hanem alusik. Ugyan ezen dolgot cselekedi az Istennek Angyala-is ez igikben, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Vigaztallya az hiveket az Istennek Angyala, az halalnak felelme ellen, igaz okait advã az ö vigaztalo beszedinek.

RESZEI.

Tanusagnak okaert ket reszekre osztathatyuk ez rövid igiket. Mert az elsö reszeben be foglaltatik az vigaztalas, melyben az Angyal vigaztallya az hiveket az halalnak felelme ellen. Az masodik reszeben penig, igaz okait adgya az ö vigaztalo beszedineknek.

edinek, &c. Ez mind Summaja, ſ-mind rendi az igiknek; Laſſuk immar az bôtût rendel. Mond az Iſtennek Angyala: Boldogok leſnek ez utan az halottak, kik az Urban halnak meg. Ugy vagyon bizonyara az Lelek mondgya, &c.

Ez igikben foglaltatik be ez fel vôtt igiknek elſô reſe, holot vigaztaltatnak az hivek az halalnak feleime ellen. De hogy innet tôb lelki eppûletet veheſſenek az Kereſtyenek, imez ket kivaltkeppen valo kerdeſeket forgaſſuk megh. 1. Kicsodak halnak megh az Urban? 2. Miben áll azoknak az ô bodogſagok, az kik az Urban halnak meg?

AZ ELSÖ RÖL.

Az mi az elſô kerdeſt illeti, arra az Iras magyarazo Doctorok nem mind egy arant felelnek. Mert nemellyek azokon, az kik az Urban halnak megh, ertik az *Martyrokat*, az kik az Iſtennek igaz tiſteleti mellet halalt ſenvednek. Annakokaert ezek ezt az *locuſt* illyenkeppen fordittyak. Boldogok azok, az kik az Urert halnak meg. Illyen ertelemben volt, amaz boldog emlé-

L 607 11.1

kezetô Theodorus Beza. Nemellyek penigh kôzônſegeskeppen ertik az hiveket, es azt mondgyak, hogy azok halnak meg az Urban, az kik az Chriſtuſnak nevenek igaz vallaſaban múlnak ki ez vilagbol Eǵgyik ertelem ſem illetlen; Mindazonaltal helyeſſeb leſen ha mind az kettôt eǵben foglallyuk. Mert az *Martyrok-is* az Chriſtuſnak igaz vallaſa mellet ſenvettenek, mely ha ugy nem lôt volna, ſemmikeppen vereket ki nem ontottak volna az igaz tudomany mellet.

TANUSAG.

Vegyûk eſûnkben innet; Hogy az hiveknek halalok merô bodogſag. Meg tetſik ez, az Iſtennek Angyalanak jelen valo mondaſabol, holot illyenkeppen ſol: Boldogok az halottak, az kik az Urban halnak megh. Ide valo, az mit Chriſtus Urunk mond *Mat.* 5. 10. Boldogok az kik az igaſſagert üldôzeſt ſenvednek, mert azoke az mennyeknek Orſaga. Iſmet, *Mat.* 10. 39. Az ki el veſti az ô lelket en erettem, meg talallya azt. Intetteſſünk annakokaert innet; Hogy az Chriſtus neve mel-

let min-

let mindeneket el kenvedgyűnk, sőt ha ugy kevantatik, ne fannyűk vérűnket ki ontani es életűnket el fogyatni, hogy mi-is az boldogok közze számláltassunk. Ezt az Sz. Pál, sajat peldajaval commendallya, *Act* 21. 13. mondvan: En penigh, nem csak meg kőttetni, de még halni-is kész vagyok az Jesusnak neve mellet Jerusalemben. Vetkeznek tehat amaz kicsin hitő es vilagh szerető emberek, az kik, inkab ellene mondanak az Christusnak, hogy nem mint külső jószagokban es tisztességekben kárt vallyanak. De ezek szinten ugy járnak, mint az *Æsopus* kakassa, az mely felől azt olvassuk hogy az zap avagy árpa szemet, fellyeb bőcsőllőtte az draga kőnel.

Kárt-is vallanak ezek, kivaltkeppen lelkekben; Mert azt mondgya Christus Urunk *Mat.* 10. 32. Valaki en rollam vallast tészen az emberek előt, en-is vallast tészek arrol az en Atyam előt. Valaki penig meg tagadand az emberek előt, en-is meg tagadom azt az en Atyam előt. De mi azokat ne kővessük, hanem ugy ellyünk ez vilagon, hogy az Urban hallyunk

I 607 11.1

megh, hogy boldogok leheſſünk.

AZ MASODIKROL.

Miben állyon az híveknek boldogſagok, igen ſzépen megh tanit az Sz. Pál Apoſtol, *Rom.* 14. 17. mondvan: Az Iſten Orſzaga, nem étel es ital, hanem igaſſagh, bekeſegh es örôm az Sz. Lelek altal. Mely mondaſaban, harom dolgokat jelent az Apoſtol az híveknek jövendô boldogſagok felôl. Eggyik az igaſſag. Maſodik az bekeſegh, harmadik az örôm. Mindenikrôl csak rövideden ſolok. Az igaſſag (hogy csak arrol ſolliyak az mely jegyzesben itt az Apoſtol vesi) ſemmi nem egyeb, hanem az Chriſtus ártatlanſaga, mely az híveknek hit altal tulaydonittatik. Errôl ſol az Sz. Pál, 1. *Cor.* 1. 30. mondvan: Az Chriſtus adattatot minekünk Iſtentûl, igaſſagul, ſentſegûl es valtſagul. Az bekeſeg, nem egyeb, hanem az jo lelki iſmeretnek cſendeſſege az bûnöknek bocsanattya felôl. Ide valo, az mit az Sz. Pál mond *Rom.* 5. 1. Megh igazittatvan hit altal, bekeſegünk vagyon az Iſtennel, &c. Az örôm penig, amaz lelki vigaſag, mely ſar-

mazik

mazik az hiveknek szivekben es lelkekben, az varando örök életnek boldogságanak bizonyos megadattatásabol.

Erről sol Christus Urunk *Ioan.* 16. 22. mondvan: Es örül az ti szivetek, es az ti örömötöket senki el nem veszi tűlletek. Ezekben áll az hiveknek boldogságok:

TANUSÁG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az hivek az teszti avagy ez vilagi gyarlo allapat utan, sokkal meltosagossab allapatra emeltetnek. Amaz Evangeliumbeli Abraham bizonyittya ezt, *Luc.* 16. 25. holot az Gazdagnak azt mondgya: Megh emlekezzel arrol, hogy el vetted az te javaidat eletedben, az Lazar-is az ő gonoszit; Most annakokaert ő örül es vigad, te penigleo gyötrődől. Ide valo az-is, az mit az Sz. Pál, maga kepeben minden hivek felől mond, 2 *Tim.* 4. 7. Amaz nemes hartzot megh hartzoltam, futasomat el vegeztem, az hitöt megh tartottam. Vegezetre el tettet ennekem az igasságnak Coronaja, mellyet megh ád ennekem az Ur, amaz napon, amaz igaz Biro; Nem csak ennekem pe-

I 607 11.1

nigh, hanem mindeneknek, az kik varangyak az ô dicsôſſeges el jövetelit. Ugyan ezen dolgot allattya az Iſtennek Angyala is itt az helyen. Intetteſſünk tehat innet, Hogy ne irigyellyük az mi Keresztyen halottainknak boldogſagokat, hanem ugy keſicsük magunkat az mi végſô napunkhoz es oránkhoz, hogy mi-is az Urban megh halvan, az elô ſámlaltatot jokban reſeltetteſſünk. Ez az elſô reſnek rövideden valo magyarazattya.

Mond immar az Iſtennek Angyala: Mert meg nyugoſnak az ô fáratſagoktul, es az ô cselekedeteknek jutalma követi ôket, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſe, holot igaz okait adgya az ô mondaſanak. Ket kivaltkeppen valo okait hozza be, az mellyekre nezve, az hiveknek halalokat boldogyittya. Elſôben azt mondgya; Hogy azert boldogok az Keresztyen meg holt emberek: Mert az ô munkajoktul meg nyugoſnak. Maſodfor, mert az ô munkajoknak jutalmat el veſik. Mindenikrôl külön külön ſollok, halgaſſanak reja az hivek.

Mond

Mond az Angyal: Mert az ő munkajoktul, avagy munkajok utan valo fáratſagoktul megh nyugoßnak, &c. Ez az elſő oka, az miert az hiveknek halalokat bodogyittya az Angyal. Holot az hiveknek munkajokon erti ez vilagi nyomoruſagokat, az nyugodalmon penigh az örök életnek boldogſagat. Haſonlatoſſag altal ſol penigh az Iſtennek Angyala, mellyet veßen, amaz nagy munka es kűlſő rabotaſagtul megh terheltetet, es ugyan el nyomattatot embertűl. Mert mikeppen az fele emberek, az kemeny munkatul megh nyomattatvan, ugyan el fáradnak es badgyadoznak: Azonkeppen az hivek, ez vilagi nyomoruſagoknak nehez igajatul el nyomattatvan, ugyan el fáradnak elmejekben. Es mikeppen hogy azok, az ő fáratſagok utan nyugodalmat kevannak: Szinten azonkeppen az hivek, az ő nyomoruſagoknak kőzepette, az Sz. Pállal eggyűt fől kiáltanak es azt mondgyak: *Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* Kevanok el oßlattatni; az az, megh halni, es az Chriſtuſſal lenni. *Philip* 1. 23. Annakfelette,

I 607 11.1

felette, mikeppen hogy az nyugodalom kedves, az munka miat megh fáradot embereknel. Azonkeppen az örök életnek boldogsága kedves az híveknel. Ez amaz mezőben el reytet kincs, az mellyert ember minden jószagat el adgya, es az mezőt megh veßi, hogy az kincset öveve teheſſe, az mint Chriſtus Urunk az Evangeliſtanal mondgya, *Mat.* 13. 44. *&c.*

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Mely igen igaz legyen amaz közönſeges mondas: *Mors ultima linea rerum.* Az halal minden dolgoknak vege, avagy utolſo hatara. Im hallod, az Iſtennek Angyala bizonyittya ezt, holot azt mondgya, hogy az hivek az teſti halal utan, megh nyugoßnak az ő munkajoktul. Vigaztallyuk azert ezzel magunkat, ez vilagi ſok rendbeli nyomoruſagink es ßenvedeſink ellen. Nincs oly Kereßtyen ember, az ki ßenvedeſnelkül élhetne ez vilagon, az mint erről nagy nyilvan ßol az Sz. Pál 2. *Tim.* 3. 12. mondvan: Valakik az Chriſtus Jeſusban kegyeſſen akarnak élni, azok üldözeſt ßen-

ved-

vednek. De, az tóbbi kőzt, ezzel vigaztalhattyuk magunkat, hogy mind ezeknek vęget vęt az jo halal, az mely utan pihemeſt veſſünk jővendőben, &c.

Mond męg-is az Iſtẽnek Angyala: Es az ő cselekedeteknek jutalma kőveti őket, &c.

Ez az maſodik oka, az melyre nezve az Angyal az hiveket az ő halalok utan-is boldogoknak mondgya. Itt minekünk csak azt kel megh latnunk, mit ert az Angyal az jutalmon? Az jutalmon ertetik az őrők ęletnek boldogſaga, mellyet meg adan do az Ur Jeſus Chriſtus mind azoknak, valakik az ő neve mellet ez vilagon ſenvednek. Laſd megh, *Mat.* 5. 11. es 12. Ez peniglen jutalomnak nevéztetik, imez kővetkezendő ſep okokert.

I. Annak bizonyos voltara nezve. Mert mikeppen az munkaſok bizonyoſſan el hittek, hogy az ő jo Urok avagy Gazdajok, az ő munkajoknak męlto jutalmat meg adgyak ő nekik: Azonkeppen az hivek minden ketſegnelkül el hittek, hogy az Iſten, az ő igaz igireti ſerint, az őrők ęletnek boldogſagat meg adgya ő nekiek.

Laſd

I 607 11.1

Lasd meg mikeppẽ fol az Sz. Pál, 2. *Tim.* 4. 8.

II. Mert noha az örök élet ingyen adatik az híveknek; Mert Isten ajandeka az örök élet, az mint az Sz. Pál mondgya *Rom.* 6. 23. Mindazonaltal az Isten, az híveknek jo cselekedeteket-is azzal megh Koronazza, az mint az Agoston *Doctor* tanit. Peldak erre az jo Atyak es Anyak, az kik az ő Atyai es Anyai indulattyoktul viseltetven, minden jossagokat az ő fiaknak es leanyoknak conferallyak, mindazonaltal azzal egyber-smind azoknak fiui es leanyi engedelmességeket-is megh ajandekozzak.

TANUSÁG.

Vegyük esünkben innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond. 1. *Tim.* 4. 8. Az kegyesseghmindenekre hasznos, az mely felől igiret vagyon, mind ez életben, smind az következendőben. Ennek igaz volta megh tetsik az elő számlaltatot dolgokbol. Erről fol az Sz. David-is *Psal.* 58. 12. mondvan: Bizonyara vagyon az igaz embernek jutalma, &c. Intettessünk tehat innet, hogy igen jamborok es Istenfelők

fęlők legyűnk, es az Urban hallyunk meg, hogy igy holtunk utan az mi munkainktul nyughaſſunk megh, es az mi cselekedetűnknek jutalma kőveſſen minket-is, &c.

Vetkeznek ez ellen azok, az kik Iſten ellen rendelik mind eleteket, ſ-mind erkőlcsőket, es az ő bűnőkben halnak meg. Ezek nem nyugodalomra, hanem amaz Evangeliumbeli Gazdaggal, győtrelemre mennek, es az ő cselekedeteknek munkaja kőveti őket; Mert az ő fergek megh nem hal, es tűzők megh nem alusik. Laſd meg *Eſa.* 66. 24. *&c.* Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenűnk, hogy az Urban halhaſſűnk meg, hogy az mi cselekedetűnknek munkaja kőveſſen minket. Igy cselekedgyek mi velűnk az mi kegyelmes Atyank es Iſtenűnk Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert Sz. Lelkenek altala, Amen.

Ez ennek az maſodik reſznek-is rővid magyarazattya; Erről ſem ſolok többet, legyen eleg.

XLI.

I 607 11.1

XLI. PRÆDIKATIO.

Ioan. II. 25. *En vagyok az föl-támadás, &c.*

Mivelhogy az emberi okosságh, semmit nehezebben nem hiszen, mint az halottaknak jövendő föl-támadásokat, annakokaert az Istennek lelke gyakor helyen allattya az Sz. Irasban, az testeknek jövendő föl-támadasat. Ide való, az mit *Esa.* 26. 19. olvasunk: Meg elevenednek az te halottaid, az en testemmel egyben föl támadnak. Az Daniël Prophéta is erről fol, *Cap.* 12. 2. Sokan, ugy-mond, azok közzül, az kik az földnek porában alusnak, föl serkennek az örök életre, nemellyek penig az gyalazatra, &c. Az Job Patriarcha-is azt mondgya könyvének tizenkilentzedik részében: Tudom hogy az en meg valtom el, es az utolso ember az földből föl-támad, &c. Az Ezechiel Prophetának penigh, nagy sép latasban adgya ezt

eleiben

eleiben az Istennek lelke. Lasd megh *Ezech. 37. vers. 1. & sequen.*

Christus Urunk-is ezt allattya *Ioan.* 5. 28. holot illyenkeppen sol: Mert el jű az ora, mellyen mindenek, az kik az koporsoban vannak, meg hallyak az ő szavat. Es az kik jokat cselekettenek, ki jűnek az életnek fől-tamadasara; Az kik penig gonoszokat cselekettenek, az kárhoz atnak fől-tamadasara. Az Sz. Pál penigh 1. *Cor.* 15. erről ugyan bő beszeddel sol. Ugyan ezen dolgot allattya Idvőzitőnk-is ez meg halglot rővid igikben, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez igiknek csak ez: Allattya itt Christus Urunk az testeknek fől-tamadasat, mellyet egyedűl csak maganak tulaydonit, holot egyber-s-mind előnkben adgya az igaz hitnek nagy erejet avagy gyűmőlcset.

RESZEI.

Tanusagnak okaert ket reszekre osthatgyuk ez rővid igiket. Mert az első reszeben emlekezik Idvőzitőnk az fől tamadas-

I 607 11.1

nak Authorarol avagy szerzô okarol. Az masodikban penig az igaz hitnek gyümölcserôl sol. Ez mind Summaja (mind rendi az igiknek; Lassuk immar az igiket rendel Isten segitsegebôl.

Mond Christus Urunk: En vagyok az fôl-tamadas es az elet, &c. Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsô resze, holot az fôl-tamadast maganak tulaydonittya Christus Urunk. Itt minekünk csak azt kel megh latnunk; Miert nevezi ô magat Idvözitônk fôl-tamadasnak es életnek?

Ennek imez következendô okait talallyuk. I. Magara nezve; Mert sajat maga erejevel tamadot fôl az Christus. Ôn nôn maga bizonyittya ezt Christus Urunk, *Ioan.* 10. 19. mondvan: Hatalmam vagyon hogy le tegyem az en lelkemet, es hogy ismet fel vegyem azt, &c.

II. Azokra nezve, az kiket ez fôldôn leteben czudalatoskeppen, az ô Isteni hatalmanak altala fôl tamasztot, az mint erôl az Evangelistak nagy nyilvan valo bizonsagot tesnek. Lasd megaz többi kôzt, *Mat.* 9. 25. *Luc.* 7, 15. *Ioan.* 11. 44. &c. De

sok

ſok volna az peldakat mind elő ſámlalnom.

III. Az utolſo fől-tamadaſra nezve, melynek ſerző oka az Iſtennek fia leſen. Erről ſol Idvőzitőnk, *Ioan.* 5. 21. Mikeppen, ugy mond az Atya fől tamaſtya az halottakat, azonkeppen az Fiu-is, az kiket akar, fől tamaſtya. Iſmet ugyan ott, *verſ.* 28. azt mondgya: El jű az ora, hogy mind azok, az kik az koporſoban vannak, meg hallyak az ő ſavat, es fől-tamadnak, &c.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Hogy az fől-tamadaſnak ſerző oka őnnőn maga az Jeſus Chriſtus. Ennek igaz volta meg tetſik jelen valo mondaſabol, holot ő magat fől-tamadaſnak es ęletnek jelenti lenni. Vigaſtallyuk tehat innet mi magunkat; Atyank fia nekűnk az Chriſtus, azert nem feletkezik el az ő Attyafiairol. Fejűnk ő fölſege, annakokaert az ő tagjait nem hadgya az halalban. Tehat nagy batorſaggal mondhattyuk: *Si caput in cœlo eſt membrane claudet humus?* Ha az fő az Egben vagyon, az tagokat mikeppen rekezthetne el az föld? Ez az elſő reſecskenek rő-

I 607 11.1

videden vala magyarázattya.

Mond immár Christus Urunk: Az ki en bennem hiſzen, ha ſinten megh hal-is, él; Az ki peniglen él, es hiſzen en bennem, örökke meg nem hal, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſze, holott az igaz hitnek gyümölcserôl emlekezik Idvôzitônk, ket kivaltkeppen valo dolgokrol emlekezik peniglen. Az elsôrôl imigyen ſol: Az ki en bennem hiſzen, ha ſinten meg hal-is él. Itt minekünk csak azt kel megh latnunk, mikeppen ſollyon Christus Urunk, hogy hogy élhet az, az ki megh hal? Erre rôvideden azt felellyük, hogy ket féle mind az élet es az halal, tudni-illik teſti es lelki. Az teſti élet nem egyeb, hanem az leleknek az teſtel valo eggyeſüleſe. Az teſti halal penig, az leleknek az teſtûl valo meg valaſa. Az lelki élet nem egyeb, hanem az örök életnek boldogſaga. Az halal penig az pokol es kárhozat. Itt azert Christus Urunk ſol az teſti halalról es az rôk életrôl, mint-ha azt mondotta volna; Az ki en bennem hiſzen, ha ſinten teſte-

ben

ben meg hal-is, mindazonaltal ęl az ő lelkeben, az az, annak az ő lelke meg tartatik az őrők ęletre, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az hivek, noha testekben megh halnak, mindazonaltal az ő lelkek megh tartatik az őrők ęletre. Megh tetßik ez, *Sapien.* 3. 1. holot azt olvassuk: Az igazaknak lelkek az Istennel vannak, es nem illeti azokat az győtrelém. Nagy ßep peldaban adgya ezt előnkben Christus Urunk *Luc.* 16. 22. Ide ßabhattyuk azt-is, az mit az Sz. Istvan maga felől mond *Act.* 7. 59. Uram Jesus, ved hozzad az en lelkemet. Ugyan ezen dolgot allattya Idvőzitőnk-is itt, holot azt mondgya; Hogy az ki ő benne hißen, ha ßinten meg hal-is, tudni illik testeben, mindazonaltal ęl tudni illik lelkeben, &c.

Ezt peniglen az Papistak ellen kel meg tanolnunk, az kik azt mondgyak, hogy az Hiveknek lelkek, minekutanna testekből ki mulik, az *Purgatorium* tűzebe vitetik, es mind addig ott győtrettetik, mîg az bűnrűl eleget nem teßen. De meg hamissittya

I 607 11.1

ezeket Christus Urunk, holot azt mondgya, hogy az ki ô benne hiſen, ha ſinten meg hal-is él, az az, meg tartatik lelke az Abrahamnak kebelében. Vigaſtallyuk azert magunkat az halálnak rettegtetô felelme ellen. Nem megyünk mi *Purgatoriumba*, mert az Christus Jeſuſnak, az Istennek fianak vére megh tiſztitot minket minden bûneinkbôl. 1. *Ioan.* 1. 7. Es ſemmi karhoztataſunk nincsen, valakik az Christus Jeſusban igaz hitnek altala be plantaltattunk, *Rom.* 8. 1. *&c.*

Mond immar Christus Urunk: Az ki penig él, es hiſen en bennem, örökke meg nem hal, &c.

Ez az maſodik hasna az Keresztyeni igaz hitnek, holot azt kel meg tanounk, mi modon kellyon Idvözitönk, holot az Sz. Pál, *Hebr.* 9. 27. azt mondgya: Hogy el vagyô végezven, hogy egyſzer meg kel halni?

FELELET.

Erre rövideden azt felelljük, hogy ket féle az halal, tudni-illik teſti es lelki. Szol itt Christus Urunk, nem az teſti, hanem az lelki halalrol, mellyet örökke valonak

nevez,

nevez. Azzal vigasztallya azert Christus Urunk az ô benne hivôket; hogy az lelki halaltul, mely nem egyeb, hanem az ôrôkke valo pokol es karhozat, semmi felelmek nem lehen, &c.

TANUSAG

Vegyûk eszûnkben innet; Mely draga es gyônyôrûseges hasznai legyenek az Christusban valo igaz hitnek. Ennek igaz volta megh-tetszik az elô számlaltatot dolgokbol. Ezt commendallya az Sz. Pál-is, *Hebr.* 11. *vers* 1. holot imigyen szol: Az hit peniglen az ollyan dolgoknak valosaga, az mellyet remenlûnk, es az mely dolgok nem lattatnak, azoknak bizonyos mutatoja. Intettessûnk azert innet; Higgyûnk az Ur Jesus Christusban, hogy ezt testi halal utan-is elhessûnk, es az ôrôkke valo halaltul üressek lehessûnk. De, boldog Isten, ki sokan vannak, az kik az mi Idvôzitônkben nem hisznek, mint az megh vakolt Sidok az Pogany Tôrôkôkkel, Tatarokkal, es az tôb hittûl szakat emberekkel egyetemben. De ezek az ô hitetlenszegek miat, magokat az ôrôkke valo boldogsag-

I 607 11.1

tul meg fosztvan, ket kezzel vonßak fejekre az Istennek haragjat, mellyet az karhozat követ. Az Janos *Baptista* igy magyarazza ezt *Ioan.* 3. 36. mondvan: Az ki az Fiuban hißen, annak örök élete vagyon; Az ki penig az Fiunak nem hißen, az életet nem lattya, de az Istennek haragja marad ő rayta, &c. No mi affele embereket ne kövessünk, hanem hidgyünk az Istennek Fiaban az Ur Jesus Christusban, hogy az testi halal utan az örök életnek boldogsagaban be iktattassunk. Ezzel biztat Idvözitönk *Mat.* 5. 11. mondvan: Boldogok lesztek, mikor titeket ßidalmaznak, haborgatnak, es minden gonosz hamissagot mondanak ti ellenetek en erettem. Örüllyetek es örvendezzetek, mert az ti jutalmatok bőseges Mennyegben Ismet, *Mat.* 25. 34. Jertek el en Atyamnak aldottai, birjatok az Orßagot, mely meg kesitetet nektek, ez vilagnak fundamentomanak fel vetese előt, &c. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy mi az ő Sz. Fiaban az Ur Jesus Christusban igazan hihessünk, hogy az igaz hitnek gyö-

nyórûseges, elő ſámlaltatot gyûmölcseiben reſelsetteſſünk. Erre fejenkent ſegellyen minket, ugyan ezen mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, Fiaert az Ur Jeſus Chriſtuſert; Sz. Lelkenek vezerleſe altal, Amē.

Ez ennek az maſodik reſecskenek-is rövid magyarazattya, &c.

XLII. PRÆDIKATIO.

Sapien. 3. 1. Az igazaknak lelkek, &c.

ELeitül fogvan ſok kûlömb kûlömb fęle hamis velekedeſek voltanak az lelkeknek az teſtből valo ki mulaſok utan valo helyek es állapattyok felől. Mert nemellyek azt mondottak, hogy minekutanna az embereknek lelkek az teſtből ki mulnak, itt ez vilagon ſellel buydoſnak. Mely hamis velekedes, męg az Iſten nepe közze is be ferkezet volt, az mint meg tetſik az Evangeliſta mondaſabol *Luc*, 24. 37. Nemellyek azt mondottak, hogy egy teſtből masba mennek, es ha jambor ember

I 607 11.1

lelke volt, ismet emberbe megyen, ha penig lator embere volt, az oktalan állatokba megyen. Peldanak okaert, hogy ha reseges es tobzodo ember lelke volt, azt mondottak, hogy Disnoba megyen. Ha parazna embere volt, az Ebbe megyen. Ha gyilkose es vér onto embere volt, Farkasba megyen. Ha kegyetlene, Oroßlanba. Ha álnok embere volt Rokaba. &c. Illyen ertelemben volt az Pythagoras az ő követőivel. Nemellyek azt irtak, hogy mind örökke csak alußnak, mint az *Catullus* nevű *Poéta*. Nemellyek azt vallottak, hogy az testel eggyűt meg halnak; illyen itiletben volt az *Epicurus* az ő tarsaival egyetemben.

Nemellyek azt mondottak, hogy az ki múlt lelkek, sok es hoßßu idő mulvan, ismet az testekben fallanak. Illyen ertelemben volt amaz *Virgilius* nevű *Poéta Æneid.* 6. Vegezete az Papistak azt mondgyak; Hogy az *Purgatoriumba* vitettetnek, es mind addigh ott gyötrődnek, valamig, avagy az bűnőkert eleget nem tesznek, avagy az élőknek alamisnaok es könyörgesek

altal

altal onnat ki nem ſabadittatnak. Felette ſükſeges azert, ez fęle tevelygó es hamis velekedeſek ellen, az Kereſtyeneknek ertekezni es tudakozni, az lelkeknek az teſtekből valo ki mulaſok utan lęvő helyekről es allapattyokrol, mellyet, az tőbbi kőzt, az bőlcs, nagy ſepen előnkben ád, ez meg hallot rővid igikben.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Megh tanittatunk itt, az Hiveknek lelkeknek, az teſtből valo ki mulaſok utan valo helyekről es allapattyokrol.

Tovabba, mivel hogy az igek rővidek, annakokaert reſekre nem oſthattyuk; Hanem, hogy az hivek ezekből tőb lelki eppületet veheſſenek, imez kővetkezendő dolgokat kel meg latnunk. 1. Mit ert az Bőlcs az igazakő? 2. Micsoda az Iſtennek keze, az melyben az igazaknak lelkek tartatnak? 3. Micsoda az halalnak győtrelme az melytűl az igazaknak lelkek űreſſek?

AZ ELSöRöL.

Az mi az elſő dolgot illeti; Az igaza-

kon

I 607 11.1

kon értettetnek az Hivek. Hasonlo jegyzésben vesi az David is, *Psal.* 34. 16. mondvan: Az Uroak szemei az igazakra vigyaznak. Ismet oda alab *vers.* 20. Sokak az igazaknak nyomoruságok, &c. Tovabba az hivek igazaknak neveztetnek, imez következendő okokra nezve.

I. *Relativè*, az mint az Scholakban solunk, az Christus igasságara nezve, mellyel az hivek nagy szepen, mint egy menyegzői ruhaval föl ekesitettenek. Erről sol az Sz. Pál, 1. *Cor.* 30. Holot azt mondgya; Hogy az Christus adattatot minekünk az Istentül, szentségül, igasságul es valtságul.

II. *Comparativè*; Mert hogy-ha egyben vettetnek az Hypocritakkal es az hittül sakat emberekkel, azokhoz kepest méltan igazaknak találtatnak es neveztetnek.

III. Az ő Sz. tandekokra es igyekezetekre nezve; Mert, az menyire az gyarloságh az hiveket elő bocsattya, szent es fegyhertetlen életét élnek ez jelen valo világon. Ide valo, az mit amaz hiv lelek maga felől mond, *Cantic.* 5. 3. Megh mo-

stam

ſtam az en labaimat, mikeppen mocskollyam iſmet be? Az-is, az mit az Job Patriarcha maga felöl mond, *Iob.* 31. 1. Az en ſemeimmel ugyan ſövetſeget tettem vala, es miert igyekezten volna vala mely ſüznek meg ſeplöſitesere?

TANUSAG.

Jegyezzük meg innet; Mely igen jo legyen az mi Szent Iſtenünk mi hozzank, kik noha bünben fogantattunk es ſülettettünk, *Pſal.* 51. 7. mindazonaltal, az ö Sz. Fianak igaſſagaval minket föl ruhazvan, igazaknak tart es iſmer. Intetteſſünk azert innet; Ime az mi Szent Iſtenünk igazaknak tart minket, annakokaert azon legyünk, hogy az igaſſagot ſereſſük es kövеſſük, az hamiſſagot penigh gyülöllyük es igen el tavoztaſſuk. De, boldog Iſten, ki ſokan vadnak, az kik örömeſt hallyak, hogy igazaknak neveztetnek, de ha ęleteket es erkölcsöket megh tekintyük oly tavoly járnak az igaſſagtul, az mely meſſe vagyon Mako Jeruſalemtül, az mint köz peldaban mondgyuk. No mi az fęle embereket ne kövеſſünk, hanem az igazat ſe-

I 607 11.1

reſſük es kövelſſük, hogy męltan igazaknak mondaſſunk.

AZ MASODIKROL.

Az Iſtennek kezen, az Iras magyarazo Doctorok ertik az boldogſagnak helyet, mellyet az Sz. Iras, neha Paradycsomnak, neha Abraham kebelenek, neha Iſten hazanak, neha Mennyei Jeruſalemnek es Sz. Varoſnak nevez. Laſd megh, *Luc.* 23. 43. Iſmet, *Cap.* 16. 22. *Ioan.* 14. 2. *Apoc.* 21. 2. *&c.* Igy neveztetik peniglen I. Mert mikeppen azok mindenkor ſemeink elől forognak, az mellyeket kezünkben hordozunk: Azonkeppen az Hiveknek lelkek, mindenkoron az Iſtennek ſine elől vadnak. Laſd megh *Apoc.* 6. 9. II. Mert mikeppen az emberek forgalmatos gondotviſelnek azokra, az mellyeket kezekben viſelnek: Azonkeppen az Hiveknek lelkekre gondgya vagyon az Iſtennek. Ide ſabhattyuk az mit az Szent Iſten mond, *Eſa.* 49. 16. Ime az en tenyeremre metzettelek föl tegedet, es az te kő falaid mindenkor előttem vannak. Azt-is, az mit az David mond, *Pſal.* 34. 16. Az Urnak

nak lemei az igazakra vigyaznak, &c.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Híveknek lelkek, az testből valo ki mulasok utan, nagy sep gyönyörüseges nyugodalomban tartatnak. Nagy sep peldaban adgya ezt elönkben Christus Urunk *Luc.* 16. 22. holot azt mondgya, hogy az Lazarnak lelket az Angyalok az Abrahamnak kebelében költöztettek altal, &c.

Ugyan ezen dolgot erösiti Christus Urunk, *Luc.* 23. 43. holot az Keresztfán függö Tolvaynak azt mondgya: Bizony mondom teneked, ma en velem leß Paradycsomban. Intezteßünk tehat innet; Hogy tudgyunk meg felelni az Papistaknak, az kik *Purgatoriumra* igazitiyak az Keresztyen emberek lelket, hogy ott gyötrödgyek, migh az bünert eleget nem tesen. De meg hamißittya ezeknek ertelmeket az bölcs, holot azt mondgya, hogy az igazaknak lelkek az Istennek kezeben vannak. Meg tzafollya Idvözitönk-is, mind az Lazarnak, s-mind az Keresztfán függö Tolvaynak peldajokban. Mi azert az Papistakkal

ne te-

I 607 11.1

ne tevelyegjünk, hanem az bölcsel égyűt hidgyük el, hogy az igazaknak lelkek Isten kezeben tartatnak, es az gyötrelemtül üreſſek.

AZ HARMADIKROL.

Az mi az utolſo dolgot illeti; Az halalnak gyötrelmen kel ertenünk az gyötrelemnek helyet. Ezt az Iras, neha *Gehennanak*, neha Thophetnek, neha penig pokolnak nevez. Laſd megh *Mat.* 10. 28. 2. *Reg.* 23. 10. *Luc.* 16. 22. *&c.* Tovabba halalnak gyötrelmenek neveztetik az karhozat, imez következendö okokert.

I. Mert ez teſti halal utan ſal az Hypocritakra, es az hittül ſakat emberekre. Ide valo az mit Idvözitönk mond *Mat.* 25. 46. Es mennek az gonoſok az örökke valo gyötrelemre.

II. Mert az karhozat ſemmi nem egyeb, hanem az örökke valo halalnak gyötrelme. Errül ſol az Iſten, *Eſa.* 66. 24. holot azt mondgya: Az ö fergek megh nem hal, es az ö tüzök meg nem alusik. Peldaban adgya ezt elönkben Chriſtus Urunk *Luc.* 16. 23. Laſd megh az iraſt.

TANU-

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Mely igen igaz az mit az Sz. Pál mond *Rom.* 8. 1. Semmi karhoztatasok nincsen azoknak, az kik az Christus Jesusban vannak. Megtetßik az Bölcsnek jelen valo tanitasabol, holot azt mondgya, hogy az igazaknak lelkeket nem illeti az halalnak gyötrelme. Vetkeznek azert az Papistak, az kik azt mödgyak, hogy az hiveknek lelkek az *Purgatoriumba* (mellyet ök az Pokolnak pitvaranak tartanak) vitetnek, es ott kenlodnak, mind addig, mig az bünökert eleget nem tesznek. De mi ezekkel az emberekkel ne tevelyegjünk, hanem hidgyük el az Bölcsnek jelen valo tanitasat, holot azt mondgya, hogy az igazaknak lelkek, az Urnak kezeben vannak, es nem illeti azokat az halalnak gyötrelme. Nem-is bükölködnek penig az Hivek affele *Purgatorium*nelkül; Mert az Istennek Fianak, az Ur Jesus Christusnak vere tißtit megh minket minden büneinkből. 1. *Ioan.* 1. 7. &c. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Istenünk, hogy ez felöl fejenkent jozan er-

I 607 11.1

telemben lehessünk, Amen.

Ez ennek az utolso dolognak-is rövid magyarazattya.

XLIII. PRÆDIKATIO.

Ezech. 9. 4. Es szólitá az ferfiat, az ki, &c.

NEm oknelkül mondgya Isten az Isaias Prophéta könyvének negyvenharmadik részében; Ne fély edes szolgam Jacob, mert en megh valtottalak tegedet. Mikor az vizeken altal menendesz, te veled vagyok, es az vizek el nem boritanak tegedet, es mikor az tüzben jarandasz, megh nem egettetel, es az láng nem fogh te raytad, mert en vagyok az te Urad Istened. Mert az Isten eleitül fogvan, az ő Anyaszentegy-hazanak igaz tagjaira oly szorgalmatos gondot viselt, hogy az ő Sz. akaratt-yanelkül, azoknak csak egy hajok szala-is el nem esét, az mint ezt Idvözitönk önnön maga bizonyittya *Mat.* 10. 30. Ezt allattyak az Pro

az Prophetanak jelen valo beſedi-is, &c.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez; Elönkben adattatik ez igikben az Iſtennek kivaltkeppen valo gondviſeleſe az ö hiveihez, az ki azokat az veſedelemnek közepette-is nagy kegyelmeſſen megh oltalmazza.

Rövidſegnek miatta az igiket reſekre nem oſthattyuk; Hanem hogy innet az Kereſtyenek töb lelki eppületet veheſſenek, imez következendö dolgokat kel meg forgatnunk. 1. Kicsoda az ferfiu, az kivel Iſten az ö hiveit meg jegyezteti? 2. Micsoda az jegy avagy belyegh, az mellyel az hivek megh jegyeztetnek? 3. Miert hogy kivaltkeppen az homlokokat jegyezteti meg?

AZ ELSÖ RÉSZ.

Az Iras magyarazo Doctorok, eggyezö ertelemmel azt mondgyak hogy az Iſtennek Fia az Ur Jeſus Chriſtus volt ez. De itt mingyart egy ellenvetes tamad; Mert azt mondhatna valaki; Mikeppen

I 607 /1.1

lehetet ez az Christus, holot męgh akkor nem-is ßületet volt az testben, hanē az utan gy nehany ßaz eßtendőkkel testesült meg?

Erre rővideden azt felellyük; Hogy noha męgh az Christus emberre nem let volt, mindazonaltal az ő meg testesülesenek előtte-is egy nehanyßor jelent megh emberi formaban es abrazatban. Az többi közt, *Genes.* 18. 1. azt olvassuk, hogy mikor egy időben az Abraham az ő Sátoranak aytajaban úlne, harom ferfiakat latot, az kiket megh vendegelven, annakutanna eggyikkel beßelgetven, Uranak mondgya. Az ki nem was volt hanem az Istennek fia. Ismet, *Genes* 32. 24. azt irja az Moyses; Hogy mikor az Jacob Patriarcha Mesopotamiabol haza jüne, utaban etßaka egy ferfiu egeß haynaligh, mind tusakodik ő vele, es mind addig sem ereßti el az Jacob, valamîg őtet meg nem álgya. Ez-is, minden ketsegnelkül az Istennek Fia volt, az ki emberi abrazatban az Jacobnak meg jelenven, meg alda őtet, es nevet-is meg val toztata, holot Izraëlnek neveze, az mint oda alab ugyan azon *Caputbol* meg tetßik.

Igy,

Igy, *Iudic.* 13. 6. azt olvaſſuk; Hogy amaz Manue feleſegenek-is firfiui abrazatban jelenek meg az Chriſtus. Megh tetßik ez innet; Mert mikor annak az firfiunak neverôl tudakoznanak, azt feleli nekik, hogy az ô neve csudalatos. Mely nevel nevezteték az mi Urunk Jeſus Chriſtus az Prophetatul *Eſa.* 9. 6. *&c.* Az Daniêl Propheta-is azt irja *Cap.* 3. 92. Hogy mikor az Daniël harom tarſai az ęgô kementzeben vettettenek volna, latniok megyen az Nabogodonozor Kiraly. Es az ô Szolgainak azt mondgya: Nem de harom ferfiakat vetettek vala-e az kementzeben? Ime en, negy firfiakat latok hogy ſabadoſon járnak az tûznek kôzepette, es az negyediknek abrazattya haſonlo az Iſtennek Fiahoz, &c. Tovabba ez felôl, ſok dolgokat jelent az Propheta oda fellyeb.

I. Azt mondgya, hogy csak egyedûl volt. Mert csak egy az kôzbenjaro az Iſten kôzt, es az emberek kôzt, az ember Jeſus Chriſtus. Laſd meg 1. *Tim.* 2. 5. *Act.* 4. 12. *Hebr.* 13. 8.

II. Azt jelenti, hogy gyolcs ôltôzeti

I 607 11.1

volt. Mert az Christus amaz örökke valo Pap, az Melchisedek Papnak rendi szerint. *Psal.* 110. *vers.* 4.

III. Azt is mondgya felöle; Hogy iro szerszam, avagy kolommar is volt az oldalan. Mert az mi Idvözitönk az Istennek amaz hivseges es igaz Szám-tarto. Deakja, az ki az hiveknek neveket, az életnek könyvében be irta. *Apoc.* 13. 8.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy egyedül csak az Ur Jesus Christus az ö juhainak hivseges Pastora. *Ioan.* 10. 11. Vigyazo Hadnagya az ö seregenek. *Mich.* 5. 2. *Mat.* 2. 6. Kegyes Attya az ö fiainak es leanynak, az ki öket árvaságra nem hadgya hanem vilag vegezetigh forgalmatos gondgyokatviseli, az mint ö maga bizonyittya, *Ioan.* 14. 18. *Mat.* 28. 20. *&c.* Ugyan ezen erösittetik az Istennek jelen valo cselekedetiböl-is, holot ez szerszamat csak egyedül bocsattya az Jerusalembeli hiveknek meg tartasokra es oltalmazasokra, &c. Intettessünk azert innet; Hogy ezzel az egy közbenjaroval, hivseges Pastorral, vi-

gyazo Hadnaggyal, es kegyes gondviselő Atyaval elegedgyünk megh, es ez mellé idegen közbenjarokat, az Angyalok avagy az meg holt Szentek közzül ne allassunk, mint az Papistak. Mert ez csak egyedül nyomta az Saytot, es az nemzetsegek közzül senki nem volt segitője. *Esa.* 63. 3. Es ez, egyser valo aldozattyaval örökke megh szentelte az üdvözölendoket. *Hebr.* 10. 14.

AZ MASODIKROL.

Az mi ezt az jegyet avagy belyeget nezi, affelől az Iras magyarazo Doctorok nem mind egy ertelemben vannak. Mert nemellyek csak egy altallyaban azt mondgyak, hogy jegy, avagy belyegh volt az, de annak semmi nevet nem adnak. Nemellyek penigh azt mondgyak, hogy Görögh bötü, az az taff volt, mely bötü, Keresst formara vagyon. Ezek azt mondgyak, hogy az Isten ezzel azt akarta jelenteni, hogy az Christus jövendö Keresti altal szabadittatnak meg az hivek az veszedelemböl. Vegezetre, nemellyek azt mödgyak hogy amaz tau nevö Sidó bötü volt ez. Illyen ertelemben volt, az többi közt,

I 607 11.1

az Jeronymus *Doctor*. Az kik ez utolſo ertelemben vannak, azok kőzzűl nemellyek azt mondgyak, hogy az Iſten azzal akarta peldaztatni az tőkelletes ſivő embereket Jeruſalemben, az kik noha nem ſokan, mindazonaltal talaltattanak męgh valami kevetſen, az el fordult varosban. Nemellyek penig azt mondgyak, hogy Iſten ezzel azt akarta jelentetni, hogy az kőſſegh kőzt, ugy mint az nepnek utollyaban talaltatnak valami keveſſen, az kik az ſok balvanyozo emberekkel eggyet nem ertenek, mikeppen hogy ez bőtű utolſo az Sido bőtűk kőzt. De ez igen kicsint hoz az konyhara, holot csak lelki latasban mutatta Iſten ezeket az Prophetanak.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az Iſten eleitűl fogvan, valami kűlſő jegy altal ſokta, az hiveket meg valaſtani ez vilagon, az Hypocritaktul es az hittűl ſakat emberektűl. Illyen jegyei voltanak az Iſtennek az O Teſtamentumban az kőrnyűl metelkedes es az Huſveti Barannak megh etele, az mint ez meg'tetſik *Geneſ.* 17. 11. *Exod.*

12. 13.

12. 13. Lásd meg az Irásokat. Ezeknek helyében állot az Uy Testamentumban az Keresztségh es az Urnak Vacsoraja. Mert ezzel az ket Sz. Jeggyel, mint egy lathato belyeggel mostan-is meg valasztya Isten az ő nepet, minden Pogany nemzetségektúl. Mert nincsen az Eg alat oly nemzetségh, az mely ezekkel ęlne, hanem csak azok az kik az Christus nevet viselik es innet Keresztyeneknek neveztetnek. Effele kúlső jegy volt az-is, az melyrúl az Propheta emlekezik itt, &c. Intettessúnk azert innet; Vegyúk hala-adással az mi Szent Istenúnktúl, hogy minket magunknak nem hagyot, hanem, mint amaz jo gondviselő Gazda, az ő Nyajat megh belyegezi, azonkeppen az Isten-is, bizonyos kúlső jegy altal az ő Anyaszentegy-hazat, az Sátannak gyúlekezetitúl megh valasztya. Ide szabhattyuk az mit az Sz. Pál mond, 2. *Tim.* 2. 19. Az Istennek erős *fundamentoma* meg áll, melynek pecsete ez; Tudgya az Ur, kik legyenek az ővei, &c.

AZ HARMADIKROL.

Az megh jegyzendők, voltanak az hi-

I 607 11.1

vek, az kik Jerusalemben, az sok Istentelen emberek kôzt laknak vala. Mert azok ohaytanak es bankodnak vala az iszonyusagokon, az mellyeket az Hypocritak es az hittûl ſakat emberek naponkent az Varosban cselekednek vala.

Megh jegyeztetnek penig ezek, imez kôvetkezendô okokra nezve: 1. Hogy ez kûlſô jegy altal, mint egy lathato belyegh altal, az Hypocritaktul es az hittûl ſakat emberektûl meg valaztaſſanak.

2. Hogy hitôkben erôſſitteſſenek, es az elôttôk lęvô veſedelemben ketſegben ne eſſenek.

3. Hogy az rejajok kôvetkezendô veſedelmet el tavoztathaſſák. Mert az jegyeſeken kivûl, az tôb emberek mind le vagatának, az mint ide alab bizonyittya az Prophera, ugyan ezen *Caputban*. Haſonlo dolgot talaſunk, *Exod.* 12. 7. *Apoc.* 7. 3. Laſd megh az iraſokat, &c. Tovabba, nem hatokat, kezeket avagy labokat, hanê homlokokat, jegyezteti meg az Istê.

I. Hogy az meg jegyeztetet emberek, mindenek elôt nyilvan valok legyenek.

Mert

Mert azt akarja az Chriſtus, hogy az ő hiveinek ſővetnekjek avagy gyertyajok égő legyen es vilagoskodgyek. Laſd meg, *Mat.* 5. 16. *Luc.* 12. 35.

II. Hogy innet meg teſſek, hogy az hiveket az Iſten, egeßlen maganak foglalta. Mert az ki az fejet el foglallya, mind az egeß teſtel bir az.

III. Hogy az hivek intettetnenek, hogy az Iſtent, tellyes ſivel lelekkel ſereſſek, ugy-mint az ki az ő fejeket maganak foglalta. Ezt kevaanya az Iſten, *Deut.* 6. 5. *Mat.* 22. 37. &c.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy az Iſten az ő hivei felől ſoha el nem feletkezet, hanem megh akkor-is azoknak megh maradaſokra vigyazot, mikor ez vilagnak fiait bűntette. Erre nevezetes peldaink vannak az Sz. Irasban. De hogy ſokat elő ne ſámlallyak; Az Moyſes elſő könyvenek hatodik es heredik reſzeiben azt olvaſſuk; Hogy mikor Iſten az elſő vilagot az bűnert az viz-özönnel el akarja törleni, az ő Patriarcharol (az kit az iras igaz em-

I 607 11.1

bernek mond) megh emlekezik, es megh parancsollya neki, hogy egy nagy hajot csinallyon, melyben mind maga haza nepevel egyetemben megh maradhaſſon, ſmind penig az oktalan állatok kőzzűl, az kiket az Iſten jővendőre ugy-mint magul megakar vala hadni, megh tartatnanak. Iſmet, *Geneſ.* 19. 16. azt irja az Moyſes, hogy mikor az Iſten Sodomat, az ſomſed Varaſokkal eggyűt, el akarna kenkőves es tűzes eſſővel veſzteni, megh emlekezik az Loth Patriarcharol, es Angyali altal, kezen fogva viteti ki, haza nepevel egyetemben, az előtte lęvő ſőrnyű veſzedelemből. Ugyan azon Moyſes maſodik könyvenek tizenkettődik reſzeben azt olvaſſuk, hogy mikor az Iſten az Ægyptumbelieknek elſő ſűlőttyőket Angyala altal le vagattya, az Sido nemzetſeget ki valaſztya, es azokat az veſzedelem nem illeti. Ugyanezen dolgot erőſſiti az Propheta-is itt azs helyen, &c. Vigaſztallyuk azert magunkat, minden fęle ketſeges állapatunkbans az Iſtennek hozzank valo kegyes Atyais vigyazaſaval, el hiven, hogy nem aluſſi

es nem

es nem sunnyadoz, az ki az lelki Izraëlt, tudni-illik az Anyaßentegy-hazat oltalmazza. Engedgye az mi Szent Istenünk, hogy mi minden időben ezzel vigaßtal, hassuk magunkat, Amen.

XLIV. PRÆDIKATIO.

Iob. 7. 1. Vitezség az embernek élete.

MIvel-hogy az ember földi, mert földből vetetet, es földe kel lenni, *Geneſ.* 3. 19. Annakokaert ez vilaghoz feletteb ragazkodik, az Mennyei es örökke valo jokrol penigh igen ritkan gondolkodik. Annakokaert sükseg hogy gyakran intetessek, hogy az veßendö dolgokat egy keveſſe tagitvan, az maradando boldogságrol gondolkodgyek, es az mint az Sz. Pál sol, az oda föl valokat kereſſe. Erre penig, aligh talaltathatik hathatob erössegh, mint az embernek ez vilagi életenek rövid es bizontalan volta felöl valo gondolkodas. Ez az oka, hogy az Istennek Lelke ez do-

I 607 /1.1

ez dolog felól gyakran inti az embereket, az ő hivſeges Iro Deaki altal, az mint ezt nagy iraſok bizonyittyak. Azok kőzt penigh nem utolſo ez-is, az melyrúl itt az Job Patriarcha emlekezik.

SUMMA.

Summaja azert ez megh hallot igiknek csak ez: Előnkben adgya ez igikben az Job Patriarcha, az embernek ęletenek rővid voltat, mellyet ſep kúlſő haſonlatoſſagokkal eröſſit. Holot egyſerſ-mind emlekezik az híveknek buzgo kevanſagokrol az Szent Iſtenhez, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket reſekre oſthattyuk ez rővid igiket. Mert az elſő reſeben előnkben adatik, az embernek ęletenek rővid volta. Az maſodikban penigh, az hiveknek az Iſtenhez valo buzgo kevanſagok jelentetik, mellyek nagy ſep haſonlatoſſagokban tamaſtatnak előnkben.

Mond az Job Patriarcha: Vitezſeg az embernek ęlete ez főldőn, es az ő ęletenek napjai, haſonlok az bereſnek napja hoz, &c.

Ez

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak elſő reſe, holot, az mint mondam, az embernek ęletenek rővid volrat jelenti az Job, mellyet nagy ſep ket haſonlatoſſagokban ád előnkben. Az elſőt veſi, az Vitezlő renden leyő embereknek állapattyoktul. Az maſikat penigh, az munkaſnak, avagy beresnek ſorſatul. Az elſőről azt mondgya: Viteſſeg az embernek ęlete ez főldőn. Holot azt laſſuk meg; Miert hogy az Job Patriarcha az embernek ęletenek folyaſat, az Vitezlő renden valo embereknek állapattyokhoz haſonlittya?

Ennek nagy ſep okai vannak; de azok kőzt imez kővetkezendők igen nevezeteſek: I. Mert mikeppen az Vitez embereknek ez vilagon, ſok rendbeli ellenſegek vadnak; az kikkel nagy ſok tuſakodaſok vagyon: Azonkeppen az Kereſtyen embereknek, ebben az ęletben, nagy ſok rendbeli haborujok vagyon. Ezert mondgya az Sz. David, *Pſal.* 34. 20. Hogy ſokak az igazaknak nyomoruſagok, de mind azokbol ki ſabaditya őket az Ur. Egy feről ellenſege az Kereſtyen embernek az

Fokol-

I 607 11.1

Pokolbeli ördög, az ki, mint az meg ęhezet ordito Oroßlan fellel jár, kereſven az kit be nyelheſſen. 1. *Pet.* 5. 8 *&c.* Mas felől ellene vagyon az hitvan vilag az ő roß peldajaval, mely tellyeſſeggel az gonoſſagban be merült. 1. *Ioan.* 5. 19. Vegezetre ezekhez jarul az gyarlo teſt, az mely kevan az Lelek ellen, mikeppen az Lelek-is az teſt ellen. *Gal.* 6. 17. *&c.*

II. Mert mikeppen az Vitezeknek iſtraſat kel állani az ellenſeg ellen. Szinten ezenkeppen az Keresztyen embernek ęlete itt ez vilagon ſűntelen valo vigyazas. Erre int Chriſtus Uruok bennűnket, *Mat.* 24. 42. *Marc.* 13. 35 *Luc.* 12. 35. Az Sz. Peteris 1. *Pet.* 5. 8. Laſd meg az iraſokat.

III. Mert mikeppen az Vitezek az Táborban csak Sátorok alat mulatnak: Azonkeppen az hiveknek ez vilagon nincsẽ maradando varaſok, hanem jövendőt kereſnek, az mint az Sz. Pál tanit, *Hebr.* 13. 14.

IV. Vegezetre, mikeppen az Vitezek ſokat ſenvednek, kivaltkeppen mikor Táborban vadnak: Azonkeppen az hiveknek tellyes ęleteknek folyaſa merő ſenvedes.

des. Ezert mondgya Christus Urunk *Luc.* 9. 23. Hogy az ki ő utanna akar menni, meg tagadgya nevçt, Keresztit fel vegye es ugy kövesse ő fölseget. Az Sz. Pál-is erről sol, 2. *Tim.* 3. 12. mondvan: Minnyajan, az kik az Christus Jesusban kegyesſen akarnak çlni, üldözest szenvednek.

TANUSAG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az Keresztyen embernek çlete ez világon, nem hivolkodas, hanem szüntelen valo vigyazas. Ennek valosaga megh tetszik az elő számlaltatot dolgokbol. Ugyan ezen dolgot allattya az Job Patriarcha-is, holot vitesſegnek mondgya az embernek çletet ez földön. Intettesſünk azert innet, hogy az reszegeskedesnek es tobzodasnak, az hivolkodasnak es hevereſnek beket hagyvan, kövesſük az Táborban lçvő vitezeket, es szüntelen vigyazzunk, az ördög ellen, ez vilag ellen es az mi sajat testünk ellen. Erre int Idvözitönk amaz öt eſes Szüzeknek peldajokkal, az kik elegedendő olayt szerzettek vala lámpasokban. Lasd meg az pelda beſedet. *Mat.* 25. *verſ.* 1. *& ſequen.*

Ez az elsõ hasonlatosságh; Lássuk immár az másikat-is.

Mond az Job Patriarcha: Es az õ életének napjai, mint az béresnek napja, &c. Ez az második hasonlatosságh, melyben ugyan azon dolgot árnyekoz az Sz. Job. Itt-is azt kel megh látnunk; Miért hasonlíttatik az embernek életének folyása az béresnek napjához? Ennek nagy sép okai vannak, im csak rövideden számlalom elõ.

1. Mert mikeppen az béresnek vagyon határa: Azonkeppen az embernek életet az Szent Isten meg határozta, *Iób.* 14. 5.

2. Mert mikeppen az béres munkára fogattatik: Igy az ember munkára teremtetet Istentûl. Errõl sól az Job Patriarcha az õ könyvének ötödik részében, mondván: Mint az madár az rõpûlésre, azonkeppen az ember az munkára teremtetet.

3. Mert mikeppen az séreny munkás, el vészi az jo Gazdától az õ munkájának mélto jutalmát: Azonkeppen az emberek jövendõben el vésik Istentûl az õ munkájoknak jutalmát. Nagy sép példában adgya ezt elõnkben Christus Urunk,

Mat.

Mat. 20. 8. Lasd megh az locust.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az emberek nem sabadosok ő magokkal, hanem vagyon Urok es Gazdajok, az kikhez kőtelességek vagyon, es az kinek jővendőben samot-is adnak minden dolgokrol es még hivolkodo beszedekrűl-is, *Mat.* 12. 36. Ezt allattya az Sz. Pál-is, *Rom.* 14. 10. Ugyan ezen dolog meg tetzik az Job Patriarcha jelen valo tanitasabol-is, holot az embernek eletet az beresnek napjahoz hasonlittya. Intettessűnk azert innet, hogy meg emlekezven az mi Keresztyeni hivatalunkrol, ugy viselly ük magunkat, mint amaz sereny beresők, hogy jővendőben az mi jo Urunktul es Gazdanktul, az jutalmat el vehessűk. Vetkeznek tehat amaz rőst es tunya emberek, az kiknek hasok Istenek, es minden ő tisztelletek csak az konyha. Illyen vala amaz Nábal, az kirűl emlekezet vagyon 1. *Sam.* 25. 36. Hasonlo vala ehez amaz Evangeliumbeli Gazdagis, az kiről emlekezik Christus Urunk *Luc.* 16. 19. Lasd megh az irasokat. De mi

ez fęle embereket ne kôveſſûnk, hanem tiſztûnkrôl megh emlekezven, gyors es ſereny munkaſok legyûnk.

Mond immar az Patriarcha: Mikeppen az Szarvas (avagy az mint nemellyek fordittyak, az megh fáradot Szolga) kevannya az árnyekot, es mikeppen az beres varja az ô munkajanak veget, azonkeppen lôtt az en dolgom-is.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſe, holot az hiveknek az Szent Iſtenhez valo buzgo kevanſaga, nagy ſep kûlſô haſonlatoſſagokban adattatnak elônkben. Ezeknek eggyik vetetik az hoſſu futas miat megh fáradot es igen meg ſomjuhozot Szarvaſtul az mely felette igen ſiet az ęlô kút fûhôz es az zôldellô fának árnyekaba. Az maſodikat peniglen, az beres Szolgatul, az mely nagy ohaytaſſal varja az ô eſtendejenek hatarat. Mindenikrôl rendel ſollok az igiknek folyaſa ſerint.

Mond az Job: Mikeppen az Szarvas kevannya az árnyekot. Ez az elſô haſonlatoſſagh, mellyet az Patriarcha veſſen

az meg

az megh fáradot sárvaſtul. Holot csak azt kel meg latnunk; Miert ęl az Job ezzel az haſonlatoſſaggal. Ennek imez következendö okait talaliyuk:

I. Mert mikeppen az Szarvaſnak felelmes es igen nyughatatlan allapattya vagyon ez vilagon: Azonkeppen az hiveknek nincsen itt batorſagos allapattyok, hanem nagy ſok nyomoruſagok altal kel bemenni az Iſtennek Orſagaba. *Act.* 14. 22.

II. Mert mikeppen az Szarvaſnak nincsen maradando fallaſa, hanem egy helyböl masba megyen: Azonkeppen az hiveknek nincsen itt maradando Varaſok, hanem jövendöt kereſnek. *Hebr.* 13. 14. *&c.*

III. Mert mikeppen az Szarvas, hoſſu ſutaſa utan meg ſomjuhozvan, felette igen kevannya az hideg kút fejet: Azonkeppen az hivek, ez vilagi pállya futaſok, es az nyomoruſagoknak epeſtö tüze miat megh ſomjuhozvan, nagy ohaytaſſal varjak, es ahitatoſſan kevannyak, mind az Iſtennek Sz. igijet, ſ. mind, ez ęlet utan, az örök ęletnek boldogſagat. Ide valo, az mit az Sz. Pál mond, Philippi Varosban irt

levelenek első reßeben, ő maga kepeben, minden hivek felől mond: Kevanok meg halni, es az Christussal eǵgyút lenni.

IV. Vegezetre, mert mikeppen az Szarvas, igen sokkaig ęl, az mint ez meg tetßik az többi közt, amaz vilagh Biro Sandornak az ő állapattyabol, az ki felől azt olvassuk; Hogy mikor vadaßtatna, az tőb vadak közt, egy Szarvasra talalt, az melynek ßarvanak eǵgyik ágában egy gyűrőt talalt, mellyen neminemű iras volt, az melyből megh tetßik, hogy az gyűrőt egy nehany ßaz eßtendővel az előt, foglaltak volt be annak az vadnak ßarvaban: Azonkeppen az hivek, hoßßu ideiglen ęlnek, gyakran męg ez vilag ßerint-is, az Istennek igireti ßerint: Tißtellyed Atyadat es Anyadat, hogy hoßßu ęlető lehes az földőn, mellyet az te Urad Istened ád teneked. *Exod.* 20. 12. De jővendőben az őrők ęletnek boldogsagaban, az mely ęletnek kezdeti leßen, de vege soha nem. Lasd meg *Mat.* 25. 46. *&c.*

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy az hi-

veknek

vveknek nem kel feletteb kapdosniok ez árnnyek vilagon, tudvan azt, hogy minden teſt ollyan, mint az fü, es minden dicsöſſege ollyan, mint az mezei viragnak fepſege. *Eſa.* 40. 5. Hanem inkab kivankozniok kel amaz örökke valo hazajokban, az mennyeknek Orſagaban, holot ſem nem latta, fül nem hallotta, es az embernek five meg nem foghattya, minemü nagy jokat ſerzet Iſten az ö ſeretöinek 1. *Cor.* 2. 9. Megh tetſik ez ebböl az haſonlitasbol, holot az embernek ez vilagi állapattyat haſonlittya az ſomjohozo farvaſnak az ö kevanſagahoz. Intetteſſünk azert innet, hogy ez árnyek vilagtul magunkat el fogvan, igyekezzünk az mi örökke valo hazankban, es az Sz. Pállal egyetemben mondgyuk; *Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto*, az az: Kevanok meg halni es az Chriſtuſſal eggyüt lenni. *Philip.* 1. 23. &c.

Mond vegezetre az Job: Es mikeppen az beres varja az ö munkajanak veget, azonkeppen lön az en dolgom-is. Ez az maſodik haſonlatoſſagh, melyben ugyan azon dologra tanit az Job. Itt-is azt laſſuk

meg; Miert hozza be az Patriarcha ez hasonlatoſſagot?

Ennek-is nagy ſep okai vannak, im csak rövideden ſámlalom elő. I. Mert mikeppen az beres az munkara rendeltetet: Azonkeppen az ember-is. Ide valo az mit ugyan ezen Patriarcha mond oda fellyeb az ötödik *Caputban*: Mikeppen az madar az röpüleſre, azonkeppen az ember az munkara teremtetet.

II. Mert mikeppen az beres el veſi az ő munkajanak jutalmat, azonkeppen az ember-is. Ide ſabhattyuk, az mit amaz Angyal mond, *Apoc.* 14. 13. Boldogok leſnek ez utan az halottak, kik az Urban halnak megh. Ugy vagyon bizonyara, az Lelek mondgya, mert meg nyugoſnak az ő fárarſagoktul, es az ő cselekedeteknek jutalma követi őket.

III. Vegezetre, mert mikeppen az beres varja az ő idejenek hatarat: Azonkeppen az hivek-is, megh únvan ez vilagi nyomoruſagokat, nagy ohaytaſſal varjak az ő meg ſabadulaſoknak idejet. Ide valo

az mit

az mit az Sz. Janos mond *Apoc.* 22. 20. holot illyenkeppen fol: Uram Jesus jövel hamar, &c.

TANUSÁG.

Jegyezzük megh innet; Hogy az hivek, ez vilagi nyomoruſagokat megh únvan, felette igen kevankoznak az ő örökös hazajokban, az mennyeknek Orſagaban. Laſd meg *Philip.* 1. 23. *Hebr.* 13. 14. Ugyan ezen dolgot allattya az Job Patriarcha-is ebben az haſonlatoſſagban. Interteſſünk azert innet, hogy ne kabdoſſunk illyen igen ez csalard vilagon, hanem kevankozzunk az mi örökös hazankba, az holot le tetetet minekünk az igaſſagnak Coronaja, mellyet megh ád amaz igaz Biro mind azoknak, valakik varjak az ő tetteres el jövetelit. 2. *Tim.* 4. 8. Engedgye az mi kegyelmes Atyank es Iſtenünk, hogy mi igy viſelheſsük magunkat, Amen.

XLV. PRÆDIKATIO.

Ioan. 5. 28 Eljő az ora, az melyben, &c.

NEm oknelkül mondgya az bölcs *Cicero*, eggyüt az ő iraſaban: *Manus noſtræ oculatæ ſunt, credunt, quod vident.* Az mi kezeink ſemeſſek, azt hiſzik az mit latnak. Mert az ember, ſokkal hamarab el hiſzi azt, az mit teſti ſemeivel lat, hogy nem az titkos es lathatatlan dolgokat. Ide valo amaz közönſeges mondas:

Segnius irritant animos, demiſſa per auras,
Quàm quæ ſunt oculis commiſſa fidelibus,
&c. Az az:

Röſtebben ingattyak az embereket, az mely dolgoknak csak hireket hallyak, hogy nem mint az kiket ſemekkel latnak. Peldank lehet erre az föl-tamadas, mellyet mivel-hogy az ember ſemeivel nem lat, ſöt mayd ugyan lattatik ellenkezni az emberi okoſſaggal, felette nehezen hiheti el az ember. Ez azert az oka, hogy az föltama-

tamadas felől, az mi Idvözitönk gyakran emlekezik az Evangeliſtaknal. Azok közt penig (hogy moſt többet elö ne hozzak) igaz eleg, jelē valo mondaſa az Chriſtuſnak.

SUMMA.

Summaja azért ez megh hallot igiknek csak ez: Erösſeti Chriſtus Urunk az közönſeges föl-tamadaſt, meg mutatvā az föltamadandoknak külömbözö ſorſokat, &c.

RESZEI.

Tanuſagnak okaert, ket kivaltkeppen valo reſzekre oſthattyuk ez megh hallot igiket. Mert az elſö reſzeben allattya Idvözitönk az közönſeges föl-tamadaſt, mondvan: Mert el jü az orà mellyen mindennek, kik az koporſoban vannak, hallyak az ö ſzavat, es föl-tamadnak. Az maſodik reſzeben peniglen, az föl tamadandoknak külömbözö ſorſokrol ſol: Es az kik, ugymmond, jokat cſelekettenek, ki jünek az életnek föl-tamadaſara, az kik penig gonoſt cſelekettenek, az karhozatnak föl-tamadaſara. Ez mind Summaja, ſ mind rendi az igiknek. Laſſuk immar az igiket rendel;

Mond

Mond Christus Urunk: Mert el jû az orâ, mellyen mindenek, kik az koporsaban vannak, hallyak az ô szavat es fôl-tamadnak, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusagunknak elsô resze, holot Idvôzitônk az közönseges fôl-tamadast allattya. De hogy innet az hivek tôb lelki eppûletet veheſſenek, imez következendô dolgokat kel meg forgatnunk: 1. Mikor tamadnak fôl az emberek? 2. Hogy ha minnyajan fôl-tamadnake avagy nem? 3. Ki altal leſen az fôl-tamadas? 4. Miert tamadnak fôl az emberek?

AZ ELSÖ RÖL.

Az mi az elsô kerdeſt illeti, arra rövideden azt felellyûk, hogy az fôl tamadas az utolso napon leſen. Ide valo az Martha Aſſonnynak feleleti, az Ur Jeſus Christus befedire, *Ioan.* 11. 24. holot imigyen fol: Tudom Uram hogy fôl-tamad az en Atyamfia az Lazar, az utolso napon. Mikor legyen penig az utolso nap, oly titkos dolog az, hogy arrol még az Iſtennek Sz. Angyali ſem tudnak ſemmi bizonyoſt mondani. Idvôzitônk bizonyittya ezt

Marci.

Marci. 13. 32. mondvan: De arrol az naprol es orarol senki semmit nem tud, sem az Mennyei Angyalok, sem az Fiu, hanem csak egyedûl az Atya. Ezt peniglen el titkolta az Szent Isten, imez kövétkezendô okokert.

I. Hogy ezzel megh valastatnanak az teremtet állatok az teremtô Istentûl, ugymint az ki mindeneket jol tudna es latna, az kinek semei sellel járnak ez egesz földön, *Zach.* 4. 10. Es az kinek semei elôt minden dolgok nyilvan vadnak, az mint az Sz. Pál bizonyittya, *Hebr.* 4. 13.

II. Hogy az Keresztyeni vigyazasra serkengetne az embereket. Mert termeset serint, az mely dolognak idejet az ember nem tudgya, arra sorgalmatosban vigyaz.

III. Hogy az Isten ellen ne zugolodnank, az mely kövétkezhetet volna hogy ha az utolso napot es az fôl-tamadast tudnok mikor lesen. Mert ha tavoly es ke[illegible]n lenne, az haladekrol, ha peniglen hamar esnek, annak rövid voltarol panaszolkodnank. De hogy ez ne lenne tellyesseggel el titkolta azt az Szent Isten az teremtet

alla-

I 607 11.1

állatoktul. Amaz Theophraſtus nevű bölcs ember felől azt olvaſſuk; Hogy halala orajan azon panaſolkodot, hogy az Szarvaſoknak es varjaknak, az kiknek çletek haſontalan volna ez vilagon, igen hoſſu időt engedet volna az Iſten; Az embernek penigh, az kinek çlete kedves volna, igen rövid es keves napokat adot volna. Szintẽ igy járnank mi-is hogy ha az itiletnek avagy az utolſo napnak idejet tudnok.

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet, mely igen igaz, az mit az Sz. Pál *Rom.* 8. 28. mond: Az kik az Urat ſeretik, azoknak mindenek javokra ſolgalnak. Ennek valoſaga meg tetſik az elő ſámlaltatot okokbol. Intetteſſünk azert innet; Ne zugolodgyunk azon, hogy az utolſo napnak es az fől-tamadaſnak idejet es orajat nem tudgyuk mert im hallyuk hogy többet haſnal minekünk, hogy az utolſo napot nem tudgyuk, hogy nem mint ha tudnok: Hanem ſőt inkab azon legyünk, hogy ahoz jo modgyaval keſicsük magunkat, hogy az utolſo napon az mi Idvözitönknek amaz örvendetes ſavat

hal-

alhassuk: Jövetek el en Atyamnak aldot. i, birjatok az Orßagot mely megh keßit-tet ti nektek vilag *fundamentumanak* föl tesenek elötte. *Mat.* 25. 34. *&c.*

AZ MASODIKROL.

Lassuk immar masodßor; Hogy ha min-yajan föl-tamadnake az halottak, holot David, *Psal.* 1. 5. azt mondgya, hogy az itetlenek nem tamadnak föl az itiletben? Erre rövideden azt felellyük; Hogy t fęle az föl-tamadas, tudni-illik dicsöſ-ges es gyalazatos. Igy magyarazza ezt Daniel Propheta *Cap.* 12. 2. mondvan: kan azok közzül, az kik az földnek po-ban alußnak, fel serkennek, nemellyek örök ęletre, nemellyek penig az örökke lo gyalazatra. Ugyan ezen dolgot állat-a Idvözitönk-is ez megh hallot rövid i-kben. Tovabba, az Sz. David ßol az di-össeges föl-tamadas felöl, melyben sem-i reßek nem leßen az hitetleneknek. Nem l penig az gyalazatos föl-tamadasrol, az ely sajattyok az hitetleneknek, az mint aniel Propheta, az mi Urunk Jesus Chri-ussal egyetemben bizonyittya. Ide valo

az-is,

I 607 11.1

az-is, az mit az Sz. Pál mond, 1. *Cor.* 15. 51. Minnyajan föl-tamadunk, de nem minnyajan valtozunk el.

TANUSAG.

Vegyük eßünkben innet; Hogy felette nagy külömbsegh leßen az föl-tamadando emberek állapattya közt. Ennek valosaga megh tetßik az elö számlaltatot dolgokbol. Intetteßünk azert innet, hogy életünket es erkölcsünket rendellyük az Istennek Törvenyenek keyansaga ßerint, hogy az mi jövendö föl-tamadasunk, ne gyalazatos, hanem dicsößeges legyen.

AZ HARMADIKROL.

Az föl-tamadasnak ßerzö oka leßen az Ur Jesus Christus, az ö Mennyei Sz. Attyaval es Szent Lelkevel egyetemben. Ezt ö maga bizonyittya Idvözitönk, ugyan ezen *Caputban* ide fellyeb, holot imigyen sol: Mikeppen az Atya föl-tamaßtya az halottakat, azonkeppen az Fiu is, az kiket akar, föl-tamaßtya. Ismet, *Ioan.* 11. 25. En vagyok az föl-tamadas, es az élet, az ki en bennem hißen, ha ßinten meg hal-is, él.

Ugyan

Ugyan ezen dolgot erőſsiti Chriſtus Urunk ez meg hallot rővid igikben-is.

TANUSAG.

Jegyezzűk megh innet; Hogy az hivek az halalban nem maradnak, mert az ő fejek az Ur Jeſus Chriſtus őket jővendőben fől-tamaſtya. Ezt-is őnnőn maga allatya az Ur Jeſus Chriſtus, *Ioan.* 10. 28. mondvan: En őrők ęletet adok nekik, es el nem veſnek őrőkke. Ezt kevannya az termeſetnek folyaſa-is, hogy az eleven főnek, eleven tagjai legyenek. Fejűnk minekűnk az Chriſtus, mi peniglen tagjai vagyunk ő neki. Ez kevantatik azert termeſet ſerint, hogy holot az Chriſtus fől-tamadot nagy dicsőſſeggel, mi-is ő tagjai jővendőben fől-tamaſtaſſunk ő altala. Ille valo, az mit az Sz. Pál mond ugyan bűneſeddel 1. *Cor.* 15. *verſ.* 12. *& ſequen.* Laſd meg az locuſt. Vetkeztenek tehat regenen az Sadducæuſok, az kik tagattak az fől-tamadaſt, es Idvőzitőnket, az fől-tamadas felől valo igaz tudomanyert csuloltak es nevettek, az mint erről nyilvan valo iraſunk vagyon, *Mat.* 22. 23. *& ſequen.*

I 607 11.1

quen. Vetkezek amaz *Festus* nevű *Romai* Tiſtviſelő ember, az ki, mikor az Sz. Páltul, az fől-tamadas felől valo igaz tudomant hallotta volna, fel kialt, es azt mondgya: Bolond vagy Pál, az ſok tudomany meg csabitot tegedet. *Act.* 26. 24. Ezekkel egyeremben vetkeztenek amaz *Hymenæus* es *Philetus*, az kik tagattak az fől-tamadaſt. 2. *Tim.* 2. 17. *&c.* No mi ezekkel ne tevelyegjünk, hanem nagy batorſaggal mondgyak: *Si caput in Cœlo eſt, membra ne claudet humus.* Az az; Ha az fő az Egben vagyon, az tagokat mikeppen fedezhetne el az föld?

AZ NEGYEDIK RÉSZ.

Vegezetre laſſuk immar azt is, miert tamadnak fől az halottak? Ennek imez következendő okait talallyuk: I. Oka ennek az Iſtennek *Decretuma.* El vegezte ezt az Szent Iſten, hogy az emberek az halalban ne maradgyanak, hanem hogy jövendőben fől-tamadgyanak; Annakokaert bűkſegkeppen meg kel annak lenni. Ide valo az Iſtennek mondaſa, *Eſa.* 46. 10. Az en tanacsom meg áll, es minden akaratom meg lesſen.

II.

II. Az híveknek jövendô boldogságok. Mert az Isten nagy sok jokat igért az ô fiainak es leanyinak, mellyektûl az életbẽ úressek az hivek. Szûkseg tehat oly életnek kövétkezni, melyben az Istennek igíreti be tellyesedgyenek, az mely amaz boldog fôl-tamadas utan, az Mennyeknek Orßagaban következik, az holot el tôrli Isten az ô hiveinek ortzajokrol kôny-hallatasokat. *Apoc.* 21. 4. Ide ßabhattyuk, az mit az Apostol mond *Rom.* 14. 17. Az Isten Orßaga nem étel es ital, hanem igaßag, bekeßegh es örôm az Sz. Lelek altal. Ismet 1. *Cor.* 2. 9. Az Szôm nem latta, az fûl nem hallotta, es az embernek ßive meg nem foghattya, minemû nagy jokat ßerzet Isten az ôtet ßeretôknek, &c.

III. Ugyan ezt kevannya az Istennek igaßaga-is. Az gonoßokat fenyegeti az Isten, az ô igaz itiletibôl ßarmazot ßullyos büntetesevel. De latyuk ez vilagh ßerint azt sokan el kerûlik. Szûkseg azert oly álapatnak kövétkezni, az hon az Istennek igaßaga be tellyesedven, az joknak jol lesz, gyen dolgok, az gonoßoknak penig gono-

ſul. Ide valo, amaz Evangeliumbeli Abrahamnak mondaſa, az ki az pokolban gyötrödö Gazdagnak imigyen ſol, *Luc.* 16. 25. Meg emlekezzel rolla, hogy el vetted az te javaidat eltedben, haſonlokeppen az Lazar az ö gonoſit; Moſt azert ö örül es vigad, te peniglen gyötrödöl, &c.

TANULSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy az embereknek ſükſegkeppen föl kel tamadniok. Ezt kevannya mind az Iſtennek *Decretuma*, mind az hiveknek boldogſagok, es vegezetre az hitetleneknek következendö büntetesek. Ennek igaz volta megh tetſik, az elö ſámlaltatot okokbol. Intetteſſünk azert innet; Hogy vagy eſſünk vagy iſſunk, vagy aluſſonk, ez draga ſozat zengedezzen az mi fülünkben: *Surgite mortui, venite ad judicium*; Kellyetek fel halottak, jertek az itiletre. Engedgye az mi Szent Iſtenünk, hogy mi igy viſelheſſük magunkat, Amen.

Ez ennek az elſö reſznek rövid magyarazattya.

XLVI.

XLVI. PRÆDIKATIO.

Iob. 14. 5. *Rövidek az embernek napjai, &c.*

FElette helyessen mondgya amaz vén *Bessus*; Hogy sinten ollyon bolondsagh az halaltol félni, mint az vénségtûl. Mert mikeppen hogy az ki sokat él, az vénséget el nem kerûlheti, sinten azonkeppen, az kik sokkáig élnek, az halalt el nem kerûlhetik. Intetessûnk azert innet, hogy az halaltul feletteb ne fellyûnk, tudvan azt hogy az mi életünket megh hatarozta az Szent Isten, mely határon senki altal nem mehet. Ide valo, az mit az Job Patriarcha maga felôl, minden embereknek kepekben mond, oda fellyeb *Cap.* 13. 27. Az en bûnyimre gondod vagyon Ur Isten, es az en labaimnak nyomdokit meg számlaltad. Ugyan ezen dolgot erôsiti, ez megh hallot igikben-is.

SUMMA.

Summaja azert az igiknek csak ez: Állattya itt az Jób Patriarcha, az embernek életének mind rövid, s-mind bizonyos voltat, mellyet nagy sép hasonlatosságokban tamaszt elönkben, &c.

RÉSZEI.

Tanusságnak okaert, két kivaltképpen való részekre osthattyuk ez igiket. Mert az elsö részében, az embernek életének rövid voltarol tészen bizonságot az Sz. Jób; mondvan: Rövidek az embernek napjai. Az masodikban penig, az ö életének határának bizonyos voltarol emlekezik, holot imigyen fol: Az ö holnapinak száma tenallad tudvan vagyon. Határt vetettel neki az mellyet által nem hághat, &c.

Ez mind Summaja s'mind rendi az igiknek. Lassuk immar az bötüket rendel, es azokból az tanusságokat Rövideden.

Mond az Patriarcha: Rövidek az embernek napjai, &c.

Ez igikben foglaltatik be tanusságunknak elsö része, holot az embernek életének rövid voltarol emlekezik az Sz. Jób. Itt csak azt kel meg latnunk; Miert hogy az

Szent

Szent Isten, az embernek illyen rövid napokat engedet, holot egyeb fele oktalan állatok nagy sokkaigh élnek? Ennek az kerdesnek magyarazattya felette bőkseges, mert egy *Theophrastus* nevű bölcs ember felől olvassuk, hogy halala orajan azon panaszolkodot, hogy az Isten, az Szarvasoknak es Varjaknak, az kik hasontalan állatok, felette hosszu időt engedet volna, az embernek penig, az kinek élete hasznos ez vilagon, csak rövid es keves napokat adna. Lassuk azert igaz okait az dolognak.

Ennek imez következendő okait találjuk: I. Az bűn. Egyeb fele teremtet állatok Isten ellen nem vetkeznek, hanem az ő hivatallyokban nagy szepen el járnak; De az emberek minnyajan sokakban vetkeznek. *Iacobi.* 3. 2. Annakokaert az Isten is az ő életeket meg rövidittette. Ide való az Istennek mondasa *Genes. 6. vers.* 3. holot illyenkeppen szol: Soha többe nem vesekedik az en lelkem az emberrel, mert test (az az termeszet szerint bűnös) annakokaert az ő napjai száz husz esztendők lesznek. Az viz özön előt az emberek egy nehany

ſaz eſtendőkig ęltenek, az mint, az többi kőzt, meg tetſik az Mathuſáelnek allapattyából, az ki felől azt olvaſſuk *Geneſ.* 5. 27. hogy tellyeſſeggel kilentz ſaz es hatvan kilentz eſtendőket ſámlalt. De az viz ezen utan megh rőviditette Iſten, az bűnert, az embernek idejet, es (az mint nemellyek az Iras magyarazo *Doctorok* kőzzűl mondgyak) csak ſaz hus eſtendőkre ſoritotta, az kik leg tőb ideiglen ęlnek is. Ide valo az mit Sz. Pál mond *Rő. 6. verſ.* 23.

II. Az hiveknek hatnok es az ő kővetkezendő boldogſagok. Mert az jo halal altal az hivek, ez ſiralomnak vőlgyeből, az nyugodalomnak es őrők boldogſagnak helyere kőltőztetnek altal. Erről ſol az *Eſaias, Cap.* 57. 1. mondvan: Az kővetkezendő vęſedelem előt veretik el az igaz. El jű az bekeſeg es nyugoſnak az ő ágyaſhazokban, &c.

III. Ezzel az Szent Iſten ugyan Uyjal mutattya, hogy vagyon męg mas ęletis, melyben el tőrli Iſten az ő hiveinek orczajokról kőny-hullataſokat, az mint az Sz. Janos bizonyittya *Apoc.* 21. 4.

Ta-

TANUSAG.

Vegyük eſünkben innet, mely igen igaz, az mit az Sz. Pál mond *Rom.* 8. 28. Az kik az Urat ſeretik, mindenek javokra ſolgalnak. Meg tetſik az embernek ęletenek rövid voltabol, mellyet az Szent Iſten az ő hiveinek haſznokra es idvöſſegekre forditot. Intetteſſünk azert innet, hogy az Theophraſtuſſal eggyük, ęletünknek rövid volta felől ne panaſolkodgyunk, tudvan azt hogy, *Sat diu, ſi ſat bene.* Az az: Eleget ęlt, az ki jol ęlt: Hanem azon legyünk, hogy az mi ęletünk ez vilagh ſerint, fordullyon az mi Szent Iſtenünknek nevenek dicsiretire, az ő vitezkedő Anyaſzentegyhazanak eppületire, es az mi lelkünknek idvöſſegere, el hiven azt, hogy az Iſten, az mi ęletünknek rövid voltat, az örök ęletnek boldogſagaval potollya meg. Ez az elſő reſzecskenek rövid magyarazattya; Laſſuk az maſodikat-is.

Mond az Sz. Job: Az ő holnapinak fel: ma te nallad vagyon.

Ez igikben foglaltatik be tanuſagunknak maſodik reſze, holot az embernek ęle-

tenek vegenek bizonyos voltarol vagyon emlekezet: Itt csak azt kel meg latnunk; Miert hogy az Isten az mi életünknek napjait megh számlalta. Ennek az dolognak imez következendő okait talallyuk.

I. Hogy ebből az Istennek vegheretlen bölcseſege es nagy hatalmaſſaga meg tetſenek, ugy-mint az ki mindeneket jol tud es lat. Ide valo, az mit az Zacharias Propheta mond, *Cap.* 4. 10. *Oculi Domini diſcurrunt per univerſam terram.* Az Urnak ſemei ſellel járnak ez egeſz földön. Az Sz. Pál-is azt mondgya: *Hebr.* 4. 13. Hogy mindenek nyilvan vadnak az Istennek ſemei elől.

II. Hogy innet az Istennek közönſeges gondviſelese nyilvan valo legyen. Mert az kinek az aprolek dolgokra gondgya vagyon, az derek dolgokat nem hadgya el.

III. Hogy az mi mertekletlen kevanſagunkat megh zabolazza, es az mi akaratunkat, az ő Sz. akarattya alá veſſe, &c.

Ezt ſajat peldajaval commendallya Chriſtus Urunk, *Mat.* 26. 39. mondvan: Ne ugy legyen Atyam, az mint en akarom,

rom, hanem az mint te akarod. Erre int az mindennapi kônyörgesben-is; holot azt parancsollya az tôbbi kôzt, hogy azt mondgyuk: Legyen az te akaratod, mikeppen az Menyben, azonkeppen ez fôldôn-is. *Mat.* 6. 10. *&c.*

TANUSAG.

Jegyezzûk megh innet; Mely igen igaz, az mit az Sz. David mond, *Psal.* 135. 6. Az mi Istenûnk az Egekben lakik, es valamiket akart, mindeneket cselekedet, mind az Egen, s-mind az fôldôn. Megh tetßik ez, az Job Patriarchanak jelen valo mondasabol, holot azt allattya, hogy az mi holnapinknak napjai ßáman vannak az Szent Istennek elôtte. Vigaßtallyuk azert innet magunkat. Im hallyuk, hogy megh az mi napunkat-is meg ßámlalta az Isten, ehat bizonyara az mi nagyub, arra-is gondgya vagyon ô felsegenek, ugy-mint elkûnkre, testûnkre, etelûnkre, italunkra, uuhazatunkra es az mi oltalmazasunkra. Annakokaert hadgyuk az Urra az mi gonunkat, es ô megh cselekedi, az mint az David mondgya, *Psal* 37. 5. *&c.*

Mond

Mond meg-is az Sz. Job: Hatart vetet neki, az mellyet altal nem hághat, &c.

Ez igikben meg erőssiti az Patriarcha, az mit oda fellyeb az embernek eletenek hataranak bizonyos volta felől monda, holot azt jelente, hogy az embernek holnapinak napjai, sáman vannak Istennel. De itt mingyarást egy ellenvetes tamad; Mert azt mondhatna valaki: Nam az Ezechias Kiraly felől azt olvassuk 2. Reg. 20. Hogy az Isten az Propheta altal megh izente volt hogy testamentumot tegyen, mert megh kel halni. Azonközben penig megh gyogyitotta az Isten az Kiralt nagy hirtelenseggel, es az ő eletet tizen őt estendőkkel saporitotta. Az honnet az kővetkezik, hogy az ember az el rendeltetet hataron-is altal lephetik.

De kőnyű erre az felelet; Mert noha Isten az Ezechias Kiralynak, az Isaias Propheta altal azt izene (kivaltkeppen az ő sullyos betegsegere nezve) hogy meg kell halni, mindazonaltal, az ő titkos tanacsaban el vegezte vala, hogy őtet megh gyogyitvan, az ő eletenek napjait tizen őt

esten

eötendőkkel megh saporicsa, &c.

De még-is azt mondhatna valaki; Im hallom, hogy az Isten, noha az Prophéta által az Királynak halálát bizonyossan megh izente, mindazonáltal az ő titkos tanácsa más volt az Ezechiás felől, mert abban el végezte volt, hogy még gyógyítsa, sőt életének napjait-is megh hoßabitcsa. Innet azért az következik; Hogy az Istenben két akaratok vannak, mellyek egy mással ellenkeznek.

Erre rövideden azt felelljük; Hogy nem következik innet, hogy az Istennek ki jelentett akarattya ellenkezzék az ő titkos tanácsával. Mert az Istennek, mind igireti, s-mind fenyegetesi bizonyos *conditiok* alat vannak mellyek neha még jelentetnek, neha penig csak ott értetnek alattomban. Erre nevezetes példáink vannak az Sz. Irásban. Az többi közt, *Ieremi.* 18. 7. azt olvassuk. Ha bollok, azt mondgya az Isten, az nép ellen, és az Országh ellen, hogy ki gyomlálom, megh rontom és el veßtem egy sem pillantásban. Ha megh tér az nép az gonoßágbol, az mely ellen

bollot-

I 607 11.1

bollottam, en-is megh bánom az gonoſt, melliyet el vegeztem vala, hogy ő velle cselekednem, &c. Im hallod ſeretŏ Atyamfia, hogy az Iſtennek fenyegeteſe az bŭn ellen, ez elŏ hozot *locusban*, nyilvan valo *conditio* alat vagyon, &c. Ellenben peniglen, *Ion.* 3. 4. az Propheta Ninive Varoſſaban, az Iſtennek parancsolattyabol, imigyen prædical, mondvan: Męgh negyven nap vagyon hátra, es Ninive el ſillyed, &c. Itt az Iſtennek fenyegeteſe az Ninive Varoſſa ellen, noha *conditio* alat vagyon, mindazonaltal ki nem nyilakoztatot, hanem alattomban csak ott ertetet, tudni-illik, ha meg nem tęrnek, &c. Haſonlatoskeppen itt-is, noha megh izeni Iſten az Propheta altal az Kiralynak, hogy meg kel halni, de ott erti az *conditiot*, tudni-illik, hogy ha Iſtennek nem kŏnyŏrŏg gyogyulaſaert es ęletenek megh hoſſabitaſaert. De mivel-hogy kŏnyŏrge az Szent Iſtennek meg halgata ŏ felſege, es halalos betegſegebŏl meg gyogyitvan, az ŏ ęletenek napjaihoz tizen ŏt eſztendoket ada. Nem kŏvetkezik azert innet; Hogy az Iſten-

ſtenbẽ ellenkezó akaratok volnának; Mert az Iſten valtozhatatlan *Malach. 3. 6.*

TANUSAG.

Tanullyuk megh innet; Hogy merô bolondſagh az embernek az halal elôt futni, mert az Iſten annak hatart vetet, mellyen ſenki által nem hághat. Ezt erôſsitik az Job Patriarchanak jelen valo beſedi. Ide ſabhattyuk, amaz Halaſ embernek, az Szanto Vetô emberrel valo beſelgeteſet, az ki felôl azt olvaſſuk; Hogy mikor az Szanto ember meg kerdette volna az Halat, mikeppen holt volna meg az Attya? Azt felelte neki, hogy az hajobol ki eſven, az vizben holt volna. Iſmet azt kerdi, az nagy Apja mimodon holt volna megh? De arra-is azt feleli, hogy az-is az hajobol veſet az vizben. Vegre, az ôſit kerdi. De az felôl-is haſonlo valaſt teſen. Mond oſtan az Szanto ember? Czudalom hogy nem ſelſ az hajoban ſallani es az viſen evezni, &c. Ellenbe az Halaſ-is meg kerdi; mikeppen holt volna megh az Szanto embernek Attya? Amaz azt feleli, hogy az ágyon. Iſmet kerdi, az nagy Apja hogy

hogy

I 607 11.1

hoǵ holt volna meg? Affelől-is azt mondgya hogy az párnan holt megh. Vegre az ősi felől-is tudakozek; De azon valaßa lesen. Mond ostan az Halaß ember: Bezzeg en-is csudalkozom te raytad, hogy az ágyon az párnara merß fekünni, holot minden nemzetseged es Atyaid azon holtanak meg. Az mely bessegetesből, nagy nyilvan meg tetßik; Hogy csak hasontalan dologh az halaltul avagy sélni, avagy az elől futni. Intettesünk azert innet; Hogy az halaltul feletteb ne sellyünk sokkal inkab ez elől ne fussunk, mert annak Istentül el rendeltetet ideje es helye vagyon, mellyet senki meg nem valtoßthat. Engedgye az mi Szent Istenünk, hoǵ mi az halaltul ne rettegjünk, hanem azt minden idöben kesen varjuk, Amen.

Dicsiret Istennek mind örökke,

AMEN.

M. NEMZETI KÖNYVTÁRA

MUTATO TABLAIA,

Az Szent irasbeli Locusoknak, mellyek ez könyvben bizonyos prædikatiokkal meg magyaraztatnak.

Az O Testamentumbol valo Locusok.

Genes.	Cap.	23.	℣.	1.	pag.	196.
Genes.	Cap.	25.	℣.	7.	pag.	40.
Genes.	Cap.	35.	℣.	19.	pag.	207.
2. Sam.	Cap.	12.	℣.	14.	pag.	247.
2. Sam.	Cap.	24.	℣.	15.	pag.	288.
2. Sam.	Cap.	24.	℣.	15.	pag.	302.
Iob.	Cap.	7.	℣.	1.	pag.	477.
Iob.	Cap.	9.	℣.	25.	pag.	136.
Iob.	Cap.	14.	℣.	5.	pag.	501.
Pſal.	Cap.	91.	℣.	14.	pag.	412.
Item ex eodem Pſalmo.					pag.	425.
Eccleſiaſtæ.	Cap.	9.	℣.	14.	Pag.	269.
Eſa.	Cap.	38.	℣.	1.	pag.	62.
Eſa.	Cap.	38.	℣.	2.	pag.	73.
Eſa.	Cap.	57.	℣.	1.	pag.	313.
Ezech.	Cap.	9.	℣.	4.	pag.	466.
Sapient.	Cap.	3.	℣.	1.	pag.	456.

Az Uy Testamentumbol valo Locusok.

Matth.	Cap.	9.	℣.	18.	pag.	227.
Matth	Cap.	9.	℣.	23.	pag.	238.
Matth.	Cap.	10.	℣.	29.	pag.	353.
Matth.	Cap.	25.	℣.	1.	pag.	257.
Marc.	Cap.	13.	℣.	35.	pag.	378.

I 607 11.1

Luc.	Cap.	7.	℣.	12.	pag.	148.
Luc.	Cap.	7.	℣.	12.	pag.	161.
Luc.	Cap.	12.	℣.	35.	pag.	332.
Luc.	Cap.	12.	℣.	36.	pag.	342.
Ioan.	Cap.	4.	℣.	46.	pag.	171.
Ioan.	Cap.	5.	℣.	50.	pag.	184.
Ioan.	Cap	5.	℣.	28.	pag.	490.
Ioan.	Cap.	8.	verſ.	51.	pag.	323.
Ioan.	Cap.	11.	verſ.	11.	pag.	84.
Ioan.	Cap.	14.	verſ.	23	pag.	279.
Ioan.	Cap.	19	verſ.	25.	pag.	94.
Ioan.	Cap.	19.	verſ.	26.	pag.	104.
1. Theſſ.	Cap.	4.	verſ.	13.	pag.	390.
2. Tim.	Cap.	4.	verſ.	7.	pag.	114.
2. Tim.	Cap.	4.	verſ.	8.	pag.	124.
Apoc.	Cap.	14.	verſ.	13.	pag.	435.
Apoc.	Cap.	16.	verſ	15.	pag.	401.
1. Pet.	Cap.	5.	verſ.	8.	pag.	366.

Az Apoſtoli Credonak imez czikkelyeböl:

Hiſzem az teſtnek föl-támadaſat, es az örök
çletet. pag. 1. 15. 26.

MUZEUM KÖNYVTÁRA

Azem-

Az emlekezetre mélto dolgoknak Tablaja.

A.

Abraham élete, fol. 48. *nevezéti,* 51. *meg kisírtetik Isténiül.* 53 *sírattya Sárat,* 204. *meg-hal,* 58. *el temettetik,* 61. *nepehez takarittatik,* 59.

Æsopus kakassa, 439.

Africai hiveknek vallasok, 11.

Agoston Doctor mondasa, 20. 103.

Alomhoz hasonlittatik az hiveknek halalok, 87. 391. 243.

Alombul valo föl ebredeshez hasonlittatik az föl-tamadas, mi okaert, 91.

Alexander Macedo vadassa, 138.

Anthropomorphitak vaksaga, 111.

Antiochiabeli nemzetes halal, 304.

Apro gyermekek halaloknak oka, 249.

Athenasbeli polgarok az föl-tamadast tagattak, 1.

Athropos Isten asszony, 197.

Averroës tagadta Istennek gondgya-viseleset, 354.

B.

Babonas emberek, fol. 214.

Babonasagra haylando az ember, 240.

Bay-viadal s vitezség ez világi élet, 116. 142. 178. 366.

Bekeség, 440.

Bélyeg, jegy, 471.

Béres örül az nyugodalomnak, 310. *varja munkajanak jutalmat,* 488.

I 607 11.1

Beresnek napja ember élete, mi okaert, 482.
Betegek látogatása haßnos, 70.
Betegség nincs történetből, 255.

C.

Capernaum micsoda Város, 175. 177.
Catullus Poëta hamis értelme, 458.
Centurio cselekedeti, 232.
Christus ßanakodik az Naimbeli özvegy Aßßonyon, miert, 165. *meg tiltya az siraßtul,* 169.
Christus igaz orvos, 179. *csak beßeddel gyogyit,* 185. 188. *nem pußta ember,* 186. *teremtö,* 187. *beßedi igazak,* 190. *nem veti meg az hivek esedezeßit,* 236. *csuda tetelli nyilvan valok,* 247.
Christus vö-legeny, miert, 265 *feje az ö Anyaßentegyházanak,* 266. *vigyazo paßtora juhainak,* 70. *ßeretetinek csalhatatlan jegye az ö Sz. igéje,* 283. *ura mindeneknek,* 346. *hadnagya seregenek,* 470. *lopohoz hasonlittya magat,* 403 *utolso el jövetele el titkoltatot,* 382 *meg leßen,* 352. *ßabaditasa ket ßele,* 425 *miert nevezi magat söl-tamadasnak, es életnek,* 450 *ferßü ábrázatban jelent meg,* 467. *ö közben járo,* 469. *edes Atya,* 470.
Cicero vigaßtallya Servius Sulpicius, 321. 309.
Corona az örök élet, 126. *honnet lehet ebben bizonyos,* 129.
Cziganyok siralma minemü, 171. 399.
Csontuknak földből ki hanyataßa Isten ostora, 157.

D.

Democritus vallasa, 3. 354. 388.
Derekunk söl övedzeßén mit értünk, 334.

Bicsöjült állapatban micsodák leßnek az bivek, 108.
Meg láttyak Iſtent, 110.
Dögös időben baydoſo emberek, 255. 303. 305.
Dög-halal micsoda, 290. két fele, 291. kitül bocsattatik, 294 miokert, 299. ellene valo intes, 312. el mehet-e ember előtte, 303. az Papiſtak kinek könyörögnek az dög-halalban, 305.
Dögös időben mit kel cselekednünk, 306.

E.

Egö gyertya, ßövetnek Iſten igije, miokert, 338.
Elet es halal ket fele, 452.
Elnek az bivek lelkekben, 453. mikeppen elhet az ki meg-hal, 452.
Elete embernek miert rövidül meg, 139. 503.
Eletünk vege eltitkoltatot, miert, 271. mihez haſonlittatik, 275.
Ember ekeſſegere vagyon az ölöget, 410 fához haſonlo, 147. élete bereshez haſonlittatik, miert, 482. napjai meg ßámlaltatnak, 506.
Epicuræuſok az föl-tamadaſt tagadják, 1. 354. 376. Iſtennek gondgyaviſeleſet tagadiak, 354.
Epitaphium vagy oßlop emeles régi ßokas, 216.
Ezechias Kiraly betegſege, 64. könyörög, 75. falhoz fordul, miokaert, 76. firalmanak oka, 81.
Evangelium nem fabula, nem Meſe, 325. hanem Chriſtus beßede, miert, 281. 521.

F.

Fárat ember az halalt hiyja, 511.
Feſtus karomkodaſa Sz. Pál ellen, 498.

I 607 11.1

Férfiu az Christus, 167.
Földből való földhöz ragaszkodik, 401. 477.
Földben vettetet mag, 10. 100.
Föl magaßtalas két féle, 426.
Föl-tamadásrul, 4. *két fele*, 5. 495. *formaja*, 16. 17. 18. *meg leßen*, 10. 96. 168. *ki altal leßen*, 19. 21. 102. *miert, leßen ibid. ideje el titkoltatot*, 17. 492. *miert titkoltatot el*, 493. *dicsöseges es gyalazatos*, 495. *ßerzö oka*, 496. 8. *miert tamadnak fel az halottak*, 104. *fö vége*, 21. *minemü állapatra*, 23. *hivek örömere leßen*, 24. *kik tagadtak*, 2. 101. 467.
Fühöz hasonlo az ember, 147.

G.

Gebeuna gyötrelemnek helye, karhozat, miert, 464.
Gyaß ruha, 171.
Gyertya, ßövetnekhez hasonlo ember élete, 58.
Gyertya, ßövetnek, Isten igéje, 338.
Gyönyörködik Isten az hivek könyörgeßében, 417.
Görögök halottyokat meg égettek, 154.
Gyümölcsös kert éppitetik, 13.

H.

Hajo az élet, 142. *miert hasonlittatik hajohoz*, 145.
Halal minden testnek uta, 59. 391. *mindenekkel köz*, 66. 174. 209. *alomnak mondatik*, 88. *miokaert*, 87. *nem isßonyu*, 89. *Adamban ragadot reank*, 165. 305. *nincs történetből*, 254. *nincs ellene orvoßság*, 305. *az Urban kik halnak meg*, 437. *azoknak boldogságok miben állyon*, 440. *el reytetet*, 271. 332. *bizonyos*, 203. *helye bizontalan, ibid. termeßete minemü*, 271. *két féle*, 329. 452. 454.

Halet-

Halottakon sírni, 168. 170.
Halalnak sok nemei vadnak, 211.
Halaß páraßt emberrel vetélkedik, 90. 394.
Havomßor kelletik az embernek segitség, 164.
Hivek Istennek barati, 87. halalok boldogság, 438. boldogságok miben állyon, 440. az Sátannak ellenségi, 378.
Hitben nevekednek az hivek, 494. 233.
Hitetlenség, rut vétek, 181.
Hoßßu életnek imez okait talallyuk, 55. 276. 421. moßtan nem élnek, 581
Hymenæus tevelysége, 2. 498.

I.

Iayirus ßemellye, 230. cselekedeti, 231. törekedesének haßna, 234.
Iegyel valaßtatnak meg az hivek, 474. meg jegyeztetnek bizonyos okokert, ibid. Homlokokon; ibid.
Igaz biro az Ieſus Chriſtus, 133.
Igazságnak Coronaja Chriſtus, 128.
Igazaknak miert mondatnak az hivek, 315. bizonyos okokert, 460.
Io lelki ismeret, az halalban draga dolog, 79.
Iozansag, vigyazas miben állyon, 367.
Istennek igireti hanas nelkül valok, 129. állattyai lelki ßemmel lathatni, 112 nem ßemely valogato, 222. igije lámpashoz hasonlittatik, 266. haßnos ezköz, 285. 340.
Istennek minden rendbeli emberek közöt vannak hivei, 230.
Istennel nem kedves Sz. igyén kivül valo tißtelet, 240.

I 60 f 11.1

Istennel keáves az ö Anyaßent-egyháza, 261.
Isten nalunk lakozni mondatik, 285. gondgya-viseleſe miböl tetßik meg, 356. micsoda az ö gondgyaviseleſe, es hany ſéle, 362. mi haßna ez tudomannak, 364.
Istennek neve az Sz. Irasban ſok jegyzesben vetetik, 418.
Itilet napja utolſo nap, 135. el titkoltatot, 382. 405 haſonlo az lopohoz, 379. meg leßen ketſegnelkul, 352.
Intalmok az hiveknek az boldogſag, miert, 445

K.

Kelemen, 220.
Kereßtyeni vigyazas mi dologban állyon, 368 406. 408.
Kezén Istennek mi ertetik, 46.
Ki ragadgya Isten az hiveket, 430.

L.

Lámpas Isten igéje, 266. 338.
Lázar Chriſtus barattya, mi okaert, 86. föl-tamadaſa mihez haſonlittatik, 91.
Leleknek az teſtből való ki mulaſarol ſok hamis eseleke-deſek, 457.
Lelkünkben az földön fel kel tamadnunk, 8.
Leo Papa karamkodaſa, 325.
Lopohoz haſonlittya Chriſtus magat, miert 90.

M.

Maſſagetak Attyokat annyokat megettek, 153.
Mathuſalemnek élete, 139.
Megh halgattya Isten az hiveket, 428. meg menti, 400. meg dicsöiti, ibid.
Menyegzöi lakodalomhoz haſonlittatik mennyeknek or-ßaga,

ſaga, 348. miert, ibid.

N.

Nábál, 370. követöi, 83. 483.
Napaink, ſaman vadnak Iſtennel, miokaert, 506.

O.

örök élet micsoda, 26. kitül, 30. kiknek, 33. miert, adatik, 35. hit altal kezdetik el, 42. igaz ſagnak Coronaja, 126. miert haſonlittattk Coronahoz, 127. meg itt ez földön kezdetik el az hivekben, 43.
Orvos az Chriſtus 179. beſeddel miert gyogyit, 185.
ördög patvarkodo, miokert, 374. ordito oroßlanhoz miert haſonlittatik, 376.
Ovidius mondaſa az Philemille felöl, 227.

P.

Pallya futaſan érti Sz. Pál Apoſtoli tißtit, miokon, 120.
Pallya futas életünk, mi okaert, 142.
Papa Chriſtus vicariuſſa mint lehet, 237.
Pogany modra temetközni micsoda, 61. 152. 218.
Phœnix madar, 10. 99.
Philetus az föl-tamadaſt tagadta, 2.
Philoſophuſoknak közönseges regulajok, 113.
Publican fiait meg eleveniti, 9. 99.
Purgatorium pokol pitvara, 465.
Purgatoriumban nem mennek az lelkek, 453. 458. 463

Q.

Quinta rota, 87.

R.

Rachel nevezeti, 208. halalanak neme, 211. uton temettetik el, miert, 213. epitaphiuma vagy oßlopa, 216.
Rosbat házez vilag, 110.

Rovás

Rövid élet nem mindenkor Isten haragjának jele, 141.

S.

Sára Asszonynak neve, élete, 198. 200. *halála*, 202.
Saskeselyühöz az élet miert hasonlittatik, 146. 142.
Sátan az híveknek ellenségek, mi okaert, 372.
Scytak szörnyü cselekedetek, 153. 159.
Siralom mertekletes, 399. *mertekletlen*, 396.
Stoicusokhoz kik hasonlok, 71. 168.
Szabaditas két féle, 425.
Szentelö vizek nem volt az Naimbelieknek sem gyertyajok, 163.
Szarvas miert kivannya az hives vizet, 485.
Szüzeken mit ért Christus Urunk, 262.

T.

Thabita avagy Dorcas Asszony, 220. *meghal*, 224. *jo emlekezeti meg marad*, 223.
Tanitók szava hathato, 253.
Taff, avagy Tau betü, 471.
Táborban vannak az hivek, 481.
Testamentum tetel szükseges, 72. 310.
Temetségnek különbözési, 152. 218.
Templum körül valo temetkezésnek okai, 155.
Traciai szokas, 399.

V.

Varoson kivül valo temetkezésnek okai, 157. 159.
Vigyazasra miert int Christus Urunk, 380.
Vigyazo szolgak kicsodak, 343.
Világ, házhoz hasonlittatik, miokaert, 386.
Utonjarok vagyunk, 334. 336.

A.K.E. MÚZEUM KÖNYVTÁRA